
7 Shrimaddevibhagavatamahapurane Saptamah Skandhah

౭ శ్రీమద్దేవీభాగవతమహాపురాణే సప్తమః స్కంధః

Document Information

Text title : Devi Bhagavata Mahapurana Skandha 07

File name : devIbhAgavatam07.itx

Category : purana, devI, devii, devibhagavatam

Location : doc_purana

Transliterated by : Vishwas Bhide, satsangdhara.net

Proofread by : Vishwas Bhide, satsangdhara.net

Latest update : March 30, 2024

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

March 31, 2024

sanskritdocuments.org

౭ శ్రీమద్దేవీభాగవతమహాపురాణే సప్తమః స్కంధః

౭.౧ ప్రథమోఽధ్యాయః । దక్షప్రజాపతివర్ణనమ్ ।

సూత ఉవాచ -

శ్రుత్వైతాం తాపసాద్ధివ్యాం కథాం రాజా ముదాన్వితః ।
వ్యాసం పప్రచ్ఛ ధర్మాత్మా పరీక్షితసుతః పునః ॥ ౧॥

జనమేజయ ఉవాచ -

స్వామిన్ సూర్యాన్వయానాం చ రాజ్ఞాం వంశస్య విస్తరమ్ ।
తథా సోమాన్వయానాం చ శ్రోతుకామోఽస్మి సర్వథా ॥ ౨॥

కథయానఘ సర్వజ్ఞ కథాం పాపప్రణాశినీమ్ ।
చరితం భూపతీనాం చ విస్తరాద్వంశయోర్ద్వయోః ॥ ౩॥

తే హి సర్వే పరాశక్తిభక్తా ఇతి మయా శ్రుతమ్ ।
దేవీభక్తస్య చరితం శృణ్వన్కోఽస్తి విరక్తిభాక్ ॥ ౪॥

ఇతి రాజర్షిణా పృష్టో వ్యాసః సత్యవతీసుతః ।
తమువాచ మునిశ్రేష్ఠః ప్రసన్నవదనో మునిః ॥ ౫॥

వ్యాస ఉవాచ -

నిశామయ మహారాజ విస్తరాద్గదతో మమ ।
సోమసూర్యాన్వయానాం చ తథాన్యేషాం సముద్భవమ్ ॥ ౬॥

విష్ణోర్నాభిసరోజాద్వై బ్రహ్మభూచ్చతురాననః ।
తపస్తప్త్యా సమారాధ్య మహాదేవీం సుదుర్గమామ్ ॥ ౭॥

తయా దత్తవరో ధాతా జగత్కర్తుం సముద్యతః ।
నాశకన్యామషీం సృష్టిం కర్తుం లోకపితామహః ॥ ౮॥

విచిన్త్య బహుధా చిత్తే సృష్ట్యర్థం చతురాననః ।
న విస్తారం జగామాశు రచితాపి మహాత్మనా ॥ ౯॥

(ససర్జ మానసానుత్పాన్నప్తసంఖ్యాన్ప్రజాపతిః)

మరీచిరజ్జిరాత్రిశ్చ వసిష్ఠః పులహః క్రతుః ।
పులస్త్యశ్చేపి విఖ్యాతాః సప్తైతే మానసాః సుతాః ॥ ౧౦॥

రుద్రో రోషాత్సముత్పన్నోఽపుస్త్యజ్ఞాన్నారదోఽభవత్ ।
దక్షోఽఙ్గుష్ఠాత్తథాన్యేఽపి మానసాః సనకాదయః ॥ ౧౧॥

వామాఙ్గుష్ఠాద్దక్షపత్ని జాతా సర్వాఙ్గుసుందరీ ।
వీరిణీ నామ విఖ్యాతా పురాణేషు మహీపతే ॥ ౧౨॥

అసిక్వీతి చ నామ్నా సా యస్యాం జాతోఽథ నారదః ।
దేవర్షిప్రవరః కామం బ్రహ్మణో మానసః సుతః ॥ ౧౩॥

జనమేజయ ఉవాచ -

అత్ర మే సంశయో బ్రహ్మాన్ యదుక్తం భవతా వచః ।
వీరిణ్యాం నారదో జాతో దక్షాదితి మహాతపాః ॥ ౧౪॥

కథం దక్షస్య పత్న్యాం తు వీరిణ్యాం నారదో మునిః ।
జాతో హి బ్రహ్మణః పుత్రో ధర్మజ్ఞస్తాపసోత్తమః ॥ ౧౫॥

విచిత్రమిదమాఖ్యాతం భవతా నారదస్య చ ।
దక్షాజ్ఞాన్మాస్య భార్యాయాం తద్వదస్వ సవిస్తరమ్ ॥ ౧౬॥

పూర్వదేహః కథం ముక్తః శాపాత్కస్య మహామనా ।
నారదేన బహుజ్ఞేన కస్మాజ్జన్మ కృతం మునే ॥ ౧౭॥

వ్యాస ఉవాచ -

బ్రహ్మణాసౌ సమాదిష్టో దక్షః సృష్ట్యర్థమాదితః ।
ప్రజాః సృజేతి సుభృశం వృద్ధిహేతోః స్వయంముఖా ॥ ౧౮॥

తతః పఞ్చసహస్రాంశ్చ జనయామాస వీర్యవాన్ ।
దక్షః ప్రజాపతిః పుత్రాన్ వీరిణ్యాం బలవత్తరాన్ ॥ ౧౯॥

దృష్ట్వా తాన్నారదః పుత్రాన్సర్వాన్సర్వయిషూన్పుజాః ।
ఉవాచ ప్రహసన్వాచం దేవర్షిః కాలనోదితః ॥ ౨౦॥

భువః ప్రమాణమజ్ఞాత్వా స్రష్టుకామాః ప్రజాః కథమ్ ।
లోకానాం హాస్యతాం యూయం గమిష్యథ న సంశయః ॥ ౨౧॥

పృథీవ్యా వై ప్రమాణం తు జ్ఞాత్వా కార్యః సముద్యమః ।
కృత్తోఽసౌ సిద్ధిమాయాతి నాన్యథేతి వినిశ్చయః ॥ ౨౨॥

బాలిశా బత యూయం వై యదజ్ఞాత్వా భువన్తలమ్ |
సముద్యతాః ప్రజాః కర్తుం కథం సిద్ధిర్భవిష్యతి || ౨౩||

వ్యాస ఉవాచ -

నారదేనైవమక్తాన్తే హర్యశ్వా దైవయోగతః |
అన్యోన్యమూచుః సహసా సమ్యగాహ మునిః కిల || ౨౪||

జ్ఞాత్వ ప్రమాణముర్వాస్త్వ సుఖం స్రక్ష్యామహే ప్రజాః |
ఇతి సఞ్చిన్త్య తే సర్వే ప్రయాతాః ప్రేక్షితుం భువః || ౨౫||

తలం సర్వం పరిజ్ఞాతుం వచనాన్నారదస్య చ |
ప్రాచ్యాం కేచిద్గతాః కామం దక్షిణస్యాం తథాపరే || ౨౬||

ప్రతీచ్యాముత్తరస్యాం తు కృతోత్సాహాః సమన్తతః |
దక్షః పుత్రాన్గతాన్దృష్ట్వా పీడితస్తు శుచా భృశమ్ || ౨౭||

అన్యానుత్పాదయామాస ప్రజార్థం కృతనిశ్చయః |
తేఽపి తత్రోద్యతాః కర్తుం ప్రజార్థముద్యమం సుతాః || ౨౮||

నారదః ప్రాహ తాన్దృష్ట్వా పూర్వం యద్వచనం మునిః |
బాలిశా బత యూయం వై యదజ్ఞాత్వా భువః కిల || ౨౯||

ప్రమాణం తు ప్రజాః కర్తుం ప్రవృత్తాః కేన హేతునా |
శ్రుత్వా వాక్యం మునేస్తేఽపి మత్వా సత్యం విమోహితాః || ౩౦||

జగ్ముః సర్వే యథాపూర్వం భ్రాతరశ్చలితాస్తథా |
తాన్సుతాన్ప్రస్థితాన్దృష్ట్వా దక్షః కోపసమవితః || ౩౧||

శశాప నారదం కోపాత్ పుత్రశోకసముద్భవాత్ |
దక్ష ఉవాచ -

నాశితా మే సుతా యస్మాత్ తస్మాన్నాశమవాప్పుహి || ౩౨||
పాపేనానేన దుర్బుద్ధే గర్భవాసం వ్రజేతి చ |

పుత్రో మే భవ కామం త్వం యతో మే భ్రంశితాః సుతాః || ౩౩||
ఇతి శప్తస్తతో జాతో వీరిణ్యాం నారదో మునిః |

షష్టిర్భూయోఽస్సృజత్కన్యా వీరిణ్యామితి నః శ్రుతమ్ || ౩౪||
శోకం విహాయ పుత్రాణాం దక్షః పరమధర్మవిత్ |

తాసాం త్రయోదశ ప్రాదాత్కశ్యపాయ మహాత్మనే || ౩౫||

దశ ధర్మాయ సోమాయ సప్తవింశతి భూపతే ।

ద్వే చైవ భృగవే ప్రాదాచ్ఛత్రోఽరిష్టనేమినే ॥ ౩౬ ॥

ద్వే చైవాఙ్గిరసే కన్యే తథైవాఙ్గిరసే పునః ।

తాసాం పుత్రాశ్చ పౌత్రాశ్చ దేవాశ్చ దానవాస్తథా ॥ ౩౭ ॥

జాతా బలసమాయుక్తాః పరస్పరవిరోధకాః ।

రాగద్వేషాన్వితాః సర్వే పరస్పరవిరోధినః ।

సర్వే మోహావృతాః శూరా హ్యభవన్నతిమాయినః ॥ ౩౮ ॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే
సోమసూర్యవంశవర్ణనే దక్షప్రజాపతివర్ణనం నామ ప్రథోమోఽధ్యాయః ॥ ౭.౧ ॥

౭.౨ ద్వితీయోఽధ్యాయః । శర్యాతిరాజవర్ణనమ్ ।

మమాఖ్యాహి మహాభాగ రాజ్ఞాం వంశం సువిస్తరమ్ ।

సూర్యాన్వయప్రసూతానాం ధర్మజ్ఞానాం విశేషతః ॥ ౧ ॥

శృణు భారత వక్ష్యామి రవివంశస్య విస్తరమ్ ।

యథా శ్రుతం మయా పూర్వం నారదాదృషిసత్తమాత్ ॥ ౨ ॥

ఏకదా నారదః శ్రీమాన్సరస్వత్యాత్మజే శుభే ।

ఆజగమాశ్రమే పుణ్యే విచరన్వేచ్ఛయా మునిః ॥ ౩ ॥

ప్రణమ్య శిరసా పాదౌ తస్యాగ్రే సంస్థితస్తదా ।

తతస్తస్యాసనం దత్త్వా కృత్వార్హణమథాదరాత్ ॥ ౪ ॥

విధివత్పూజయిత్వా తముక్తవాన్వచనం త్విదమ్ ।

పావితోఽహం మునిశ్రేష్ఠ పూజ్యస్యాగమనేన వై ॥ ౫ ॥

కథాం కథయ సర్వజ్ఞ రాజ్ఞాం చరితసంయుతామ్ ।

రాజానో యే సమాఖ్యాతాః సప్తమేఽస్మిన్మనోః కులే ॥ ౬ ॥

తేషాముత్పత్తిరతులా చరితం పరమాద్భుతమ్ ।

శ్రోతుకామోఽస్మ్యహం బ్రహ్మన్ సూర్యవంశస్య విస్తరమ్ ॥ ౭ ॥

సమాఖ్యాహి మునిశ్రేష్ఠ సమాసవ్యాసపూర్వకమ్ ।

ఇతి పృష్టో మయా రాజన్నారదః పరమార్థవిత్ ॥ ౮ ॥

ఉవాచ ప్రహసన్ప్రీతః సమాభాష్య ముదాన్వయమ్ ।

నారద ఉవాచ -

శృణు సత్యవతీసూనో రాజ్ఞాం వంశమనుత్తమమ్ || ౯ ||

పావనం కర్ణసుఖదం ధర్మజ్ఞానాదిభిర్యుతమ్ |

బ్రహ్మ పూర్వం జగత్కర్తా నాభిపఙ్కజసమ్భవః || ౧౦ ||

విష్ణోరితి పురాణేషు ప్రసిద్ధః పరికీర్తితః |

సర్వజ్ఞః సర్వకర్తాసౌ స్వయమ్భూః సర్వశక్తిమాన్ || ౧౧ ||

తపస్తప్త్యా స విశ్వాత్మా వర్షాణామయుతం పురా |

సృష్టికామః శివాం ధ్యాత్వా ప్రాప్య శక్తిమనుత్తమామ్ || ౧౨ ||

పుత్రానుత్పదయామాస మానసాఙ్గుభలక్షణాన్ |

మరీచిః ప్రథిస్తేషామభవత్సృష్టికర్మణి || ౧౩ ||

తస్య పుత్రో౭తివిఖ్యాతః కశ్యపః సర్వసమ్మతః |

త్రయోదశైవ తస్యాసన్భార్యా దక్షసుతాః కిల || ౧౪ ||

దేవాః సర్వే సముత్పన్నా దైత్యా యజ్ఞశ్చ పన్నగాః |

పశవః పక్షిణశ్చైవ తస్మాత్సృష్టిస్తు కాశ్యపీ || ౧౫ ||

దేవానాం ప్రథితః సూర్యో వివస్వాన్నామ తస్య తు |

తస్య పుత్రః స విఖ్యాతో వైవస్వతమనుర్ముపః || ౧౬ ||

తస్య పుత్రస్తథేచ్ఛ్వాకుః సూర్యవంశవివర్ధనః |

నవాభవన్సుతాస్తస్య మనోరిచ్ఛ్వాకుపూర్వజాః || ౧౭ ||

తేషాం నామాని రాజేన్ద్ర శృణుష్వైకమనాః పునః |

ఇచ్ఛ్వాకురథ నాభాగో ధృష్టః శర్యాతిరేవ చ || ౧౮ ||

నరిష్యన్తస్తథా ప్రాంశుర్నృగో దిష్టశ్చ సప్తమః |

కరూషశ్చ పృషధ్రశ్చ నవైతే మానవాః స్మృతాః || ౧౯ ||

ఇచ్ఛ్వాకుస్తు మనోః పుత్రః ప్రథమః సమజాయత |

తస్య పుత్రశతం చాసీజ్ఞ్యేష్టో వికుక్షిరాత్మవాన్ || ౨౦ ||

నవానాం వంశవిస్తారం సజ్జేపేణ నిశామయ |

శూరాణాం మనుపుత్రాణాం మనోరన్తరజన్మనామ్ || ౨౧ ||

నాభాగస్య తు పుత్రో౭భూదమ్బురీషః ప్రతాపవాన్ |

ధర్మజ్ఞః సత్యసస్థశ్చ ప్రజాపాలనతత్పరః ॥ ౨౨ ॥

ధృష్టాత్తు ధార్మకం క్షత్రం బ్రహ్మభూతమజాయత ।
సంక్రామకాతరం సమ్యగ్బ్రహ్మకర్మరతం తథా ॥ ౨౩ ॥

శర్వాతేస్తనయశ్చాభూదానర్తో నామ విశ్రుతః ।
సుకన్యా చ తథా పుత్రీ రూపలావణ్యసంయుతా ॥ ౨౪ ॥

చ్యవనాయ సుతా దత్తా రాజ్ఞాప్యన్ధాయ సున్దరీ ।
మునిః సులోచనో జాతస్తస్యాః శీలగుణేన హ ॥ ౨౫ ॥

విహితో రవిపుత్రాభ్యామశ్విభ్యామితి నః శ్రుతమ్ ।
జనమేజయ ఉవాచ ।

సన్దేహోఽయం మహాన్ బ్రహ్మన్ కథాయాం కథితస్త్యయా ॥ ౨౬ ॥

యద్రాజా మునయేఽన్ధాయ దత్తా పుత్రీ సులోచనా ।
కురూపా గుణహీనా వా నారీ లక్షణవర్జితా ॥ ౨౭ ॥

పుత్రీ యదా భవేద్రాజా తదాన్ధాయ ప్రయచ్ఛతి ।
జ్ఞాత్వాన్ధం సుముఖీం కస్మాద్దత్తవాన్పుపసత్తమః ॥ ౨౮ ॥

కారణం బ్రూహి మే బ్రహ్మాన్ననుగ్రాహ్యోఽస్మి సర్వదా ।
సూత ఉవాచ -

ఇతి రాజ్ఞో వచః శ్రుత్వా పరీక్షితసుతస్య వై ॥ ౨౯ ॥

ద్వైపాయనః ప్రసన్నాత్మా తమువాచ హసన్నివ ।
వ్యాస ఉవాచ -

వైవస్వతసుతః శ్రీమాఞ్చర్యాతిర్నామ పార్థివః ॥ ౩౦ ॥

తస్య స్త్రీణాం సహస్రాణి చత్వార్యాసన్పరిగ్రహాః ।
రాజపుత్ర్యః సరూపాశ్చ సర్వలక్షణసంయుతాః ॥ ౩౧ ॥

పత్న్యః ప్రేమయుతాః సర్వాః ప్రియా రాజ్ఞః సుసమ్మతాః ।
ఏకా పుత్రీ తు తాసాం వై సుకన్యా నామ సున్దరీ ॥ ౩౨ ॥

పితుః ప్రియా చ మాతృగాణాం సర్వాసాం చారుహాసినీ ।
నగరాన్నాతిదూరేఽభూత్సరో మానససన్నిభమ్ ॥ ౩౩ ॥

బద్ధసోపానమార్గం చ స్వచ్ఛపాసీయపూరితమ్ ।
హంసకారణ్ణవాకీర్ణం చక్రవాకోపశోభితమ్ ॥ ౩౪ ॥

దాత్యూహసారసాకీర్ణం సర్వపక్షిగణావృతమ్ |
 పఞ్చధాకమలోపేతం చఞ్చరీకసుసేవితమ్ || ౩౫ ||
 పార్శ్వతశ్చ ద్రుమాకీర్ణం వేష్టితం పాదపైః శుభ్రైః |
 సాలైస్తమాతైః సరలైః పున్నాగాశోకమణ్ణితమ్ || ౩౬ ||
 వటాశ్వత్థకదమైబృశ్చ కదలీఖణ్ణరాజితమ్ |
 జమ్బీరైర్బిజపూరైశ్చ ఖర్జూరైః పనసైస్తథా || ౩౭ ||
 క్రముకైర్నారీకేలైశ్చ కేతకైః కాఞ్చనద్రుమైః |
 యూథికాజాలకైః శుభ్రైః సంవృతం మల్లికాగణైః || ౩౮ ||
 జమ్బూమ్రుత్తిణీభీశ్చ కరణ్ణకుటజావృతమ్ |
 పలాశనిమ్బఖదిరబిల్వామలకమణ్ణితమ్ || ౩౯ ||
 బభూవ కోకిలారావః కేకాస్వనవిరాజితమ్ |
 తత్సమీపే శుభే దేశే పాదపానాం గణావృతే || ౪౦ ||
 భార్గవశ్చ్యవనః శాన్తస్తాపసః సంస్థితో మునిః |
 జ్ఞాత్వాసౌ విజనం స్థానం తపస్తేవే సమాహితః || ౪౧ ||
 కృత్వా దృఢాసనం మౌనమాధాయ జితమారుతః |
 ఇన్ద్రియాణి చ సంయమ్య త్యక్తాహారస్తపోనిధిః || ౪౨ ||
 జలపానాదిరహితో ధ్యాయన్నాస్తే పరామ్భికామ్ |
 సవశ్మీకోఽభవద్రాజల్లతాభిః పరివేష్టితః || ౪౩ ||
 కాలేన మహతా రాజన్ సమాకీర్ణః పిపీల్వకైః |
 తథా స సంవృతో ధీమాన్మృత్పిణ్ణ ఇవ సర్వతః || ౪౪ ||
 కదాచిత్స మహీపాలః కామినీగణసంవృతః |
 ఆజగమ సరో రాజన్ విహర్తుమిదముత్తమమ్ || ౪౫ ||
 శర్యాతిః సున్దరీవృన్దసంయుతః సలిలేఽమలే |
 క్రీడాసక్తో మహీపాలో బభూవ కమలాకరే || ౪౬ ||
 సుకన్యా వనమాసాద్య విజహార సఖీవృతా |
 సుమనాంసి విచిన్వన్తీ చఞ్చలా చఞ్చలోపమా || ౪౭ ||
 సర్వాభరణసంయుక్తా రణచ్ఛరణనూపురా |

చక్రమమాణా వత్మీకం చ్యవనస్య సమాసదత్ ॥ ౪౮ ॥
 క్రీడాసక్తోపవిష్టా సా వత్మీకస్య సమీపతః ।
 దదర్శ చాస్య రథ్యే వై ఖద్యోత ఇవ జ్యోతిషీ ॥ ౪౯ ॥
 కిమేతదితి సజ్ఞోన్య్య సముద్ధర్తుం మనో దధే ।
 గృహీత్వా కణ్ణకం తీక్షణం త్వరమాణా కృశోదరీ ॥ ౫౦ ॥
 సా దృష్టా మునినా బాలా సమీపస్థా కృతోద్యమా ।
 విచరన్తీ సుకేశాన్తా మన్మథస్యేవ కామినీ ॥ ౫౧ ॥
 తాం వీక్ష్య సుదతీం తత్ర ఙ్గామకణ్ణస్తపోనిధిః ।
 తామభాషత కల్యాణీం కిమేతదితి భార్గవః ॥ ౫౨ ॥
 దూరం గచ్ఛ విశాలాక్షి తాపసోఽహం వరాననే ।
 మా భిన్నస్వాద్య వత్మీకం కణ్ణకేన కృశోదరీ ॥ ౫౩ ॥
 తేనేదం ప్రోచ్యమానాపి సా చాస్య న శ్శ్రోణోతి వై ।
 కిము ఖల్విదమిత్సుక్వా నిర్భిభేదాస్య లోచనే ॥ ౫౪ ॥
 దైవేన నోదితా భిత్త్వా జగమ నృపకన్యకా ।
 క్రీడన్తీ శక్రమానా సా కిం కృతం తు మయేతి చ ॥ ౫౫ ॥
 చుక్రోధ స తథా విధనేత్రః పరమమన్యుమాన్ ।
 వేదనాభ్యర్థితః కామం పరితాపం జగమ హ ॥ ౫౬ ॥
 శకృన్మాత్రనిరోధోఽభూత్సైనికానాం తు తత్క్షణాత్ ।
 విశేషేణ తు భూపస్య సామాత్యస్య సమస్తతః ॥ ౫౭ ॥
 గజోష్ఠ్యతురగాణాం చ సర్వేషాం ప్రాణీనాం తదా ।
 తతో రుద్ధే శకృన్మాత్రే శర్యాతిర్దుఃఖితోఽభవత్ ॥ ౫౮ ॥
 సైనికైః కథితం తస్మై శకృన్మాత్రనిరోధనమ్ ।
 చిన్తయామాస భూపాలః కారణం దుఃఖసంభవే ॥ ౫౯ ॥
 విచిన్త్యాహ తతో రాజా సైనికాన్స్వజనాన్స్తథా ।
 గృహమాగత్య చిన్తార్తః కేనేదం దుష్కృతం కృతమ్ ॥ ౬౦ ॥
 సరసః పశ్చిమే భాగే వనమధ్యే మహాతపాః ।
 చ్యవనస్తాపసస్తత్ర తపశ్చరతి దుశ్చరమ్ ॥ ౬౧ ॥

కేనాప్యపకృతం తత్ర తాపనేఽగ్నిసమప్రభే ।
 తస్మాత్పీడా సముత్పన్నా సర్వేషామితి నిశ్చయః ॥ ౬౨ ॥
 తపోవృద్ధస్య వృద్ధస్య వరిష్ఠస్య విశేషతః ।
 కేనాప్యపకృతం మన్యే భార్గవస్య మహాత్మనః ॥ ౬౩ ॥
 జ్ఞాతం వా యది వాజ్ఞాతం తస్యేదం ఫలముత్తమమ్ ।
 కైశ్చ దుష్టైః కృతం తస్య హేలనం తాపసస్య హ ॥ ౬౪ ॥
 ఇతి పృష్టాస్తమూచుస్తే సైనికా వేదనార్థితాః ।
 మనోవాక్యాయనితం న విద్యోఽపకృతం వయమ్ ॥ ౬౫ ॥
 ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
 సప్తమస్కంధే శర్యాతిరాజవర్ణనం నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥ ౭౨ ॥

౭.౩ తృతీయోఽధ్యాయః । చ్యవనసుకన్యయోర్గార్హస్థ్యవర్ణనమ్ ।

వ్యాస ఉవాచ -
 ఇతి పప్రచ్ఛ తాన్సర్వాన్ రాజా చింతాకులస్తథా ।
 పర్యపృచ్ఛతుస్పృహృద్వర్గం సామ్నా చోగ్రతయాపి చ ॥ ౧ ॥
 పీడ్యమానం జనం వీక్ష్య పితరం దుఃఖితం తథా ।
 విచిన్త్య శూలభేదం సా సుకన్యా చేదమబ్రవీత్ ॥ ౨ ॥
 వనే మయా పితస్తత్ర వత్మీకో వీరుధావృతః ।
 క్రీడన్త్యా సుదృఢో దృష్టశ్చిద్రద్యయసమన్వితః ॥ ౩ ॥
 తత్ర ఖద్యోతవద్దీప్తజ్యోతీషీ వీక్షితే మయా ।
 సూచ్యావిధే మహారాజ పునః ఖద్యోతశక్యయా ॥ ౪ ॥
 జలక్లిన్నా తదా సూచీ మయా దృష్టా పితః కిల ।
 హాహేతి చ శ్రుతః శబ్దో మన్దో వత్మీకమధ్యతః ॥ ౫ ॥
 తదాహం విస్మితా రాజన్కిమేతదితి శక్యయా ।
 న జానే కిం మయా విధం తస్మిన్వత్మీకమణ్ణలే ॥ ౬ ॥
 రాజా శ్రుత్వా తు శర్యాతిః సుకన్యావచనం మృదు ।
 మునేస్తద్ధేలనం జ్ఞాత్వా వత్మీకం ఊప్రమభ్యగౌత్ ॥ ౭ ॥
 తత్రాపశ్యత్తపోవృద్ధం చ్యవనం దుఃఖితం భృశమ్ ।

స్ఫోటయామాస వల్మీకం మునిదేహవృతం భృశమ్ || ౮ ||

ప్రణమ్య దణ్డవద్భూమౌ రాజా తం భార్గవం ప్రతి |
తుష్టావ వినయోపేతస్తమువాచ కృతాజ్ఞులిః || ౯ ||

పుత్ర్యా మమ మహాభాగ క్రీడన్త్యా దుష్కృతం కృతమ్ |
అజ్ఞానాద్బాలయా బ్రహ్మాన్ కృతం తత్క్షన్తుమర్హసి || ౧౦ ||

అక్రోధనా హి మునయో భవన్తితి మయా శ్రుతమ్ |
తస్మాత్త్వమపి బాలాయాః క్షన్తుమర్హసి సామృతమ్ || ౧౧ ||

వ్యాస ఉవాచ -

ఇతి శ్రుత్వా వచస్తస్య చ్యవనో వాక్యమబ్రవీత్ |
వినయోపనతం దృష్ట్వా రాజానం దుఃఖితం భృశమ్ || ౧౨ ||

చ్యవన ఉవాచ -

రాజన్నాహం కదాచిద్వై కరోమి క్రోధమణ్యపి |
న మయాద్వైవ శప్తస్త్వం దుహిత్రా పీడనే కృతే || ౧౩ ||

నేత్రే పీడా సముత్పన్నా మమ చాద్య నిరాగసః |
తేన పాపేన జానామి దుఃఖితస్త్వం మహీపతే || ౧౪ ||

అపరాధం పరం కృత్వా దేవీభక్తస్య కో జనః |
సుఖం లభేత యదపి భవేత్ త్రాతా శివః స్వయమ్ || ౧౫ ||

కిం కరోమి మహీపాల నేత్రహీనో జరావృతః |
అన్యస్య పరిచర్యాం చ కః కరిష్యతి పార్థివ || ౧౬ ||

రాజోవాచ -

సేవకా బహవః సేవాం కరిష్యన్తి తవానిశమ్ |
క్షమస్య మునిశార్దూల స్వల్పక్రోధా హి తాపసాః || ౧౭ ||

చ్యవన ఉవాచ -

అన్తోఽహం నిర్జనో రాజంస్తపస్తప్తుం కథం క్షమః |
త్యదీయాః సేవకాః కిం తే కరిష్యన్తి మమ ప్రియమ్ || ౧౮ ||

క్షమాపయసి చేన్మాం త్వం కురు మే వచనం నృప |
దేహి మే పరిచర్యార్థం కన్యాం కమలలోచనామ్ || ౧౯ ||

తుష్ట్యేఽనయా మహారాజ పుత్ర్యా తవ మహామతే |

కరిష్యామి తపశ్చాహం సా మే నేవాం కరిష్యతి || ౨౦||

ఏవం కృతే సుఖం మే స్యాత్తవ వైవ భవిష్యతి |
సస్తుష్టే మయి రాజేన్ద్ర సైనికానాం న సంశయః || ౨౧||

విచిన్త్య మనసా భూప కన్యాదానం సమాచర |
న చాత్ర దూషణం కింఞ్చిత్తాపసోఽహం యతవ్రతః || ౨౨||

వ్యాస ఉవాచ -

శర్యాతిర్వచనం శ్రుత్వా మునేశ్చిన్తాతురోఽభవత్ |
న దాస్యేఽప్యథవా దాస్యే కింఞ్చిన్నోవాచ భారత || ౨౩||

కథమన్ధాయ వృద్ధాయ కురూపాయ సుతామిమామ్ |
దేవకన్యోపమాం దత్త్వా సుఖీ స్యామాత్మసమ్భవామ్ || ౨౪||

కో వాత్మనః సుఖార్థాయ పుత్రాః సంసారజం సుఖమ్ |
హరతేఽల్పమతిః పాపో జానన్నపి శుభాశుభమ్ || ౨౫||

ప్రాప్య సా చ్యవనం సుభ్రూః పఞ్చబాణశర్దూతా |
అన్తం వృద్ధం పతిం ప్రాప్య కథం కాలం నయిష్యతి || ౨౬||

యావనే దుర్జయః కామో విశేషేణ సురూపయా |
ఆత్మతుల్యం పతిం ప్రాప్య కిము వృద్ధం విలోచనమ్ || ౨౭||

గౌతమం తాపసం ప్రాప్య రూపయావనసంయుతా |
అహల్యా వాసవేనాశు వఞ్చితా వరవర్ణినీ || ౨౮||

శప్తా చ పతినా పశ్చాజ్ఞాత్వా ధర్మవిపర్యయమ్ |
తస్మాద్భవతు మే దుఃఖం న దదామి సుకన్యకామ్ || ౨౯||

ఇతి సఞ్చిన్త్య శర్యాతిర్విమనా స్వగృహం యయౌ |
సచివాంశ్చ సమాదాయ మన్తం చక్రేఽతిదుఃఖితః || ౩౦||

భో మన్త్రిణో బ్రువన్త్యద్య కిం కర్తవ్యం మయాధునా |
పుత్రీ దేయాథ విప్రాయ భోక్తవ్యం దుఃఖమేవ వా || ౩౧||

విచారయధ్వం మిలితా హితం స్యాన్మమ వై కథమ్ |

మన్త్రిణ ఊచుః -

కిం బ్రూమోఽస్మిన్మహారాజ సఙ్కటేఽతిదురాసదే || ౩౨||

దుర్భగాయ సుకవ్యైషా కథం దేయాతిసుందరీ ।

వ్యాస ఉవాచ -

తదా చింతాకులం వీక్ష్య పితరం మన్త్రిణస్తదా ॥ ౩౩॥

సుకన్యా త్విజ్ఞితం జ్ఞాత్వా ప్రహస్యేదమువాచ హ ।

పితః కస్మాద్భవానద్య చింతావ్యాకులితేన్ద్రియః ॥ ౩౪॥

మత్కృతే దుఃఖసంవిగ్నో విషణ్ణవదనోఽసి వై ।

అహం గత్వా మునిం తత్ర సమాశ్వాస్య భయార్ద్రతమ్ ॥ ౩౫॥

కరిష్యామి ప్రసన్నం తమాత్మదానేన వై పితః ।

ఇతి రాజా వచః శ్రుత్వా భాషితం యత్సుకన్యయా ॥ ౩౬॥

తామువాచ ప్రసన్నాత్మా సబివానాం చ శృణ్వతామ్ ।

కథం పుత్రి త్వమన్ధస్య పరిచర్యాం వనేఽబలా ॥ ౩౭॥

కరిష్యసి జరార్తస్య క్రోధనస్య విశేషతః ।

కథమన్ధాయ చానేన రూపేణ రతిసన్నిభామ్ ॥ ౩౮॥

దదామి జరయా గ్రస్తదేహాయ సుఖవాఞ్చయా ।

పిత్రా పుత్రీ ప్రదాతవ్యా వయోజ్ఞాతిబలాయ చ ॥ ౩౯॥

ధనధాన్యసమృద్ధాయ నాధనాయ కదాచన ।

క్వ తే రూపం విశాలాక్షి క్వాసౌ వృద్ధో వనేచరః ॥ ౪౦॥

కథం దేయా మయా పుత్రీ తస్మై నాతివరాయ చ ।

ఉటజే నియతం వాసో యస్య నిత్యం మనోహరే ॥ ౪౧॥

కథమమ్బుజపత్రాక్షి కల్పసీయో మయా తవ ।

మరణం మే వరం ప్రాప్తం సైనికానాం తథైవ చ ॥ ౪౨॥

న తే ప్రదానమన్ధాయ రోచతే పికభాషిణీ ।

భవితవ్యం భవత్యేవ ధైర్యం వైవ త్యజామ్యహమ్ ॥ ౪౩॥

సుస్థిరా భవ సుశ్రోణీ న దాస్యేఽన్ధాయ కర్షిణిత్ ।

రాజ్యం తిష్ఠతు వా యాతు దేహోఽయం చ తథైవ మే ॥ ౪౪॥

న త్వాం దాస్యామ్యహం తస్మై నేత్రహీనాయ బాలికే ।

సుకన్యా తం తదా ప్రాహ శ్రుత్వ తద్వచనం పితుః ॥ ౪౫॥

ప్రసన్నవదనాతీవన్నేహాయుక్తమిదం వచః ।
 సుకన్యోవాచ -
 న మే చింతా పితః కార్యా దేహి మాం మునయేఽధునా ॥ ౪౬ ॥
 సుఖం భవతు సర్వేషాం లోకానాం మత్కృతేన హి ।
 సేవయిష్యామి సస్తుష్టా పతిం పరమపావనమ్ ॥ ౪౭ ॥
 భక్త్యా పరమయా చాపి వృద్ధం చ విజనే వనే ।
 సతీధర్మపరా చాహం చరిష్యామి సుసమ్మతమ్ ॥ ౪౮ ॥
 న భోగేచ్ఛాస్తి మే తాత స్వస్థం చిత్తం మమానఘ ।
 వ్యాస ఉవాచ -
 తచ్చుత్వా భాషితం తస్యా మన్త్రిణో విస్మయం గతాః ॥ ౪౯ ॥
 రాజా చ పరమప్రీతో జగామ మునిసన్నిధౌ ।
 గత్వా ప్రణమ్య శిరసా తమువాచ తపోధనమ్ ॥ ౫౦ ॥
 స్వామిన్ గృహాణ పుత్రీం మే సేవార్థం విధివద్విభో ।
 ఇత్యుక్త్వాసౌ దదౌ పుత్రీం వివాహవిధినా నృపః ॥ ౫౧ ॥
 ప్రతిగృహ్య మునిః కన్యాం ప్రసన్నో భార్గవోఽభవత్ ।
 పారిబర్హం న జగ్రాహ దీయమానం నృపేణ హ ॥ ౫౨ ॥
 కన్యామేవగ్రహీత్కామం పరిచర్యార్థమాత్మనః ।
 ప్రసన్నేఽస్మిన్మనౌ జాతం సైనికానాం సుఖం తదా ॥ ౫౩ ॥
 రాజుశ్చ పరమాహ్లాదః సజ్జాతస్తతణాదపి ।
 దత్త్వా పుత్రీం యదా రాజా గమనాయ గృహం ప్రతి ॥ ౫౪ ॥
 మతిం చకార తవక్లీ తదోవాచ నృపం సుతా ।
 సుకన్యోవాచ -
 గృహాణ మమ వాసాంసి భూషణాని చ మే పితః ॥ ౫౫ ॥
 వల్కలం పరిధానాయ ప్రయచ్ఛాజినముత్తమమ్ ।
 వేషం తు మునిపత్నీనాం కృత్వా తపసి సేవనమ్ ॥ ౫౬ ॥
 కరిష్యామి తథా తాత యథా తే కీర్తిరమ్యతా ।
 భవిష్యతి భువః పృష్ఠే తథా స్వర్గే రసాతలే ॥ ౫౭ ॥
 పరలోకసుఖాయాహం చరిష్యామి దివానిశమ్ ।

దత్త్వాన్దాయ చ వృద్ధాయ సుస్థరీం యువతీం తు మామ్ ॥ ౫౮ ॥

చింతా త్వయా న కర్తవ్యా శీలనాశసముద్భవా ।
అరున్ధతీ వసిష్ఠస్య ధర్మపత్ని యథా భువి ॥ ౫౯ ॥

తథైవాహం భవిష్యామి నాత్ర కార్యా విచారణా ।
అనసూయా యథా సాధ్వీ భార్యాశ్రేః ప్రథితా భువి ॥ ౬౦ ॥

తథైవాహం భవిష్యామి పుత్రీ కీర్తికరీ తవ ।
సుకన్యావచనం శ్రుత్వా రాజా పరమధర్మవిత్ ॥ ౬౧ ॥

దత్త్వాజినం రురోదాశు వీక్ష్య తాం చారుహాసినీమ్ ।
త్యక్త్వా భూషణవాసాంసి మునివేషధరాం సుతామ్ ॥ ౬౨ ॥

వివర్ణవదనో భూత్వా స్థితస్తత్రైవ పార్థివః ।
రాజ్ఞ్యః సర్వాః సుతాం దృష్ట్వా వల్కలాజినధారిణీమ్ ॥ ౬౩ ॥

రురుదుర్భృశశోకార్తా వేపమానా ఇవాభవన్ ।
తామాప్యచ్ఛ్య మహీపాలో మన్త్రిభిః పరివారితః ।
యయౌ స్వనగరం రాజన్ ముక్త్వా పుత్రీం శుచార్పితామ్ ॥ ౬౪ ॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
సప్తమస్కంధే చ్యవనసుకన్యయోగార్థస్యవర్ణనం నామ తృతీయోఽధ్యాయః ॥ ౭.3 ॥

౭.౪ చతుర్థోఽధ్యాయః । ఆశ్వినీకుమారయోః సుకన్యాం ప్రతి
బోధవచనవర్ణనమ్ ।

వ్యాస ఉవాచ -

గతే రాజని సా బాలా పతినేవాపరాయణా ।
బభూవ చ తథాగ్నీనాం నేవనే ధర్మతత్పరా ॥ ౧ ॥

ఫలాన్యాదాయ స్వాదూని మూలాని వివిధాని చ ।
దదౌ సా మునయే బాలా పతినేవాపరాయణా ॥ ౨ ॥

పతిం తప్తోదకేనాశు స్నాపయిత్వా మృగత్వచా ।
పరివేష్ట్య శుభాయాం తు బృహస్పాం స్థాపితవత్యపి ॥ ౩ ॥

తిలాన్ యవకుశానగ్రే పరికల్ప్య కమణ్ణులుమ్ ।
తమువాచ నిత్యకర్మ కురుష్య మునిసత్తమ ॥ ౪ ॥

తముత్థాప్య కరే కృత్వా సమాప్తే నిత్యకర్మణి ।
 బృహస్పాయ వా సంస్తరే బాలా భర్తారం సంన్యవేశయత్ ॥ ౫॥
 పశ్చాదానీయ పక్వాని ఫలాని చ నృపాత్మజా ।
 భోజయామాస చ్యవనం నీవారాన్నం సుసంస్కృతమ్ ॥ ౬॥
 భుక్తవస్తం పతిం తృప్తం దత్త్వాచమనమాదరాత్ ।
 పశ్చాచ్ఛ పూగం పత్రాణి దదౌ చాదరసంయుతా ॥ ౭॥
 గృహీతముఖవాసం తం సంవేశ్య చ శుభాసనే ।
 గృహీత్వాఽఽజ్ఞాం శరీరస్య చకార సాధనం తతః ॥ ౮॥
 ఫలాహారం స్వయం కృత్వా పునర్గత్వా చ సన్నిధౌ ।
 ప్రోవాచ ప్రణయోపేతా కిమాజ్ఞాపయనే ప్రభో ॥ ౯॥
 పాదసంవాహనం తేఽద్య కరోమి యది మన్యసే ।
 ఏవం నేవాపరా నిత్యం బభూవ పతితత్పరా ॥ ౧౦॥
 సాయం హోమావసానే సా ఫలాన్యాహృత్య సుస్థరీ ।
 అర్పయామాస మునయే స్వాదూని చ మృదూని చ ॥ ౧౧॥
 తతః శేషాణి బుభుజే ప్రేమయుక్తా తదాజ్ఞయా ।
 సుస్పర్శాస్తరణం కృత్వా శాయయామాస తం ముదా ॥ ౧౨॥
 సుప్తే సుఖం ప్రియే కాంతా పదసంవాహనం తదా ।
 చకార పృచ్ఛతీ ధర్మం కులస్త్రీణాం కృశోదరీ ॥ ౧౩॥
 పాదసంవాహనం కృత్వా నిశి భక్తిపరాయణా ।
 నిద్రితం చ మునిం జ్ఞాత్వా సుష్వాప చరణాన్తికే ॥ ౧౪॥
 శుచౌ ప్రతిష్ఠితం వీక్ష్య తాలవృన్దేన భామినీ ।
 కుర్వాణా శీతలం వాయుం సీషేవే స్వపతిం తదా ॥ ౧౫॥
 హేమస్తే కాష్ఠసమ్భారం కృత్వాగ్నిజ్వలనం పురః ।
 స్థాపయిత్వా తథాపృచ్ఛత్సుఖం తేఽస్త్రీతి చాసకృత్ ॥ ౧౬॥
 బ్రాహ్మే ముహూర్తే చోత్థాయ జలం పాత్రం చ మృత్తికామ్ ।
 సమర్పయిత్వా శౌచార్థం సముత్థాప్య పతిం ప్రియా ॥ ౧౭॥
 స్థానాద్దూరే చ సంస్థాప్య దూరం గత్వా స్థిరాభవత్ ।
 కృతశౌచం పతిం జ్ఞాత్వా గత్వా జగ్రాహ తం పునః ॥ ౧౮॥

ఆనీయాశ్రమమవ్యగ్రా చోపవేశ్యాసనే శుభే ।
 మృజ్జలాభ్యాం చ ప్రక్షాల్య పాదావస్య యథావిధి ॥ ౧౯ ॥
 దత్త్వాఽఽచమనపాత్రం తు దన్తధావనమాహరత్ ।
 సమర్వ్యో దన్తకాష్ఠం చ యథోక్తం నృపనన్దినీ ॥ ౨౦ ॥
 చకారోష్ఠం జలం శుద్ధం సమానీతం సుపావనమ్ ।
 స్నానార్థం జలమాహృత్య పప్రచ్ఛ ప్రణయాన్వితా ॥ ౨౧ ॥
 కిమాజ్ఞాపయనే బ్రహ్మాన్ కృతం వై దన్తధావనమ్ ।
 ఉష్ణోదకం సుసమ్పన్నం కురు స్నానం సమస్తకమ్ ॥ ౨౨ ॥
 వర్తతే హోమకాలోఽయం సన్ధ్యా పూర్వా ప్రవర్తతే ।
 విధివద్ధవనం కృత్వా దేవతాపూజనం కురు ॥ ౨౩ ॥
 ఏవం కన్యా పతిం లభ్యా తపస్వినమనిన్దితా ।
 నిత్యం పర్యచరత్ప్రిత్యా తపసా నియమేన చ ॥ ౨౪ ॥
 అగ్నీనామతిథీనాం చ శుశ్రూషాం కుర్వతీ సదా ।
 ఆరాధయామాస ముదా చ్యవనం సా శుభాననా ॥ ౨౫ ॥
 కస్మింశ్చిదథ కాలే తు రవిజావశ్వినావుభౌ ।
 చ్యవనస్యాశ్రమాభ్యాశే క్రీడమానౌ సమగతౌ ॥ ౨౬ ॥
 జలే స్నాత్వా తు తాం కన్యాం నివృత్తాం స్వాశ్రమం ప్రతి ।
 గచ్ఛన్తీం చారుసర్వాణ్ణీం రవిపుత్రావపశ్యతామ్ ॥ ౨౭ ॥
 తాం దృష్ట్వా దేవకన్యాభాం గత్వా చాన్తికమాదరాత్ ।
 ఊచతుః సమభిద్రుత్య నాసత్యావతిమోహితౌ ॥ ౨౮ ॥
 క్షణం తిష్ఠ వరారోహే ప్రప్థుం త్వాం గజగామిని ।
 ఆవాం దేవసుతౌ ప్రాప్తౌ బ్రూహి సత్యం శుచిస్మితే ॥ ౨౯ ॥
 పుత్రీ కన్య పతిః కస్తే కథముద్వానమాగతా ।
 ఏకాకినీ తడాగేఽస్మిన్ స్నానార్థం చారుతోచనే ॥ ౩౦ ॥
 ద్వితీయా శ్రీరివాభాసి కాన్త్యా కమలతోచనే ।
 ఇచ్ఛామస్తు వయం జ్ఞాతుం తత్త్వమాఖ్యాహి శోభనే ॥ ౩౧ ॥

కోమతా వరణా కాన్తే స్థితౌ భూమావనావృతౌ ।
హృదాయే కురుతః పీడాం చలన్తౌ చలతోచనే ॥ ౩౨॥

విమానార్హాసి తన్వజ్జీ కథం పద్భ్యాం వ్రజస్యదః ।
అనావృతాత్ర విపినే కిమర్థం గమనం తవ ॥ ౩౩॥

దాసీశతసమాయుక్తా కథం చ త్వం వినిర్గతా ।
రాజపుత్ర్యస్పృరా వాసి వద సత్యం వరాననే ॥ ౩౪॥

ధన్యా మాతా యతో జాతా ధన్యోఽసౌ జనకస్తవ ।
వక్తుం త్వాం నైవ శక్తౌ చ భర్తుర్భాగ్యం తవానఘే ॥ ౩౫॥

దేవలికాధికా భూమిరియం చైవ సుతోచనే ।
ప్రచలంశ్చరణస్తేఽద్య సమాప్నవయతి భూతలమ్ ॥ ౩౬॥

సౌభాగ్యాశ్చ మృగాః కామం యే త్వాం పశ్యన్తి వై వనే ।
యే చాన్యే పక్షిణః సర్వే భూరియం చాతిపావనా ॥ ౩౭॥

స్తుత్యాంలం తవ చాత్యర్థం సత్యం బ్రూహి సుతోచనే ।
పితా కన్తే పతిః క్వాసౌ ద్రష్టుమిచ్ఛాన్తి సాదరమ్ ॥ ౩౮॥

వ్యాస ఉవాచ -
తయోరితి వచః శ్రుత్వా రాజకన్యాతిసుందరీ ।
తావువాచ త్రపాక్రాన్తా దేవపుత్రీ నృపాత్మజా ॥ ౩౯॥

శర్యాతితనయాం మాం వాం విత్తం భార్యాం మునేరిహ ।
చ్యవనస్య సతీం కాన్తాం పిత్రా దత్తాం యదృచ్ఛయా ॥ ౪౦॥

పతిరన్తోఽస్తి మే దేవౌ వృద్ధశ్చాత్మీవ తాపసః ।
తస్య సేవామహోరాత్రం కరోమి ప్రీతిమానసా ॥ ౪౧॥

కౌ యువాం కిమిహాయాతౌ పతిస్త్రిష్ఠతి చాశ్రమే ।
తత్రాగత్య ప్రకురుతమాశ్రమం చాద్య పావనమ్ ॥ ౪౨॥

తదాకర్ణ్య వచో దస్రాపూచతుస్తాం నరాధిప ।
కథం త్వమపి కల్యాణి పితా దత్తా తపస్వినే ॥ ౪౩॥

భ్రాజసేఽస్మిన్వనోద్దేశే విద్యుత్సౌదామినీ యథా ।
న దేవేష్వపి తుల్యా హి తవ దృష్టాన్తి భామిని ॥ ౪౪॥

త్వం దివ్యామ్బరయోగ్యాసి శోభనే నాజినైర్వృతా ।

సర్వాభరణసంయుక్తా నీలాలకవరూఢినీ ॥ ౪౫॥

అహో విధేర్దుష్కలితం విచేష్టితం
యదత్ర రమ్భారు వనే విషీదసి ।
విశాలనేత్రేనన్దమమం పతిం ప్రీయే
మునిం సమాసాద్య జరాతురం భృశమ్ ॥ ౪౬॥

వృథా వ్రతస్తేన భృశం న శోభనే
నవం వయః ప్రాప్య సునృత్యపణ్ణితే ।
మనోభవేనాశు శరాః సుసన్ధితాః
పతన్తి కస్మిన్పతిరీదృశస్తవ ॥ ౪౭॥

త్వమన్దభార్యా నవయావనాన్వితా
కృతాసి ధాత్రా నను మన్దబుద్ధినా ।
న చైనమర్హస్యసితాయతేక్షణే
పతిం త్వమన్యం కురు చారులోచనే ॥ ౪౮॥

వృధైవ తే జీవితమమ్బుజేక్షణే
పతిం చ సమ్ప్రాప్య మునిం గతేక్షణమ్ ।
వనే నివాసం చ తథాజినామ్బుర-
ప్రధారణం యోగ్యతరం న మన్మహే ॥ ౪౯॥

అతోనవద్యాఙ్గభయోస్త్యమేకం
వరం కురుషావహితా సులోచనే ।
కిం యావనం మానిని సఙ్కరోషి
వృథా మునిం సున్దరి సేవమానా ॥ ౫౦॥

కిం సేవనే భాగ్యవివర్జితం తం
సముజ్జితం పోషణరక్షణాభ్యామ్ ।
త్యక్త్వా మునిం సర్వసుఖాపవర్జితం
భజానవద్యాఙ్గభయోస్త్యమేకమ్ ॥ ౫౧॥

త్వం నన్దనే చైత్రరథే వనే చ
కురుష్య కాన్తే ప్రథితం విహారమ్ ।
అన్దేన వృద్ధేన కథం హి కాలం
వినేష్యసే మానిని మానహీనమ్ ॥ ౫౨॥

భూపాత్మజా త్వం శుభలక్షణా చ
 జానాసి సంసారవిహారభావమ్ |
 భాగ్యేన హీనా విజనే వనేత్ర
 కాలం కథం వాహయసే వృథా చ || ౫౩ ||

తస్మాద్భజస్వ పికభాషిణీ చారువక్త్రే
 ఏవం ద్వయోస్తవ సుఖాయ విశాలనేత్రే |
 దేవాలయుషే చ కృశోదరి భుజ్జ్వ భోగాన్
 త్యక్త్వా మునిం జరతమాశు నృపేన్ద్రపుత్రి || ౫౪ ||

కిం తే సుఖం చాత్ర వనే సుకేశి
 వృద్ధేన సార్థం విజనే మృగాక్షి |
 సేవా తథాన్దస్య నవం వయశ్చ
 కిం తే మతం భూపతిపుత్రి దుఃఖమ్ || ౫౫ ||

శశిముఖి త్వమతీవ సుకోమలా
 ఫలజలాహరణం తవ నోచితమ్ || ౫౬ ||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
 సంహితాయాం సప్తమస్కంధే అశ్వినికుమారయోః సుకన్యాం
 ప్రతి బోధవచనవర్ణనం నామ చతుర్థోఽధ్యాయః || ౭.౪ ||

౭.౫ పంచమోఽధ్యాయః | అశ్విభ్యాం చ్యవనద్వారా సోమపానాయ
 ప్రతిజ్ఞావర్ణనమ్ |

వ్యాస ఉవాచ -
 తయోస్తద్భాషితం శ్రుత్వా వేపమానా నృపాత్మజా |
 ధైర్యమాలమ్భ్య తౌ తత్ర బభాషే మితభాషిణీ || ౧ ||
 దేవౌ వాం రవిపుత్రౌ చ సర్వజ్ఞౌ సురసమ్మతౌ |
 సతీం మాం ధర్మశీలాం చ నైవం వదితుమర్హథః || ౨ ||

పిత్రా దత్తా సురశ్రేష్ఠౌ మునయే యోగధర్మిణీ |
 కథం గచ్ఛామి తం మార్గం పుంశ్చలీగణనేచితమ్ || ౩ ||

ద్రష్టాయం సర్వలోకస్య కర్మసాక్షీ దివాకరః |
 కశ్యపాచ్చైవ సమ్భూతో నైవం భాషితుమర్హథః || ౪ ||

కులకన్యా పతిం త్యక్త్వా కథమన్యం భజేన్నరమ్ ।

అసారేఽస్మిన్న్వి సంసారే జానంతా ధర్మనిర్ణయమ్ ॥ ౫ ॥

యథేచ్ఛం గచ్ఛతం దేవో శాపం దాస్యామి వానఘో ।

సుకన్యాహం చ శర్యాతేః పతిభక్తిపరాయణా ॥ ౬ ॥

వ్యాస ఉవాచ -

ఇత్యాకర్ణ్య వచస్తస్యా నాసత్యో విస్మితౌ భృశమ్ ।

తావబ్రూతాం పునస్త్యేనాం శఙ్కమానౌ భయం మునేః ॥ ౭ ॥

రాజపుత్రి ప్రసన్నా తే ధర్మేణ వరవర్జిని ।

వరం వరయ సుశ్రోణీ దాస్యావః శ్రేయసే తవ ॥ ౮ ॥

జానీహి ప్రమదే నూనమావాం దేవభిషగ్వరో ।

యువానం రూపసమ్పన్నం ప్రకుర్యావః పతిం తవ ॥ ౯ ॥

తతస్త్రయాణామస్మాకం పతిమేకతమం వృణు ।

సమానరూపదేహానాం మధ్యే చాతుర్యపణ్ణితే ॥ ౧౦ ॥

సా తర్యోవచనం శ్రుత్వా విస్మితా స్వపతిం తదా ।

గత్వోవాచ తయోర్వాక్యం తాభ్యాముక్తం యదద్భుతమ్ ॥ ౧౧ ॥

సుకన్యోవాచ -

స్వామిన్ సూర్యసుతౌ దేవౌ సమ్ప్రాప్తౌ చ్యవనాశ్రమే ।

దృష్టౌ మయా దివ్యదేహౌ నాసత్యౌ భృగునన్దన ॥ ౧౨ ॥

వీక్ష్య మాం చారుసర్వాఙ్గీం జాతౌ కామాతురావుభౌ ।

కథితం వచనం స్వామిన్ పతిం తే నవయావనమ్ ॥ ౧౩ ॥

దివ్యదేహం కరిష్యావశ్చక్షుష్మన్తం మునిం కిల ।

ఏతేన సమయేనాద్య తం శృణు త్వం మయోదితమ్ ॥ ౧౪ ॥

సమావయవరూపం చ కరిష్యావః పతిం తవ ।

తత్ర త్రయాణామస్మాకం పతిమేకతమం వృణు ॥ ౧౫ ॥

తచ్చురత్వాహమిహాయాతా ప్రప్థం త్వాం కార్యమద్భుతమ్ ।

కిం కర్తవ్యమతః సాధో బ్రూహ్యస్మిన్కార్యసఙ్కటే ॥ ౧౬ ॥

దేవమాయాపి దుర్జ్ఞేయా న జానే కపటం తయోః ।

యదాజ్ఞాపయ సర్వజ్ఞ తత్కరోమి తవేప్సితమ్ ॥ ౧౭ ॥

చ్యవన ఉవాచ -

గచ్ఛ కాన్తేఽద్య నాసత్యో వచనాన్మమ సువ్రతే ।
ఆనయస్వ సమీపం మే శీఘ్రం దేవభిషగ్వరౌ ॥ ౧౮ ॥

క్రియతామాశు తద్వాక్యం నాత్ర కార్యో విచారణా
వ్యాస ఉవాచ -

ఏవం సా సమనుజ్ఞాతా తత్ర గత్వా వచోఽబ్రవీత్ ॥ ౧౯ ॥

క్రియతామాశు నాసత్యో సమయేన సురోత్తమా ।
తచ్ఛ్రుత్వా చాశ్వినౌ వాక్యం తస్యాస్తౌ తత్ర చాగతౌ ॥ ౨౦ ॥

ఊచతూ రాజపుత్రీం తాం పతిస్తవ విశత్వపః ।
రూపార్థం చ్యవనస్తూర్ణం తతోఽమ్భుః ప్రవివేశ హ ॥ ౨౧ ॥

అశ్వినావపి పశ్చాత్తత్ప్రవిష్టౌ సర ఉత్తమమ్ ।
తతస్తే నిఃసృతాస్తస్మాత్సరసస్తక్షణాత్త్రయః ।
తుల్యరూపా దివ్య దేహో యువానః సదృశాః కిల ।
దివ్యకుణ్డలభూషాఢ్యాః సమానావయవాస్తథా ॥ ౨౩ ॥

తేఽబ్రువన్సహితాః సర్వే వృణోష్య వరవర్ణినీ ।
అస్మాకమీపిసితం భద్రే పతిం త్వమమలాననే ॥ ౨౪ ॥

యస్మిన్వాప్యధికా ప్రీతిస్తం వృణుష్య వరాననే ।
వ్యాస ఉవాచ -

సా దృష్ట్వా తుల్యరూపాంస్తాన్సమానవయస్తథా ॥ ౨౫ ॥

ఏకస్వరాంస్తుల్యవేషాంస్త్రీవ్యై దేవసుతోపమాన్ ।
సా తు సంశయమాపన్నా వీక్ష్య తాన్సదృశాకృతీన్ ॥ ౨౬ ॥

అజానన్తీ పతిం సమ్యగ్వాక్యకులా సమచిన్తయత్ ।
కిం కరోమి త్రయస్తుల్యాః కం వృణోమి న వేద్యమహమ్ ॥ ౨౭ ॥

పతిం దేవసుతా హ్యేతే సంశయే పతితాస్యమహమ్ ।
ఇన్ద్రజాలమిదం సమ్యగ్దేవాభ్యామిహ కల్పితమ్ ॥ ౨౮ ॥

కర్తవ్యం కిం మయా చాత్ర మరణం సముపాగతమ్ ।
న మయా పతిముత్సృజ్య వరణీయః కథఞ్చన ॥ ౨౯ ॥

దేవస్తాద్గునికః కశ్చిదిత్యేషా మమ ధారణా ।

ఇతి సఞ్చిన్య మనసా పరాం విశ్వేశ్వరీం శివామ్ ॥ ౩౦॥

దధ్యా భగవతీం దేపీం తుష్టావ చ కృశోదరీ ।

సుకన్యోవాచ -

శరణం త్వాం జగన్మాతః ప్రాప్తాస్మి భృశదుఃఖితా ॥ ౩౧॥

రక్ష మేఽద్య సతీధర్మం నమామి చరణౌ తవ ।

నమః పద్మోద్భవే దేవి నమః శక్కురవల్లభే ॥ ౩౨॥

విష్ణుప్రియే నమో లక్ష్మి వేదమాతః సరస్వతి ।

ఇదం జగత్త్వయా సృష్టం సర్వం స్థావరజ్జుమ్ ॥ ౩౩॥

పాసి త్వమిదమవ్యగ్రా తథాత్ని లోకశాన్తయే ।

బ్రహ్మవిష్ణుమహేశానాం జననీ త్వం సుసమ్మతా ॥ ౩౪॥

బుద్ధిదాసి త్వమజ్ఞానాం జ్ఞానినాం మోక్షదా సదా ।

ఆజ్ఞా త్వం ప్రకృతిః పూర్ణా పురుషప్రియదర్శనా ॥ ౩౫॥

భుక్తిముక్తిప్రదాసి త్వం ప్రాణీనాం విశదాత్మనామ్ ।

ఆజ్ఞానాం దుఃఖదా కామం సత్త్వానాం సుఖసాధనా ॥ ౩౬॥

సిద్ధిదా యోగినామమ్బు జయదా కీర్తిదా పునః ।

శరణం త్వాం ప్రపన్నాస్మి విస్మయం పరమం గతా ॥ ౩౭॥

పతిం దర్శయ మే మాతర్మగ్నాస్మి శోకసాగరే ।

దేవాభ్యాం చరితం కూటం కం వృణోమి విమోహితా ॥ ౩౮॥

పతిం దర్శయ సర్వజ్ఞే విదిత్వా మే సతీవ్రతమ్ ।

వ్యాస ఉవాచ -

ఏవం స్తుతా తదా దేవా తథా త్రిపురసుందరీ ॥ ౩౯॥

హృదయేఽస్యాస్తదా జ్ఞానం దదావాశు సుఖోదయమ్ ।

నిశ్చిన్య మనసా తుల్యవయోరూపధరాన్సతీ ॥ ౪౦॥

ప్రసమీక్ష్య తు తాన్ సర్వాన్సవే బాలా స్వకం పతిమ్ ।

వృతేఽథ చ్యవనే దేవౌ సన్తుష్టౌ తౌ బభూవతుః ॥ ౪౧॥

సతీధర్మం సమాలోక్య సమ్ప్రీతౌ దదతుర్వరమ్ ।

భగవత్యాః ప్రసాదేన ప్రసన్నౌ తౌ సురాత్తమా ॥ ౪౨॥

మునిమామన్త్య తరసా గమనాయోద్యతావుభౌ ।

లభ్యా తు చ్యవనో రూపం నేత్రే భార్యాం చ యౌవనమ్ ॥ ౪౩॥

హృష్టోఽబ్రవీన్నహాతేజాస్తౌ నాసత్యావిదం వచః ।

ఉపకారః కృతోఽయం మే యువాభ్యాం సురసత్తమౌ ॥ ౪౪॥

కిం బ్రవీమి సుఖం ప్రాప్తం సంసారేఽస్మిన్ననుత్తమే ।

ప్రాప్య భార్యాం సుకేశాంతాం దుఃఖం మేఽభవదన్యహమ్ ॥ ౪౫॥

అన్ధస్య చాతివృద్ధస్య భోగహీనస్య కాననే ।

యువాభ్యాం నయనే దత్తే యౌవనం రూపమదుభృతమ్ ॥ ౪౬॥

సమ్పాదితం తతం కిఞ్చిదుపకర్తుమహం బ్రువే ।

ఉపకారిణి మిత్రే యో నోపకుర్యాత్కథఞ్చన ॥ ౪౭॥

తం ధిగస్తు నరం దేవౌ భవేచ్ఛ ఋణవాన్భువి ।

తస్మాద్వాం వాఞ్చితం కిఞ్చిద్ధాతుమిచ్ఛామి సామ్ప్రతమ్ ॥ ౪౮॥

ఆత్మనో ఋణమోక్షాయ దేవేశౌ నూతనస్య చ ।

ప్రార్థితం వాం ప్రదాస్యామి యదలభ్యం సురాసురైః ॥ ౪౯॥

బ్రువాథాం వాం మనోద్ధిష్టం ప్రీతోఽస్మి సుకృతేన వామ్ ।

శ్రుత్వా తౌ తు మునేర్వాక్యమభిమన్త్య పరస్పరమ్ ॥ ౫౦॥

తమూచతుర్మునిశ్రేష్ఠం సుకన్యాసహితం స్థితమ్ ।

మునే పితుః ప్రసాదేన సర్వం నో మనసేప్పితమ్ ॥ ౫౧॥

ఉత్కణ్ఠా సోమపానస్య వర్తతే నౌ సురైః సహ ।

భిషజావితి దేవేన నిషిద్ధౌ చమసగ్రహే ॥ ౫౨॥

శక్రేణ వితతే యజ్ఞే బ్రహ్మణః కనకాచలే ।

తస్మాత్త్వమపి ధర్మజ్ఞ యది శక్తోఽసి తాపస ॥ ౫౩॥

కార్యమేతద్ధి కర్తవ్యం వాఞ్చితం నౌ సుసమ్మతమ్ ।

ఏతద్విజ్ఞాయ వా బ్రహ్మన్కూరు వాం సోమపాయినౌ ॥ ౫౪॥

పిపాసాస్తి సుదుష్పాపపా త్వత్తః సముపయాస్యతి ।

చ్యవనస్తు తయోః ప్రాహ తచ్ఛ్రుత్వా వచనం మృదు ॥ ౫౫॥

యదహం రూపసమ్ప్నో వయసా చ సమన్వితః ।

కృతో భవద్భ్యాం వృద్ధః సనాభర్యాం చ ప్రాప్తవానితి ॥ ౫౬॥

తస్మాద్భ్యువాం కరిష్యామి ప్రీత్యాహం సోమపాయినౌ ।
 మిషతో దేవరాజస్య సత్యమేతద్భ్రవీమ్యహమ్ ॥ ౫౭॥
 రాజ్ఞస్తు వితతే యజ్ఞే శర్యాతేరమితద్యుతేః ।
 ఇత్యాకర్ణ్య వచో హృష్టా తౌ దివం ప్రతిజగ్ముతుః ॥ ౫౮॥
 చ్యవనస్తాం గృహీత్వా తు జగమాశ్రమమణ్డలమ్ ॥ ౫౯॥
 ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
 సంహితాయాం సప్తమస్కంధే అశ్విభ్యాం చ్యవనద్వారా
 సోమపానాయ ప్రతిజ్ఞావర్ణనం నామ పంచమోఽధ్యాయః ॥ ౭.౫॥

౭.౬ షష్ఠోఽధ్యాయః । చ్యవనేశ్వినోః కృతే సోమపానాధికారత్వచేష్టావర్ణనమ్ ।

జనమేజయ ఉవాచ -
 చ్యవనేన కథం వైద్యౌ తౌ కృతౌ సోమపాయినౌ ।
 వచనం చ కథం సత్యం జాతం తస్య మహాత్మనః ॥ ౧॥
 మానుషస్య బలం కీదృగ్దేవరాజబలం ప్రతి ।
 నిషిద్ధౌ భిషజౌ తేన కృతౌ తౌ సోమపాయినౌ ॥ ౨॥
 ధర్మనిష్ఠ తదాశ్చర్యం విస్తరేణ వద ప్రభో ।
 చరితం చ్యవనస్యాద్య శ్రోతుకామోఽస్మి సర్వథా ॥ ౩॥
 వ్యాస ఉవాచ -
 నిశామయ మహారాజ చరితం పరమాద్భుతమ్ ।
 చ్యవనస్య మఖే తస్మిళ్ళుర్యాతేరుభివి భారత ॥ ౪॥
 సుకన్యాం సున్దరీం ప్రాప్య చ్యవనః సురసన్నిభః ।
 విజహార ప్రసన్నాత్మా దేవకన్యామివాపరః ॥ ౫॥
 కదాచిదథ శర్యాతిభార్యా చింతాతురా భృశమ్ ।
 పతిం ప్రాహ వేపమానా వచనం రుదతీ ప్రియా ॥ ౬॥
 రాజన్ పుత్రీ త్వయా దత్తా మునయేఽన్ధాయ కాననే ।
 మృతా జీవతి వా సా తు ద్రష్టవ్యా సర్వథా త్వయా ॥ ౭॥
 గచ్ఛ నాథ మునేస్తావదాశ్రమం ద్రష్టుమాదరాత్ ।
 కిం కరోతి సుకన్యా సా ప్రాప్య నాథం తథావిధమ్ ॥ ౮॥

పుత్రీదుఃఖేన రాజర్షే దగ్ధాస్మి సర్వథా హృది ।

తామానయ విశాలాక్షీం తపఃజ్ఞామాం మదన్తికే ॥ ౯ ॥

పశ్యామి సర్వథా పుత్రీం కృశాక్షీం వల్కలావృతామ్ ।

అన్ధం పతిం సమాసాద్య దుఃఖభాజం కృశోదరీమ్ ॥ ౧౦ ॥

శర్యాతిరువాచ -

గచ్ఛామోఽద్య విశాలాక్షి సుకన్యాం ద్రష్టుమాదరాత్ ।

ప్రియపుత్రీం వరారోహే మునిం తం సంశితవ్రతమ్ ॥ ౧౧ ॥

వ్యాస ఉవాచ -

ఏవముక్ష్య తు శర్యాతిః కామినీం శోకసంక్కులామ్ ।

జగమ రథమారుహ్య త్వరితశ్చాశ్రమం మునేః ॥ ౧౨ ॥

గత్వాఽఽశ్రమసమీపే తు తమపశ్యన్మహీపతిః ।

నవయావనసమ్పన్నం దేవపుత్రోపమం మునిమ్ ॥ ౧౩ ॥

తం విలోక్యామరాకారం విస్మయం నృపతిర్గతః ।

కిం కృతం కుత్సితం కర్మ పుత్ర్యా లోకవిగర్హితమ్ ॥ ౧౪ ॥

నిహతోఽసౌ మునిర్వృద్ధస్తనయాన్యః పతిః కృతః ।

కామపీడితయా కామం ప్రశాన్తోఽప్యతినిర్ధనః ॥ ౧౫ ॥

దుఃసహయోఽయం పుష్పధన్వా విశేషేణ చ యౌవనే ।

కులే కలఙ్కః సుమహాననయా మానవే కృతః ॥ ౧౬ ॥

ధిక్తస్య జీవితం లోకే యస్య పుత్రీ హి కుత్సితా ।

సర్వపాపైస్తు దుఃఖాయ పుత్రీ భవతి దేహినామ్ ॥ ౧౭ ॥

మయా త్వనుచితం కర్మ కృతం స్వార్థస్య సిద్ధయే ।

వృద్ధాయాన్ధాయ యా దత్తా పుత్రీ సర్వాత్మనా కిల ॥ ౧౮ ॥

కన్యా యోగ్యాయ దాతవ్యా పిత్రా సర్వాత్మనా కిల ।

తాదృశం హి ఫలం ప్రాప్తం యాదృశం వై కృతం మయా ॥ ౧౯ ॥

హన్మి చేదద్య తనయాం దుఃశిలాం పాపకారిణీమ్ ।

స్త్రీపాత్యా దుస్తరా స్యాన్మే తథా పుత్ర్యా విశేషతః ॥ ౨౦ ॥

మనువంశస్తు విఖ్యాతః సకలఙ్కః కృతో మయా ।

లోకాపవాదో బలవాన్మస్త్యాజ్ఞ్యా స్నేహశ్శుక్లా ॥ ౨౧ ॥

కిం కరోమీతి చింతాభౌ యదా మగ్నః స పార్థివః ।
 సుకన్యయా తదా దైవాద్ధృష్టశ్చింతాకులః పితా ॥ ౨౨ ॥
 సా దృష్ట్యా తం జగమాశు సుకన్యా పితురన్తికే ।
 గత్వా పప్రచ్ఛ భూపాలం ప్రేమపూరితమానసా ॥ ౨౩ ॥
 కిం విచారయనే రాజంశ్చింతావ్యాకులితాననః ।
 ఉపవిష్టం మునిం వీక్ష్య యువానమమ్బుజేక్షణమ్ ॥ ౨౪ ॥
 ఏహ్యేహి పురుషవ్యాఘ్ర ప్రణమస్వ పతిం మమ ।
 మా విషాదం నృపశ్రేష్ఠ సామృతం కురు మానవ ॥ ౨౫ ॥
 వ్యాస ఉవాచ -
 ఇతి పుత్ర్యా వచం శ్రుత్వా శర్యాతిః క్రోధపీడితః ।
 ప్రోవాచ వచనం రాజా పురఃస్థాం తనయాం తతః ॥ ౨౬ ॥
 రాజోవాచ -
 క్వ మునిశ్చ్యవనః పుత్రి వృద్ధోఽన్తస్తాపసోత్తమః ।
 కోఽయం యువా మదోన్మత్తః సన్దేహోఽత్ర మహాన్మమ ॥ ౨౭ ॥
 మునిః కిం నిహతః పాపే త్వయా దుష్కృతకారిణీ ।
 నూతనోఽసౌ పతిః కామాత్కృతః కులవినాశిని ॥ ౨౮ ॥
 సోఽహం చింతాతురన్తం న పశ్యామ్యాశ్రమసంస్థితమ్ ।
 కిం కృతం దుష్కృతం కర్మ కులటాచరితం కీల ॥ ౨౯ ॥
 నిమగ్నోఽహం దురాచారే శోకాభౌ త్వత్కృతేఽధునా ।
 దృష్టైవినం పురుషం దివ్యమదృష్ట్యా చ్యవనం మునిమ్ ॥ ౩౦ ॥
 విహస్య తమువాచాశు సా శ్రుత్వా వచనం పితుః ।
 గృహీత్వాఽఽనీయ పితరం భర్తురన్తికమాదరాత్ ॥ ౩౧ ॥
 చ్యవనోఽసౌ మునిస్తాత జామాతా తే న సంశయః ।
 అశ్విభ్యామీదృశః కాన్తః కృతః కమలలోచనః ॥ ౩౨ ॥
 యదృచ్ఛయాత్ర సమృప్తౌ నాసత్యావాశ్రమే మమ ।
 తాభ్యాం కరుణయా నూనం చ్యవనస్తాదృశః కృతః ॥ ౩౩ ॥
 నాహం తవ సుతా తాత తథా స్యాం పాపకారిణీ ।
 యథా త్వం మన్యసే రాజన్ విమూఢో రూపసంశయే ॥ ౩౪ ॥

ప్రణమ త్వం మునిం రాజన్ భార్గవం చ్యవనం పితః ।
ఆపృచ్ఛ కారణం సర్వం కథియిష్యతి విస్తరమ్ ॥ 3౫॥

ఇతి శ్రుత్వా వచం పుత్ర్యా శర్యాతిస్త్వరితస్తదా ।
ప్రణనామ మునిం తత్ర గత్వా పప్రచ్ఛ సాదరమ్ ॥ 3౬॥

రాజోవాచ -

కథయస్వ స్వవృత్తాంతం భార్గవాశు యథోచితమ్ ।
నయనే చ కథం ప్రాప్తే క్వ గతా తే జరా పునః ॥ 3౭॥

సంశయోఽయం మహాన్మేఽస్తి రూపం దృష్ట్వాతిసుందరమ్ ।
వద విస్తరతో బ్రహ్మాన్ శ్రుత్వాహం సుఖమాప్పుయామ్ ॥ 3౮॥

చ్యవన ఉవాచ -

నాసత్యావత్ర సమ్ప్రాప్తౌ దేవానాం భిషజుషుభౌ ।
ఉపకారః కృతస్తాభ్యాం కృపయా నృపసత్తమ ॥ 3౯॥

మయా తాభ్యాం వరో దత్త ఉపకారస్య హేతవే ।
కరిష్యామి మఖే రాజ్ఞో భవన్తౌ సోమపాయినౌ ॥ ౪౦॥

ఏవం మయా వయః ప్రాప్తం లోచనే విమలే తథా ।
స్వస్థో భవ మహారాజ సంవిశస్వాసనే శుభే ॥ ౪౧॥

ఇత్యుక్తః స తు విప్రేణ సభార్యః పృథివీపతిః ।
సుఖోపవిష్టః కల్యాణీః కథాశ్చక్రే మహాత్మనా ॥ ౪౨॥

అథైనం భార్గవం ప్రాహ రాజానం పరిసాన్వయన్ ।
యాజయిష్యామి రాజంస్త్యాం సమ్భారానుపకల్పయ ॥ ౪3॥

మయా ప్రతిశ్రుతం తాభ్యాం కర్తవ్యే సోమపౌ యువామ్ ।
తత్కర్తవ్యం నృపశ్రేష్ఠ తవ యజ్ఞేఽతివిస్తరే ॥ ౪౪॥

ఇన్ద్రం నివారయిష్యామి క్రుద్ధం తేజోబలేన వై ।
పాయయిష్యామి రాజేన్ద్ర సోమం సోమమఖే తవ ॥ ౪౫॥

తతః పరమసన్తుష్టః శర్యాతిః పృథివీపతిః ।
చ్యవనస్య మహారాజ తద్వాక్యం ప్రత్యపూజయత్ ॥ ౪౬॥

సమ్మాన్య చ్యవనం రాజా జగామ నగరం ప్రతి ।
సభార్యశ్చాతిసన్తుష్టః కుర్వన్వారాం మునేః కిల ॥ ౪౭॥

ప్రశస్తేహని యజ్ఞీయే సర్వకామసమ్పృద్ధిమాన్ |
 కారయామాస శర్యాతిర్యజ్ఞాయతనముత్తమమ్ || ౪౮ ||
 సమానీయ మునీనూప్యజ్యాన్వసిష్ఠప్రముఖానసౌ |
 భార్గవో యాజయామాస చ్యవనః పృథివీపతిమ్ || ౪౯ ||
 వితతే తు తథా యజ్ఞే దేవాః సర్వే సవాసవాః |
 ఆజగుత్పాశ్విన్వౌ తత్ర సోమార్థముపజగ్మతుః || ౫౦ ||
 ఇన్ద్రస్తు శక్తితస్తత్ర వీక్ష్య తావశ్వినావుభౌ |
 పప్రచ్ఛ చ సురాన్సర్వాన్కిమేతౌ సముపాగతౌ || ౫౧ ||
 చికిత్సకౌ న సోమార్హౌ కేనానీతావిహేతి చ |
 నాబ్రువన్నమరాస్తత్ర రాజ్ఞస్తు వితతే మఖే || ౫౨ ||
 అగృహ్ణోచ్ఛ్యవనః సోమమశ్విన్వోర్దేవయోస్తదా |
 శక్రస్తం వారయామాస మా గృహాణైతయోర్గ్రహమ్ || ౫౩ ||
 తమాహ చ్యవనస్తత్ర కథమేతౌ రవేః సుతౌ |
 న గ్రహార్హౌ చ నాసత్యౌ బ్రూహి సత్యం శచీపతే || ౫౪ ||
 న సజ్కారౌ సముత్పన్నౌ ధర్మపత్నీసుతౌ రవేః |
 కేన దోషేణ దేవేన్ద్ర నార్హౌ సోమం భిషగ్వరౌ || ౫౫ ||
 నిర్ణయోఽత్ర మఖే శక్ర కర్తవ్యః సర్వదైవతైః |
 గ్రాహయిష్యామహం సోమం కృతౌ తౌ సోమపౌ మయా || ౫౬ ||
 ప్రేరితోఽసౌ మయా రాజా మఖాయ మఘవన్కిల |
 ఏతదర్థం కరిష్యామి సత్యం మే వచనం విభో || ౫౭ ||
 ఆభ్యాముపకృతః శక్ర తథా దత్తం నవం వయః |
 తస్మాత్ప్రృత్యుపకారస్తు కర్తవ్యః సర్వథా మయా || ౫౮ ||
 ఇన్ద్ర ఉవాచ -
 చికిత్సకౌ కృతావేతౌ నాసత్యౌ నిన్దితౌ సురైః |
 ఉభావేతౌ న సోమార్హౌ మా గృహాణైతయోర్గ్రహమ్ || ౫౯ ||
 చ్యవన ఉవాచ -
 అహల్యాజార సంయచ్ఛ కోపం చాద్య నిరర్థకమ్ |
 వృత్రస్ను కిం హి నాసత్యౌ న సోమార్హౌ సురాత్మజౌ || ౬౦ ||

ఏవం వివాదే సముపస్థితే చ
 న కోఽపి వాచం తమువాచ భూప |
 గ్రహం తయోర్భారగ్గవతిగృతేజాః
 సఙ్గ్రాహయామాస తపోబలేన || ౬౧ ||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్రాయాం
 సంహితాయాం సప్తమస్కంధే చ్యవనాశ్వినోః కృతే
 సోమపానాధికారత్వచేష్టావర్ణనం నామ షష్ఠోఽధ్యాయః || ౭.౬ ||

౭.౭ సప్తమోఽధ్యాయః | రేవతస్య రేవతీవరార్థం బ్రహ్మలోకగమనవర్ణనమ్ |

వ్యాస ఉవాచ -
 దత్తే గ్రహం తు రాజేన్ద్ర వాసవః కుపితౌ భృశమ్ |
 ప్రోవాచ చ్యవనం తత్ర దర్శయన్పలమాత్మనః || ౧ ||
 మా బ్రహ్మబన్ధో మర్యాదామిమాం త్వం కర్తుమర్హసి |
 వధిష్యామి ద్విషన్తం త్వాం విశ్వరూపమివాఽపరమ్ || ౨ ||

చ్యవన ఉవాచ -
 మావమన్థా మహాత్మానౌ రూపద్రవిణవర్చసా |
 యౌ చక్రతుర్మాం మఘవన్ వృన్దారకమివాపరమ్ || ౩ ||

ఋతే త్వాం విబుధాశ్చాన్యే కథం వాదదతే గ్రహమ్ |
 అశ్వినావపి దేవేన్ద్ర దేవౌ విధి పరస్తపా || ౪ ||

ఇన్ద్ర ఉవాచ -
 భిషజౌ నార్హతః కామం గ్రహం యజ్ఞే కథఞ్చన |
 యది దితస్సి మన్దాత్మన్ శిరశ్చేత్స్యామి సామృప్యతమ్ || ౫ ||

వ్యాస ఉవాచ |
 అనాదృత్య తు తద్వాక్యం వాసవస్య చ భార్గవః |
 గ్రహం తు గ్రాహయామాస భర్త్యయన్నివ తం భృశమ్ || ౬ ||

సోమపాత్రం యదా తాభ్యాం గృహీతం తు పిపాసయా |
 సమీక్ష్య బలభిద్ధేవ ఇదం వచనమబ్రవీత్ || ౭ ||

ఆభ్యమర్థాయ సోమం త్వం గ్రాహయిష్యసి చేత్స్వయమ్ |
 వజ్రం తు ప్రహరిష్యామి విశ్వరూపమివాపరమ్ || ౮ ||

వాసవేనైవముక్తస్తు భార్గవశ్చాతిగర్వితః ।
 జగ్రాహ విధివత్సోమమశ్విభ్యామతిమన్యుమాన్ ॥ ౯ ॥
 ఇన్ద్రోఽపి ప్రాక్షిపత్కోపాద్యజ్రమస్మై స్వమాయుధమ్ ।
 పశ్యతాం సర్వదేవానాం సూర్యకోటిసమప్రభమ్ ॥ ౧౦ ॥
 ప్రేరితం చాశనిం ప్రేక్ష్య చ్యవనస్తపసా తతః ।
 స్తమ్భయామాస వజ్రం స శక్రస్యామితతేజసః ॥ ౧౧ ॥
 కృత్యయా స మహాబాహురిన్ద్రం హస్తుమిహోద్యతః ।
 జహావగ్నౌ శ్రుతం హవ్యం మస్త్రేణ మునిసత్తమః ॥ ౧౨ ॥
 తత్ర కృత్యా సముత్పన్నా చ్యవనస్య తపోబలాత్ ।
 ప్రబలః పురుషః క్రూరో బృహత్కాయో మహాసురః ॥ ౧౩ ॥
 మదో నామ మహాఘోరో భయదః ప్రాణినామిహ ।
 శరీరే పర్వతాకారస్తీక్ష్ణదంష్ట్రో మయానకః ॥ ౧౪ ॥
 చతస్రశ్చాయతా దంష్ట్రా యోజనానాం శతం శతమ్ ।
 ఇతరే త్వస్య దశనా బభూవుర్దశయోజనాః ॥ ౧౫ ॥
 బాహూ పర్వతసంకృతావాయతౌ క్రూరదర్శనౌ ।
 జహ్వౌ తు భీషణా క్రూరా లేలిహానా నభస్తలమ్ ॥ ౧౬ ॥
 గ్రీవా తు గిరిశృంగౌజ్ఞాభా కఠినా భీషణా భృశమ్ ।
 నఖా వ్యాఘ్రనఖప్రఖ్యాః కేశాశ్చాతీవభీషణాః ॥ ౧౭ ॥
 శరీరం కజ్జలాభం చ తస్య చాస్యం భయానకమ్ ।
 నేత్రే దావానలప్రఖ్యే భీషణేఽతిభయానకే ॥ ౧౮ ॥
 హనురేకా స్థితా తస్య భూమావేకా దివం గతా ।
 ఏవంవిధః సముత్పన్నో మదో నామ బృహత్తనుః ॥ ౧౯ ॥
 తం విలోక్య సురాః సర్వే భయమాజగ్మూరంహసా ।
 ఇన్ద్రోఽపి భయసన్తప్తో యుద్ధాయ న మనో దధే ॥ ౨౦ ॥
 దైత్యోఽపి వదనే కామం వజ్రమాదాయ సంస్థితః ।
 వ్యాప్తం నభో హౌరదృష్టిర్గ్రసన్నివ జగత్త్రయమ్ ॥ ౨౧ ॥

స భిక్ష్యయిష్యన్నజ్కుద్ధః శతక్రతుముపాద్రవత్ |
 చక్రుశుశ్చ సురాః సర్వే హా హతాః స్మేతి సంస్థితాః || ౨౨||
 ఇన్ద్రః స్తమ్భితబాహుస్తు ముముక్షుర్వజ్రమన్తికాత్ |
 న శశాక పవిం తస్మిన్స్పృహర్తుం పాకశాసనః || ౨౩||
 వజ్రహస్తః సురేశానస్తం వీక్ష్య కాలసన్నిభమ్ |
 సస్మార మనసా తత్ర గురుం సమయకోవిదమ్ || ౨౪||
 స్మరణాదాజగామాశు బృహస్పతిరుదారధీః |
 గురుస్తత్సమయం దృష్ట్వా విపత్తిసదృశం మహాత్ || ౨౫||
 విచార్య మనసా కృత్యం తమువాచ శచీపతిమ్ |
 దుఃసాధ్యోఽయం మహామన్తైస్త్వయం వజ్రేణ వాసవ || ౨౬||
 అసురో మదసంజ్ఞస్తు యజ్ఞకుణ్డాత్సముత్థితః |
 తపోబలమృషేః సమ్యక్ చ్యవనస్య మహాబలః || ౨౭||
 అనివార్యో హ్యాయం శత్రుస్త్వయా దేవైస్తథా మయా |
 శరణం యాహి దేవేశ చ్యవనస్య మహాత్మనః || ౨౮||
 స నివారయితా నూనం కృత్యామాత్మకృతాం కిల |
 న నివారయితుం శక్తాః శక్తిభక్తరుషం క్వచిత్ || ౨౯||
 వ్యాస ఉవాచ -
 ఇత్యుక్తో గురుణా శక్రస్తదాగచ్ఛన్మునిం ప్రతి |
 ప్రణమ్య శిరసా నమ్రః తమువాచ భయాన్వితః || ౩౦||
 క్షమస్వ మునిశార్దుల శమయాసురముద్యతమ్ |
 ప్రసన్నో భవ సర్వజ్ఞ వచనం తే కరోమ్యహమ్ || ౩౧||
 సోమార్ధ్వావశ్వినావేతావద్యప్రభృతి భార్గవ |
 భవిష్యతః సత్యమేతద్వచో విప్ర ప్రసీద మే || ౩౨||
 మిథ్యా తే నోద్యమో హ్యేష భవత్యేవ తపోధన |
 జానే త్వమపి ధర్మజ్ఞ మిథ్యా నైవ కరిష్యసి || ౩౩||
 సోమపావశ్వినావేతౌ త్వత్కృతౌ చ సదైవే హి |
 భవిష్యతశ్చ శర్యాతేః కీర్తిస్తు విపులా భవేత్ || ౩౪||
 మయా యద్ధి కృతం కర్మ సర్వథా మునిసత్తమ |

పరీక్షార్థం తు విజ్ఞేయం తవ వీర్యప్రకాశనమ్ ॥ ౩౫ ॥
 ప్రసాదం కురు మే బ్రహ్మాన్ మదం సంహర చోత్థితమ్ ।
 కల్యాణం సర్వదేవానాం తథా భూయో విధీయతామ్ ॥ ౩౬ ॥
 ఏవముక్తస్తు శక్రేణ చ్యవనః పరమార్థవిత్ ।
 సజ్జాహర తపః కోపం సముత్పన్నం విరోధజమ్ ॥ ౩౭ ॥
 దేవమాశ్వాస్య సంవిగ్నం భార్గవస్తు మదం తతః ।
 వ్యభజత్త్రిషు పానేషు ద్యూతేషు మృగయాసు చ ॥ ౩౮ ॥
 మదం విభజ్య దేవేన్ద్రమాశ్వాస్య చకితం భియా ।
 సంస్థాప్య చ సురాన్సర్వాన్మఖం తస్య న్యవర్తయత్ ॥ ౩౯ ॥
 తతస్తు సంస్కృతం సోమం వాసవాయ మహాత్మనే ।
 అశ్విభ్యాం సర్వధర్మాత్మా పాయయామాస భార్గవః ॥ ౪౦ ॥
 ఏవం తౌ చ్యవనేనార్యావశ్వినౌ రవిపుత్రకౌ ।
 విహితౌ సోమపౌ రాజన్ సర్వథా తపసో బలాత్ ॥ ౪౧ ॥
 సరస్వదపి విఖ్యాతం జాతం యూపవిమణ్ణీతమ్ ।
 ఆశ్రమస్తు మునేః సమ్యక్ పృథివ్యాం విశ్రుతోఽభవత్ ॥ ౪౨ ॥
 శర్యాతిరపి సన్తుష్టో హ్యభవత్తేన కర్మణా ।
 యజ్ఞం సమాప్య నగరే జగామ సచివైర్వృతః ॥ ౪౩ ॥
 రాజ్యం చకార ధర్మజ్ఞో మనుపుత్రః ప్రతాపవాన్ ।
 ఆనర్తస్తస్య పుత్రోఽభూదానర్తాద్రేవతోఽభవత్ ॥ ౪౪ ॥
 సోఽన్తఃసముద్రే నగరీం వినిర్మాయ కుశస్థలీమ్ ।
 ఆస్థితోఽభుక్క్తు విషయానానర్తాదీనరిన్దమః ॥ ౪౫ ॥
 తస్య పుత్రశతం జజ్ఞే కకుద్మిజ్ఞేష్టముత్తమమ్ ।
 పుత్రీ చ రేవతీ నామ్నా సున్దరీ శుభలక్షణా ॥ ౪౬ ॥
 వరయోగ్యా యదా జాతా తదా రాజా చ రేవతః ।
 చిన్తయామాస రాజేన్ద్రో రాజపుత్రాన్కులోద్భవాన్ ॥ ౪౭ ॥
 రైవతం నామ చ గిరిమాశ్రితః పృథివీపతిః ।
 చకార రాజ్యం బలవానానర్దేషు నరాధిపః ॥ ౪౮ ॥

విచిన్త్య మనసా రాజా కస్మై దేయా మయా సుతా ।
 గత్వా పృచ్ఛామి బ్రహ్మణం సర్వజ్ఞం సురపూజితమ్ ॥ ౪౯॥
 ఇతి సఞ్చిన్త్య భూపాలః సుతామాదాయ రేవతీమ్ ।
 బ్రహ్మలోకం జగామాశు ప్రష్టుకామః పితామహమ్ ॥ ౫౦॥
 యత్ర దేవాశ్చ యజ్ఞాశ్చ ఛన్దాంసి పర్వతాస్తథా ।
 అబ్ధయః సిద్ధగన్ధర్వాః దివ్యరూపధరాః స్థితాః ॥ ౫౧॥
 ఋషయః సిద్ధగన్ధర్వాః పన్నగాశ్చారణాస్తథా ।
 తస్థుః ప్రాజ్ఞాలయః సర్వే స్తువన్తశ్చ పురాతనాః ॥ ౫౨॥
 ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
 సంహితాయాం సప్తమస్కంధే రేవతస్య రేవతీవరార్థం
 బ్రహ్మలోకగమనవర్ణనం నామ సప్తమోఽధ్యాయః ॥ ౭.౭॥

౭.౮ అష్టమోఽధ్యాయః । ఇన్షోకువంశవర్ణనమ్ ।

జనమేజయ ఉవాచ -
 సంశయోఽయం మహాన్ బ్రహ్మన్ వర్తతే మమ మానసే ।
 బ్రహ్మలోకం గతో రాజా రేవతీసంయుతః స్వయమ్ ॥ ౧॥
 మయా పూర్వం శ్రుతం కృత్స్నం బ్రాహ్మణేభ్యః కథాన్తరే ।
 బ్రాహ్మణో బ్రహ్మవిచ్చాన్తో బ్రహ్మలోకమవాప్నుయాత్ ॥ ౨॥
 రాజా కథం గతస్తత్ర రేవతీసంయుతః స్వయమ్ ।
 సత్యలోకేఽతిదుష్ప్రాపే భూర్లోకాదితి సంశయః ॥ ౩॥
 మృతః స్వర్గమవాప్నోతి సర్వశాస్త్రేషు నిర్ణయః ।
 (మానుషేణ తు దేహేన బ్రహ్మలోకే గతిః కథం ।)
 స్వర్గాత్పనః కథం లోకే మానుషే జాయతే గతిః ॥ ౪॥
 ఏతస్మై సంస్వయం విధ్వంశేత్తుమర్హసి సామృప్తమ్ ।
 యథా రాజా గతస్తత్ర ప్రష్టుకామః ప్రజాపతిమ్ ॥ ౫॥

వ్యాస ఉవాచ -
 మేరోస్తు శిఖరే రాజన్ సర్వే లోకాః ప్రతిష్ఠితాః ।
 ఇన్ద్రలోకో వహ్నిలోకో యా చ సంయమినీ పురీ ॥ ౬॥

తథైవ సత్యలోకశ్చ కైలాసశ్చ తథా పునః ।
 వైకుంఠశ్చ పునస్తత్ర వైష్ణవం పదముచ్యతే ॥ ౭॥
 యథార్జునః శక్రలోకే గతః పార్థో ధనుర్ధరః ।
 పశ్చువర్షాణి కౌన్తేయః స్థితస్తత్ర సురాలయే ॥ ౮॥
 మానుషేణైవ దేహేన వాసవస్య చ సన్నిధౌ ।
 తథైవాన్యేఽపి భూపాలాః కకుత్స్థప్రముఖాః కిల ॥ ౯॥
 స్వర్లోకగతయః పశ్చాద్దైత్యాశ్చాపి మహాబలాః ।
 జితేష్వన్దనదనం ప్రాప్య సంస్థితాస్తత్ర కామతః ॥ ౧౦॥
 మహాభిషః పురా రాజా బ్రహ్మలోకం గతః స్వరాట్ ।
 ఆగచ్ఛన్తీం నృపో గణ్ణామపశ్యచ్ఛాతిసున్దరీమ్ ॥ ౧౧॥
 వాయునామ్బరమస్యాస్తు దైవాదపహృతం నృప ।
 కిఞ్చిన్నగ్నా నృపేణాథ దృష్టా సా సున్దరీ తథా ॥ ౧౨॥
 స్మితం చకార కామార్తః సా చ కిఞ్చిజ్ఞహాస వై ।
 బ్రహ్మణా తౌ తదా దృష్టా శస్త్రౌ జాతౌ వసున్దరామ్ ॥ ౧౩॥
 వైకుంఠేఽపి సురాః సర్వే పీడితా దైత్యదానవైః ।
 గత్వా హరిం జగన్నాథమస్తువన్కమలాపతిమ్ ॥ ౧౪॥
 సన్దేహో నాత్ర కర్తవ్యః సర్వథా నృపసత్రమ ।
 గమ్యాః సర్వేఽపి లోకాః స్యుర్మానవానాం నరాధిప ॥ ౧౫॥
 అవశ్యం కృతపుణ్యానాం తాపసానాం నరాధిప ।
 పుణ్యసద్భావ ఏవాత్ర గమనే కారణం నృప ॥ ౧౬॥
 తథైవ యజమానానాం యజ్ఞేన భావితాత్మనామ్ ।
 జనమేజయ ఉవాచ -
 రేవతో రేవతీం కన్యాం గృహీత్వా చారులోచనామ్ ॥ ౧౭॥
 బ్రహ్మలోకం గతః పశ్చాత్కిం కృతం తేనే భూభుజా ।
 బ్రహ్మణా కిం సమాదిష్ఠం కస్మై దత్తా సుతా పునః ॥ ౧౮॥
 తత్సర్వం విస్తరాద్బ్రహ్మాన్ కథయ త్వం మమాధునా ।
 వ్యాస ఉవాచ -
 నిశామయ మహీపాల రాజా రేవతకః కిల ॥ ౧౯॥

పుత్ర్యా వరం పరిప్రస్తుం బ్రహ్మలోకం గతో యదా ।
 ఆవర్తమానే గాంధర్వే స్థితో లబ్ధక్షణః క్షణమ్ ॥ ౨౦॥
 శృణ్వన్నతృప్యద్ధృష్టాత్మా సభాయాం తు సకన్యకః ।
 సమాప్తే తత్ర గాంధర్వే ప్రణమ్య పరమేశ్వరమ్ ॥ ౨౧॥
 దర్శయిత్వా సుతాం తస్మై స్వాభిప్రాయం న్యవేదయత్ ।
 రాజోవాచ -
 వరం కథయ దేవేశ కన్యేయం మమ పుత్రికా ॥ ౨౨॥
 దేయా కస్మై మయా బ్రహ్మన్ ప్రస్తుం త్వాం సముపాగతః ।
 బహవో రాజపుత్రా మే వీక్షితాః కులసమ్భవాః ॥ ౨౩॥
 కస్మింశ్చిన్నే మనః కామం నోపతిష్ఠతి చక్షులమ్ ।
 తస్మాత్త్వాం దేవదేవేశ ప్రస్తుమత్రాగతోఽన్యహమ్ ॥ ౨౩॥
 తదాజ్ఞాపయ సర్వజ్ఞ యోగ్యం రాజసుతం వరమ్ ।
 కులీనం బలవన్తం చ సర్వలక్షణసంయుతమ్ ॥ ౨౪॥
 దాతారం ధర్మశీలం చ రాజపుత్రం సమాదిశ ।
 వ్యాస ఉవాచ -
 తదాకర్ణ్య జగత్కర్తా వచనం నృపతేస్తదా ॥ ౨౬॥
 తమువాచ హసన్వాక్యం దృష్ట్వా కాలస్య పర్యయమ్ ।
 బ్రహ్మోవాచ -
 రాజపుత్రాస్త్వయా రాజన్ వరా యే హృదయే కృతాః ॥ ౨౭॥
 గ్రస్తాః కాలేన తే సర్వే సపితృపౌత్రబాధవాః ।
 సప్తవింశతిమోఽద్వైవ ద్వాపరస్తు ప్రవర్తతే ॥ ౨౮॥
 వంశజాస్తే మృతాః సర్వే పురీ దైత్యైర్విలుణ్ణితా ।
 సోమవంశోద్భవస్తత్ర రాజా రాజ్యం ప్రశాన్తి హి ॥ ౨౯॥
 ఉగ్రసేన ఇతి ఖ్యాతో మధురాధిపతిః కిల ।
 యయాతివంశసమ్భూతో రాజా మాధురమణ్ణలే ॥ ౩౦॥
 ఉగ్రసేనాత్మజః కంసః సురద్వేషీ మహాబలః ।
 దైత్యాంశః పితరం సోఽపి కారాగారం న్యవేశయత్ ॥ ౩౧॥

స్వయం రాజ్యం చకారాసౌ నృపాణాం మదగర్వితః ।

మేదిసీ చాతిభారార్తా బ్రహ్మణం శరణం గతా ॥ ౩౨॥

దుష్టరాజన్యసైన్యాయాం భారేణాతిసమాకులా ।

అంశావతరణం తత్ర గదితం సురసత్త్వైః ॥ ౩౩॥

వాసుదేవః సముత్పన్నః కృష్ణః కమలలోచనః ।

దేవక్యాం దేవరూపిణ్యాం యోఽసౌ నారాయణో మునిః ॥ ౩౪॥

తపశ్చచార దుఃసాధ్యం ధర్మపుత్రః సనాతనః ।

గంగాతీరే నరసఖః పుణ్యే బదరికాశ్రమే ॥ ౩౫॥

సోఽవతీర్ణో యదుకులే వాసుదేవోఽపి విశ్రుతః ।

తేనాసౌ నిహతః పాపః కంసః కృష్ణేన సత్తమ ॥ ౩౬॥

ఉగ్రసేనాయ రాజ్యం వై దత్తం హత్వా ఖలం సుతమ్ ।

కంసస్య శ్వశురః పాపో జరాసన్ధో మహాబలః ॥ ౩౭॥

ఆగత్య మథురాం క్రోధాచ్ఛకార సజ్గరం ముదా ।

కృష్ణేనాసౌ జితః సజ్ఞ్యే జరాసన్ధో మహాబలః ॥ ౩౮॥

ప్రేషయామాస యుద్ధాయ సబలం యవనం తతః ।

శ్రుత్వాఽఽయాన్తం మహాశూరం ససైన్యం యవనాధిపమ్ ॥ ౩౯॥

[కృష్ణస్తు మథురాం త్యక్త్వా పురీం ద్వారావతీమగాత్ ।

ప్రభగ్నాం తాం పురీం కృష్ణః శిల్పిభిః సహ సజ్గతైః ॥

కారయామాస దుర్గాధ్యం హట్టశాలావిమణ్ణితామ్ ।

జీర్ణోద్ధారం పురః కృత్వా వాసుదేవః ప్రతాపవాన్ ।

ఉగ్రసేనం చ రాజానం చకార వశవర్జినమ్ ॥]

యాదవాస్థాపయామాస ద్వారవత్యాం యదూత్తమః ।

వాసుదేవస్తు తత్రాద్య వర్తతే బాన్ధవైః సహ ॥ ౪౦॥

తాస్యాగ్రతః స విఖ్యాతో బలదేవో హలాయుధః ।

శేషాంశో ముసలీ వీరో వరోఽస్తు తవ సమ్మతః ॥ ౪౧॥

సజ్కర్షణాయ దేహ్యోశు కన్యాం కమలలోచనామ్ ।

రేవతీం బలభద్రాయ వివాహవిధినా తతః ॥ ౪౨॥

దత్త్వా పుత్రీం నృపశ్రేష్ఠ గచ్ఛ త్వం బదరికాశ్రమమ్ ।

తపస్తప్తం సురారామం పావనం కామదం నృణామ్ ॥ ౪౩॥

వ్యాస ఉవాచ -

ఇతి రాజా సమాదిష్టో బ్రహ్మణా పద్మయోనినా ।

జగము తరసా రాజన్ ద్వారకాం కన్యయాన్వితః ॥ ౪౪॥

దదౌ తాం బలదేవాయ కన్యాం వై శుభలక్షణామ్ ।

తతస్తప్త్యా తపస్తేవం నృపతిః కాలపర్యయే ॥ ౪౫॥

జగము త్రిదశావాసం త్యక్త్వా దేహం సరిత్రతే ।

రాజోవాచ -

భగవన్మహదాశ్చర్యం భవతా సముదాహృతమ్ ॥ ౪౬॥

రేవతస్తు స్థితస్తత్ర బ్రహ్మలోకే సుతార్థతః ।

యుగానాం తు గతం తత్ర శతమష్టోత్తరం కిల ॥ ౪౭॥

కన్యా వృద్ధా న సజ్జాతా రాజా వాతితరాం ను కిమ్ ।

ఏతావంతం తథా కాలమాయుః పూర్ణం తయోః కథమ్ ॥ ౪౮॥

వ్యాస ఉవాచ -

న జరా క్షపిత్పాసా వా న మృత్యుర్న భయం పునః ।

న తు గ్లానిః ప్రభవతి బ్రహ్మలోకే సదానఘ ॥ ౪౯॥

మేరుం గతస్య శర్యాతేః సస్తతీ రాక్షసైర్హతా ।

గతాః కుశస్థలీం త్యక్త్వా భయభీతా ఇతస్తతః ॥ ౫౦॥

మనోశ్చ క్షవతః పుత్ర ఉత్పన్నో వీర్యవత్తరః ।

ఇక్ష్వాకురితి విఖ్యాతః సూర్యవంశకరస్తు సః ॥ ౫౧॥

వంశార్థం తప ఆతిష్ఠద్దేవీం ధ్యాత్వా నిరన్తరమ్ ।

నారదస్యోపదేశేన ప్రాప్య దీక్షామనుత్తమామ్ ॥ ౫౨॥

తస్య పుత్రశతం రాజన్నిక్షాకోరితి విశ్రుతమ్ ।

వికుక్షిః ప్రథమస్తేషాం బలవీర్యసమన్వితః ॥ ౫౩॥

అయోధ్యాయాం స్థితో రాజా ఇక్ష్వాకురితి విశ్రుతః ।

శకునిప్రముఖాః పుత్రా పఞ్చాశద్బలవత్తరాః ॥ ౫౪॥

ఉత్తరాపథదేశస్య రక్షితారః కృతాః కిల ।

దక్షిణస్యాం తథా రాజన్నాదిష్టాస్తేన తే సుతాః ॥ ౫౫॥

చత్వారింశత్తథాష్టౌ చ రక్షణార్థం మహాత్మనా ।
 అన్యో ద్వౌ సంస్థితౌ పార్శ్వే నేవార్థం తస్య భూపతేః ॥ ౫౬ ॥
 ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
 సప్తమస్కంధే ఇక్ష్వాకువంశవర్ణనం నామాష్టమోఽధ్యాయః ॥ ౭.౮ ॥

౭.౯ నవమోఽధ్యాయః । మాన్ధాతోత్పత్తివర్ణనమ్ ।

వ్యాస ఉవాచ -
 కదాచిదష్టకాశ్రాద్ధే వికుక్షిం పృథివీపతిః ।
 ఆజ్ఞాపయదసమ్మూఢో మాంసమానయ సత్వరమ్ ॥ ౧ ॥
 మేధ్యం శ్రాద్ధార్థమధునా వనే గత్వా సూతాదరాత్ ।
 ఉత్యుక్తోఽసౌ తథేత్యాశు జగామ వనమస్త్రభృత్ ॥ ౨ ॥
 గత్వా జఘాన బాణైః స వరాహాన్సుకరాన్మృగాన్ ।
 శశాంశ్చాపి పరిశ్రాంతో బభూవాథ బుభూక్షితః ॥ ౩ ॥
 విస్మృతా చాష్టకా తస్య శశం చాదదసౌ వనే ।
 శేషం నివేదయామాస పిత్రే మాంసమనుత్తమమ్ ॥ ౪ ॥
 ప్రోక్షణాయ సమానీతం మాంసం దృష్ట్వా గురుస్తదా ।
 అనర్హమితి తజ్ఞాత్వా చుకోప మునిసత్తమః ॥ ౫ ॥
 భుక్తశేషం తు న శ్రాద్ధే ప్రోక్షణీయమితి స్థితిః ।
 రాజ్ఞే నివేదయామాస వసిష్ఠః పాకదూషణమ్ ॥ ౬ ॥
 పుత్రస్య కర్మ తజ్ఞాత్వా భూపతిర్గురుణోదితమ్ ।
 చుకోప విధిలోపాత్తం దేశాన్నిఃసారయత్తతః ॥ ౭ ॥
 శశాప ఇతి విఖ్యాతో నామ్నా జాతో నృపాత్మజః ।
 గతో వనే శశాదస్తు పితృకోపాదసమ్భ్రమః ॥ ౮ ॥
 వనేయ వర్తయన్కాలం నీతవాన్ ధర్మతత్పరః ।
 పితరు్యపరతే రాజ్యం ప్రాప్తం తేన మహాత్మనా ॥ ౯ ॥
 శశాదస్త్యకరోద్రాజ్యమయోధ్యాయాః పతిః స్వయమ్ ।
 యజ్ఞాననేకశః పూర్ణాంశ్చకార సరయూతటే ॥ ౧౦ ॥

శశాదస్యాభవత్పుత్రః కకుత్స్థ ఇతి విశ్రుతః ।

తస్యైవ నామభేదాద్వై ఇన్ద్రవాహః పురజ్జయః ॥ ౧౧॥

జనమేజయ ఉవాచ -

నామభేదః కథం జాతో రాజపుత్రస్య చానఘ ।

కారణం బ్రూహి మే సర్వం కర్మణా యేన చాభవత్ ॥ ౧౨॥

వ్యాస ఉవాచ -

శశాదే స్వర్గతే రాజా కకుత్స్థ ఇతి చాభవత్ ।

[రాజ్యం చకార ధర్మజ్ఞః పితృపైతామహం బలాత్ ।]

పతస్మిన్నస్తరే దేవా దైత్యైః సర్వే పరాజితాః ॥ ౧౩॥

జగ్ముస్త్రీలోకాధిపతిం విష్ణుం శరణమవ్యయమ్ ।

తాన్ప్రవాచ మహావిష్ణుస్తదా దేవాన్సనాతనః ॥ ౧౪॥

విష్ణురువాచ -

పార్శ్వగ్రాహం మహీపాలం ప్రార్థయన్తు శశాదజమ్ ।

స హనిష్యతి వై దైత్యాన్సంక్లామే సురసత్తమాః ॥ ౧౫॥

ఆగమిష్యతి ధర్మాత్మా సాహాయార్థం ధనుర్ధరః ।

పరాశక్తేః ప్రసాదేన సామర్థ్యం తస్య చాతులమ్ ॥ ౧౬॥

హరేః సువచనాద్దేవా యయుః సర్వే సవాసవాః ।

అయోధ్యాయాం మహారాజ శశాదతనయం ప్రతి ॥ ౧౭॥

తానాగతాన్ సురాన్ రాజా పూజయామాస ధర్మతః ।

పప్రచ్ఛాగమనే రాజా ప్రయోజనమతన్త్రితః ॥ ౧౮॥

రాజోవాచ -

ధన్యోఽహం పావితశ్చాస్మి జీవితం సఫలం మమ ।

యదాగత్య గృహే దేవా దదుశ్చ దర్శనం మహత్ ॥ ౧౯॥

బ్రువన్తు కృత్యం దేవేశా దుఃసాధ్యమపి మానవైః ।

కరిష్యామి మహత్కార్యం సర్వథా భవతాం మహత్ ॥ ౨౦॥

దేవా ఉచుః -

సాహాయ్యం కురు రాజేన్ద్ర సఖా భవ శచీపతేః ।

సంక్లామే జయ దైత్యేన్ద్రాన్దర్జయాన్ప్రిదక్షైరపి ॥ ౨౧॥

పరాశక్తిప్రసాదేన దుర్లభం నాస్తి తే క్వచిత్ |
 విష్ణునా ప్రేరితాశ్చైవమాగతాస్తవ సన్నిధౌ || ౨౨ ||
 రాజోవాచ -
 పార్శ్విగ్రాహో భవామ్యద్య దేవానాం సురసత్తమాః |
 ఇన్ద్రో మే వాహనం తత్ర భవేద్యది సురాధిపః || ౨౩ ||
 సక్లౌమం తు కరిష్యామి దైత్యైర్దేవకృతేఽధునా |
 ఆరుహ్యేన్ద్రం గమిష్యామి సత్యమేతద్భ్రువీమ్యహమ్ || ౨౪ ||
 తదోచుర్యాసవం దేవాః కర్తవ్యం కార్యమద్భుతమ్ |
 పత్రం భవ నరేన్ద్రస్య త్యక్త్యా లజ్ఞాం శచీపతే || ౨౫ ||
 లజ్ఞమానస్తదా శక్రః ప్రేరితో హరిణా భృశమ్ |
 బభూవ వృషభస్తూర్ణం రుద్రస్యేవాపరో మహాన్ || ౨౬ ||
 తమారురోహ రాజాసౌ సక్లౌమగమనాయ వై |
 స్థితః కకుది యేనాస్య కకుత్స్థస్తేన చాభవత్ || ౨౭ ||
 ఇన్ద్రో వాహః కృతో యేన తేన నామ్నేన్ద్రవాహకః |
 పురం జితం తు దైత్యానాం తేనాభూచ్చ పురజ్ఞాయః || ౨౮ ||
 జిత్వా దైత్యాన్మహాబాహుర్ధనం తేషాం ప్రదత్తవాన్ |
 పప్రచ్చ బైవం రాజర్షేరితి సఖ్యం బభూవ హ || ౨౯ ||
 కకుత్స్థశ్చాతివిఖ్యాతో నృపతిస్తస్య వంశజాః |
 కాకుత్స్థా భువి రాజానో బభూవుర్బహువిశ్రుతాః || ౩౦ ||
 కకుత్స్థస్యాభవత్పుత్రో ధర్మపత్న్యాం మహాబలః |
 అనేనా విశ్రుతస్తస్య పృథుః పుత్రశ్చ వీర్యవాన్ || ౩౧ ||
 విష్ణోరంశః స్మృతః సాక్షాత్పరాశక్తిపదార్చకః |
 విశ్వరస్థిస్తు విజ్ఞేయః పృథోః పుత్రో నరాధిపః || ౩౨ ||
 చన్ద్రస్తస్య సుతః శ్రీమాన్ రాజా వంశకరః స్మృతః |
 తత్పుతో యువనాశ్వస్తు తేజస్వీ బలవత్తరః || ౩౩ ||
 శావన్తో యువనాశ్వస్య జజ్ఞే పరమధార్మికః |
 శావస్తీ నిర్మితా తేన పురీ శకప్రరీసమా || ౩౪ ||

బృహదశ్వస్తు పుత్రోఽభూచ్ఛాపవన్తస్య మహాత్మనః ।
 కువలయాశ్వః సుతస్తస్య బభూవ పృథివీపతిః ॥ ౩౫॥
 ధున్ధుర్నామా హతో దైత్యస్తేనాసౌ పృథివీతలే ।
 ధున్ధుమారేతి విఖ్యాతం నామ ప్రాపాతివిశ్రుతమ్ ॥ ౩౬॥
 పుత్రస్తస్య దృఢాశ్వస్తు పాలయామాస మేదిసీమ్ ।
 దృఢాశ్వస్య సుతః శ్రీమాన్లర్యశ్వ ఇతి కీర్తితః ॥ ౩౭॥
 నికుమ్భస్తతుసతః ప్రోక్తో బభూవ పృథివీపతిః ।
 బర్హణాశ్వో నికుమ్భస్య కుశాశ్వస్తస్య వై సుతః ॥ ౩౮॥
 ప్రనేనజిక్మృశాశ్వస్య బలవాన్సత్యవిక్రమః ।
 తస్య పుత్రో మహాభాగో యౌవనాశ్వేతి విశ్రుతః ॥ ౩౯॥
 యౌవనాశ్వసుతః శ్రీమాన్మాన్ధాతేతి మహీపతిః ।
 అష్టోత్తరసహస్రం తు ప్రాసాదా యేన నిర్మితాః ॥ ౪౦॥
 భగవత్యాస్తు తుష్ట్యర్థం మహాతీర్థేషు మానద ।
 మాతృగర్భే న జాతోఽసాపుత్పన్నో జనకోదరే ॥ ౪౧॥
 నిఃసారితస్తతః పుత్రః కుక్షిం భిత్త్వా పితుః పునః ।
 రాజోవాచ -
 న శ్రుతం న చ దృష్టం వా భవతా తదుదాహృతమ్ ॥ ౪౨॥
 అసమ్భావ్యం మహాభాగ తస్య జన్మ యథోదితమ్ ।
 విస్తరేణ వదస్వాద్య మాన్ధాతుర్జన్మకారణమ్ ॥ ౪౩॥
 రాజోదరే యథోత్పన్నః పుత్రః సర్వాఙ్గుసున్దరః ।
 వ్యాస ఉవాచ -
 యౌవనాశ్వోఽనపత్యోఽభూద్రాజా పరమధార్మికః ॥ ౪౪॥
 భార్యాణాం చ శతం తస్య బభూవ నృపతేర్నృప ।
 రాజా చిన్తాపరః ప్రాయశ్చిన్తయామాస నిత్యశః ॥ ౪౫॥
 అపత్యార్థే యౌవనాశ్వో దుఃఖితస్తు వనం గతః ।
 ఋషీణామాశ్రమే పుణ్యే నిర్విణ్ణః స చ పార్థివః ॥ ౪౬॥
 ముమోచ దుఃఖితః శ్వాసాన్స్తాపసానాం చ పశ్యతామ్ ।
 దృష్ట్వా తు దుఃఖితం విప్రా బభూవుశ్చ కృపాలవః ॥ ౪౭॥

తమూచుర్బ్రాహ్మణా రాజన్కస్మాచ్ఛోచసి పార్థివ ।
 కిం తే దుఃఖం మహారాజ బ్రూహి సత్యం మనోగతమ్ ॥ ౪౮॥
 ప్రతీకారం కరిష్యామో దుఃఖస్య తవ సర్వథా ।
 యోవనాశ్వ ఉవాచ -
 రాజ్యం ధనం సదశ్వాశ్చ వర్తన్తే మునయో మమ ॥ ౪౯॥
 భార్యాణాం చ శతం శుద్ధం వర్తతే విశదప్రభమ్ ।
 నారాత్మిషు లోకేషు కోఽప్యస్తి బలవాన్మమ ॥ ౫౦॥
 ఆజ్ఞాకరాస్తు సామంతా వర్తన్తే మన్త్రిణస్తథా ।
 ఏకం సన్తానజం దుఃఖం నాన్యత్పశ్యామి తాపసాః ॥ ౫౧॥
 అపుత్రస్య గతిర్నాస్తి స్వర్గో నైవ చ నైవ చ ।
 తస్మాచ్ఛోచామి విప్రేన్ద్రాః సన్తానార్థం భృశం తతః ॥ ౫౨॥
 వేదశాస్త్రార్థతత్త్వజ్ఞాస్తాపసాశ్చ కృతశ్రమాః ।
 ఇష్టిం సన్తానకామస్య యుక్తాం జ్ఞాత్వా దిశన్తు మే ॥ ౫౩॥
 కుర్వన్తు మమ కార్యం వై కృపా చేదస్తి తాపసాః ।
 వ్యాస ఉవాచ -
 తచ్చుత్వా వచనం రాజ్ఞః కృపయా పూర్ణమానసాః ॥ ౫౪॥
 కారయామాసురవ్యగ్రాస్తస్యేష్టిమిన్ద్రదేవతామ్ ।
 కలశః స్థాపితస్తత్ర జలపూర్ణస్తు వాడవైః ॥ ౫౫॥
 మన్త్రితో వేదమన్తైశ్చ పుత్రార్థం తస్య భూపతేః ।
 రాజా తద్యజ్ఞసదనం ప్రవిష్టన్ప్రసితో నిశి ॥ ౫౬॥
 విప్రాస్త్వప్త్యా శయానాన్స పశౌ మన్తజలం స్వయమ్ ।
 భార్యార్థం సంస్కృతం విప్రోర్మన్త్రితం విధినోద్ధృతమ్ ॥ ౫౭॥
 పీతం రాజ్ఞా తృషారేన తదజ్ఞానాన్ముపోత్తమ ।
 వ్యుదకం కలశం దృష్ట్వా తదా విప్రా విశజ్కితాః ॥ ౫౮॥
 పప్రచ్ఛన్తే నృపం కేన పీతం జలమితి ద్విజాః ।
 రాజ్ఞా పీతం విదిత్వా తే జ్ఞాత్వా దైవబలం మహత్ ॥ ౫౯॥
 ఇష్టిం సమాపయామాసుర్గతాస్తే మునయో గృహాన్ ।

గర్భం దధార నృపతిస్తతో మస్త్రబలాదథ ॥ ౬౦॥

తతః కాలే స ఉత్పన్నః కుక్షీం భిత్వాఽస్య దక్షిణామ్ ।

పుత్రం నిష్కాసమాయాసుర్మన్త్రిణస్తస్య భూపతేః ॥ ౬౧॥

దేవానాం కృపయా తత్ర న మమార మహీపతిః ।

కం ధాస్యతి కుమారోఽయం మన్త్రిణశ్చక్రశుర్భృశమ్ ॥ ౬౨॥

తదేన్ద్రో దేశినీం ప్రాదాన్మాం ధాతేత్యవదద్వచః ।

సోఽభవద్బలవాన్ రాజా మాన్ధాతా పృథివీపతిః ।

తదుత్పత్తిస్తు భూపాల కథితా తవ విస్తరాత్ ॥ ౬౩॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
సప్తమస్కంధే మాన్ధాతోత్పత్తివర్ణనం నామ నవమోఽధ్యాయః ॥ ౭.౯ ॥

౭.౧౦ దశమోఽధ్యాయః । సత్యవ్రతాఖ్యానవర్ణనమ్ ।

వ్యాస ఉవాచ -

బభూవ చక్రవర్తీ స నృపతిః సత్యసంకరః ।

మాన్ధాతా పృథివీం సర్వామజయన్పుపతీశ్వరః ॥ ౧॥

దస్యవోఽస్య భయత్రస్తా యయుర్గిరిగుహాసు చ ।

ఇన్ద్రేణాస్య కృతం నామ త్రనద్దస్యగిరితి స్ఫుటమ్ ॥ ౨॥

తస్య బిస్తుమతీ భార్యా శశబిందోః సుతాభవత్ ।

పతివ్రతా సురూపా చ సర్వలక్షణసంయుతా ॥ ౩॥

తస్యాముత్పాదయామాస మాన్ధాతా ద్వౌ సుతౌ నృప ।

పురుకుత్సం సువిఖ్యాతం ముచుకున్దం తథాపరమ్ ॥ ౪॥

పురుకుత్సాత్తతోఽరణ్యః పుత్రః పరమధార్మికః ।

పితృభక్తిరతశ్చాభూద్బృహదశ్వస్తదాత్మజః ॥ ౫॥

హర్యశ్వస్తస్య పుత్రోఽభూద్ధార్మికః పరమార్థవిత్ ।

తస్యాత్మజస్త్రిధన్వాభూదరుణస్తస్య చాత్మజః ॥ ౬॥

ఆరుణస్య సుతః శ్రీమాన్సత్యవ్రత ఇతి శ్రుతః ।

సోఽభూదిచ్ఛాచరః కామీ మన్దాత్మా హ్యతిలోలుపః ॥ ౭॥

స పాపాత్మా విప్రభార్యాం హృతవాన్కామమోహితః ।

వివాహే తస్య విఘ్నం స చకార నృపతేః సుతః ॥ ౮ ॥

మిలితా బ్రాహ్మణాస్తత్ర రాజానమరుణం నృప ।
 ఊచుర్భృశం సుదుఃఖార్తా హా హతాఃస్మేతి చాసకృత్ ॥ ౯ ॥

పప్రచ్ఛ రాజా తాన్విప్రాన్దుఃఖితాన్పురవాసినః ।
 కిం కృతం మమ పుత్రేణ భవతామశుభం ద్విజాః ॥ ౧౦ ॥

తన్నిశమ్య ద్విజా వాక్యం రాజ్ఞో వినయపూర్వకమ్ ।
 తదోచుస్త్యరుణం విప్రాం కృతాశీర్వచనా భృశమ్ ॥ ౧౧ ॥

బ్రాహ్మణా ఊచుః -
 రాజంస్తవ సుతేనాద్య వివాహే ప్రహృతా కిల ।
 వివాహితా విప్రకన్యా బలేన బలినాంవర ॥ ౧౨ ॥

వ్యాస ఉవాచ -
 శ్రుత్వా తేషాం వచస్తథ్యం రాజా పరమధార్మికః ।
 పుత్రమాహ వృథా నామ కృతం తే దుష్టకర్మణా ॥ ౧౩ ॥

గచ్ఛ దూరం సుమన్దాత్మన్దురాచార గృహాన్మమ ।
 న స్థాతవ్యం త్వయా పాప విషయే మమ సర్వథా ॥ ౧౪ ॥

కుపితం పితరం ప్రాహ క్వ గచ్ఛామీతి వై ముహుః ।
 ఆరుణస్తమథోవాచ శ్వపాకైః సహ వర్తయ ॥ ౧౫ ॥

శ్వపచస్య కృతం కర్మ ద్విజదారాపహారణమ్ ।
 తస్మాత్తైః సహ సంసర్గం కృత్వా తిష్ఠ యథాసుఖమ్ ॥ ౧౬ ॥

నాహం పుత్రేణ పుత్రార్థీ త్వయా చ కులపాంసన ।
 యథేష్టం వ్రజ దుష్టాత్మన్ కీర్తినాశః కృతస్త్వయా ॥ ౧౭ ॥

స నిశమ్య పితుర్వాక్యం కుపితస్య మహాత్మనః ।
 నిశ్చక్రామ పురాత్తస్మాత్తరసా శ్వపచాన్యయౌ ॥ ౧౮ ॥

సత్యవ్రతస్తదా తత్ర శ్వపాకైః సహ వర్తతే ।
 ధనుర్బాణధరః శ్రీమాన్కవచీ కరుణాలయః ॥ ౧౯ ॥

యదా నిష్కాసితః పిత్రా కుపితేన మహాత్మనా ।
 గురుణాథ వసిష్ఠేన ప్రేరితోఽసౌ మహీపతిః ॥ ౨౦ ॥

తస్మాత్సత్యవ్రతస్తస్మిన్పభూవ క్రోధసంయుతః ।

వసిష్ఠే ధర్మశాస్త్రజ్ఞే నివారణపరాఙ్ముఖే ॥ ౨౧॥
 కేనచిత్కారణేనాథ పితా తస్య మహీపతిః ।
 పుత్రార్థేఽసౌ తపస్తప్తం పురం త్యక్త్వా వనం గతః ॥ ౨౨॥
 న వవర్ష తదా తస్మిన్విషయే పాకశాసనః ।
 సమా ద్వాదశ రాజేన్ద్ర తేనాధర్మేణ సర్వథా ॥ ౨౩॥
 విశ్వామిత్రస్తదా దారాంస్తస్మింస్తు విషయే నృప ।
 సంస్యస్య కౌశికీతీరే చచార విపులం తపః ॥ ౨౪॥
 కాతరా తత్ర సజ్జాతా భార్యా వై కౌశికస్య హ ।
 కుటుంబృభరణార్థాయ దుఃఖితా వరవర్జినీ ॥ ౨౫॥
 బాలకాన్ముధయాక్రాన్తాన్రుదతః పశ్యతీ భృశమ్ ।
 యాచమానాంశ్చ నీవారాన్కృష్టమాప పతివ్రతా ॥ ౨౬॥
 చిన్తయామాస దుఃఖార్తా తోకాన్వీక్ష్య క్షుధాతురాన్ ।
 నృపో నాస్తి పురే హ్యుద్య కం యాచే వా కరోమి కిమ్ ॥ ౨౭॥
 న మే త్రాతాస్తి పుత్రాణాం పతిర్మే నాస్తి సన్నిధౌ ।
 రుదన్తి బాలకాః కామం ధిజ్ఞే జీవనమద్య వై ॥ ౨౮॥
 ధనహీనాం చ మాం త్యక్త్వా తపస్తప్తం గతః పతిః ।
 న జానాతి సమర్థోఽపి దుఃఖితాం ధనవర్జితామ్ ॥ ౨౯॥
 బాలానాం భరణం కేన కరోమి పతినా వినా ।
 మరిష్యన్తి సుతాః సర్వే క్షుధయా పీడితా భృశమ్ ॥ ౩౦॥
 ఏకం సుతం తు విక్రీయ ద్రవ్యేణ కియతా పునః ।
 పాలయామి సుతానన్యానేష మే విహితో విధిః ॥ ౩౧॥
 సర్వేషాం మారణం నాథా యుక్తం మమ విపర్యయే ।
 కాలస్య కలనాయాహం విక్రీణామి తథాత్మజమ్ ॥ ౩౨॥
 హృదయం కఠినం కృత్వా సఙ్గీచ్ఛన్త్య మనసా సతీ ।
 సా దర్భరజ్ఞ్వా బద్ధ్వాథ గలే పుత్రం వినిర్గతా ॥ ౩౩॥
 మునిపత్ని గలే బద్ధ్వా మధ్యమం పుత్రమౌరసమ్ ।
 శేషస్య భరణార్థాయ గృహీత్వా చలితా గృహాత్ ॥ ౩౪॥

దృష్టా సత్యవ్రతేనార్తా తాపసీ శోకసంయుతా ।

పప్రచ్ఛ నృపతిస్తాం తు కిం చికిర్షసి శోభనే ॥ ౩౫॥

రుదన్తం బాలకం కణ్ఠే బద్ధ్యా నయసి కాధునా ।

కిమర్థం చారుసర్వాణి సత్యం బ్రూహి మమాగ్రతః ॥ ౩౬॥

ఋషిపత్నుశ్చవాచ -

విశ్వామిత్రస్య భార్యాహం పుత్రోఽయం మే నృపాత్మజ ।

విక్రేతుమారసం కామం గమిష్యే విషమే సుతమ్ ॥ ౩౭॥

అన్నం నాస్తి పతిర్ముక్త్యా గతస్తప్తం నృప క్వచిత్ ।

విక్రీణామి క్షుధారైనం శేషస్య భరణాయ వై ॥ ౩౮॥

రాజోవాచ -

పతివ్రతే రక్ష పుత్రం దాస్యామి భరణం తవ ।

తావదేవ పతిస్తేఽత్ర వనాచ్చైవాగమిష్యతి ॥ ౩౯॥

వృక్షే తవాశ్రమాభ్యాశే భక్ష్యం కింఞ్చిన్నిరన్తరమ్ ।

బన్ధయిత్వా గమిష్యామి సత్యమేతద్భ్రవీమ్యహమ్ ॥ ౪౦॥

ఇత్యయుక్తా సా తదా తేన రాజ్ఞా కౌశికకామినీ ।

విబన్ధం తనయం కృత్వా జగామాశ్రమమణ్డలమ్ ॥ ౪౧॥

సోఽభవద్ గాలవో నామ గలబన్ధాన్మహాతపాః ।

సా తు స్వస్యాశ్రమే గత్వా ముమోద బాలకైర్వృతా ॥ ౪౨॥

సత్యవ్రతస్తు భక్త్యా చ కృపయా చ పరిప్లుతః ।

విశ్వామిత్రస్య చ మునేః కలత్రం తద్ బభార హ ॥ ౪౩॥

వనే స్థితాన్మృగాన్స్తత్వా వరాహాన్మహిషాంస్తథా ।

విశ్వామిత్రవనాభ్యాశే మాంసం వృక్షే బబన్ధ హ ॥ ౪౪॥

ఋషిపత్ని గృహీత్వా తన్మాంసం పుత్రానదాత్తతః ।

నిర్వృత్తిం పరమాం ప్రాప ప్రాప్య భక్ష్యమనుత్తమమ్ ॥ ౪౫॥

అయోధ్యాం చైవ రాజ్యం చ తథైవాన్తఃపురం మునిః ।

గతే తప్తం నృపే తస్మిన్వసిష్ఠః పర్యరక్షత ॥ ౪౬॥

సత్యవ్రతోఽపి ధర్మాత్మా హ్యతిష్ఠన్నగరాద్ బహిః ।

పితురాజ్ఞాం సమాస్థాయ పశుఘ్నవ్రతవాన్వనే ॥ ౪౭॥

సత్యవ్రతో హ్యకస్మాచ్చ కస్యచిత్కారణాన్నుపః |
 వసిష్ఠే చాధికం మన్యుం ధారయామాస నిత్యదా || ౪౮||
 త్యజ్యమానం వనే పిత్రా ధర్మిష్ఠం చ ప్రియం సుతమ్ |
 న వారయామాస మునిర్వసిష్ఠః కారణేన హ || ౪౯||
 పాణిగ్రహణమన్త్రాణాం నిష్ఠా స్యాత్సప్తమే పదే |
 జానన్నపి స ధర్మాత్మా విప్రదారపరిగ్రహే || ౫౦||
 కస్మింశ్చిద్ధివనేఽరణ్యే మృగాభావే మహీపతిః |
 వసిష్ఠస్య చ గాం దోగ్రీమపశ్యద్వనమధ్యగామ్ || ౫౧||
 తాం జఘాన క్షుధార్తస్తు క్రోధాన్మోహాచ్చ దస్యవత్ |
 వృక్షే బబన్ధ తన్మాంసం సీత్వా స్వయమభక్షయత్ || ౫౨||
 ఋషిపత్నీ సుతాన్సర్వాన్భోజయమాస తత్తదా |
 శక్యమానా మృగస్యేతి న గోరితి చ సువ్రతా || ౫౩||
 వసిష్ఠస్తు హతాం దోగ్రీం జ్ఞాత్వా క్రుద్ధస్తమబ్రవీత్ |
 దురాత్మన్ కిం కృతం పాపం ధేనుఘాతాత్పిశాచవత్ || ౫౪||
 ఏవం తే శక్యవః క్రూరాః పతన్తు త్వరితాస్తయః |
 గోవధాద్దారహరణాత్పితుః క్రోధాత్తథా భృశమ్ || ౫౫||
 త్రిశక్కూరితి నామ్నా వై భువి ఖ్యాతో భవిష్యసి |
 పిశాచరూపమాత్మానం దర్శయన్సర్వదేహినామ్ || ౫౬||
 వ్యాస ఉవాచ -
 ఏవం శప్తో వసిష్ఠేన తదా సత్యవ్రతో నృపః |
 చచార చ తపస్తీవ్రం తస్మిన్నేవాశ్రమే స్థితః || ౫౭||
 కస్మాచ్చిన్మునిపుత్రాత్తు ప్రాప్య మన్త్రమనుత్తమమ్ |
 ధ్యాయన్భగవతిం దేవీం ప్రకృతిం పరమాం శివామ్ || ౫౮||
 ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
 సప్తమస్కంధే సత్యవ్రతాఖ్యానవర్ణనం నామ దశమోఽధ్యాయః || ౭.౧౦||

౭.౧౧ ఏకాదశోఽధ్యాయః । సత్యవ్రతాయ రాజనీత్యుపదేశవర్ణనమ్ ।

జనమేజయ ఉవాచ -

వసిష్ఠేన చ శప్తోఽసౌ త్రిశంకర్షుర్పువతేః సుతః ।
కథం శాపాద్వినిర్ముక్తస్తన్మే బ్రూహి మహామతే ॥ ౧॥

వ్యాస ఉవాచ -

సత్యవ్రతస్తథా శప్తః పిశాచత్వమవాప్తవాన్ ।
తస్మిన్నేవాశ్రమే తస్థా దేవీభక్తిపరాయణః ॥ ౨॥

కదాచిన్నుపత్తిస్తత్ర జప్త్యా మస్త్రం నవాక్షరమ్ ।
హోమార్థం బ్రాహ్మణాన్గత్వా ప్రణమ్యోవాచ భక్తితః ॥ ౩॥

భూమిదేవాః శృణుధ్వం వై వచనం ప్రణతస్య మే ।
ఋత్విజో మమ సర్వేఽత్ర భవన్తః ప్రభవన్తు హ ॥ ౪॥

జపస్య చ దశాంశేన హోమః కార్యో విధానతః ।
భవద్భిః కార్యసిద్ధ్యర్థం వేదవిద్భిః కృపాపరైః ॥ ౫॥

సత్యవ్రతోఽహం నృపతేః పుత్రో బ్రహ్మవిదాంవరాః ।
కార్యం మమ విధాతవ్యం సర్వథా సుఖహేతవే ॥ ౬॥

తచ్చుత్వా బ్రాహ్మణాస్తత్ర తమూచుర్నువతేః సుతమ్ ।
శప్తస్త్వం గురుణా ప్రాప్తం పిశాచత్వం త్వయాధునా ॥ ౭॥

న యాగార్హోఽసి తస్మాత్త్వం వేదేష్వనధికారతః ।
పిశాచత్వమనుప్రాప్తం సర్వలోకేషు గర్హితమ్ ॥ ౮॥

వ్యాస ఉవాచ -

తన్నిశమ్య వచస్తేషాం రాజా దుఃఖమవాప హ ।
ధిగీవితమిదం మేఽద్య కిం కరోమి వనే స్థితః ॥ ౯॥

పిత్రా చాహం పరిత్యక్తః శప్తశ్చ గురుణా భృశమ్ ।
రాజ్యాద్భ్రష్టః పిశాచత్వమనుప్రాప్తః కరోమి కిమ్ ॥ ౧౦॥

తదా పృథుతరాం కృత్వా చితాం కాష్ఠైర్నుపాత్మజః ।
సస్మార చణ్డికాం దేవీం ప్రవేశమనుచిన్తయన్ ॥ ౧౧॥

స్మృతా దేవీం మహామాయాం చితాం ప్రజ్వలితాం పురః ।
కృత్వా స్నాత్వా ప్రవేశార్థం స్థితః ప్రాణ్ణాలిరగ్రతః ॥ ౧౨॥

జ్ఞాత్వా భగవతీ తం తు మర్తుకామం మహీపతిమ్ |
 ఆజగమ తదా౭౭కాశం ప్రత్యక్షం తస్య చాగ్రతః || ౧౩||
 దత్త్వాథ దర్శనం దేవీ తమువాచ నృపాత్మజమ్ |
 సింహారూఢా మహారాజ మేఘగమ్భీరయా గిరా || ౧౪||
 దేవ్యువాచ -
 కిం తే వ్యవసితం సాధో హుతాశే మా తనుం త్యజ |
 స్థిరో భవ మహాభాగ పితా తే జరసాన్వితః || ౧౫||
 రాజ్యం దత్త్వా వనే తుభ్యం గన్తాస్తి తపనే కిల |
 విషాదం త్యజ హే వీర పరశ్శో౭హని భూపతే || ౧౬||
 నేతుం త్వామాగమిష్యన్తి సచివాశ్వ పితుస్తవ |
 మత్ప్రసాదాత్పితా చ త్వామభిషిచ్య నృపాసనే || ౧౭||
 జిత్వా కామం బ్రహ్మలోకం గమిష్యేత్యేష నిశ్చయః |
 వ్యాస ఉవాచ -
 ఇత్యుక్త్వా తం తదా దేవీ తత్రైవాన్తరథీయత || ౧౮||
 రాజపుత్రో విరమితో మరణాత్పావకాత్తతః |
 అయోధ్యాయాం తదా౭౭గత్య నారదేన మహాత్మనా || ౧౯||
 వృత్తాన్తః కథితః సర్వో రాజ్ఞే సత్వరమాదితః |
 శ్రుత్వా రాజాథ పుత్రస్య తం తథా మరణోద్యమమ్ || ౨౦||
 ఖేదమాధాయ మనసి శుశోచ బహుధా నృపః |
 సచివానాహ ధర్మాత్మా పుత్రశోకపరిప్లవతః || ౨౧||
 జ్ఞాతం భవద్భిరత్యుగ్రం పుత్రస్య మమ చేష్టితమ్ |
 త్యక్తో మయా వనే ధిమాన్పుత్రః సత్యవ్రతో మమ || ౨౨||
 ఆజ్ఞయాసా గతః సద్యో రాజ్ఞార్హః పరమార్థవిత్ |
 స్థితస్తత్రైవ విజ్ఞానే ధనహీనః క్షమాన్వితః || ౨౩||
 వసిష్ఠేన తథా శప్తః పిశాచసదృశః కృతః |
 సో౭ద్య దుఃఖేన సన్తప్తః ప్రవేష్టుఞ్చ హుతాశనమ్ || ౨౪||
 ఉద్యతః శ్రీమహాదేవ్యా నిషిద్ధః సంస్థితః పునః |
 తస్మాద్ గచ్ఛన్తు తం శీఘ్రం జ్యేష్ఠపుత్రం మహాబలమ్ || ౨౫||

ఆశ్వాస్య వచనైరత్ర తరసైవానయన్త్విహా ।
 అభిషిచ్య సుతం రాజ్యే ఔరసం పాలనక్షమమ్ ॥ ౨౬ ॥
 వనం యాస్యామి శాన్తోఽహం తపసే కృతనిశ్చయః ।
 ఇత్యుక్తౌ మన్త్రిణః సర్వాన్ప్రేషయామాస పార్థివః ॥ ౨౭ ॥
 తస్యైవానయనార్థం హి ప్రీతిప్రవణమానసః ।
 తే గత్వా తం సమాశ్వాస్య మన్త్రిణః పార్థివాత్మజమ్ ॥ ౨౮ ॥
 అయోధ్యాయాం మహాత్మానం మానపూర్వం సమానయన్ ।
 దృష్ట్వా సత్యవ్రతం రాజా దుర్బలం మలినామ్బరమ్ ॥ ౨౯ ॥
 జటాజుటధరం క్రూరం చిన్తాతురమచిన్తయత్ ।
 కిం కృతం నిష్ఠురం కర్మ మయా పుత్రో వివాసితః ॥ ౩౦ ॥
 రాజ్యార్హశ్చాతిమేధావీ జానతా ధర్మనిశ్చయమ్ ।
 ఇతి సఞ్ఞోన్త్య మనసా తమాలిజ్య మహీపతిః ॥ ౩౧ ॥
 ఆసనే స్వసమీపశే సమాశ్వాస్యోపవేశయత్ ।
 ఉపవిష్టం సుతం రాజా ప్రేమపూర్వమువాచ హ ॥ ౩౨ ॥
 ప్రేమగద్గదయా వాచా నీతిశాస్త్రవిశారదః ।
 రాజోవాచ -
 పుత్ర ధర్మే మతిః కార్యా మానసీయా ముఖోద్భవాః ॥ ౩౩ ॥
 న్యాయాగతం ధనం గ్రాహ్యం రక్షణీయాః సదా ప్రజాః ।
 నాసత్యం క్షాపి వక్తవ్యం నామార్గే గమనం క్వచిత్ ॥ ౩౪ ॥
 శిష్టప్రోక్తం ప్రకర్తవ్యం పూజనీయాస్తపస్వినః ।
 హస్తవ్యా దస్యవః క్రూరా ఇన్ద్రియాణాం తథా జయః ॥ ౩౫ ॥
 కర్తవ్యం కార్యసిద్ధ్యర్థం రాజ్ఞా పుత్ర సదైవ హి ।
 మన్తస్త్ర సర్వథా గోప్యః కర్తవ్యః సచివైః సహ ॥ ౩౬ ॥
 నోపేక్ష్యోఽల్పేఽపి కృతినా రిపుః సర్వాత్మనా సుత ।
 న విశ్వసేత్పరాసక్తం సచివం చ తథా నతమ్ ॥ ౩౭ ॥
 చారాః సర్వత్ర యోక్తవ్యాః శత్రుమిత్రేషు సర్వథా ।
 ధర్మే మతిః సదా కార్యా దానం దద్యాచ్చ నిత్యశః ॥ ౩౮ ॥
 శుష్కవాదో న కర్తవ్యో దుష్టసంఘం చ వర్జయేత్ ।

యష్టవ్యా వివిధా యజ్ఞాః పూజనీయా మహర్షయః ॥ ౩౯ ॥

న విశ్వసేత్త్రియం క్వాపి స్రైణం ద్యూతరతం నరమ్ ।

అత్యాదరో న కర్తవ్యో మృగయాయాం కదాచన ॥ ౪౦ ॥

ద్యూతే మద్యే తథా గేయే నూనం వారవధూషు చ ।

స్వయం తద్విముఖో భూయాత్ ప్రజాస్తేభ్యశ్చ రక్షయేత్ ॥ ౪౧ ॥

బ్రాహ్మే ముహూర్తే కర్తవ్యముత్థానం సర్వథా సదా ।

స్నానాదికం సర్వవిధిం విధాయ విధివద్యథా ॥ ౪౨ ॥

పరాశక్తేః పరాం పూజాం భక్త్యా కుర్యాత్సుదీక్షితః ।

పుత్రైతజ్జన్మసాఫల్యం పరాశక్తేః పదార్చనమ్ ॥ ౪౩ ॥

సకృత్కృత్వా మహాపూజాం దైవీపాదజలం పిబన్ ।

న జాతు జననీగర్భే గచ్ఛేదితి వినిశ్చయః ॥ ౪౪ ॥

సర్వం దృశ్యం మహాదేవీ ద్రష్టా సాక్షీ చ సైవ హి ।

ఇతి తద్భావభరితస్తిష్ఠేన్నిర్భయచేతసా ॥ ౪౫ ॥

కృత్వా నిత్యవిధిం సమ్యగ్గన్తవ్యం సదసి ద్విజాన్ ।

సమాహూయ చ ప్రష్టవ్యో ధర్మశాస్త్రవినిర్ణయః ॥ ౪౬ ॥

సమ్నూజ్య బ్రాహ్మణాన్సూజ్యాన్వేదవేదాస్త్రపారగాన్ ।

గోభూహిరణ్యాదికం చ దేయం పాత్రేషు సర్వదా ॥ ౪౭ ॥

అవిద్యాన్ప్రాహ్మణః కోఽపి నైవ పూజ్యః కదాచన ।

ఆహారాదధికం నైవ దేయం మూర్ఘాయ కర్త్విత ॥ ౪౮ ॥

న వా లోభాత్త్వయా పుత్ర కర్తవ్యం ధర్మలజ్ఞనమ్ ।

అతః పరం న కర్తవ్యం క్వచిద్విప్రావమాననమ్ ॥ ౪౯ ॥

బ్రాహ్మణా భూమిదేవాశ్చ మాననీయాః ప్రయత్నతః ।

కారణం క్షత్రియాణాం చ ద్విజా ఏవ న సంశయః ॥ ౫౦ ॥

అదోభ్యఃఽగ్నిర్బ్రాహ్మణః క్షత్రమశ్మనో లోహముత్థితమ్ ।

తేషాం సర్వత్రగం తేజః స్వాసు యోనిషు శామ్యతి ॥ ౫౧ ॥

తస్మాద్రాజ్ఞా విశేషేణ మాననీయా ముఖోద్భవాః ।

దానేన వినయేనైవ సర్వథా భూతిమిచ్ఛతా ॥ ౫౨ ॥

దణ్డనీతిః సదా కార్యా ధర్మశాస్త్రానుసారతః ।

కోశస్య సక్లిహః కారో నూనం న్యాయాగతస్య హ ॥ ౫౩॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్రాయాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే
సత్యవ్రతాయ రాజనీత్యుపదేశవర్ణనం నామైకాదశోఽధ్యాయః ॥ ౭.౧౧॥

౭.౧౨ ద్వాదశోఽధ్యాయః । త్రిశంకూపాఖ్యానవర్ణనమ్ ।

ఏవం ప్రబోధితః పిత్రా త్రిశంకూః ప్రణతో నృపః ।

తథేతి పితరం ప్రాహ ప్రేమగద్గదయా గిరా ॥ ౧॥

విప్రానాహూయ మస్త్రజ్ఞాన్వేదశాస్త్రవిశారదాన్ ।

అభిషేకాయ సమ్భారాన్ కారయామాస సత్యరమ్ ॥ ౨॥

సలిలం సర్వతీర్థానాం సమానాయ్య విశామృతిః ।

ప్రకృతీశ్చ సమాహూయ సామంతాన్భూపతీంస్తథా ॥ ౩॥

పుణ్యేఽహ్ని విధివత్స్మై దదావాసనముత్తమమ్ ।

అభిషేచ్య సుతం రాజ్యే త్రిశంకూం విధివత్ప్రితా ॥ ౪॥

తృతీయమాశ్రమం పుణ్యం జగ్రాహ భార్యయా యుతః ।

వనే త్రిపథగాకూలే చవార దుశ్చరం తపః ॥ ౫॥

కాలే ప్రాప్తే యయౌ స్వర్గం పూజితస్త్రిదశైరపి ।

ఇన్ద్రాసనసమీపస్థో రరాజ రవివత్సదా ॥ ౬॥

రాజోవాచ ।

పూర్వం భగవతా ప్రోక్తం కథాయోగేన సామృతమ్ ।

సత్యవ్రతో వసిష్ఠేన శప్తో దోగ్ధీవధాత్కిల ॥ ౭॥

కుపితేనే పిశాచత్వం ప్రాపితో గురుణా తతః ।

కథం ముక్తః పిశాచత్వాదిత్యేతత్సంశయః ప్రభో ॥ ౮॥

న సింహాసనయోగ్యో హి భవేచ్ఛాపసమన్వితః ।

మునినా మోచితః శాపాత్కేనాన్వేన చ కర్మణా ॥ ౯॥

ఏతన్మే బ్రూహి విప్లవే శాపమోక్షణకారణమ్ ।

ఆనీతస్తు కథం పిత్రా స్వగృహే తాదృశాకృతిః ॥ ౧౦॥

వ్యాస ఉవాచ -

వసిష్ఠేన చ శష్ఠోఽసౌ సద్యః పైశాచతాం గతః ।
 దుర్వేషశ్చాతిదుర్ధర్షః సర్వలోకభయంకరః ॥ ౧౧ ॥
 యదైవోపాసితా దేవీ భక్త్యా సత్యవ్రతేన హా ।
 తయా ప్రసన్నయా రాజన్ దివ్యదేహః కృతః క్షణాత్ ॥ ౧౨ ॥
 పిశాచత్వం గతం తస్య పాపం చైవ క్షయం గతమ్ ।
 వివాప్మా చాతితేజస్వీ సమూభ్రతస్తత్కృపామృతాత్ ॥ ౧౩ ॥
 వసిష్ఠోఽపి ప్రసన్నాత్మా జాతః శక్తిప్రసాదతః ।
 పితాపి చ బభూవాస్య ప్రేమయుక్తస్త్వనుగ్రహాత్ ॥ ౧౪ ॥
 రాజ్యం శశాస ధర్మాత్మా మృతే పితరీ పార్థివః ।
 ఈజే చ వివిధైర్వజ్జైర్దేవదేవీం సనాతనీమ్ ॥ ౧౫ ॥
 తస్య పుత్రో బభూవాథ హరిశ్చన్ద్రః సుశోభనః ।
 లక్షణైః శాస్త్రనిర్దిష్టైః సంయుతశ్చాతిసున్దరః ॥ ౧౬ ॥
 యువరాజం సుతం కృత్వా త్రిశంకాః పృథివీపతిః ।
 మానుషేణ శరీరేణ స్వర్గం భోక్తుం మనో దధే ॥ ౧౭ ॥
 వసిష్ఠస్యాశ్రమం గత్వా ప్రణమ్య విధివన్నృపః ।
 ఉవాచ వచనం ప్రీతః కృతాజ్ఞానిపుటస్తదా ॥ ౧౮ ॥
 రాజోవాచ -
 బ్రహ్మపుత్ర మహాభాగ సర్వమన్త్రవిశారద ।
 విజ్ఞప్తిం మే సుమనసా శ్రోతుమర్హసి తాపస ॥ ౧౯ ॥
 ఇచ్ఛామేఽద్య సముత్పన్నా స్వర్గలోకసుఖాయ చ ।
 అనేనైవ శరీరేణ భోగానోభిక్తుమమానుషాన్ ॥ ౨౦ ॥
 అప్సరోభిశ్చ సంవాసః క్రీడితుం నన్దనే వనే ।
 దేవగన్ధర్వగానం చ శ్రోతవ్యం మధురం కిల ॥ ౨౧ ॥
 యాజయ త్వం మఖేనాశు తాదృశేన మహామునే ।
 యథానేన శరీరేణ వసే లోకం త్రివిష్టపమ్ ॥ ౨౨ ॥
 సమర్థోఽసి మునిశ్రేష్ఠ కురు కార్యం మమాధునా ।
 ప్రాపయాశు మఖం కృత్వా దేవలోకం దురాసదమ్ ॥ ౨౩ ॥
 వసిష్ఠ ఉవాచ -

రాజన్ మానుషదేహేన స్వర్గే వాసః సుదుర్లభః ।
 మృతస్య హి ధ్రువం స్వర్గః కథితః పుణ్యకర్మణా ॥ ౨౪॥
 తస్మాద్ బిభేషి సర్వజ్ఞ దుర్లభాచ్చ మనోరథాత్ ।
 అస్పరోభిశ్చ సంవాసో జీవమానస్య దుర్లభః ॥ ౨౫॥
 కురు యజ్ఞాన్మహాభాగ మృతః స్వర్గమవాప్స్యసి ।
 వ్యాస ఉవాచ -
 ఇత్యాకర్ణ్య వచస్తస్య రాజా పరమదుర్మనాః ॥ ౨౬॥
 ఉవాచ వచనం భూయో వసిష్ఠం పూర్వరోషితమ్ ।
 న త్వం యాజయసే బ్రహ్మన్ గర్వావేశాచ్చ మాం యది ॥ ౨౭॥
 అన్యం పురోహితం కృత్వా యజ్ఞేఽహం కిల సామ్ప్రతమ్ ।
 తచ్చుత్వా వచనం తస్య వసిష్ఠః కోపసంయుతః ॥ ౨౮॥
 శశాప భూపతిం చేతి చాణ్డాలో భవ దుర్మతే ।
 అనేన త్వం శరీరేణ శ్వపచో భవ సత్స్వరమ్ ॥ ౨౯॥
 స్వర్గకృత్తన పాపిష్ఠ సురభీవధదూషిత ।
 బ్రహ్మపత్నిహరోచ్ఛిన్న ధర్మమార్గవిదూషక ॥ ౩౦॥
 న తే స్వర్గగతిః పాప మృతస్యాపి కథిత్వాన ।
 వ్యాస ఉవాచ -
 ఇత్యుక్తో గురుణా రాజన్మ్రీశక్కుస్తత్రణాదపి ॥ ౩౧॥
 తత్ర తేన శరీరేణ బభూవ శ్వపచాకృతిః ।
 కుణ్డలేఽశ్మమయే వాపి జాతే తస్య చ తక్షణాత్ ॥ ౩౨॥
 దేహే చన్దనగన్ధశ్చ విగన్ధో హ్యభవత్తదా ।
 నీలవర్ణేఽథ సజ్జాతే దివ్యే పీతామ్బరే తనౌ ॥ ౩౩॥
 రాజవర్ణోఽభవద్దేహాః శాపాత్తస్య మహాత్మనః ।
 శక్తుస్య పాసకరోషేణ ఫలమేతదభూన్నుప ॥ ౩౪॥
 తస్మాచ్ఛ్రీశక్తిభక్తో హి నావమాన్యః కదాచన ।
 గాయత్రీజపనిష్ఠో హి వసిష్ఠో మునిసత్తమః ॥ ౩౫॥
 దృష్ట్వా నిన్ద్యం నిజం దేహం రాజా దుఃఖమవాప్తవాన్ ।
 న జగమ గృహే దీనో వనమేవాభితో యయా ॥ ౩౬॥

చిన్తయామాస దుఃఖార్తాస్త్రిశజ్జుః శోకవిహ్వలః ।
 కిం కరోమి క్వ గచ్ఛామి దేహో మేఽతీవ నిన్దితః ॥ ౩౭॥
 కర్తవ్యం నైవ పశ్యామి యేన మే దుఃఖసజ్జయః ।
 గృహే గచ్ఛామి చేతుప్తతః పీడితోఽద్య భవిష్యతి ॥ ౩౮॥
 భార్యాపి శ్వపచం దృష్ట్వా నాఙ్గీకారం కరిష్యతి ।
 సచివా నాదరిష్యన్తి వీక్ష్య మామీదృశం పునః ॥ ౩౯॥
 జ్ఞాతయో బన్ధవర్గశ్చ సజ్గతో న భజిష్యతి ।
 సర్వైస్తక్షస్య మే నూనం జీవితాన్మరణం వరమ్ ॥ ౪౦॥
 విషం వా భక్షయిత్వాద్య పతిత్వా వా జలాశయే ।
 కృత్వా వా కణ్ఠపాశం చ దేహత్యాగం కరోమ్యహమ్ ॥ ౪౧॥
 అగ్నౌ వా జ్వలితే దేహం జహోమి విధివద్ బలాత్ ।
 కృత్వా వానశనం ప్రాణాంస్త్యజామి దూషితాన్భృశమ్ ॥ ౪౨॥
 ఆత్మహత్యా భవేన్నూనం పునర్జన్మని జన్మని ।
 శ్వపచత్వం చ శాపశ్చ హత్యాదోషాద్భవేదపి ॥ ౪౩॥
 పునర్నిచార్య భూపాలశ్చేతసా సమచిన్తయత్ ।
 ఆత్మహత్యా న కర్తవ్యా సర్వథైవ మయాధునా ॥ ౪౪॥
 భోక్తవ్యం స్వకృతం కర్మ దేహేనానేన కాననే ।
 భోగేనాస్య విపాకస్య భవితా సర్వథా క్షయః ॥ ౪౫॥
 ప్రారబ్ధకర్మణాం భోగాదన్యథా న క్షయో భవేత్ ।
 తస్మాన్మయాత్ర భోక్తవ్యం కృతం కర్మ శుభాశుభమ్ ॥ ౪౬॥
 కుర్వన్పుణ్యాశ్రమాభ్యాశే తీర్థానాం సేవనం తథా ।
 స్మరణం చామ్బికాయాస్తు సాధూనాం సేవనం తథా ॥ ౪౭॥
 ఏవం కర్మక్షయం నూనం కరిష్యామి వనే వసన్ ।
 భాగ్యయోగాత్కదాచిత్తు భవేత్సాధుసమాగమః ॥ ౪౮॥
 ఇతి సఞ్చిన్త్య మనసా త్యక్త్వా స్వనగరం నృపః ।
 గంఠాతీరే గతః కామం శోచంస్తత్రైవ సంస్థితః ॥ ౪౯॥
 హరిశ్చన్ద్రస్తదా జ్ఞాత్వా పితుః శాపస్య కారణమ్ ।

దుఃఖితః సచివాంస్తత్ర ప్రేషయామాస పార్థివః ॥ ౫౦ ॥

సచివాస్తత్ర గత్వాఽఽశు తమూచుః ప్రశయాన్వితాః ।
ప్రణమ్య శ్వపచాకారం నిఃశ్వసంతం ముహుర్ముహుః ॥ ౫౧ ॥

రాజన్ పుత్రేణ తే నూనం ప్రేషితాన్మముపాగతాన్ ।
అవేహి సచివాంస్తస్వం నో హరిశ్చన్ద్రాజ్ఞాయా స్థితాన్ ॥ ౫౨ ॥

యువరాజసుతః ప్రాహ యత్తచ్చృణు నరాధిప ।
ఆనయధ్వం నృపం యూయం సమ్మాన్య పితరం మమ ॥ ౫౩ ॥

తస్మాద్రాజన్ సమాగచ్ఛ రాజ్యం ప్రతి గతవ్యథః ।
సేవాం సర్వే కరిష్యన్తి సచివాశ్చ ప్రజాస్తథా ॥ ౫౪ ॥

గురుం ప్రసాదయిష్యామః స యథా తు దయేత వై ।
ప్రసన్నోఽసౌ మహాతేజా దుఃఖస్యాంతం కరిష్యతి ॥ ౫౫ ॥

ఇతి పుత్రేణ తే రాజన్ కథితం బహుధా కిల ।
తస్మాద్ గమనమేవాశు రోచతాం నిజసద్మని ॥ ౫౬ ॥

వ్యాస ఉవాచ -

ఇతి తేషాం నృపః శ్రుత్వా భాషితం శ్వపచాకృతిః ।
స్వగృహం గమనాయాసౌ న మతిం కృతవానతః ॥ ౫౭ ॥

తానువాచ తదా వాక్యం వ్రజన్తు సచివాః పురమ్ ।
గత్వా పురం మహాభాగా బ్రువన్తు వచనాచ్ఛ మే ॥ ౫౮ ॥

నాగమిష్యామ్యహం పుత్ర కురు రాజ్యమతన్ద్రితః ।
మానయన్బ్రాహ్మణాన్దేవాన్యజన్యజ్ఞైరనేకతః ॥ ౫౯ ॥

నాహం శ్వపచవేషేణ గర్హితేన మహాత్మభిః ।
ఆగమిష్యామ్యయోధ్యాయాం సర్వే గచ్ఛన్తు మా చిరమ్ ॥ ౬౦ ॥

పుత్రం సింహాసనే స్థాప్య హరిశ్చన్ద్రం మహాబలమ్ ।
కుర్వన్తు రాజ్యకర్మాణి యూయం తత్ర మమాజ్ఞయా ॥ ౬౧ ॥

ఇత్యాదిష్టాస్తతస్తే తు రురుదుశ్చాతురా భృశమ్ ।
సచివా నిర్యయుస్తూర్ణం నత్వా తం చ వనాశ్రమాత్ ॥ ౬౨ ॥

అయోధ్యాయాముపాగత్య పుణ్యేఽహ్ని విధిపూర్వకమ్ ।
అభిషేకం తదా చక్రుర్హరిశ్చన్ద్రస్య మూర్ధ్ని తే ॥ ౬౩ ॥

అభిషిక్తస్తు తేజస్వీ సచివైశ్చ నృపాజ్ఞయా ।

రాజ్యం చకార ధర్మిష్ఠః పితరం చింతయన్భృశమ్ ॥ ౬౪ ॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం

సప్తమస్కంధే త్రిశంకాపాఖ్యానవర్ణనం నామ ద్వాదశోఽధ్యాయః ॥ ౭.౧౨ ॥

౭.౧౩ త్రయోదశోఽధ్యాయః । త్రిశంకాశాపోద్ధారాయ విశ్వామిత్రసాన్త్యనవర్ణనమ్

।

రాజోవాచ -

హరిశ్చన్ద్రః కృతో రాజా సచివైర్వృషశాసనాత్ ।

త్రిశంకస్తు కథం ముక్తస్తస్మాచ్ఛాన్డాలదేహతః ॥ ౧ ॥

మృతో వా వనమధ్యే తు గజాత్గిరే పరిప్లవతః ।

గురుణా వా కృపాం కృత్వా శాపాత్తస్మాద్విమోచితః ॥ ౨ ॥

ఏతద్ వృత్తాన్తమఖిలం కథయస్వ మమాగ్రతః ।

చరితం తస్య నృపతేః శ్రోతుకామోఽస్మి సర్వథా ॥ ౩ ॥

వ్యాస ఉవాచ -

అభిషిక్తం సుతం కృత్వా రాజా సన్తుష్టమానసః ।

కాలాతిక్రమణం తత్ర చకార చింతయన్భృశమ్ ॥ ౪ ॥

ఏవం గచ్ఛతి కాలే తు తపస్తప్త్యా సమాహితః ।

ద్రష్టుం దారాన్సుతాదీంశ్చ తదాగాత్కౌశికో మునిః ॥ ౫ ॥

ఆగత్య స్వజనం దృష్ట్వా సుస్థితం ముదమాప్తవాన్ ।

భార్యాం పప్రచ్ఛ మేధావీ స్థితామగ్రే సపర్యయా ॥ ౬ ॥

దుర్భిక్షే తు కథం కాలస్తయా నీతః సులోచనే ।

అన్నం వినా త్విమే బాలాః పాలితా కేన తద్వద ॥ ౭ ॥

అహం తపసి సన్నద్ధో నాగతః శ్శృణు సున్దరి ।

కిం కృతం తు త్వయా కాన్తే వినా ద్రవ్యేణ శోభనే ॥ ౮ ॥

మయా చింతా కృతా తత్ర శ్రుత్వా దుర్భిక్షమద్భుతమ్ ।

నాగతోఽహం విచార్యైవం కిం కరిష్యామి నిర్ఘనః ॥ ౯ ॥

అహమప్యతి వామోరు పీడితః క్షుధయా వనే ।
 ప్రవిష్టశౌచభావేన కుత్రచిచ్ఛ్వాపచాలయే ॥ ౧౦॥
 శ్వపచం నిద్రితం దృష్ట్వా క్షుధయా పీడితో భృశమ్ ।
 మహానసం పరిజ్ఞాయ భక్ష్యార్థం సముపసీతః ॥ ౧౧॥
 యదా భాణ్డం సముద్ఘాట్య పక్వం శ్వతనుజామిషమ్ ।
 గృహ్ణామి భక్షణార్థాయ తదా దృష్టస్తు తేన వై ॥ ౧౨॥
 పృష్టః కస్త్యం కథం ప్రాప్తో గృహే మే నిశి సాదరమ్ ।
 బ్రూహి కార్యం కిమర్థం త్వముద్ఘాటయసి భాణ్డకమ్ ॥ ౧౩॥
 ఇత్యుక్తః శ్వపచేనాహం క్షుధయా పీడితో భృశమ్ ।
 తమవోచం సుకేశాన్తే కామం గద్గదయా గిరా ॥ ౧౪॥
 బ్రాహ్మణోఽహం మహాభాగ తాపసః క్షుధయార్దితః ।
 చౌరభావమనుప్రాప్తో భక్ష్యం పశ్యామి భాణ్డకే ॥ ౧౫॥
 చౌరభావేన సమ్ప్రాప్తోఽస్మ్యతిథిస్తే మహామతే ।
 క్షుధితోఽస్మి దదస్వాజ్ఞాం మాంసమద్మి సుసంస్కృతమ్ ॥ ౧౬॥
 విశ్వామిత్ర ఉవాచ -
 శ్వపచస్తు వచః శ్రుత్వా మామువాచ సునిశ్చితమ్ ।
 భక్షం మా కురు వర్ణాగ్ర్య జానీహి శ్వపచాలయమ్ ॥ ౧౭॥
 దుర్లభం ఖలు మానుష్యం తత్రాపి చ ద్విజన్మతా ।
 ద్విజత్వే బ్రాహ్మణత్వం చ దుర్లభం వేత్సి కిం న హి ॥ ౧౮॥
 దుష్టాహారో న కర్తవ్యః సర్వథా లోకమిచ్ఛతా ।
 అగ్రాహ్యో మనునా ప్రోక్తః కర్మణా సప్త చాన్యజాః ॥ ౧౯॥
 త్యాజ్యోఽహం కర్మణా విప్ర శ్వపచో నాత్ర సంశయః ।
 నివారయామి భక్ష్యాత్వాం న లోభేనాజ్ఞాసా ద్విజ ॥ ౨౦॥
 వర్ణసక్కురదోషోఽయం మా యాతు త్వాం ద్విజోత్తమ ।
 విశ్వామిత్ర ఉవాచ ।
 సత్యం వదసి ధర్మజ్ఞ మతిస్తే విశదాన్త్యజ ॥ ౨౧॥
 తథాప్యాపది ధర్మస్య నూక్ష్మమార్గం బ్రవీమ్యహమ్ ।
 దేహస్య రక్షణం కార్యం సర్వథా యది మానద ॥ ౨౨॥

పాపస్యాన్నే పునః కార్యం ప్రాయశ్చిత్తం విశుద్ధయే ।
 దుర్గతిస్తు భవేత్పాపాదనాపది న చాపది ॥ ౨౩॥
 మరణాత్క్షుధితస్యాథ నరకో నాత్ర సంశయః ।
 తస్మాత్క్షుధాపహరణం కర్తవ్యం శుభమిచ్ఛతా ॥ ౨౪॥
 తేనాహం చౌర్యధర్మేణ దేహం రక్షేఽప్యథాన్యజ ।
 అవర్షణే చ చౌర్యేణ యత్పాపం కథితం బుధైః ॥ ౨౫॥
 యో న వర్షతి పర్జన్యస్తత్తు తస్మై భవిష్యతి ।
 ఇత్యుక్తే వచనే కాస్తే పర్జన్యః సహసాపతత్ ॥ ౨౬॥
 గగనాద్ధస్తిహస్తాభిర్ధారాభిరభికాజ్జితః ।
 ముదితోఽహం ఘనం వీక్ష్య వర్షన్తం విద్యుతా సహ ॥ ౨౭॥
 తదాహం తద్గృహం త్యక్త్వా నిఃస్పృతః పరయా ముదా ।
 కథయ త్వం వరారోహే కాలో నీతస్త్వయా కథమ్ ॥ ౨౮॥
 కాంతారే పరమః క్రూరః క్షయకృత్ప్రాణినామిహ ।
 వ్యాస ఉవాచ -
 ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా పతిమాహ ప్రియంవదా ॥ ౨౯॥
 యథా శృణు మయా సీతః కాలః పరమదారుణః ।
 గతే త్వయి మునిశ్రేష్ఠ దుర్భిక్షం సముపాగతమ్ ॥ ౩౦॥
 అన్నార్థం పుత్రకాః సర్వే బభూవుశ్చాత్మిదుఃఖితాః ।
 క్షుధితానాబ్బలకాన్వీక్ష్య నీవారార్థం వనే వనే ॥ ౩౧॥
 భ్రాంతాహం చింతయాఽఽవిష్టా కిఞ్చిత్ప్రాప్తం ఫలం తదా ।
 ఏవం చ కతిచిన్మాసా నీవారేణాతివాహితాః ॥ ౩౨॥
 తదభావే మయా కాస్త చిన్తితం మనసా పునః ।
 న భిక్షా కిల దుర్భిక్షే నీవారా నాపి కాననే ॥ ౩౩॥
 న వృక్షేషు ఫలాన్యాసుర్ను మూలాని ధరాతలే ।
 క్షుధయా పీడితా బాలా రుదన్తి భృశమాతురాః ॥ ౩౪॥
 కిం కరోమి క్వ గచ్ఛామి కిం బ్రవీమి క్షుధార్తితాన్ ।
 ఏవం విచిన్త్య మనసా నిశ్చయస్తు మయా కృతః ॥ ౩౫॥

పుత్రమేకం దదామ్యద్య కస్మైచిద్ధనినే కిల ।
 గృహీత్వా తస్య మౌల్యం తు తేన ద్రవ్యేణ బాలకాన్ ॥ ౩౬ ॥
 పాలయేఽహం క్షుధార్తాంస్తు నానోపాయోఽస్తి పాలనే ।
 ఇతి సశ్చిత్స్య మనసా పుత్రోఽయం ప్రహితో మయా ॥ ౩౭ ॥
 విక్రయార్థం మహాభాగ క్రన్దమానో భృశాతురః ।
 క్రన్దమానం గృహీత్వైనం నిర్గతాహం గతత్రపా ॥ ౩౮ ॥
 తదా సత్యవ్రతో మార్గే మాముద్వీక్ష్య భృశాతురామ్ ।
 పప్రచ్ఛ స చ రాజర్షిః కస్మాద్రోదితి బాలకః ॥ ౩౯ ॥
 తదాహం తమువాచేదం వచనం మునిసత్తమ ।
 విక్రయార్థం నీయతేఽసౌ బాలకోఽద్య మయా నృప ॥ ౪౦ ॥
 శ్రుత్వా మే వచనం రాజా దయార్ధ్యహృదయస్తతః ।
 మామువాచ గృహం యాహి గృహీత్వైనం కుమారకమ్ ॥ ౪౧ ॥
 భోజనార్థే కుమారాణామామిషం విహితం తవ ।
 ప్రాపయిష్యామ్యహం నిత్యం యావన్మునిసమాగమః ॥ ౪౨ ॥
 ఆహన్యహని భూపాలో వృక్షేఽస్మిన్మృగసూకరాన్ ।
 విన్యస్య యాతి హత్వాసౌ ప్రత్యహం దయయాన్వితః ॥ ౪౩ ॥
 తేనైవ బాలకాః కాన్త పాలితా వృజినార్ణవాత్ ।
 వసిష్ఠేనాథ శప్తాఽసౌ భూపతిర్మమ కారణాత్ ॥ ౪౪ ॥
 కస్మింశ్చిద్ధివసే మాంసం న ప్రాప్తం తేన కాననే ।
 హతా దోగ్ధీ వసిష్ఠస్య తేనాసౌ కుపితో మునిః ॥ ౪౫ ॥
 త్రిశక్కురితి భూపస్య కృతం నామ మహాత్మనా ।
 కుపితేన వధాద్ధేతోశ్చాణ్ణాలశ్చ కృతో నృపః ॥ ౪౬ ॥
 తేనాహం దుఃఖితా జాతా తస్య దుఃఖేన కౌశిక ।
 శ్వపచత్యమసౌ ప్రాప్తో మత్కృతే నృపనన్దనః ॥ ౪౭ ॥
 యేన కేనాప్యపాయేన భవతా నృపతేః కిల ।
 తస్మాద్రక్షా ప్రకర్తవ్యా తపసా ప్రబలేన హ ॥ ౪౮ ॥
 వ్యాస ఉవాచ -
 ఇతి భార్యావచః శ్రుత్వా కౌశికో మునిసత్తమః ।

తామాహ కామినీం దీనాం సాన్త్యపూర్వమరిన్దమ ॥ ౪౯ ॥

విశ్వామిత్ర ఉవాచ -

మోచయిష్యామి తం శాపాన్నుపం కమలలోచనే ।

ఉపకారః కృతో యేన కాన్తారాద్రక్షితాసి వై ॥ ౫౦ ॥

విద్యాతపోబలేనాహం కరిష్యే దుఃఖసంక్షయమ్ ।

ఇత్యాశ్వాస్య ప్రియాం తత్ర కౌశికః పరమార్థవిత్ ॥ ౫౧ ॥

చిన్తయామాస నృపతేః కథం స్యాద్దుఃఖనాశనమ్ ।

సంవిమృశ్య మునిస్తత్ర జగామ యత్ర పార్థివః ॥ ౫౨ ॥

త్రిశంకః పక్వణే దీనః సంస్థితః శ్వపచాకృతిః ।

ఆగచ్ఛన్తం మునిం దృష్ట్వా విస్మితోఽసౌ నరాధిపః ॥ ౫౩ ॥

దణ్ణవన్నిపపాతోర్వాం పాదయోస్తరసా మునేః ।

గృహీత్వా తం కరే భూపం పతితం కౌశికస్తదా ॥ ౫౪ ॥

ఉత్థాప్యోవాచ వచనం సాన్త్యపూర్వం ద్విజోత్తమః ।

మత్కృతే త్వం మహీపాల శప్తోఽసి మునినా యతః ॥ ౫౫ ॥

వాఞ్ఛితం తే కరిష్యామి బ్రూహి కిం కరవాణ్యహమ్ ।

రాజోవాచ -

మయా సమ్పూర్ణితః పూర్వం వసిష్ఠో మఖహేతవే ॥ ౫౬ ॥

మాం యాజయ మునిశ్రేష్ఠ కరోమి మఖముత్తమమ్ ।

యథేష్ఠం కురు విప్రేన్ద్ర యథా స్వర్గం వ్రజామ్యహమ్ ॥ ౫౭ ॥

అనేనైవ శరీరేణ శక్రలోకం సుఖాలయమ్ ।

కోపం కృత్వా వసిష్ఠోఽసౌ మామాహేతి సుదుర్మతే ॥ ౫౮ ॥

మానుషేణ హి దేహేన స్వర్గవాసః కుతస్తవ ।

పునర్మయోక్తో భగవాన్స్వర్గలుభేన చానఘ ॥ ౫౯ ॥

అన్యం పురోహితం కృత్వా యక్ష్యేఽహం యజ్ఞముత్తమమ్ ।

తదా తేనైవ శప్తోఽహం చాణ్డాలో భవ పామర ॥ ౬౦ ॥

ఇత్యేతత్కథితం సర్వం కారణం శాపసమ్భవమ్ ।

మమ దుఃఖవినాశాయ సమర్థోఽసి మునిశ్వర ॥ ౬౧ ॥

ఇత్యుక్త్వా విరరమాసౌ రాజా దుఃఖరుజార్జితః ।

కౌశికోఽపి నిరాకర్తుం శాపం తస్య వ్యచిన్తయత్ || ౬౨||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే
త్రిశంకృశాపోద్ధారాయ విశ్వామిత్రసాన్త్యనవర్ణనం నామ త్రయోదశోఽధ్యాయః || ౭.౧౩||

౭.౧౪ చతుర్దశోఽధ్యాయః | వరుణకృపయా శైవ్యాయాం పుత్రోఽత్తివర్ణనమ్ |

వ్యాస ఉవాచ -

విచిన్త్య మనసా కృత్యం గాధీసూనుర్మహాతపాః |

ప్రకల్ప్య యజ్ఞసమ్భారాన్మనీనామస్త్రయత్తదా || ౧||

మునయన్తం మఖం జ్ఞాత్వా విశ్వామిత్రనిమన్త్రితాః |

నాగతాః సర్వ ఏవైతే వసిష్ఠేన నివారితాః || ౨||

గాధీసూనుస్తదాజ్ఞాయ విమనాశ్చాతిదుఃఖితః |

ఆజగమాశ్రమం తత్ర యత్రాసౌ నృపతిః స్థితః || ౩||

తమాహ కౌశికః క్రుద్ధో వసిష్ఠేన నివారితాః |

నాగతాః బ్రాహ్మణాః సర్వే యజ్ఞార్థం నృపసత్తమ || ౪||

పశ్య మే తపసః సిద్ధిం యథా త్వాం సురసద్మని |

ప్రాపయామి మహారాజ వాఙ్మృతం తే కరోమ్యహమ్ || ౫||

ఇత్యుక్త్వా జలమాదాయ హస్తేన మునిసత్తమః |

దదౌ పుణ్యం తదా తస్మై గాయత్రీజపసమ్భవమ్ || ౬||

దత్త్వాథ సుకృతం రాజ్ఞే తమువాచ మహీపతిమ్ |

యథేష్టం గచ్ఛ రాజర్షే త్రివిష్టపమతన్త్రితః || ౭||

పుణ్యేన మమ రాజేన్ద్ర బహుకాలార్జితేన చ |

యాహి శక్రపురీం ప్రీతః స్వస్తి తేఽస్తు సురాలయే || ౮||

వ్యాస ఉవాచ -

ఇత్యుక్తవతి విప్రేన్ద్రే త్రిశంకృశ్చరసా తతః |

ఉత్పాత యథా పక్షీ వేగవాన్స్తపసో బలాత్ || ౯||

ఉత్పత్య గగనే రాజా గతః శక్రపురీం యదా |

దృష్టో దేవగణైస్తత్ర క్రూరశ్చాన్ణాలవేషభాక్ || ౧౦||

కథితోఽసౌ సురేన్ద్రాయ కోఽయమాయాతి సత్వరః |

గగనే దేవవద్వా యో దుర్ధర్మః శ్వపచాకృతిః ॥ ౧౧ ॥

సహసోత్థాయ శక్రస్తమపశ్యత్పురుషాధమమ్ ।
జ్ఞాత్వా త్రిశంకృమపి స నిర్భర్త్య తరసాబ్రవీత్ ॥ ౧౨ ॥

శ్వపచ క్వ సమాయాసి దేవలోకే జగుప్సితః ।
యాహి శిష్రుం తతో భూమౌ నాత్ర స్థాతుం త్వయోచితమ్ ॥ ౧౩ ॥

ఇత్యుక్తః స్థలితః స్వర్గాచ్చక్రేణామిత్రకర్షణ ।
నిపపాత తదా రాజు ఙ్గీణపుణ్యో యథామరః ॥ ౧౪ ॥

పునశ్చక్రోశ భూపాలో విశ్వామిత్రేతి చాసకృత్ ।
పతామి రక్ష దుఃఖార్తం స్వర్గాచ్చలితమాశుగమ్ ॥ ౧౫ ॥

తస్య తక్మన్దితం రాజన్ పతితః కౌశికో మునిః ।
శ్రుత్వా తిష్ఠేతి హోవాచ పతన్తం వీక్ష్య భూపతిమ్ ॥ ౧౬ ॥

వచనాత్తస్య తత్రైవ స్థితోఽసౌ గగనే నృపః ।
మునేస్తపఃప్రభావేణ చలితోఽపి సురాలయాత్ ॥ ౧౭ ॥

విశ్వామిత్రోఽప్యపః స్పృష్ట్యా చకారేష్టిం సువిస్తరామ్ ।
విధాతుం నూతనాం సృష్టిం స్వర్గలోకం ద్వితీయకమ్ ॥ ౧౮ ॥

తస్యోద్యమం తథా జ్ఞాత్వా త్వరితస్తు శచీపతిః ।
తత్రాజగామ సహసా మునిం ప్రతి తు గాధిజమ్ ॥ ౧౯ ॥

కిం బ్రహ్మన్ క్రియతే సాధో కస్మాత్కౌపసమాకులః ।
అలం సృష్ట్యా మునిశ్రేష్ఠ బ్రూహి కిం కరవాణి తే ॥ ౨౦ ॥

విశ్వామిత్ర ఉవాచ -

స్వం నివాసం మహీపాలం చ్యుతం త్వద్భువనాద్ విభో ।
నయస్య ప్రీతియోగేన త్రిశంకృం చాతిదుఃఖితమ్ ॥ ౨౧ ॥

వ్యాస ఉవాచ -

తస్య తం నిశ్చయం జ్ఞాత్వా తురాషాడతిశంకీతః ।
తపోబలం విదిత్వోగ్రమోమిత్యోవాచ వాసవః ॥ ౨౨ ॥

దివ్యదేహం నృపం కృత్వా విమానవరసంస్థితమ్ ।
ఆప్రవచ్ఛ కౌశికం శక్రోఽగమన్నిజపురీం తదా ॥ ౨౩ ॥

గతే శక్రే తు వై స్వర్గం త్రిశంకూసహితే తతః ।
 విశ్వామిత్రః సుఖం ప్రాప్య స్వాశ్రమే సుస్థిరోఽభవత్ ॥ ౨౪ ॥
 హరిశ్చంద్రోఽథ తచ్చుత్వా విశ్వామిత్రోపకారకమ్ ।
 పితుః స్వర్గమనం కామం ముదితో రాజ్యమన్వశాత్ ॥ ౨౫ ॥
 అయోధ్యాధిపతిః క్రీడాం చకార సహ భార్యయా ।
 రూపయోవనచాతుర్యయుక్తయా ప్రీతిసంయుతః ॥ ౨౬ ॥
 ఆతీతకాలే యువతీ న సా గర్భవతీ హ్యభూత్ ।
 తదా చింతతురో రాజా బభూవాతీవ దుఃఖితః ॥ ౨౭ ॥
 వసిష్ఠస్యాశ్రమం గత్వా ప్రణమ్య శిరసా మునిమ్ ।
 అనపత్యత్వజాం చింతాం గురవే సమవేదయత్ ॥ ౨౮ ॥
 దైవజ్ఞోఽసి భవాన్కామం మన్తవిద్యావిశారదః ।
 ఉపాయం కురు ధర్మజ్ఞ సంతతేర్మమ మానద ॥ ౨౯ ॥
 అపుత్రస్య గతిర్నాస్తి జానాసి ద్విజసత్తమ ।
 కస్మాదుపేక్షనే జానన్ దుఃఖం మమ చ శక్తిమాన్ ॥ ౩౦ ॥
 కలవిజ్ఞాస్త్విమే ధన్యా యే శిశుం లాలయన్తి హి ।
 మన్దభాగ్యోఽహమనిశం చిన్తయామి దివానిశమ్ ॥ ౩౧ ॥
 వ్యాస ఉవాచ -
 ఇత్యాకర్ణ్య మునిస్తస్య నిర్వేదమిశ్రితం వచః ।
 సఞ్చిన్త్య మనసా సమ్యక్ తమువాచ విధేః సుతః ॥ ౩౨ ॥
 వసిష్ఠ ఉవాచ -
 సత్యం బ్రూహి మహారాజ సంసారేఽస్మిన్న విద్యతే ।
 అనపత్యత్వజం దుఃఖం యత్తథా దుఃఖమద్భుతమ్ ॥ ౩౩ ॥
 తస్మాత్త్వమపి రాజేన్ద్ర వరుణం యాదసాం పతిమ్ ।
 సమారాధయ యత్నేన స తే కార్యం కరిష్యతి ॥ ౩౪ ॥
 వరుణాదధికో నాస్తి దేవః సన్తానదాయకః ।
 తమారాధయ ధర్మిష్ఠ కార్యసిద్ధిర్భవిష్యతి ॥ ౩౫ ॥
 దైవం పురుషకారశ్చ మాననీయావిమౌ నృభిః ।
 ఉద్యమేన వినా కార్యసిద్ధిః సజ్ఞాయతే కథమ్ ॥ ౩౬ ॥

న్యాయతస్తు నరైః కార్య ఉద్యమస్తత్త్వదర్శిభిః ।

కృతే తస్మిన్ఫవేత్సిద్ధిర్నాన్యథా నృపసత్తమ ॥ ౩౭॥

ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా గురోరమితతేజసః ।

ప్రణమ్య నిర్యయౌ రాజు తపసే కృతనిశ్చయః ॥ ౩౮॥

గంగాతీరే శుభే స్థానే కృతపద్మాసనో నృపః ।

ధ్యాయన్నాశధరం చిత్తే చచార దుశ్చరం తపః ॥ ౩౯॥

ఏవం తపస్యతస్తస్య ప్రచేతా దృష్టిగోచరః ।

కృపయాభూన్మహారాజ ప్రసన్నముఖపఙ్కజః ॥ ౪౦॥

హరిశ్చన్ద్రమువాచేదం వచనం యాదసాం పతిః ।

వరం వరయ ధర్మజ్ఞ తుష్టోఽస్మి తపసా తవ ॥ ౪౧॥

రాజోవాచ -

అనపత్యోఽస్మి దేవేశ పుత్రం దేహి సుఖప్రదమ్ ।

ఋణత్రయాపహారథముద్యమోఽయం మయా కృతః ॥ ౪౨॥

నృపస్య వచనం శ్రుత్వా ప్రగల్భం దుఃఖితస్య చ ।

స్మితపూర్వం తతః పాశీ తమాహ పురాః స్థితమ్ ॥ ౪౩॥

వరుణ ఉవాచ -

పుత్రో యది భవేద్రాజన్ గుణీ మనసి వాఙ్చితః ।

సిద్ధి కార్యే తతః పశ్చాత్కిం కరిష్యసి మే ప్రియమ్ ॥ ౪౪॥

యది త్వం తేన పుత్రేణ మాం యజేథా విశక్కితః ।

పశుబధ్నేన తేనైవ దదామి నృపతే వరమ్ ॥ ౪౫॥

రాజోవాచ -

దేవ మే మాస్తు వన్యత్వం యజిష్యేఽహం జలాధిప ।

పశుం కృత్వా సుతం పుత్రం సత్యమేతద్భ్రువీమి తే ॥ ౪౬॥

వన్యత్వే పరమం దుఃఖమసహ్యాం భువి మానద ।

శోకాగ్నిశమనం నృణాం తస్మాద్దేహి సుతం శుభమ్ ॥ ౪౭॥

వరుణ ఉవాచ -

భవిష్యతి సుతః కామం రాజన్ గచ్ఛ గృహాయ వై ।

సత్యం తద్వచనం కార్యం యద్భ్రువీషి మమాగ్రతః ॥ ౪౮॥

వ్యాస ఉవాచ -

ఇత్యుక్తో వరుణేనాసౌ హరిశ్చన్ద్రో గృహం యయౌ ।
భార్యాయై కథయామాస వృత్తాన్తం వరదానజమ్ ॥ ౪౯ ॥

తస్య భార్యశతం పూర్ణం బభూవాతిమనోహరమ్ ।
పట్టరాజ్ఞీ శుభా శైవ్యా ధర్మపత్నీ పతివ్రతా ॥ ౫౦ ॥

కాలే గతే౭థ సా గర్భం దధార వరవర్షినీ ।
బభూవ ముదితో రాజా శ్రుత్వా దోహదచేష్టితమ్ ॥ ౫౧ ॥

కారయామాస విధివత్సంస్కారాన్నృపతిస్తదా ।
మాసే౭థ దశమే పూర్ణే సుషువే సా శుభే దినే ॥ ౫౨ ॥

తారాగ్రహబలోపేతే పుత్రం దేవసుతోపమమ్ ।
పుత్రే జాతే నృపః స్నాత్వా బ్రాహ్మణైః పరివేష్టితః ॥ ౫౩ ॥

చకార జాతకర్మాదౌ దదౌ దానాని భూరిశః ।
రాజ్ఞశ్చాతిప్రమోదో౭భూత్పుత్రజన్మసముద్భవః ॥ ౫౪ ॥

బభూవ పరమోదారో ధనధాన్యసమన్వితః ।
విశేషదానసంయుక్తో గీతవాదిత్రసంకూలః ॥ ౫౫ ॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణే౭ష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే
వరుణకృపయా శైవ్యాయాం పుత్రో౭ష్టివర్ణనం నామ చతుర్దశో౭ధ్యాయః ॥ ౭.౧౪ ॥

౭.౧౫ పంచుదశో౭ధ్యాయః । హరిశ్చన్ద్రస్య జలోదరవ్యాధిప్రాప్తివర్ణనమ్ ।

వ్యాస ఉవాచ -

ప్రవృత్తే సదనే తస్య రాజ్ఞః పుత్రమహోత్సవే ।
ఆజగామ తదా పాశీ విప్రవేషధరః శుభః ॥ ౧ ॥

స్వస్తీత్యుక్త్యా నృపం ప్రాహ వరుణో౭హం నిశామయ ।
పుత్రో జాతస్తవాధీశ యజానేన నృపాశు మామ్ ॥ ౨ ॥

సత్యం కురు వచో రాజన్ యతో౭క్తం భవతః పురా ।
వన్ధ్యత్వం తు గతం తే౭ద్య వరదానేన మే కిల ॥ ౩ ॥

ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా రాజా చిన్తాం చకార హ ।
కథం హన్మి సుతం జాతం జలజేన సమాననమ్ ॥ ౪ ॥

లోకపాలః సమాయాతో విప్రవేషేణ వీర్యవాన్ |
 న దేవహాలనం కార్యం సర్వథా శుభమిచ్ఛతా || ౫ ||
 పుత్రస్నేహః సుదుశ్చేద్యః సర్వథా ప్రాణిభిః సదా |
 కిం కరోమి కథం మే స్యాత్సుఖం సంతతినమ్భవమ్ || ౬ ||
 ధైర్యమాలమ్భ్య భూపాలస్తం నత్వా ప్రతిపూజ్య చ |
 ఉవాచ వచనం శ్లక్షం యుక్తం వినయపూర్వకమ్ || ౭ ||

రాజోవాచ -
 దేవదేవ తవానుజ్ఞాం కరోమి కరుణానిధే |
 వేదోక్తేన విధానేన మఖం చ బహుదక్షిణమ్ || ౮ ||
 పుత్రే జాతే దశాహేన కర్మయోగ్యో భవేత్పితా |
 మాసేన శుద్ధ్యేజ్జననీ దమ్పతీ తత్ర కారణమ్ || ౯ ||
 సర్వజ్ఞోఽసి ప్రచేతస్త్యం ధర్మం జానాసి శాశ్వతమ్ |
 కృపాం కురు త్వం వారీశ క్షమస్వ పరమేశ్వర || ౧౦ ||

వ్యాస ఉవాచ -
 ఇత్యుక్తస్తు ప్రచేతాస్తం ప్రత్యువాచ జనాధిపమ్ |
 స్వస్తి తేఽస్తు గమిష్యామి కురు కార్యాణి పార్థివ || ౧౧ ||
 ఆగమిష్యామి మాసాన్తే యష్టవ్యం సర్వథా త్వయా |
 కృత్వాత్థానికమాచారం పుత్రస్య నృపసత్తమ || ౧౨ ||

ఇత్యుక్త్వా శ్లక్షయా వాచా రాజానం యాదసాం పతిః |
 హరిశ్చన్ద్రో ముదం ప్రాప గతే పాశిని పార్థివః || ౧౩ ||
 కోటిశః ప్రదదౌ గాస్తా ఘటోద్ధీర్హైమపూరితాః |
 విప్రేభ్యో వేదవిద్యభ్యశ్చ తథైవ తిలపర్వతాన్ || ౧౪ ||

రాజా పుత్రముఖం దృష్ట్వా సుఖమాప మహత్తరమ్ |
 నామాస్య రోహితశ్చేతి చకార విధిపూర్వకమ్ || ౧౫ ||
 పూర్ణే మాసే తతః పాశీ విప్రవేషేణ భూపతేః |
 ఆజగమ గృహే సద్యో యజన్వేతి బ్రువన్ముహుః || ౧౬ ||

వీక్ష్య తం నృపతిర్ధేవం నిమగ్నః శోకసాగరే |
 ప్రణవత్స కృతాతిథ్యం తమువాచ కృతాఞ్జులిః || ౧౭ ||

దిష్ట్యా దేవ త్వమాయాతో గృహం మే పావితం ప్రభో ।
 మఖం కరోమి వారీశ విధివద్వాఙ్చితం తవ ॥ ౧౮ ॥
 అదంతో న పశుః శాఘ్య ఇత్యాచుర్వేదవాదినః ।
 తస్మాద్దంతోద్భవే తేహం కరిష్యామి మహామఖమ్ ॥ ౧౯ ॥
 వ్యాస ఉవాచ -
 ఇత్యుక్తస్తేన వరుణస్తథేత్యుక్త్వా యయావథ ।
 హరిశ్చన్యో ముదం ప్రాప్య విజహార గృహశ్రమే ॥ ౨౦ ॥
 పునర్దంతోద్భవం జ్ఞాత్వా ప్రచేతా ద్విజరూపవాన్ ।
 ఆజగమ గృహే తస్య కురు కార్యమితి బ్రువన్ ॥ ౨౧ ॥
 భూపాలోఽపి జలాధీశం వీక్ష్య ప్రాప్తం ద్విజాకృతిమ్ ।
 ప్రణమ్యాసనసమ్మానైః పూజయామాస సాదరమ్ ॥ ౨౨ ॥
 స్తుత్వా ప్రోవాచ వచనం వినయానతకన్ధరః ।
 కరోమి విధివత్కామం మఖం ప్రబలదక్షిణమ్ ॥ ౨౩ ॥
 బాలోఽప్యకృతచోలోఽయం గర్భకేశో న సమ్మతః ।
 యజ్ఞార్థే పశుకరణే మయా వృద్ధముఖాచ్ఛృతమ్ ॥ ౨౪ ॥
 తావత్క్షమస్య వారీశ విధిం జానాసి శాశ్వతమ్ ।
 కర్తవ్యః సర్వథా యజ్ఞో ముణ్ణనాస్తే శిశోః కిల ॥ ౨౫ ॥
 తస్యేతి వచనం శ్రుత్వా ప్రచేతాః ప్రాహ తం పునః ।
 ప్రతారయసి మాం రాజన్ పునః పునరిదం బ్రువన్ ॥ ౨౬ ॥
 ఆపి తే సర్వసామగ్రీ వర్తతే నృపతేఽధునా ।
 పుత్రస్నేహానిబద్ధస్త్యం వశ్చాయస్యేవ సామ్ప్రతమ్ ॥ ౨౭ ॥
 క్షౌరకర్మవిధిం కృత్వా న కర్తాసి మఖం యది ।
 తదాహం దారుణం శాపం దాస్యే కోపసమన్వితః ॥ ౨౮ ॥
 అద్య గచ్ఛామి రాజేన్ద్ర వచనాత్తవ మానద ।
 న మృషా వచనం కార్యం త్వయేక్ష్యాకుకులోద్భవ ॥ ౨౯ ॥
 ఇత్యాభాష్య యయావాశు ప్రచేతా నృపతేర్గృహాత్ ।
 రాజా పరమసన్తుష్టో ననన్ద భవనే తదా ॥ ౩౦ ॥
 చూడాకరణకాలే తు ప్రవృత్తే పరమోత్సవే ।

సమ్ప్రాప్తస్తరసా పాశీ భవనం నృపతేః పునః ॥ ౩౧॥
యదాఙ్కైః సుతమాదాయ రాజ్ఞీ నృపతిసన్నిధౌ ।
ఉపవిష్టా క్రియాకాలే తదైవ వరుణోఽభ్యగాత్ ॥ ౩౨॥
కురు కర్మేతి విస్పష్టం వచనం కథయన్పుషమ్ ।
విప్రరూపధరః శ్రీమాన్ ప్రత్యక్ష ఇవ పావకః ॥ ౩౩॥
నృపతిస్త్యం సమాలోక్య బభూవాతీవ విహ్వలః ।
నమశ్చకార తం భీత్యా కృతాఙ్ఞులిపుటః పురః ॥ ౩౪॥
విధివత్పూజయిత్వా తం రాజోవాచ వినీతవాన్ ।
స్వామిన్ కార్యం కరోమ్యద్య మఖస్య విధిపూర్వకమ్ ॥ ౩౫॥
వక్తవ్యమస్తి తత్రాపి శృణుష్టైకమనా విభో ।
యుక్తం చేన్మన్యసే స్వామింస్తద్ బ్రవీమి తవగ్రతః ॥ ౩౬॥
బ్రాహ్మణః క్షత్రియో వైశ్యస్త్రయో వరా ద్విజాతయః ।
సంస్కృతాశ్చాన్యథా శూద్రా ఏవం వేదవిదో విదుః ॥ ౩౭॥
తస్మాదయం సుతో మేఽద్య శుద్రవద్వర్తతే శిశుః ।
ఉపనీతః క్రియార్హః స్యాదితి వేదేషు నిర్ణయః ॥ ౩౮॥
రాజ్ఞామేకాదశే వర్షే సదోపనయనం స్మృతమ్ ।
అష్టమే బ్రాహ్మణానాం చ వైశ్యానాం ద్వాదశే కిల ॥ ౩౯॥
దయసే యది దేవేశ దీనం మాం నేవకం తవ ।
తదోపనీయ కర్తాస్మి పశునా యజ్ఞముత్తమమ్ ॥ ౪౦॥
లోకపాలోఽసి ధర్మజ్ఞ సర్వశాస్త్రవిశారద ।
మన్యసే మద్వచః సత్యం తద్ గచ్ఛ భవనం విభో ॥ ౪౧॥
వ్యాస ఉవాచ -
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా దయావాన్ యాదసాం పతిః ।
ఓపితు్యక్వా యయావాశు ప్రసన్నవదనో నృపః ॥ ౪౨॥
గతేఽథ వరుణో రాజా బభూవాతిముదాన్వితః ।
సుఖం ప్రాప్య సుతస్యైవం రాజా ముదమవాప హ ॥ ౪౩॥
చకార రాజకార్యాణి హరిశ్చన్ద్రస్తదా నృపః ।
కాలేన వ్రజతా పుత్రో బభూవ దశవార్షికః ॥ ౪౪॥

తస్యోపవీతసామగ్రీం విభూతిసదృశీం నృపః ।
 చకార బ్రాహ్మణైః శిష్టైరన్వితః సచివైస్తథా ॥ ౪౫॥
 ఏకాదశే సుతాస్యాబ్ధే వ్రతబన్ధవిధౌ నృపః ।
 విదధే విధివత్కార్యం చిత్తే చిన్తాతురః పునః ॥ ౪౬॥
 వర్తమానే తథా కార్యే ఉపనీతే కుమారకే ।
 ఆజగామాథ వరుణో విప్రవేషధరస్తదా ॥ ౪౭॥
 తం వీక్ష్య నృపతిన్తూర్ణం ప్రణమ్య పురతః స్థితః ।
 కృతాఙ్గాలిపుటః ప్రీతః ప్రత్యువాచ సురోత్తమమ్ ॥ ౪౮॥
 దేవ దత్తోపవీతోఽయం పశుయోగ్యోఽస్తి మే సుతః ।
 ప్రసాదాత్తవ మే శోకో గతో వన్ధ్యాపవాదజః ॥ ౪౯॥
 కర్తుమిచ్ఛామ్యహం యజ్ఞం ప్రభూతవరదక్షిణమ్ ।
 సమయే శృణు ధర్మజ్ఞ సత్యమద్య బ్రవీమ్యహమ్ ॥ ౫౦॥
 సమావర్తనకర్మాన్తే కరిష్యామి తవేప్పీతమ్ ।
 మమోపరి దయాం కృత్వా తావత్త్వం క్షన్తుమర్హసి ॥ ౫౧॥
 వరుణ ఉవాచ -
 ప్రతారయసి మాం రాజన్ పుత్రప్రేమాకులో భృశమ్ ।
 ముహుర్ముహుర్మతిం కృత్వా యుక్తియుక్తాం మహామతే ॥ ౫౨॥
 గచ్ఛామ్యద్య మహారాజ వచసా తవ నోదితః ।
 ఆగమిష్యామి సమయే సమావర్తనకర్మణి ॥ ౫౩॥
 ఇత్యుక్త్వా ప్రయయౌ పాశీ తపాపృచ్ఛ్య విశామృతే ।
 రాజా ప్రముదితః కార్యం చకార చ యథోత్తరమ్ ॥ ౫౪॥
 ఆగతం వరుణం దృష్ట్వా కుమారోఽతివిచక్షణః ।
 యజ్ఞస్య సమయం జ్ఞాత్వా తదా చిన్తాతురోఽభవత్ ॥ ౫౫॥
 శోకస్య కారణం రాజ్ఞః పర్యప్రచ్ఛదితస్తతః ।
 జ్ఞాత్వాత్మవధమాయుష్మన్ గమనాయ మతిం దధౌ ॥ ౫౬॥
 నిశ్చయం పరమం కృత్వా సమ్మన్త్య సచివాత్మజైః ।
 ప్రయయౌ నగరాత్తస్మాన్నిర్గత్య వనమప్యసౌ ॥ ౫౭॥

గతే పుత్రే నృపః కామం దుఃఖితోఽభూద్ భృశం తదా ।
 ప్రేరయామాస దూతాన్స్వాంస్తస్యాన్వేషణకామ్యయా ॥ ౫౮ ॥

ఏవం గతేఽథ కాలేఽసౌ వరుణస్తద్గృహం గతః ।
 రాజానం శోకసన్నప్తం కురు యజ్ఞమితి బ్రువన్ ॥ ౫౯ ॥

రాజా ప్రణమ్య తం ప్రాహ దేవదేవ కరోమి కిమ్ ।
 న జానే క్వాపి పుత్రో మే గతస్త్యద్య భయాకులః ॥ ౬౦ ॥

సర్వత్ర గిరిదుర్గేషు ముసినామాశ్రమేషు చ ।
 అన్వేషితో మే దూతైస్తు న ప్రాప్తో యాదసామృతే ॥ ౬౧ ॥

ఆజ్ఞాపయ మహారాజ కిం కరోమి గతే సుతే ।
 న మే దోషోఽత్ర సర్వజ్ఞ భాగ్యదోషస్తు సర్వథా ॥ ౬౨ ॥

వ్యాస ఉవాచ -
 ఇతి భూపవచః శ్రుత్వా ప్రచేతాః కుపితో భృశమ్ ।
 శశాప చ నృపం క్రోధాద్వఞ్చితస్తు పునః పునః ॥ ౬౩ ॥

నృపతేఽహం త్వయా యస్మాద్వచసా చ ప్రవఞ్చితః ।
 తస్మాజ్జలోదరో వ్యాధిస్త్యాం తుదత్వతిదారుణః ॥ ౬౪ ॥

వ్యాస ఉవాచ -
 ఇతి శప్తో మహీపాలః కుపితేన ప్రచేతసా ।
 పీడితోఽభూత్తదా రాజా వ్యాధినా దుఃఖదేన తు ॥ ౬౫ ॥

ఏవం శప్త్యా నృపం పాశీ జగామ నిజమాస్పదమ్ ।
 రాజా ప్రాప్య మహావ్యాధిం బభూవాతీవ దుఃఖితః ॥ ౬౬ ॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే
 హరిశ్చంద్రస్య జలోదరవ్యాధిప్రాప్తివర్ణనం నామ పంచదశోఽధ్యాయః ॥ ౭.౧౫ ॥

౭.౧౬ షోడశోఽధ్యాయః । యజ్ఞపశుభూతస్య బ్రాహ్మణపుత్రస్య వధకరణాయ
 విశ్వామిత్రనిషేధవర్ణనమ్ ।

వ్యాస ఉవాచ -
 గతేఽథ వరుణే రాజా రోగేణాతీవ పీడితః ।
 దుఃఖాద్దుఃఖం పరం ప్రాప్య వ్యధితోఽభూద్ భృశం తదా ॥ ౧ ॥

కుమారోఽసౌ వనే శ్రుత్వా పితరం రోగపీడితమ్ ।
 గమనాయ మతిం రాజంశ్చకార స్నేహయన్ప్రీతః ॥ ౨॥
 సంవత్సరే వ్యతీతే తు పితరం ద్రష్టుమాదరాత్ ।
 గన్తుకామం తు తం జ్ఞాత్వా శక్రస్తత్రాజగామ హా ॥ ౩॥
 వాసవస్తు తదా రూపం కృత్వా విప్రస్య సత్వరః ।
 వారయామాస యుక్త్యా వై కుమారం గన్తుముద్యతమ్ ॥ ౪॥

ఇన్ద్ర ఉవాచ -
 రాజపుత్ర న జానాసి రాజనీతిం సుదుర్లభామ్ ।
 అతః కరోషి మూఢస్త్వం గమనాయ మతిం వృథా ॥ ౫॥

పితా తవ మహాభాగ బ్రాహ్మణైర్వేదపారగైః ।
 కారయిష్యతి హోమం తే జ్వలితేఽథ విభావసౌ ॥ ౬॥

ఆత్మా హి వల్లభస్తాత సర్వేషాం ప్రాణీనాం ఖలు ।
 తదర్థే వల్లభాః సన్తి పుత్రదారధనాదయః ॥ ౭॥

ఆత్మనో దేహరక్షార్థం హత్వా త్వాం వల్లభం సుతమ్ ।
 హవనం కారయిత్వాసౌ రోగముక్తో భవిష్యతి ॥ ౮॥

తస్మాత్త్వయా న గన్తవ్యం రాజపుత్ర పితర్గృహే ।
 మృతే పితరీ గన్తవ్యం రాజ్యార్థే సర్వథా పునః ॥ ౯॥

ఏవం నిషేధితస్తత్ర వాసవేన నృపాత్మజః ।
 వనమధ్యే స్థితః కామం పునః సంవత్సరం నృప ॥ ౧౦॥

అత్యంతం దుఃఖితం శ్రుత్వా హరిశ్చన్ద్రం తదాఽఽత్మజః ।
 గమనాయ మతిం చక్రే మరణే కృతనిశ్చయః ॥ ౧౧॥

తుషారాడ్ ద్విజరూపేణ తత్రాగత్య చ రోహితమ్ ।
 నివారయామాస సుతం యుక్తివాక్యైః పునః పునః ॥ ౧౨॥

హరిశ్చన్ద్రోఽతిదుఃఖార్తో వసిష్ఠం స్వపురోహితమ్ ।
 పప్రచ్ఛ రోగనాశాయ తతోపాయం సునిశ్చితమ్ ॥ ౧౩॥

తమాహ బ్రహ్మణః పుత్రో యజ్ఞం కురు నృపొత్తమ ।
 క్రయక్రీతేన పుత్రేణ శాపమోక్షో భవిష్యతి ॥ ౧౪॥

పుత్రా దశవిధాం ప్రోక్తా బ్రాహ్మణైర్వేదపారగైః ।

ద్రవ్యేణాసీయ తస్మాత్త్వం పుత్రం కురు నృపోత్తమ ॥ ౧౫॥

వరుణోఽపి ప్రసన్నః సన్సుఖకారీ భవిష్యతి ।
లోభాత్కౌఽపి ద్విజః పుత్రం ప్రదాస్యతి స్వరాష్ట్రజః ॥ ౧౬॥

ఏవం ప్రమోదితో రాజా వసిష్ఠేన మహామనా ।
ప్రధానం ప్రేరయామాస తదన్వేషణకామ్యయా ॥ ౧౭॥

అజిగర్తో ద్విజః కశ్చిద్విషయే తస్య భూపతేః ।
తస్యాసంశ్చ త్రయః పుత్రా నిర్ధనస్య విశేషతః ॥ ౧౮॥

ప్రధానేనాప్యసౌ పృష్టః పుత్రార్థం దుర్బలో ద్విజః ।
గవాం శతం దదామీతి దేహి పుత్రం మఖాయ వై ॥ ౧౯॥

శునఃపుచ్ఛః శునఃశేపః శునోలాఙ్గాల ఇత్యమీ ।
తేషామేకతమం దేహి దదామి తు గవాం శతమ్ ॥ ౨౦॥

అజిగర్తస్తు తచ్చుత్వా క్షుధయా పీడితో భృశమ్ ।
పుత్రం చ కతమం తేభ్యో విక్రేతుం వై మనో దధే ॥ ౨౧॥

కార్యాధికారిణం జ్యేష్ఠం మత్వా నాసావదాదముమ్ ।
కనిష్ఠం నాప్యదాన్మాతా మమైష ఇతి వాదినీ ॥ ౨౨॥

మధ్యమం చ శునఃశేపం దదౌ గవాం శతేన చ ।
ఆనినాయ పశుం చక్రే నరమేధే నరాధిపః ॥ ౨౩॥

రుదన్తం దుఃఖితం దీనం వేపమానం భృశాతురమ్ ।
యాపే బద్ధం నిరీక్ష్యాముం చుక్రుశుర్మునయస్తదా ॥ ౨౪॥

శామిత్రాయ పశుం చక్రే నరమేధే నరాధిపః ।
శమితా నాదదే శస్త్రం తమాలమ్భయితుం శిశుమ్ ॥ ౨౫॥

నాహం ద్విజసుతం దీనం రుదన్తం కరుణం భృశమ్ ।
హనిష్యామి స్వలోభార్థమిత్సువాచాప్యసౌ తదా ॥ ౨౬॥

ఇత్యుక్తౌ విరరామాసౌ కర్మణో దుష్కరాదథ ।
రాజా ఆభాసదః ప్రాహ కిం కర్తవ్యమితి ద్విజాః ॥ ౨౭॥

జాతః కిలకిలాశబ్దో జనానాం క్రోశతాం తదా ।
క్రన్దమానే శునఃశేపే సభాయాం భృశమద్భుతమ్ ॥ ౨౮॥

అజీగర్తస్తదోత్థాయ తమువాచ నృపోత్తమమ్ |
 రాజన్ కార్యం కరిష్యామి తవాహం సుస్థిరో భవ || ౨౯ ||
 వేతనం ద్విగుణం దేహి హనిష్యామి పశుం కిల |
 కర్తవ్యం మఖకార్యం వై మయా తేఽద్య ధనార్థినా || ౩౦ ||
 దుఃఖితస్య ధనార్థస్య సదాసూయా ప్రసూయతే |
 వ్యాస ఉవాచ -
 తచ్చుత్వా వచనం తస్య హరిశ్చన్ద్రో ముదాన్వితః || ౩౧ ||
 తమువాచ దదామ్యద్య గవాం శతమనుత్తమమ్ |
 తదాకర్ణ్య పితా తస్య పుత్రం హన్తుం సముద్యతః || ౩౨ ||
 లోభేనాకులచిత్తోఽసౌ శామిత్రే కృతనిశ్చయః |
 సముద్యతం చ తం దృష్ట్వా జనాః సర్వే సభాసదః || ౩౩ ||
 చుక్రుశుర్భుశదుఃఖార్తా హోహేతి జగదుర్వచః |
 పిశాచోఽయం మహాపాపీ క్రూరకర్మా ద్విజాకృతిః || ౩౪ ||
 యత్స్వయం స్వసుతం హన్తుముద్యతః కులపాంసనః |
 ధిశ్చాణ్డాల కిమేతత్తే పాపకర్మ చిక్నీతమ్ || ౩౫ ||
 హత్వా సుతం ధనం ప్రాప్య కిం సుఖం తే భవిష్యతి |
 ఆత్మా వై జాయతే పుత్ర ఆఙ్గాద్వై వేదభాషితమ్ || ౩౬ ||
 తత్కథం పాపబుద్ధే త్వమాత్మానం హన్తుమిచ్ఛసి |
 ఏవం కోలాహలే తత్ర జాతే కుశికనన్దనః || ౩౭ ||
 సమీపం నృపతేర్గత్వా తమువాచ దయాపరః |
 విశ్వామిత్ర ఉవాచ -
 రాజన్నముం శునఃశేపం రుదన్తం భృశదుఃఖితమ్ || ౩౮ ||
 క్రతుస్తే భవితా పూర్ణో రోగనాశశ్చ సర్వథా |
 దయాసమం నాస్తి పుణ్యం పాపం హింసాసమం నహి || ౩౯ ||
 రాగిణాం రోచనార్థాయ నోదనేయం విచారయ |
 ఆత్మదేహస్య రక్షార్థం పరదేహనికృన్తనమ్ || ౪౦ ||
 న కర్తవ్యం మహారాజ సర్వతః శుభమిచ్ఛతా |
 దయయా సర్వభూతేషు సన్తుష్టో యేన కేన చ || ౪౧ ||

సర్వేన్ద్రియోపశాన్త్యా చ తుష్యత్యాశు జగత్పతిః ।
 ఆత్మవత్సర్వభూతేషు చింతనీయం నృపోత్తమ ॥ ౪౨॥
 జీవితవ్యం ప్రియం నూనం సర్వేషాం సర్వదా కిల ।
 త్వమిచ్చసి సుఖం కర్తుం దేహ హత్వా త్వముం ద్విజమ్ ॥ ౪౩॥
 కథం నేచ్ఛేదసౌ దేహం రక్షితం స్వసుఖాస్పదమ్ ।
 పూర్వజన్మకృతం వైరం నానేన సహ తే నృప ॥ ౪౪॥
 యేనాముం హస్తుకామస్తస్వం ద్విజపుత్రం నిరాగసమ్ ।
 యో యం హన్తి వినా వైరం స్వకామః సతతం పునః ॥ ౪౫॥
 హస్తారం హన్తి తం ప్రాప్య జననం జననాస్తరే ।
 జనకోఽస్య సుదుష్టాత్మా యేనాసౌ తే సమర్పితః ॥ ౪౬॥
 స్వాత్మజో ధనలోభేన పాపాచారః సుదుర్మతిః ।
 ఏష్టవ్యా బహవః పుత్రా యద్యేకోఽపి గయాం వ్రజేత్ ॥ ౪౭॥
 యజేత చాశ్వమేధేన నీలం వా వృషముత్సృజేత్ ।
 దేశమధ్యే చ యః కశ్చిత్పాపకర్మ సమాచరేత్ ॥ ౪౮॥
 షష్ఠాంశస్తస్య పాపస్య రాజా భుక్తే న సంశయః ।
 నిషేధనీయో రాజ్ఞాసౌ పాపం కర్తుం సముద్యతః ॥ ౪౯॥
 న నిషిద్ధస్తవయా కస్మాత్పుత్రం విక్రేతుముద్యతః ।
 సూర్యవంశే సముత్పన్నస్త్రిశక్కుతనయః శుభః ॥ ౫౦॥
 ఆర్యస్తవనార్యవత్కర్మ కర్తుమిచ్చసి పార్థివ ।
 మోచనాన్మునిపుత్రస్య కరణాద్వచనస్య మే ॥ ౫౧॥
 తవ దేహ సుఖం రాజన్ భవిష్యత్సవిచారణాత్ ।
 పితా తే శాపయోగేన చాణ్డాలత్వముపాగతః ॥ ౫౨॥
 మయాసౌ తేన దేహేన స్వర్లోకం ప్రాపితః కిల ।
 తేనైవ ప్రీతియోగేన కురు మే వచనం నృప ॥ ౫౩॥
 ముక్షోచనం బాలకం దీనం రుదంతం భృశమాతురమ్ ।
 యాచితోఽసి మయా నూనం యజ్ఞేఽస్మిన్ రాజసూయకే ॥ ౫౪॥
 ప్రార్థనాభక్తజం దోషం కథం త్వం నావబుధ్యసే ।

ప్రార్థితం సర్వదా దేయం మఖేఽస్మిన్నపసత్తమ ॥ ౫౫ ॥

అన్యథా పాపమేవ స్యాత్తవ రాజన్న సంశయః ।

వ్యాస ఉవాచ -

ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా కౌశికస్య నృపోతమః ॥ ౫౬ ॥

ప్రత్యువాచ మహారాజ కౌశికం మునిసత్తమమ్ ।

జిలోదరేణ గాధేయ దుఃఖితోఽహం భృశం మునే ॥ ౫౭ ॥

తస్మాన్న మోచయామ్యేనమన్యత్ప్యార్థయ కౌశిక ।

న త్వయా విగ్రహః కార్యః కార్యేఽస్మిన్మమ సర్వథా ॥ ౫౮ ॥

తచ్చృత్వా వచనం రాజ్ఞో విశ్వామిత్రోఽతికోపనః ।

బభూవ దుఃఖసత్తప్తో వీక్ష్య దీనం ద్విజాత్మజమ్ ॥ ౫౯ ॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం

సప్తమస్కంధే యజ్ఞపశుభూతస్య బ్రాహ్మణపుత్రస్య వధకరణాయ

విశ్వామిత్రనిషేధవర్ణనం నామ షోడశోఽధ్యాయః ॥ ౭.౧౬ ॥

౭.౧౭ సప్తదశోఽధ్యాయః । వసిష్ఠవిశ్వామిత్రపణవర్ణనమ్ ।

వ్యాస ఉవాచ -

రుదన్తం బాలకం వీక్ష్య విశ్వామిత్రో దయాతురః ।

శునఃశేపమువాచేదం గత్వా పార్శ్వేఽతిదుఃఖితమ్ ॥ ౧ ॥

మన్తం ప్రచేతసః పుత్ర మయోక్తం మనసా స్మరన్ ।

జపతస్తవ కల్యాణం భవిష్యతి మమాజ్ఞయా ॥ ౨ ॥

విశ్వామిత్రవచః శ్రుత్వా శునఃశేపః శుచాఽఽకులః ।

మన్తం జపాప మనసా కౌశికోక్తం స్ఫుటాక్షరమ్ ॥ ౩ ॥

జపతస్త్ర తస్యాశు ప్రచేతాస్తు కృపాకరః ।

ప్రాదుర్బభూవ సహసా ప్రసన్నో నృప బాలకే ॥ ౪ ॥

దృష్ట్వా తమాగతం సర్వే విస్మయం పరమం గతాః ।

తుష్టువుర్వరుణం దేవం ముదితా దర్శనేన తే ॥ ౫ ॥

రాజాతివిస్మితః పాదౌ ప్రణనామ రుజాతురః ।

బద్ధాజ్ఞులిపుటో దేవం తుష్టావ పురతః స్థితమ్ ॥ ౬ ॥

హరిశ్చన్ద్ర ఉవాచ -

దేవదేవ కృపాసిన్దో పాపాత్మాహం సుమన్దఢీః ।

కృతాపరాధః కృపణః పాపితః పరమేష్ఠినా ॥ ౭॥

మయా తే పుత్రకామేన దుఃఖసంస్థేన హేలనమ్ ।

కృతం క్షమాప్యం ప్రభుణా కోఽపరాధః సుదుర్మతేః ॥ ౮॥

అర్థీ దోషం న జానాతి తస్మాత్పుత్రార్థినా మయా ।

వశ్చోతస్త్యం దేవదేవ భీతేన నరకాద్విభో ॥ ౯॥

అపుత్రస్య గతిర్నాస్తి స్వర్గో నైవ చ నైవ చ ।

భీతోఽహం తేన వాక్యేన తస్మాత్తే హేలనం కృతమ్ ॥ ౧౦॥

నాజ్ఞస్య దూషణం చిన్త్యం నూనం జ్ఞానవతా విభో ।

దుఃఖితోఽహం రుజాక్రాన్తో వశ్చోతః స్వసుతేన హ ॥ ౧౧॥

న జానేఽహం మహారాజ పుత్రో మే క్వ గతః ప్రభో ।

వశ్చయిత్వా వనే భీతో మరణాన్మాం కృపానిధే ॥ ౧౨॥

ప్రయయౌ ద్రవిణం దత్వా గృహీతో ద్విజబాలకః ।

యజ్ఞోఽయం క్రీతపుత్రేణ ప్రారబ్ధస్తవ తుష్టయే ॥ ౧౩॥

దర్శనం తవ సమ్ప్రాప్య గతం దుఃఖం మమాద్భుతమ్ ।

జలోదరకృతం సర్వం ప్రసన్నే త్వయి సామ్పుతమ్ ॥ ౧౪॥

వ్యాస ఉవాచ -

ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా రాజ్ఞో రోగాతురస్య చ ।

దయావాన్దేవదేవేశః ప్రత్యువాచ నృపోత్తమమ్ ॥ ౧౫॥

వరుణ ఉవాచ -

ముచ్చ రాజఙ్ఘ్రానఃశేపం స్తువన్తం మాం భృశాతురమ్ ।

యజ్ఞోఽయం పరిపూర్ణస్తే రోగముక్తో భవాత్మనా ॥ ౧౬॥

ఇత్యుక్త్వా వరుణస్తూర్ణం రాజానం విరుజం తథా ।

చకార పశ్యతాం తత్ర సదస్యానాం సుసంస్థితమ్ ॥ ౧౭॥

విముక్తోఽసౌ ద్విజః పాశాద్వరుణేన మహాత్మనా ।

జయశబ్దస్తతస్తత్ర సజ్ఞాతో మఖమణ్డపే ॥ ౧౮॥

రాజా ప్రముదితః సద్యో రోగాన్ముక్తః సుదారుణాత్ ।

యూపాన్ముక్తః శునఃశేపో బభూవాతీవ సంస్థితః ॥ ౧౯ ॥

రాజా త్విమం మఖం పూర్ణం చకార వినయాన్వితః ।

శునఃశేపస్తదా సభ్యానిత్యువాచ కృతాఙ్ఘ్రిః ॥ ౨౦ ॥

భో భోః సభ్యా సుధర్మజ్ఞాః బ్రువన్తు ధర్మనిర్ణయమ్ ।

వేదశాస్త్రానుసారేణ యథార్థవాదినః కిల ॥ ౨౧ ॥

పుత్రోఽహం కస్య సర్వజ్ఞాః పితా కే కోఽగ్రతః పరమ్ ।

భవతాం వచనాత్తస్య శరణం ప్రవ్రజామ్యహమ్ ॥ ౨౨ ॥

ఇత్యుక్తే వచనే తత్ర సభ్యాః ప్రోచుః పరస్పరమ్ ।

సభ్యా ఊచూః -

అజిగర్తస్య పుత్రోఽయం కస్యాన్యస్య భవేదసౌ ॥ ౨౩ ॥

అఙ్గాదఙ్గాత్సముద్భూతః పాలితస్తేన భక్తితః ।

అన్యస్య కస్య పుత్రోఽసౌ ప్రభవేదితి నిశ్చయః ॥ ౨౪ ॥

తచ్చుత్వా వామదేవస్తు తానువాచ సభాసదః ।

విక్రీతస్తేన తాతేన ద్రవ్యలోభాత్సుతః కిల ॥ ౨౫ ॥

పుత్రోఽయం ధనదాతుశ్చ రాజ్ఞస్తత్ర న సంశయః ।

అథవా వరుణస్యైష పాశాన్ముక్తోఽస్యనేన వై ॥ ౨౬ ॥

అన్నదాతా భయత్రాతా తథా విద్యాప్రదశ్చ యః ।

తథా విత్తప్రదశ్చైవ పశ్చైవతే పితరః స్మృతాః ॥ ౨౭ ॥

తదా కేచిత్పితుః ప్రాహుః కేచిద్రాజ్ఞస్తథాపరే ।

వరుణస్యేతి సంవాదే నిర్ణయం న యయుశ్చ తే ॥ ౨౮ ॥

ఇత్థం సన్దేహమాపన్నే వసిష్ఠో వాక్యమబ్రవీత్ ।

సభ్యాన్వివదతస్తత్ర సర్వజ్ఞః సర్వపూజితః ॥ ౨౯ ॥

శృణుధ్వం భో మహాభాగా నిర్ణయం శ్రుతిసమ్మతమ్ ।

నిఃస్నేహేన యదా పిత్రా విక్రీతోఽయం సుతః శిశుః ॥ ౩౦ ॥

సమ్పన్నస్తు గతస్తస్య తదైవ ధనసంకృహాత్ ।

హరిశ్చన్ద్రస్య సఙ్ఘాతః పుత్రోఽసౌ క్రీత ఏవ చ ॥ ౩౧ ॥

యూపే బద్ధో యదా రాజ్ఞా తదా తస్య న వై సుతః ।

వరుణస్తు స్తుతోఽనేన తేన తుష్టేన మోచితః ॥ ౩౨॥
 తస్మాన్నాయం మహాభాగా హ్యసౌ పుత్రః ప్రచేతసః ।
 యో యం స్తౌతి మహామన్తైః సోఽపి తుష్టో దదాతి చ ॥ ౩౩॥
 ధనం ప్రాణాన్పశున్ రాజ్యం తథా మోక్షం కిలేప్పితమ్ ।
 కౌశికస్య సుతశ్చాయమరిష్టే యేన రక్షితః ॥ ౩౪॥
 మన్తం దత్త్వా మహావీర్యం వరుణస్యాతిసంకృతే ।
 వ్యాస ఉవాచ -
 శ్రుత్వా వాక్యం వసిష్ఠస్య బాధమూచుః సభాసదః ॥ ౩౫॥
 విశ్వామిత్రస్తు జగ్రాహ తం కరే దక్షిణే తదా ।
 ఏహి పుత్ర గృహం మే త్వమితుక్యక్త్వా ప్రేమపూరితః ॥ ౩౬॥
 శునఃశేపో జగామాశు తేనైవ సహ సత్వరః ।
 వరుణస్తు ప్రసన్నాత్మా జగామ చ స్వమాలయమ్ ॥ ౩౭॥
 ఋత్విజశ్చ తథా సభ్యాః స్వగృహాన్నిర్యయుస్తదా ।
 రాజాపి రోగనిర్ముక్తో బభూవాతిముదాన్వితః ॥ ౩౮॥
 ప్రజాస్తు పాలయామాస సుప్రసన్నేన చేతసా ।
 రోహితాఖ్యస్తు తచ్చుత్వా వృత్తాన్తం వరుణస్య హ ॥ ౩౯॥
 ఆజగమ గృహం ప్రీతో దుర్గమాద్యనపర్వతాత్ ।
 దూతా రాజానమభ్యేత్య ప్రోచుః పుత్రం సమాగతమ్ ॥ ౪౦॥
 ముదితోఽసౌ జగామాశు సమ్ముఖః కోసలాధిపః ।
 దృష్ట్వా పితరమాయాన్తం ప్రేమోద్రిక్తః సుసమ్భ్రమః ॥ ౪౧॥
 దణ్ణవత్పతితో భూమావశ్రుపూర్ణముఖః శుచా ।
 రాజాపి తం సముత్థాప్య పరిరభ్య ముదాన్వితః ॥ ౪౨॥
 తమాస్రూయ సుతం మూర్ధ్ని పప్రచ్ఛ కుశలం పునః ।
 ఉత్సంజ్ఞే తం సమారోప్య ముదితో మేదిసీపతిః ॥ ౪౩॥
 ఉష్టైర్నేత్రజలైః శీర్షణ్యభిషేకమథాకరోత్ ।
 రాజ్యం శశాస తేనాసౌ పుత్రేణాతిప్రియేణ చ ॥ ౪౪॥
 వృత్తాన్తం నరమేధస్య కథయామాస విస్తరాత్ ।
 రాజసూయం క్రతువరం చకార నృపసత్తమః ॥ ౪౫॥

వసిష్ఠం పూజయిత్వాథ హోతారమకరోద్విభుః ।
 సమాప్తే త్వథ యజ్ఞేశే వసిష్ఠోఽతీవ పూజితః ॥ ౪౬ ॥
 శక్రస్య సదనం రమ్యం జగామ మునిరాదరాత్ ।
 విశ్వామిత్రోఽపి తత్రైవ వసిష్ఠేన చ సజ్గతః ॥ ౪౭ ॥
 మిలిత్వా తౌ స్థితౌ దేవసదనే మునిసత్తమ ।
 విశ్వామిత్రోఽపి పప్రచ్ఛ వసిష్ఠం ప్రతిపూజితమ్ ॥ ౪౮ ॥
 వీక్ష్య విస్మయచిత్తస్తం సభాయాం తు శచీవతేః ।
 విశ్వామిత్ర ఉవాచ -
 క్షేయం పూజా త్వయా ప్రాప్తా మహతీ మునిసత్తమ ॥ ౪౯ ॥
 కృతా కేన మహాభాగ సత్యం బ్రూహి మమాన్తికే ।
 వసిష్ఠ ఉవాచ -
 యజమానోఽస్తి మే రాజా హరిశ్చన్ద్రః ప్రతాపవాన్ ॥ ౫౦ ॥
 రాజసూయః కృతస్తేన రాజ్ఞా ప్రవరదక్షిణః ।
 నేదృశోఽస్తి నృపశ్చాన్యః సత్యవాదీ ధృతవ్రతః ॥ ౫౧ ॥
 దాతా చ ధర్మశీలశ్చ ప్రజారజ్ఞానతత్పరః ।
 తస్య యజ్ఞే మయా పూజా ప్రాప్తా కౌశికనన్దన ॥ ౫౨ ॥
 [కిం పృచ్ఛసి పునః సత్యం బ్రవీమ్యకృత్రిమం ద్విజ]
 హరిశ్చన్ద్రసమో రాజా న భూతో న భవిష్యతి ।
 సత్యవాదీ తథా దాతా శూరః పరమధార్మికః ॥ ౫౩ ॥
 వ్యాస ఉవాచ ।
 ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా విశ్వామిత్రోఽతికోపనః ।
 బభూవ క్రోధసంరక్తలోచనోఽప్యబ్రవీచ్ఛ తమ్ ॥ ౫౪ ॥
 విశ్వామిత్ర ఉవాచ ।
 ఏవం స్తోషి నృపం మిథ్యావాదినం కపటప్రియమ్ ।
 వచ్ఛతో వరుణో యేన ప్రతిశ్రుత్య వరం పునః ॥ ౫౫ ॥
 మమ జన్మార్జితం పుణ్యం తపనః పరితస్య చ ।
 త్వదీయం వాతితపసో గ్లహం కురు మహామతే ॥ ౫౬ ॥

అహం చేత్తం నృపం సద్యో న కరోమ్యతిసంస్తుతమ్ |
 అసత్యవాదినం కామమదాతారం మహాఖలమ్ || ౫౭||
 ఆజన్మసంజ్ఞాతం సర్వం పుణ్యం మమ వినశ్యతు |
 అన్యథా త్వత్కృతం సర్వం పుణ్యం త్వితి పణావహే || ౫౮||
 గ్లహం కృత్వా తతస్తౌ తు వివదంతౌ మునీ తదా |
 స్వాశ్రమం స్వర్గలోకాచ్చ గతౌ పరమకోపనౌ || ౫౯||
 ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
 సప్తమస్కంధే వసిష్ఠవిశ్వామిత్రపణవర్ణనం నామ సప్తదశోఽధ్యాయః || ౭.౧౭||

౭.౧౮ అష్టాదశోఽధ్యాయః | హరిశ్చన్ద్రద్వారా వృద్ధబ్రాహ్మణాయ
 ధనదానప్రతిజ్ఞావర్ణనమ్ |

వ్యాస ఉవాచ -
 కదాచిత్తు హరిశ్చన్ద్రో మృగయార్థం వనం యయౌ |
 అపశ్యద్రుదతీం బాలాం సున్దరీం చారులోచనామ్ || ౧||
 తామప్రచ్ఛన్మహారాజః కామినీం కరుణాపరః |
 పద్మపత్రవిశాలాక్షి కిం రోదిషి వరాననే || ౨||
 కేనాసి పీడితాత్యర్థం కిం తే దుఃఖం వదాశు మే |
 కా చ త్వం విజనే ఘోరే కస్తే భర్తా పితాథవా || ౩||
 న బాధతే చ రాజ్యే మే రాక్షసోఽపి పరాజ్ఞనామ్ |
 తం హన్మి తరసా కాస్తే యస్తాస్వం సున్దరి బాధతే || ౪||
 బ్రూహి దుఃఖం వరారోహే స్వస్థా భవ కృశోదరి |
 విషయే మమ పాపాత్మా న తిష్ఠతి సుమధ్యమే || ౫||
 ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా నారీ తమబ్రవీన్నృపమ్ |
 ప్రమృజ్ఞాశ్రుణి వదనాద్ధరిశ్చన్ద్రం నృషోత్తమమ్ || ౬||
 నార్యువాచ -
 రాజన్ మాం బాధతేఽత్యర్థం విశ్వామిత్రో మహామునిః |
 తపః కరోతి యద్ధోరం మదర్థం కౌశికో వనే || ౭||
 తేనాహం దుఃఖితా రాజన్ విషయే తవ సువ్రత |

విద్ధి మాం కమనాం కాంతాం పీడితాం మునినా భృశమ్ || ౮ ||

రాజోవాచ -

స్వస్థా భవ విశాలాక్షి న తే దుఃఖం భవిష్యతి |

తమహం వారయిష్యామి మునిం తాపపరాయణమ్ || ౯ ||

ఇత్యాశ్వాస్య స్త్రియం రాజా తరసా మునిసన్నిధౌ |

సత్వా ప్రణమ్య శిరసా తమువాచ మహీపతిః || ౧౦ ||

స్వామిన్కిం క్రియతేఽత్యర్థం తపసా దేహపీడనమ్ |

కిమర్థం తే సమారమ్భో బ్రూహి సత్యం మహామతే || ౧౧ ||

వాఙ్మతం తవ గాధేయ కరోమి సఫలం కిల |

ఉత్తిష్టోత్తిష్ఠ తరసా తపసాలమతః పరమ్ || ౧౨ ||

విషయే మమ సర్వజ్ఞ న కర్తవ్యం సుదారుణమ్ |

లోకపీడాకరం ఘోరం తపః కేనాపి కర్హ్యతే || ౧౩ ||

ఇత్థం నిషిధ్య తం రాజా విశ్వామిత్రం గృహం యయా |

మనసా క్రోధమాధాయ గతోఽసౌ కౌశికో మునిః || ౧౪ ||

స గత్వా చింతయామాస నృపకృత్యమసామ్పుతమ్ |

వసిష్ఠస్య చ సంవాదం తపసః ప్రతిషేధనమ్ || ౧౫ ||

కోపావిష్టేన మనసా ప్రతీకారమథాకరోత్ |

విచిన్త్య బహుధా చిత్తే దానవం ఘోరవిగ్రహమ్ || ౧౬ ||

ప్రేషయామాస తద్దేశం విధాయ సూకరాకృతిమ్ |

సోఽతికాయో మహాకాలః కుర్వన్నాదం సుదారుణమ్ || ౧౭ ||

రాజ్ఞశ్చోపవనే ప్రాప్తస్త్రాసయన్ రక్షకాంస్తదా |

మాలతీనాం చ ఖణ్డాని కదమ్బానాం తథైవ చ || ౧౮ ||

యూథికానాం చ వృన్దాని కమ్పయంశ్చ ముహుర్ముహుః |

దస్తేన విలిఖన్బామిం సమున్మూలయతే ద్రుమాన్ || ౧౯ ||

చమ్పకాన్కేతకీఖణ్డాన్మల్లికానాం చ పాదపాన్ |

కరవీరానుశీరాంశ్చ నిచఖాన శుభాన్మృదూన్ || ౨౦ ||

ముచుకున్దానశోకాంశ్చ బకులాంస్తలకాంస్తథా |

ఉన్మూల్య కదనం తత్ర చకార సూకరో వనే || ౨౧ ||

వాటికారక్షకాః సర్వే దుద్రువుః శస్త్రపాణయః ।
హాహేతి చక్రశుస్తత్ర మాలాకారా భృశాతురాః ॥ ౨౨॥

బాణైః సంతాడ్యమానోఽపి యదా త్రస్తో న వై మృగః ।
రక్షకాస్పీడయామాస కోలః కాలసమద్యుతిః ॥ ౨౩॥

తే తదాతిభయాక్రాంతా రాజానం శరణం యయుః ।
తమూచస్త్రాహి త్రాహీతి వేపమానా భయాకులాః ॥ ౨౪॥

తానాగతాన్సమాలోక్య భయారాన్భూపతిస్తదా ।
పప్రచ్ఛ కిం భయం కస్మాన్మాం బ్రువన్తు సమాగతాః ॥ ౨౫॥

నాహం బిభేమి దేవేభ్యో రాక్షసేభ్యశ్చ రక్షకాః ।
కస్మాద్భయం సముత్పన్నం తద్ బ్రువన్తు మమాగ్రతః ॥ ౨౬॥

హన్తి చైకేన బాణేన తం శత్రుం దుర్భగం కిల ।
యో మేఽరాతిః సముత్పన్నో లోకే పాపమతిః ఖలః ॥ ౨౭॥

దేవో వా దానవో వాపి తం నిహన్తి శరైః శితైః ।
క్వ తిష్ఠతి కీయద్రూపః కీయద్బలసమన్వితః ॥ ౨౮॥

మాలాకారా ఉఃచుః -
న దేవో న చ దైత్యోఽస్తి న యక్షో న చ కిన్నరః ।
కచ్ఛిత్కోలో మహాకాయో రాజంస్తిష్ఠతి కాననే ॥ ౨౯॥

పుష్పవృక్షానతిమృదూన్తన్నోన్మూలయత్యసౌ ।
విదీర్ణం తద్వనం సర్వం సూకరేణాతిరంహసా ॥ ౩౦॥

విశిఖైస్తాడితోఽస్మాభిర్బృషద్భిర్లకుభైస్తథా ।
న బిభేతి మహారాజ హస్తుమస్మానుపాద్రవత్ ॥ ౩౧॥

వ్యాస ఉవాచ -
ఇత్యాకర్ణ్య వచస్తేషాం రాజా కోపసమాకులః ।
అశ్వమారుహ్య తరసా జగామోపవనం ప్రతి ॥ ౩౨॥

సైన్యేన మహతా యుక్తో గజాశ్వరథసంయుతః ।
పదాతివృన్దసహితః ప్రయయౌ వనముత్తమమ్ ॥ ౩౩॥

తత్రాపశ్యన్మహాకోలం ఘుర్భురన్తం భయానకమ్ ।

వనం భగ్నం చ సంవీక్ష్య రాజా క్రోధయుతోఽభవత్ ॥ ౩౪ ॥

చాపే బాణం సమారోప్య వికృష్య చ శరాసనమ్ ।
తం హస్తం సూకరం పాపం తరసా సముపాక్రమత్ ॥ ౩౫ ॥

సమాలోక్య చ రాజానం చాపహస్తం రుషాకులమ్ ।
సమ్ముఖోఽభ్యద్రవత్క్షార్ణం కుర్వన్నాచ్ఛబ్దం సుదారుణమ్ ॥ ౩౬ ॥

తమాయాన్తం సమాలోక్య వరాహం వికృతాననమ్ ।
ముమోచ విశిఖం తస్మిన్స్తన్తుకామో మహీపతిః ॥ ౩౭ ॥

వజ్రాయిత్యాథ తద్బాణం సూకరస్తరసా బలాత్ ।
నిర్జగామ మహావేగాత్తముల్లఙ్ఘ్య నృపం తదా ॥ ౩౮ ॥

గచ్ఛన్తం తం సమాలోక్య రాజా కోపసమన్వితః ।
ముమోచ విశిఖాన్స్త్రీణ్ణాంశ్చాపమాకృష్య యత్నతః ॥ ౩౯ ॥

క్షణం దృష్టిపథం రాజ్ఞః క్షణం చాదర్శనం గతః ।
కుర్వన్నృపవిధారావం సూకరం సముపాద్రవత్ ॥ ౪౦ ॥

హరిశ్చన్ద్రోఽతికుపితో మృగస్యానుజగామ హ ।
అశ్వేన వాయువేగేన వికృష్య చ శరాసనమ్ ॥ ౪౧ ॥

ఇతస్తతస్తతః నైన్యమగమచ్ఛ వనాన్తరమ్ ।
ఏకాకీ నృపతిః కోలం వ్రజన్తం సముపాద్రవత్ ॥ ౪౨ ॥

మధ్యాహ్నాసమయే రాజా సమ్ప్రాప్తో విజనే వనే ।
తృప్తితః క్షుధితోఽత్యర్థం బభూవ శ్రాన్తవాహనః ॥ ౪౩ ॥

సూకరోఽదర్శనం ప్రాప్తో రాజా చిన్తాతురోఽభవత్ ।
మార్గభ్రష్టోఽతివిపినే దారుణే దీనవత్ప్రీతః ॥ ౪౪ ॥

కిం కరోమి క్వ గచ్ఛామి న సహాయోఽస్తి మే వనే ।
అజ్ఞాతస్వపథః కుత్ర వ్రజామీతి వ్యచిన్తయత్ ॥ ౪౫ ॥

ఏవం చిన్తయతస్తత్ర విపినే జనవర్జితే ।
రాజ్ఞా చిన్తాతురోఽపశ్యన్నదీం సువిమలోదకామ్ ॥ ౪౬ ॥

వీక్ష్య తాం ముదితో రాజా పాయయిత్వా తురఙ్గకమ్ ।
అస్వాదుత్తేర్య విమలం పపౌ పాసీయముత్తమమ్ ॥ ౪౭ ॥

జలం పీత్యా నృపస్తత్ర సుఖమాప మహీపతిః ।
 ఇత్యేష నగరం గస్తుం దిగ్భ్రామేణాతిమోహితః ॥ ౪౮॥
 విశ్వామిత్రస్తు సమ్ప్రాప్తో వృద్ధబ్రాహ్మణరూపధృక్ ।
 ననామ వీక్ష్య రాజా తం ప్రీతిపూర్వం ద్విజోత్తమమ్ ॥ ౪౯॥
 తమువాచ గాధిరాజః ప్రణమన్తం నృపోత్తమమ్ ।
 స్వస్తి తేఽస్తు మహారాజ కిమర్థమిహ చాగతః ॥ ౫౦॥
 ఏకాకీ విజనే రాజన్ కిం చికిర్షితమత్ర తే ।
 బ్రూహి సర్వం స్థిరో భూత్వా కారణం నృపసత్తమ ॥ ౫౧॥
 రాజోవాచ -
 సూకరోఽతిమహాకాయో బలవాన్పుష్పకాననమ్ ।
 సముపేత్య మమర్దాశు కోమలాన్పుష్పపాదపాన్ ॥ ౫౨॥
 తం నివారయితుం దుష్టం కరే కృత్వా చ కార్ముకమ్ ।
 ససైన్యోఽహం స్వనగరాన్నిర్గతో మునిసత్తమ ॥ ౫౩॥
 గతోఽసౌ దృక్పథాత్ప్రాపో మాయాపీ క్వాపి వేగవాన్ ।
 పృష్ఠతోఽహమపి ప్రాప్తః సైన్యం క్వాపి గతం మమ ॥ ౫౪॥
 క్షుధితస్తుషితశ్చాహం సైన్యభ్రష్టస్త్విహాగతః ।
 న జానే పురమార్గం చ తథా సైన్యగతిం మునే ॥ ౫౫॥
 పన్థానం దర్శయ విభో వ్రజామి నగరం ప్రతి ।
 మమాత్ర భాగ్యయోగేన ప్రాప్తస్త్వం విజనే వనే ॥ ౫౬॥
 ఆయోధ్యాదిపతిశ్చాహం హరిశ్చన్ద్రోఽతివిశ్రుతః ।
 రాజసూయస్య కర్తా చ వాఙ్చితార్థప్రదః సదా ॥ ౫౭॥
 ధనేచ్ఛా యది తే బ్రహ్మాన్ యజ్ఞార్థం ద్విజసత్తమ ।
 ఆగస్తవ్యమయోధ్యాయాం దాస్యామి విపులం ధనమ్ ॥ ౫౮॥
 ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్రాయాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే
 హరిశ్చన్ద్రద్వారా వృద్ధబ్రాహ్మణాయ ధనదానప్రతిజ్ఞావర్ణనం నామాష్టాదశోఽధ్యాయః ॥
 ౭.౦౮॥

౭.౧౯ ఏకోనవింశోఽధ్యాయః | కౌశికాయ సర్వస్వసమర్పణం
తద్దక్షిణాదానవర్ణనమ్ |

వ్యాస ఉవాచ -

ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా భూపతేః కౌశికో మునిః |

ప్రహస్య ప్రత్యువాచేదం హరిశ్చన్ద్రం తథా నృప || ౧ ||

రాజంస్తీర్థమిదం పుణ్యం పావనం పాపనాశనమ్ |

స్నానం కురు మహాభాగ పితౄణాం తర్పణం తథా || ౨ ||

కాలః శుభతమోఽస్తిహ తీర్థే స్నాత్వా విశామృతే |

దానం దదస్య శక్త్యాత్ర పుణ్యతీర్థేఽతిపావనే || ౩ ||

ప్రాప్య తీర్థం మహాపుణ్యమస్నాత్వా యస్తు గచ్ఛతి |

స భవేదాత్మహా భూయ ఇతి స్వామముభవోఽబ్రవీత్ || ౪ ||

తస్మాత్తీర్థవరే రాజన్ కురు పుణ్యం స్వశక్తితః |

దర్శయిష్యామి మార్గం తే గన్తాసి నగరం తతః || ౫ ||

ఆగమిష్యామహం మార్గదర్శనార్థం తవానఘ |

త్వయా సహాద్య కాకుత్స్థ తవ దానేన తోషితః || ౬ ||

తచ్చుత్వా వచనం రాజా మునేః కపటమణ్ణితమ్ |

వాసాంస్యత్తార్క విధివత్స్నాతుమభ్యాయయౌ నదీమ్ || ౭ ||

బన్ధయిత్వా హయం వృక్షే మునివాక్యేన మోహితః |

అవశ్యమ్భవియోగేన తద్వశస్తు తదాభవత్ || ౮ ||

రాజా స్నానవిధిం కృత్వా సన్తర్ప్య పితృదేవతాః |

విశ్వామిత్రమువాచేదం స్వామిన్ దానం దదామి తే || ౯ ||

యదిచ్ఛసి మహాభాగ తత్తే దాస్యామి సామృతమ్ |

గావో భూమిర్హిరణ్యం చ గజాశ్వరథవాహనమ్ || ౧౦ ||

నాదేయం మే కిమప్యస్తి కృతమేతద్ వ్రతం పురా |

రాజనూయే మఖశ్రేష్ఠే మునీనాం సన్నిధావపి || ౧౧ ||

తస్మాత్త్వమిహ సమ్ప్రాప్తస్తీర్థేఽస్మిన్ప్రవరే మునే |

యత్తేఽస్తి వాఙ్చితం బ్రూహి దదామి తవ వాఙ్చితమ్ || ౧౨ ||

విశ్వామిత్ర ఉవాచ -

మయా పూర్వం శ్రుతా రాజన్ కీర్తిస్తే విపులా భువి ।
వసిష్ఠేన చ సమ్ప్రోక్తా దాతా నాస్తి మహీతలే ॥ ౧౩॥

హరిశ్చన్ద్రో నృపశ్రేష్ఠః సూర్యవంశే మహీపతిః ।
తాదృశో నృపతిర్దాతా న భూతో న భవిష్యతి ॥ ౧౪॥

పుథీవ్యాం పరమోదారస్త్రిశంకృతనయో యథా ।
అతస్త్యాం ప్రార్థయామ్యద్య వివాహో మేఽస్తి పార్థివః ॥ ౧౫॥

పుత్రస్య చ మహాభాగ తదర్థం దేహి మే ధనమ్ ।

రాజోవాచ -

వివాహం కురు విప్రేన్ద్ర దదామి ప్రార్థితం తవ ॥ ౧౬॥

యదిచ్చసి ధనం కామం దాతా తస్యాస్మి నిశ్చితమ్ ।

వ్యాస ఉవాచ -

ఇత్యుక్తః కౌశికస్తేన వజ్రునాతత్పరో మునిః ॥ ౧౭॥

ఉద్భావ్య మాయాం గాన్ధర్వీం పార్థివాయాప్యదర్శయత్ ।

కుమారః సుకామారశ్చ కన్యా చ దశవార్షికీ ॥ ౧౮॥

ఏతయోః కార్యమప్యద్య కర్తవ్యం నృపసత్తమ ।

రాజసూయాధికం పుణ్యం గృహస్థస్య వివాహతః ॥ ౧౯॥

భవిష్యతి తవాద్యైవ విప్రపుత్రవివాహతః ।

తచ్చుత్వా వచనం రాజా మాయయా తస్య మోహితః ॥ ౨౦॥

తథేతి చ ప్రతిజ్ఞాయ నోవాచాల్పం వచస్తథా ।

తేన దర్శితమార్గోఽసౌ నగరం ప్రతి జగ్మివాన్ ॥ ౨౧॥

విశ్వామిత్రోఽపి రాజానం వజ్రుయిత్యాఽఽశ్రమం యయా ।

కృతోద్వాహవిధిస్తావద్విశ్వామిత్రోఽబ్రవీన్నృపమ్ ॥ ౨౨॥

వేదీమధ్యే నృపాద్య త్వం దేహి దానం యథేప్పితమ్ ।

రాజోవాచ -

కిం తేఽభీష్టం ద్విజ బ్రూహి దదామి వాఞ్చితం కిల ॥ ౨౩॥

అదేయమపి సంసరే యశఃకామోఽస్మి సామృతమ్ ।

వ్యర్థం హి జీవితం తస్య విభవం ప్రాప్య యేన వై ॥ ౨౪॥

నోపార్జితం యశః శుద్ధం పరలోకసుఖప్రదమ్ ।

విశ్వామిత్ర ఉవాచ -

రాజ్యం దేహి మహారాజ వరాయ సపరిచ్ఛదమ్ ॥ ౨౫ ॥

గజాశ్వరథరత్నాఢ్యం వేదీమధ్యేఽతిపావనే ।

వ్యాస ఉవాచ -

మోహితో మాయయా తస్య శ్రుత్వా వాక్యం మునేర్నృపః ॥ ౨౬ ॥

దత్తుమిత్సుక్తవాన్ రాజ్యమవిచార్య యదృచ్ఛయా ।

గృహీతమితి తం ప్రాహ విశ్వామిత్రోఽతినిష్ఠరః ॥ ౨౭ ॥

దక్షిణాం దేహి రాజేన్ద్ర దానయోగ్యాం మహామతే ।

దక్షిణారహితం దానం నిష్ఫలం మనురబ్రవీత్ ॥ ౨౮ ॥

తస్మాద్దానఫలాయ త్వం యథోక్తాం దేహి దక్షిణామ్ ।

ఇత్సుక్తస్తు తదా రాజా తమువాచాతివిస్మితః ॥ ౨౯ ॥

బ్రూహి కీయద్దనం తుభ్యం దేయం స్వామిన్ మయాధునా ।

దక్షిణానిష్క్రయం సాధో వద తావత్ప్రమాణకమ్ ॥ ౩౦ ॥

దానపూర్వై ప్రదాస్యామి స్వస్థో భవ తపోధన ।

విశ్వామిత్రస్తు తచ్చుత్వా తమాహ మేదినీపతిమ్ ॥ ౩౧ ॥

హేమభారద్వయం సార్థం దక్షిణాం దేహి సాంప్రతమ్ ।

దాస్యామీతి ప్రతిశ్రుత్య తస్మై రాజాతివిస్మితః ॥ ౩౨ ॥

తదైవ సైనికాస్తస్య వీక్షమాణాః సమాగతాః ।

దృష్ట్వా మహీపతిం వ్యగ్రం తుష్టువుస్తే ముదాన్వితాః ॥ ౩౩ ॥

వ్యాస ఉవాచ -

శ్రుత్వా తేషాం వచో రాజా నోక్తావ కిఞ్చిచ్చుభాశుభమ్ ।

చిన్తయన్స్వకృతం కర్మ యయావంతఃపురే తతః ॥ ౩౪ ॥

కిం మయా స్వీకృతం దానం సర్వస్వం యత్సమర్పితమ్ ।

వఞ్చితోఽహం ద్విజేనాత్ర వనే పాటచ్చరైరివ ॥ ౩౫ ॥

రాజ్యం సోపస్కరం తస్మై మయా సర్వం ప్రతిశ్రుతమ్ ।

భారద్వయం సువర్ణస్య సార్థం చ దక్షిణా పునః ॥ ౩౬ ॥

కిం కరోమి మతిర్భ్రష్టా న జ్ఞాతం కపటం మునేః ।

ప్రతారితోఽహం సహసా బ్రాహ్మణేన తపస్వినా ॥ ౩౭॥

న జానే దైవకార్యం వై హా దైవ కిం భవిష్యతి ।
ఇతి చింతాపరో రాజా గృహం ప్రాప్తోఽతివిహ్వలః ॥ ౩౮॥

పతిం చింతాపరం దృష్ట్వా రాజ్ఞి పప్రచ్ఛ కారణమ్ ।
కిం ప్రభో విమనా భాసి కా చింతా బ్రూహి సామృతమ్ ॥ ౩౯॥

వనాత్పుత్రః సమాయాతో రాజసూయః కృతః పురా ।
కస్మాచ్ఛోచసి రాజేన్ద్ర శోకస్య కారణం వద ॥ ౪౦॥

నారాతిర్విద్యతే క్వాపి బలవాన్దర్భలోఽపి వా ।
వరుణోఽపి సుసన్తప్తః కృతకృత్యోఽసి భూతలే ॥ ౪౧॥

చిన్తయా క్షీయతే దేహో నాస్తి చింతాసమా మృతిః ।
త్యజ్యతాం నృపశార్దూల స్వస్థో భవ వివక్షణ ॥ ౪౨॥

తన్నిశమ్య ప్రియావాక్యం ప్రీతిపూర్వం నరాధిపః ।
ప్రోవాచ కిచ్ఛ్చిన్తాయాః కారణం చ శుభాశుభమ్ ॥ ౪౩॥

భోజనం న చకారాఽసౌ చింతావిప్లస్తథా నృపః ।
సుప్తాఽపి శయనే శుభ్రే లేభే నిద్రాం న భూమిపః ॥ ౪౪॥

ప్రాతర్మత్యాయ చింతారో యావత్స్వస్థ్యాదికాః క్రియాః ।
కరోతి నృపతిస్తావద్విశ్వామిత్రః సమాగతః ॥ ౪౫॥

క్షత్రా నివేదితో రాజ్ఞే మునిః సర్వస్వహారకః ।
ఆగత్యోవాచ రాజానం ప్రణమన్తం పునః పునః ॥ ౪౬॥

విశ్వామిత్ర ఉవాచ -

రాజంస్యజ స్వరాజ్యం మే దేహి వాచా ప్రతిశ్రుతమ్ ।
సువర్ణం స్పృశ రాజేన్ద్ర సత్యవాగ్భవ సామృతమ్ ॥ ౪౭॥

హరిశ్చన్ద్ర ఉవాచ -

స్వామిన్ రాజ్యం తవేదం మే మయా దత్తం కిలాధునా ।
త్యక్త్వాన్యత్ర గమిష్యామి మా చింతా కురు కౌశిక ॥ ౪౮॥

సర్వస్వం మమ తే బ్రహ్మాన్ గృహీతం విధివద్విభో ।
సువర్ణదక్షిణాం దాతుమశక్తోఽస్మ్యధునా ద్విజ ॥ ౪౯॥

దానం దదామి తే తావద్యావన్మే స్యాద్ధనాగమః ।

పునశ్చేత్కాలయోగేన తదా దాస్యామి దక్షిణామ్ ॥ ౫౦ ॥

ఇత్యుక్త్వా నృపతిః ప్రాహ పుత్రం భార్యాం చ మాధవీమ్ ।
రాజ్యమస్మై ప్రదత్తం వై మయా వేద్యాం సువిస్తరమ్ ॥ ౫౧ ॥

హస్త్యశ్వరథసంయుక్తం రత్నహేమసమన్వితమ్ ।
త్యక్త్వా శ్రీణి శరీరాణి సర్వం చాస్మై సమర్పితమ్ ॥ ౫౨ ॥

త్యక్త్వా యోధ్యాం గమిష్యామి కుత్రచిద్వనగహ్వారే
గృహ్లాత్పిదం మునిః సమ్యగ్రాజ్యం సర్వసమృద్ధిమత్ ॥ ౫౩ ॥

ఇత్యాభాష్య సుతం భార్యాం హరిశ్చన్ద్రః స్వమన్దిరాత్ ।
వినిర్గతః సుధర్మాత్మా మానయంస్తం ద్విజోత్తమమ్ ॥ ౫౪ ॥

వ్రజన్తం భూపతిం వీక్ష్య భార్యాపుత్రావుభావపి ।
చిన్తాతురో సుదీనాస్యా జగ్గుతుః పృష్టతస్తదా ॥ ౫౫ ॥

హాహాకారో మహానాసీన్నగరే వీక్ష్య తాన్స్తథా ।
చక్రుశుః ప్రాణినః సర్వే సాకేతపురవాసినః ॥ ౫౬ ॥

హా రాజన్ కిం కృతం కర్మ కుతః క్లేశః సమాగతః ।
వశ్చైతోఽసి మహారాజ విధినాపణ్ణితేన హ ॥ ౫౭ ॥

సర్వే వర్ణాస్తదా దుఃఖమాప్పుయుస్తం మహీపతిమ్ ।
విలోక్య భార్యయా సార్థం పుత్రేణ చ మహాత్మనా ॥ ౫౮ ॥

నినిస్త్రర్భాహృణం తం తు దురాచారం పురౌకసః ।
ధూర్తోఽయమితి భాషన్తో దుఃఖార్తా బ్రాహ్మణాదయః ॥ ౫౯ ॥

నిర్గత్య నగరాత్సన్మాద్విశ్వామిత్రః ఊతీశ్వరమ్ ।
గచ్ఛన్తం తమువాచేదం సమేత్య నిష్ఠురం వచః ॥ ౬౦ ॥

దక్షిణాయాః సువర్ణం మే దత్త్వా గచ్ఛ నరాధిప ।
నాహం దాస్యామి వా బ్రూహి మయా త్యక్తం సువర్ణకమ్ ॥ ౬౧ ॥

రాజ్యం గృహాణ వా సర్వం లోభశ్చేద్ధృతి వర్తతే ।
దత్తం చేన్మన్యసే రాజన్ దేహి యత్తత్ప్రతిశ్రుతమ్ ॥ ౬౨ ॥

ఏవం బ్రువన్తం గాధేయం హరిశ్చన్ద్రో మహీపతిః ।
ప్రణివత్య సుదీనాత్మా కృతాఙ్గాలిపుటోఽబ్రవీత్ ॥ ౬౩ ॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే
కౌశికాయ సర్వస్వసమర్పణం తద్దక్షిణాదానవర్ణనం నామైకోనవింశోఽధ్యాయః ॥
౭.౧౯ ॥

౭.౨౦ వింశోఽధ్యాయః । హరిశ్చన్ద్రోపాఖ్యానవర్ణనమ్ ।

హరిశ్చన్ద్ర ఉవాచ -

అదత్త్వా తే హిరణ్యం వై న కరిష్యామి భోజనమ్ ।

ప్రతిజ్ఞా మే మునిశ్రేష్ఠ విషాదం త్యజ సువ్రత ॥ ౧ ॥

సూర్యవంశసముద్భూతః క్షత్రియోఽహం మహీపతిః ।

రాజసూయస్య యజ్ఞస్య కర్తా వాఙ్చితదో నృషు ॥ ౨ ॥

కథం కరోమి నాకారం స్వామిన్దత్త్వా యదృచ్ఛయా ।

అవశ్యమేవ దాతవ్యమృణం తే ద్విజసత్తమ్ ॥ ౩ ॥

స్వస్థో భవ ప్రదాస్యామి సువర్ణం మనసేప్పితమ్ ।

కఙ్చిత్కాలం ప్రతీక్షస్వ యావత్ప్రాప్యోమ్యహం ధనమ్ ॥ ౪ ॥

విశ్వామిత్ర ఉవాచ -

కుతస్యై భవితా రాజన్ ధనప్రాప్తిరతః పరమ్ ।

గతం రాజ్యం తథా కోశో బలం చైవార్థసాధనమ్ ॥ ౫ ॥

వృథాశా తే మహీపాల ధనార్థే కిం కరోమ్యహమ్ ।

నిర్ధనం త్వాం చ లోభేన పీడయామి కథం నృప ॥ ౬ ॥

తస్మాత్కథయ భూపాల న దాస్యామితి సామృతమ్ ।

త్యక్త్వాఽఽశాం మహతీం కామం గచ్ఛామ్యహమతః పరమ్ ॥ ౭ ॥

యథేష్ఠం వ్రజ రాజేన్ద్ర భార్యాపుత్రసమన్వితః ।

సువర్ణం నాస్తి కిం తుభ్యం దదామీతి వదాధునా ॥ ౮ ॥

గచ్ఛన్వాక్యమిదం శ్రుత్వా బ్రాహ్మణస్య చ భూపతిః ।

ప్రత్యువాచ మునిం బ్రహ్మన్ ధైర్యం కురు దదామ్యహమ్ ॥ ౯ ॥

మమ దేహోఽస్తి భార్యాయాః పురస్య చ హ్యనామయః ।

క్రీత్వా దేహం తు తం నూనమృణం దాస్యామి తే ద్విజ ॥ ౧౦ ॥

గ్రాహకం పశ్య విప్రేన్ద్ర వారాణస్యాం పురి ప్రభో ।

దాసభావం గమిష్యామి సదారోఽహం సపుత్రకః ॥ ౧౧॥

గృహాణ కాఞ్చనం పూర్ణం సార్థం భారద్వయం మునే ।
మాల్యేన దత్త్వా సర్వాన్నః సస్తుష్టో భవ భూధర ॥ ౧౨॥

ఇతి బ్రువణ్ణగామాథ సహ పత్న్యో సుతాన్వితః ।
ఉమయా కాన్తయా సార్థం యత్రాస్తే శక్కురః స్వయమ్ ॥ ౧౩॥

తాం దృష్ట్వా చ పురీం రమ్యాం మనసో హ్లాదకారిణీమ్ ।
ఉవాచ స కృతార్థోఽస్మి పురీం పశ్యన్సువర్చసమ్ ॥ ౧౪॥

తతో భాగీరథీం ప్రాప్య స్నాత్వా దేవాదితర్పణమ్ ।
దేవార్చనం చ నిర్వర్త్య కృతవాన్ దిగ్విలోకనమ్ ॥ ౧౫॥

ప్రవిశ్య వసుధాపాలో దివ్యాం వారాణసీం పురీమ్ ।
నైషా మనుష్యభుక్తేతి శూలపాణేః పరిగ్రహః ॥ ౧౬॥

జగామ పద్భ్యాం దుఃఖార్తః సహ పత్న్యో సమాకులః ।
పురీం ప్రవిశ్య స నృపో విశ్వాసమకరోత్తదా ॥ ౧౭॥

దదృశేఽథ మునిశ్రేష్ఠం బ్రాహ్మణం దక్షిణార్థినమ్ ।
తం దృష్ట్వా సమనుప్రాప్తం వినయావనతోఽభవత్ ॥ ౧౮॥

ప్రాహ ధైవాఙ్గులిం కృత్వా హరిశ్చన్ద్రో మహామునిమ్ ।
ఇమే ప్రాణాః సుతశ్చాయం ప్రియా పత్నీ మునే మమ ॥ ౧౯॥

యేన తే కృత్యమస్యాశు గృహాణాద్య ద్విజోత్తమ ।
యచ్ఛాన్యత్కార్యమస్మాభిస్తన్మమాఖ్యాతుమర్హసి ॥ ౨౦॥

విశ్వామిత్ర ఉవాచ -

పూర్ణః స మాసో భద్రం తే దీయతాం మమ దక్షిణా ।
పూర్వం తస్య నిమిత్తం హి స్మర్యతే స్వవచో యది ॥ ౨౧॥

రాజోవాచ -

బ్రహ్మన్నాద్యాపి సమ్పూర్ణో మాసో జ్ఞానతపోబల ।
తిష్ఠత్యేకదినార్థం యత్తప్రతీక్షస్య నాపరమ్ ॥ ౨౨॥

విశ్వామిత్ర ఉవాచ -

ఏవమస్తు మహారాజ ఆగమిష్యామ్యహం పునః ।
శాపం తవ ప్రదాస్యామి న చేదద్య ప్రయచ్ఛసి ॥ ౨౩॥

ఇత్యుక్తౌ యయా విప్రో రాజా చాచిన్తయత్తదా ।
 కథమస్మై ప్రయచ్ఛామి దక్షిణా యా ప్రతిశ్రుతా ॥ ౨౪ ॥
 కుతః పుష్టాని మిత్రాణి కుత్రార్థః సాంప్రతం మమ ।
 ప్రతిగ్రహః ప్రదుష్టో మే తత్ర యాఞ్చా కథం భవేత్ ॥ ౨౫ ॥
 రాజ్ఞాం వృత్తిత్రయం ప్రోక్తం ధర్మశాస్త్రేషు నిశ్చితమ్ ।
 యది ప్రాణాన్విముఞ్చామి హ్యప్రదాయ చ దక్షిణామ్ ॥ ౨౬ ॥
 బ్రహ్మస్వహా కృమిః పాపో భవిష్యామ్యధమాధమః ।
 అథవా ప్రేతతాం యాస్యే వర ఏవాత్మవిక్రయః ॥ ౨౭ ॥
 సూత ఉవాచ -
 రాజానం వ్యాకులం దీనం చిన్తయానమధోముఖమ్ ।
 ప్రత్యువాచ తదా పత్నీ బాష్పగర్భదయా గిరా ॥ ౨౮ ॥
 త్యజ చిన్తాం మహారాజ స్వధర్మమనుషాలయ ।
 ప్రేతవద్వర్జనీయో హి నరః సత్యబహిష్కృతః ॥ ౨౯ ॥
 నాతః పరతరం ధర్మం వదన్తి పురుషస్య చ ।
 యాదృశం పురుషవ్యాప్తు స్వసత్యస్యానుషాలనమ్ ॥ ౩౦ ॥
 అగ్నిహోత్రమధీతం చ దానాద్యాః సకలాః క్రియాః ।
 భవన్తి తస్య వైఫల్యం వాక్యం యస్యాన్వృతం భవేత్ ॥ ౩౧ ॥
 సత్యమత్యన్తముదితం ధర్మశాస్త్రేషు ధీమతామ్ ।
 తారణాయాన్వృతం తద్వృత్వా తనాయాకృతాత్మనామ్ ॥ ౩౨ ॥
 శతాశ్వమేధానాదృత్య రాజసూయం చ పార్థివః ।
 కృత్వా రాజా సకృత్స్వర్గాదసత్యవచనాచ్ఛృతః ॥ ౩౩ ॥
 రాజోవాచ -
 వంశవృద్ధికరశ్చాయం పుత్రస్తిష్ఠతి బాలకః ।
 ఉచ్యతాం వక్తుకామాసి యద్వాక్యం గజగామిని ॥ ౩౪ ॥
 పత్న్యూవాచ -
 రాజన్ మాభూదసత్యం తే పుంసాం పుత్రఫలాః స్త్రియః ।
 తన్మాం ప్రదాయ విత్తేన దేహి విప్రాయ దక్షిణామ్ ॥ ౩౫ ॥
 వ్యాస ఉవాచ -

ఏతద్వాక్యముపశ్రుత్య యయౌ మోహం మహీపతిః ।
ప్రతిలభ్య చ సంజ్ఞాం వై విలలాపాతిదుఃఖితః ॥ ౩౬ ॥

మహద్దుఃఖమిదం భద్రే యత్త్వమేవం బ్రవీషి మే ।
కిం తవ స్మితసంల్లాపా మమ పాపస్య విస్మృతాః ॥ ౩౭ ॥

హా హా త్వయా కథం యోగ్యం వక్తుమేతచ్ఛుచిస్మితే ।
దుర్వాచ్యమేతద్వచనం కథం వదసి భామిని ॥ ౩౮ ॥

ఇత్యుక్త్వా నృపతిశ్రేష్ఠో న ధీరో దారవిక్రయే ।
నిపపాత మహీపుష్టే మూర్ఛయాతిపరిప్లవతః ॥ ౩౯ ॥

శయానం భువి తం దృష్ట్వా మూర్ఛయాపి మహీపతిమ్ ।
ఉవాచేదం సుకరుణం రాజపుత్రీ సుదుఃఖితా ॥ ౪౦ ॥

హా మహారాజ కస్యేదమపధ్యానాదుపాగతమ్ ।
యస్త్యం నిపతితో భూమౌ రఙ్కవచ్ఛరణోచితః ॥ ౪౧ ॥

యేనైవ కోటిశో విత్తం విప్రాణామపవర్జితమ్ ।
స ఏవ పృథివీనాథో భువి స్వపీతి మే పతిః ॥ ౪౨ ॥

హా కష్టం కిం తవానేన కృతం దైవ మహీక్షితా ।
యదిన్ద్రోపేన్ద్రతుల్యోఽయం నీతః పాపామిమాం దశామ్ ॥ ౪౩ ॥

ఇత్యుక్త్వా సాపి సుశ్రోణీ మూర్ఛితా నిపపాత హా ।
భర్తుర్దుఃఖమహాభారేణాసహ్యానాతిపీడితా ॥ ౪౪ ॥

శిశుర్దృష్ట్వా క్షుధావిప్లవః ప్రాహ వాక్యం సుదుఃఖితః ।
తాత తాత ప్రదేహ్యాన్నం మాతర్మే దేహి భోజనమ్ ॥ ౪౫ ॥

క్షున్నే బలవతీ జాతా జిహ్వగ్రే మేఽతిశుష్యతి ॥ ౪౬ ॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
సప్తమస్కంధే హరిశ్చన్ద్రోపాఖ్యానవర్ణనం నామ వింశోఽధ్యాయః ॥ ౭.౨౦ ॥

౭.౨౧ ఏకవింశోఽధ్యాయః । హరిశ్చన్ద్రోపాఖ్యానవర్ణనమ్ ।

ఏతస్మిన్నస్తరే ప్రాప్తో విశ్వామిత్రో మహాతపాః ।
అన్తకేన సమః క్రుద్ధో ధనం స్వం యాచితుం హృదా ॥ ౧ ॥

తమాలోక్య హరిశ్చన్ద్రః పపాత భువి మూర్చ్ఛితః ।
స వారిణా తమభ్యుక్ష్య రాజానమిదమబ్రవీత్ ॥ ౨॥

ఉత్తిష్టోత్తిష్ట రాజేన్ద్ర స్వాం దదస్వేష్టదక్షిణామ్ ।
ఋణం ధారయతాం దుఃఖమహన్యహని వర్ధతే ॥ ౩॥

ఆప్యాయమానః స తదా హిమశితేన వారిణా ।
అవాప్య చేతనాం రాజా విశ్వామిత్రమవేక్ష్య చ ॥ ౪॥

పునర్మోహం సమాపేదే హ్యథ క్రోధం యయౌ మునిః
సమాశ్వాస్య చ రాజానం వాక్యమాహ ద్విజోత్తమః ॥ ౫॥

విశ్వామిత్ర ఉవాచ -

దీయతాం దక్షిణా సా మే యది ధైర్యమవేక్షసే ।
సత్యేనార్కః ప్రతపతి సత్యే తిష్ఠతి మేదిసీ ॥ ౬॥

సత్యే ప్రోక్తః పరో ధర్మః స్వర్గః సత్యే ప్రతిష్ఠితః ।
అశ్వమేధసహస్రం తు సత్యం చ తులయా ధృతమ్ ॥ ౭॥

అశ్వమేధసహస్రాద్ధి సత్యమేకం విశిష్యతే ।
అథవా కిం మమైతేన ప్రోక్తేనాస్తి ప్రయోజనమ్ ॥ ౮॥

మదీయాం దక్షిణాం రాజన్న దాస్యతి భవాన్యది ।
అస్తాచలగతే హ్యర్కే శప్స్యామి త్వామతో ధ్రువమ్ ॥ ౯॥

ఇత్యుక్త్వా స యయౌ విప్రో రాజా చాసీద్భయాతురః ।
దుఃఖీభూతోఽవనౌ నిఃస్వో నృశంసమునినార్దితః ॥ ౧౦॥

సూత ఉవాచ -

ఏతస్మిన్నస్తరే తత్ర బ్రాహ్మణో వేదపారగః ।
బ్రాహ్మణైర్బహుభిః సార్థం నిర్యయా స్వగృహాద్ బహిః ॥ ౧౧॥

తతో రాజ్ఞి తు తం దృష్ట్వా ఆయాన్తం తాపసం స్థితమ్ ।
ఉవాచ వాక్యం రాజానం ధర్మార్థసహితం తదా ॥ ౧౨॥

త్రయాణామపి వర్ణానాం పితా బ్రాహ్మణ ఉచ్యతే ।
పితృద్రవ్యం హి పుత్రేణ గ్రహీతవ్యం న సంశయః ॥ ౧౩॥

తస్మాదయం ప్రార్థసియో ధనార్థమితి మే మతిః ।
రాజోవాచ -

నాహం ప్రతిగ్రహం కాజ్ఞే క్షత్రియోఽహం సుమధ్యమే || ౧౪ ||

యాచనం ఖలు విప్రాణాం క్షత్రియాణాం న విద్యతే |
గుర్వర్హి విప్రో వర్ణానాం పూజనీయోఽస్తి సర్వదా || ౧౫ ||

తస్మాద్ గురుర్న యాచ్యః స్యాత్క్షత్రియాణాం విశేషతః |
యజనాధ్యయనం దానం క్షత్రియస్య విధీయతే || ౧౬ ||

శరణాగతానామభయం ప్రజానాం ప్రతిపాలనమ్ |
న చాప్యేవం తు వక్తవ్యం దేహీతి కృపణం వచః || ౧౭ ||

దదామిత్యేవ మే దేవి హృదయే నిహితం వచః |
అర్జుతం కుత్రచిద్ ద్రవ్యం బ్రాహ్మణాయ దదామ్యహమ్ || ౧౮ ||

పత్స్యవాచ -

కాలః సమవిషమకరః పరిభవసమ్మానమానదః కాలః |
కాలః కరోతి పురుషం దాతారం యాచితారం చ || ౧౯ ||

విప్రేణ విదుషా రాజా క్రుద్ధేనాతిబలీయసా |
రాజ్యాన్నిరస్తః సౌఖ్యాచ్చ పశ్య కాలస్య చేష్టితమ్ || ౨౦ ||

రాజోవాచ -

అసినా తీక్ష్ణధారేణ వరం జిహ్వో ద్విధా కృతా |
న తు మానం పరిత్యజ్య దేహి దేహీతి భాషితమ్ || ౨౧ ||

క్షత్రియోఽహం మహాభాగే న యాచే కిఞ్చిదప్యహమ్ |
దదామి వాహం నిత్యం హి భుజవీర్యార్జితం ధనమ్ || ౨౨ ||

పత్స్యవాచ -

యది తే హి మహారాజ యాచితుం న క్షమం మనః |
అహం తు న్యాయతో దత్తా దేవైరపి సవాసవైః || ౨౩ ||

అహం శాస్యా చ పత్యా చ రక్ష్యా చైవ మహాద్యుతే |
మన్యౌల్యం సజ్జుహీత్వాథ గుర్వర్థం సమప్రదీయతామ్ || ౨౪ ||

ఏతద్వాక్యముపశ్రుత్య హరిశ్చన్ద్రో మహీపతిః |
కష్టం కష్టమితి ప్రోచ్య విలలాపాతిదుఃఖితః || ౨౫ ||

భార్యా చ భూయః ప్రాహేదం క్రియతాం వచనం మమ |
విప్రశాపాగ్నిదగ్ధత్వాన్నీచత్వముపయాస్యసి || ౨౬ ||

న ద్యుతహేతోర్న చ మద్యహేతో-
 ర్న రాజ్యహేతోర్న చ భోగహేతోః ।
 దదస్వ గుర్వర్థమతో మయా త్వం
 సత్యవ్రతత్వం సఫలం కురుష్వ ॥ ౨౭॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
 సప్తమస్కంధే హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానవర్ణనం నామ ఏకవింశోఽధ్యాయః ॥ ౭.౨౧॥

౭.౨౨ ద్వావింశోఽధ్యాయః । హరిశ్చంద్రస్య పత్నీపుత్రవిక్రయవర్ణనమ్ ।

వ్యాస ఉవాచ -
 స తయా నోద్యమానస్తు రాజా పత్న్యా పునః పునః ।
 ప్రాహ భద్రే కరోమ్యేష విక్రయం తే సునిర్భ్రుణః ॥ ౧॥
 నృశంసైరపి యత్కర్తుం న శక్యం తత్కరోమ్యహమ్ ।
 యది తే భ్రాజతే వాణీ వక్తుమీదృక్కునిష్ఠురమ్ ॥ ౨॥
 ఏవముక్త్యా తతో రాజా గత్వా నగరమాతురః ।
 అవతార్య తదా రణే తాం భార్యాం నృపసత్తమః ।
 బాష్పగద్గదకణ్ణస్తు తతో వచనమబ్రవీత్ ।
 భో భో నాగరికాః సర్వే శృణుధ్వం వచనం మమ ॥ ౪॥
 కస్యచిద్యది కార్యం స్యాద్ధాస్యా ప్రాణేష్టయా మమ ।
 స బ్రవీతు త్వరాయుక్తో యావత్స్వం ధారయామ్యహమ్ ॥ ౫॥

తేఽబ్రువన్పణ్ణితాః కస్త్యం పత్నీం విక్రేతుమాగతః ।
 రాజోవాచ -
 కిం మాం పృచ్ఛథ కస్త్యం భో నృశంసోఽహమమానుషః ॥ ౬॥

రాక్షసో వాస్మి కఠినస్తతః పాపం కరోమ్యహమ్ ।
 వ్యాస ఉవాచ -
 తం శబ్దం సహసా శ్రుత్వా కౌశికో విప్రరూపధృక్ ॥ ౭॥

వృద్ధరూపం సమాస్థాయ హరిశ్చంద్రమభాషత ।
 సమర్పయస్వ మే దాసీమహం క్రేతా ధనప్రదః ॥ ౮॥
 ఆస్తి మే విత్తమతులం సుకుమారీ చ మే ప్రియా ।
 గృహకర్మ న శక్నోతి కర్తుమస్మాత్ప్రయచ్ఛ మే ॥ ౯॥

అహం గృహ్ణామి దాసీం తు కతి దాస్యామి తే ధనమ్ ।
 ఏవముక్తే తు విప్రేణ హరిశ్చన్ద్రస్య భూపతేః ॥ ౧౦॥

విదీర్ఘం తు మనో దుఃఖాన్న చైనం కిఞ్చిదబ్రవీత్ ।
 విప్ర ఉవాచ -

కర్మణశ్చ వయోరూపశీలానాం తవ యోషితః ॥ ౧౧॥

అనురూపమిదం విత్తం గృహాణార్పయ మేఽబలామ్ ।
 ధర్మశాస్త్రేషు యద్ దృష్టం స్త్రియో మౌల్యం నరస్య చ ॥ ౧౨॥

ద్వాత్రింశల్లక్షణోపేతా దక్షా శీలగుణాన్వితా ।
 కోటిమౌల్యం సువర్ణస్య స్త్రియః పుంసస్తథార్బుదమ్ ॥ ౧౩॥

ఇత్యాకర్ణ వచస్తస్య హరిశ్చన్ద్రో మహీపతిః ।
 దుఃఖేన మహతాఽఽవిప్రో న చైనం కిఞ్చిదబ్రవీత్ ॥ ౧౪॥

తతః స విప్రో నృపతేః పురతో వల్కలోపరి ।
 ధనం నిధాయ కేశేషు ధృత్వా రాజ్ఞిమకర్షయత్ ॥ ౧౫॥

రాజ్ఞ్యవాచ -

ముఞ్చ ముఞ్చార్చ్య మాం సద్యో యావత్పశ్యామ్యహం సుతమ్ ।
 దుర్లభం దర్శనం విప్ర పునరస్య భవిష్యతి ॥ ౧౬॥

పశ్యేహ పుత్ర మామేవం మాతరం దాస్యతాం గతామ్ ।
 మాం మాస్పృక్షీ రాజపుత్ర న స్పృశ్యాహం త్వయాధునా ॥ ౧౭॥

తతః స బాలః సహసా దృష్ట్వాఽఽకృష్టాం తు మాతరమ్ ।
 సమభ్యధావదమ్బేతి వదన్నాశ్రువిలోచనః ॥ ౧౮॥

హస్తే వస్త్రం సమాకర్షన్ కాకపక్షధరః స్థలన్ ।
 తమాగతం ద్విజః క్రోధాద్ బాలమప్యాహనత్తదా ॥ ౧౯॥

వదంస్తథాపి సోఽమ్బేతి వైవ ముఞ్చతి మాతరమ్ ।

రాజ్ఞ్యవాచ -

ప్రసాదం కురు మే నాథ క్రీణీష్వీమం హి బాలకమ్ ॥ ౨౦॥

క్రీతాపి నాహం భవితా వినైనం కార్యసాధికా ।
 ఇత్థం మమాలపభాగ్యాయాః ప్రసాదం కురు మే ప్రభో ॥ ౨౧॥

బ్రాహ్మణ ఉవాచ -

గృహ్యతాం విత్తమేతత్తే దీయతాం మమ బాలకః ।

స్త్రీపుంసార్ధర్మశాస్త్రజ్ఞైః కృతమేవ హి వేతనమ్ ॥ ౨౨॥

శతం సహస్రం లక్షం చ కోటిమౌల్యం తథాపరైః ।

ద్వాత్రింశల్లక్షణోపేతా దక్షా శీలగుణాన్వితా ॥ ౨౩॥

కోటిమౌల్యం స్త్రీయః ప్రోక్తం పురుషస్య తథార్బుదమ్ ।

సూత ఉవాచ -

తథైవ తస్య తద్విత్తం పురః క్షిప్తం పటే పునః ॥ ౨౪॥

ప్రగృహ్య బాలకం మాత్రా సహైకస్థమబన్ధయత్ ।

ప్రతస్థే స గృహం క్షిప్రం తయా సహ ముదాన్వితః ॥ ౨౫॥

ప్రదక్షిణాం తు సా కృత్వా జానుభ్యాం ప్రణతా స్థితా ।

బాష్పపర్యాకులా దీనా త్విదం వచనమబ్రవీత్ ॥ ౨౬॥

యది దత్తం యది హుతం బ్రాహ్మణాస్తర్పితా యది ।

తేన పుణ్యేన మే భర్తా హరిశ్చన్ద్రోఽస్తు వై పునః ॥ ౨౭॥

పాదయోః పతితాం దృష్ట్వా ప్రాణేభ్యోఽపి గరీయసీమ్ ।

హాహేతి చ వదన్ రాజా విలలాపాకులేన్ద్రియః ॥ ౨౮॥

వియుక్తేయం కథం జాతా సత్యశీలగుణాన్వితా ।

వృక్షచ్ఛాయాపి వృక్షం తం న జహాతి కదాచన ॥ ౨౯॥

ఏవం భార్యాం వదిత్వాథ సుసమ్పద్ధం పరస్పరమ్ ।

పుత్రం చ తమువాచేదం మాం త్వం హిత్వా క్వ యాస్యసి ॥ ౩౦॥

కాం దిశం ప్రతి యాస్యామి కో మే దుఃఖం నివారయేత్ ।

రాజ్యత్యాగే న మే దుఃఖం వనవాసే న మే ద్విజ ॥ ౩౧॥

యత్పుత్రేణ వియోగో మే ఏవమాహా స భూపతిః ।

సద్ధర్మభోగ్యా హి సదా లోకే భార్యా భవన్తి హి ॥ ౩౨॥

మయా త్యక్తాసి కల్యాణి దుఃఖేన వినియోజితా ।

ఇక్ష్యాకువంశసమ్భూతం సర్వరాజ్యసుఖోచితమ్ ॥ ౩౩॥

మామీదృశాం పతిం ప్రాప్య దాసీభావం గతా హ్యసి ।

ఈదృశే మజ్జమానం మాం సుమహాచ్ఛోకసాగరే ॥ ౩౪॥

కో మాముద్ధరతే దేవి పౌరాణాఖ్యానవిస్తరైః ।

సూత ఉవాచ -

పశ్యతస్తస్య రాజర్షేః కశాఘాతైః సుదారుణైః ॥ ౩౫॥

ఘాతయిత్వా తు విప్రేశో నేతుం సముపచక్రమే ।

నీయమానౌ తు తౌ దృష్ట్వా భార్యాపుత్రౌ స పార్థివః ॥ ౩౬॥

విలలాపాతిదుఃఖార్తో నిఃశ్వస్యోష్ణం పునః పునః ।

యాం న వాయుర్న వాఽఽదిత్యో న చన్ద్రో న పృథ్థనాః ॥ ౩౭॥

దృష్టవన్తః పురా పత్నీం సేయం దాసీత్వమాగతా ।

సూర్యవంశప్రసూతోఽయం సుకుమారకరాజులిః ॥ ౩౮॥

సమ్ప్రాప్తో విక్రయం బాలో ధిజ్ఞౌమస్తు సుదుర్మతిమ్ ।

హా ప్రియే హా శిశో వత్స మమానార్యస్య దుర్నయః ॥ ౩౯॥

దైవాధీనదశాం ప్రాప్తో న మృతోఽస్మి తథాపి ధిక్ ।

వ్యాస ఉవాచ -

ఏవం విలపితో రాజ్ఞోఽగ్రే విప్రోఽన్తరధీయత ॥ ౪౦॥

వృక్షగేహాదిభిస్తుజ్జెస్తావాదాయ త్వరాన్వితః ।

అత్రాన్తరే మునిశ్రేష్ఠస్త్వాజగామ మహాతపాః ॥ ౪౧॥

సశిష్యః కౌశికేన్ద్రోఽసౌ నిఘరః క్రూరదర్శనః ।

విశ్వామిత్ర ఉవాచ-

యా త్వయోక్తా పురా రాజన్ రాజసూయస్య దక్షిణా ॥ ౪౨॥

తాం దదస్వ మహాబాహో యది సత్యం పురస్కృతమ్ ।

హరిశ్చన్ద్రో ఉవాచ -

నమస్కరోమి రాజర్షే గృహాణేమాం స్వదక్షిణామ్ ॥ ౪౩॥

రాజసూయస్య యాగస్య యా మయోక్తా పురానఘ ।

విశ్వామిత్ర ఉవాచ -

కుతో లబ్ధమిదం ద్రవ్యం దక్షిణార్థే ప్రదీయతే ॥ ౪౪॥

ఏతదాచక్ష్య రాజేన్ద్రో యథా ద్రవ్యం త్వయార్జితమ్ ।

రాజోవాచ -

కిమనేన మహాభాగ కథితేన తవానఘ ॥ ౪౫॥

శోకస్తు వర్ధతే విప్ర శ్రుతేనానేన సువ్రత ।

ఋషిరువాచ -

అశస్తం నైవ గృహ్ణామి శస్తమేవ ప్రయచ్ఛ మే ॥ ౪౬ ॥

ద్రవ్యస్యాగమనం రాజన్ కథయస్వ యథాతథమ్ ।

రాజోవాచ -

మయా దేవీ తు సా భార్యా విక్రీతా కోటిసమ్మితైః ।

నిష్కైః పుత్రో రోహితాఖ్యో విక్రీతోఽర్బుదసంక్లయాయా ।

విప్రైకాదశకోట్యస్త్యం సువర్ణస్య గృహాణ మే ॥ ౪౮ ॥

సూత ఉవాచ -

తద్విత్తం స్వప్లమాలక్ష్య దారవిక్రయసమ్భవమ్ ।

శోకాభిభూతం రాజానం కుపితః కౌశికోఽబ్రవీత్ ॥ ౪౯ ॥

ఋషిరువాచ -

రాజసూయస్య యజ్ఞస్య నైషా భవతి దక్షిణా ।

అన్యదుత్పాదయ క్షిప్రం సమ్పూర్ణా యేన సా భవేత్ ॥ ౫౦ ॥

క్షత్రబన్ధో మమేమాం త్వం సదృశీం యది దక్షిణామ్ ।

మన్యనే త్వర్హి తక్షిప్రం పశ్య త్వం మే పరం బలమ్ ॥ ౫౧ ॥

తపసోఽస్య సుతప్తస్య బ్రాహ్మణస్యామలస్య చ ।

మత్ప్రభావస్య చోగ్రస్య శుద్ధస్యాధ్యయనస్య చ ॥ ౫౨ ॥

రాజోవాచ -

అన్యద్దాస్యామి భగవన్ కాలః కశ్చిత్ప్రతీక్ష్యతామ్ ।

అధునైవాస్తి విక్రీతా పత్నీ పుత్రశ్చ బాలకః ॥ ౫౩ ॥

విశ్వామిత్ర ఉవాచ -

చతుర్భాగః స్థితో యోఽయం దివసస్య నరాధిప ।

ఏష ఏవ ప్రతీక్ష్యో మే వక్షవ్యం నోత్తరం త్వయా ॥ ౫౪ ॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే

హరిశ్చంద్రస్య పత్నీపుత్రవిక్రయవర్ణనం నామ ద్వావింశోఽధ్యాయః ॥ ౭.౨౨ ॥

౭.౨౩ త్రయోవింశోఽధ్యాయః । హరిశ్చన్ద్రోపాఖ్యానవర్ణనమ్ ।

వ్యాస ఉవాచ -

తమవముక్త్యా రాజానం నిర్భుణం నిష్ఠురం వచః ।

తదాదాయ ధనం పూర్ణం కుపితః కౌశికో యయౌ ॥ ౧॥

విశ్వామిత్రే గతే రాజా తతః శోకముపాగతః ।

శ్వాసోచ్ఛ్వాసం ముహుః కృత్వా ప్రోవాచోఽచ్చైరథోముఖః ॥ ౨॥

విత్తకీతేన యస్సార్ధిర్మయా ప్రేతేన గచ్ఛతి ।

స బ్రవీతు త్వరాయుక్తో యామే తిష్ఠతి భాస్కరః ॥ ౩॥

అథాజగామ త్వరితో ధర్మశ్చాణ్డాలరూపధృక్ ।

దుర్గన్ధో వికృతోరస్కః శ్మశ్రువో దన్తురోఽఘ్రణీ ॥ ౪॥

కృష్ణో లమ్బోదరః స్నిగ్ధః కరాలః పురుషాధమః ।

హస్తజర్జరయష్టిశ్చ శవమాల్యైరలఙ్కృతః ॥ ౫॥

చాణ్డాల ఉవాచ -

అహం గృహ్లామి దాసత్వే భృత్యార్థః సుమహాన్మమ ।

క్షిప్రమాచక్ష్య మౌల్యం కిమేతత్తే సమ్ప్రదీయతే ॥ ౬॥

వ్యాస ఉవాచ -

తం తాదృశమథాలక్ష్య క్రూరదృష్టిం సునిర్భుణమ్ ।

వదన్తమతిదుఃశీలం కన్త్యమిత్యాహ పార్థివః ॥ ౭॥

చాణ్డాల ఉవాచ -

చాణ్డాలోఽహమిహ ఖ్యాతః ప్రవీరేతి నృపోత్తమ ।

శాసనే సర్వదా తిష్ఠ మృతచైలాపహారకః ॥ ౮॥

ఏవముక్తస్తదా రాజా వచనం చేదమబ్రవీత్ ।

బ్రాహ్మణః క్షత్రియో వాపి గృహ్లాత్పితి మతిర్మమ ॥ ౯॥

ఉత్తమస్కోత్తమో ధర్మో మధ్యమస్య చ మధ్యమః ।

అధమస్యాధమశ్చైవ ఇతి ప్రాచుర్మనీషిణః ॥ ౧౦॥

చాణ్డాల ఉవాచ ।

ఏవమేవ త్వయా ధర్మః కథితో నృపసత్తమ ।

అవిచార్య త్వయా రాజన్నధునోక్తం మమాగ్రతః ॥ ౧౧॥

విచారయిత్వా యో బ్రూతే సోఽభీష్టం లభతే నరః ।
సామాన్యమేవ తతోక్తమవిచార్య త్వయానఘ ॥ ౧౨॥

యది సత్యం ప్రమాణం తే గృహీతోఽసి న సంశయః ।
హరిశ్చన్ద్ర ఉవాచ -

అసత్యాన్నరకే గచ్ఛేత్సద్యః క్రూరే నరాధమః ॥ ౧౩॥

తతశ్చాణ్డాలతా సాధ్వీ న వరా మే హ్యసత్యతా ।
వ్యాస ఉవాచ -

త్స్యైవం వదతః ప్రాప్తో విశ్వామిత్రస్తపోనిధిః ॥ ౧౪॥

క్రోధామర్షవివృత్తాక్షః ప్రాహ చేదం నరాధిపమ్ ।
చాణ్డాలోఽయం మనస్థం తే దాతుం విత్తముపస్థితః ॥ ౧౫॥

కస్మాన్న దీయతే మహ్యమశేషా యజ్ఞదక్షిణా ।
రాజోవాచ -

భగవన్నూర్యవంశోత్థమాత్మానం వేద్మీ కౌశిక ॥ ౧౬॥

కథం చాణ్డాలదాసత్వం గమిష్యే విత్తకామతః ।
విశ్వామిత్ర ఉవాచ -

యది చాణ్డాలవిత్రం త్వమాత్మవిక్రయజం మమ ॥ ౧౭॥

న ప్రదాస్యసి చేత్తర్హి శప్స్యామి త్వామసంశయమ్ ।
చాణ్డాలాదథవా విప్రాద్దేహి మే దక్షిణాధనమ్ ॥ ౧౮॥

వినా చాణ్డాలమధునా నాన్యః కశ్చిద్ధనప్రదః ।
ధనేనాహం వినా రాజన్న యాస్యామి న సంశయః ॥ ౧౯॥

ఇదాసీమేవ మే విత్తం న ప్రదాస్యసి చేన్నృప ।
దినేఽర్ధఘటికాశేషే తత్త్వాం శాపాగ్నినా దహే ॥ ౨౦॥

వ్యాస ఉవాచ -

హరిశ్చన్ద్రస్తతో రాజా మృత్యవచ్చితజీవితః ।
ప్రసీదేతి వదన్నాదౌ ఋషేర్జగ్రాహ విహ్వలః ॥ ౨౧॥

హరిశ్చన్ద్ర ఉవాచ -

దాసోఽస్మ్యర్హోఽస్మి దీనోఽస్మి త్వదభక్తశ్చ విశేషతః ।
ప్రసాదం కురు విప్రర్షే కష్టశ్చాణ్డాలసంకరః ॥ ౨౨॥

భవేయం విత్తశేషేణ తవ కర్మకరో వశః ।

తవైవ మునిశార్దూల ప్రేష్యశ్చిత్తానువర్తకః ॥ ౨౩॥

విశ్వామిత్ర ఉవాచ -

ఏవమస్తు మహారాజ మమైవ భవ కింకరః ।

కిన్తు మద్వచనం కార్యం సర్వదైవ నరాధిప ॥ ౨౪॥

వ్యాస ఉవాచ -

ఏవముక్తే౭థ వచనే రాజా హర్షసమన్వితః ।

అమన్యత పునరాతమాత్మానం ప్రాహ కౌశికమ్ ॥ ౨౫॥

తవాదేశం కరిష్యామి సదైవాహం న సంశయః ।

ఆదేశయ ద్విజశ్రేష్ఠ కిం కరోమి తవానఘ ॥ ౨౬॥

విశ్వామిత్ర ఉవాచ -

చాణ్డాలాగచ్ఛ మద్దాసమౌల్యం కిం మే ప్రయచ్ఛసి ।

గృహాణ దాసం మౌల్యేన మయా దత్తం తవాధునా ॥ ౨౭॥

నాస్తి దాసేన మే కార్యం విత్తాశా వర్తతే మమ ।

వ్యాస ఉవాచ -

ఏవముక్తే తదా తేన స్వపచో హృష్టమానసః ॥ ౨౮॥

ఆగత్య సన్నిధౌ తూర్ణం విశ్వామిత్రమభాషత ।

చాణ్డాల ఉవాచ -

దశయోజనవిస్తీర్ణే ప్రయాగస్య చ మణ్డలే ॥ ౨౯॥

భూమిం రత్నమయీం కృత్వా దాస్యే తే౭హం ద్విజోత్తమ ।

అస్య విక్రయణేనేయమార్తిశ్చ ప్రహతా త్వయా ॥ ౩౦॥

వ్యాస ఉవాచ -

తతో రత్నసహస్రాణి సువర్ణమణిమౌక్తికైః ।

చాణ్డాలేన ప్రదత్తాని జగ్రాహ ద్విజసత్తమః ॥ ౩౧॥

హరిశ్చన్ద్రస్తథా రాజా నిర్వికారముఖో౭భవత్ ।

అమన్యత తథా ధైర్యాద్విశ్వామిత్రో హి మే పతిః ॥ ౩౨॥

తత్తదేవ మయా కార్యం యదయం కారయిష్యతి ।

అథాన్తరిక్షే సహసా వాగువాచాశరీరిణీ ॥ ౩౩॥

అన్యణోఽసి మహాభాగ దత్తా సా దక్షిణా త్వయా ।
 తతో దివః పుష్పవృష్టిః పపాత నృపమూర్ధని ॥ ౩౪ ॥
 సాధు సాధ్వీతి తం దేవాః ప్రోచుః సేన్ద్రా మహాజనః ।
 హర్షేణ మహతాఽఽవిష్టో రాజా కౌశికమబ్రవీత్ ॥ ౩౫ ॥

రాజోవాచ -
 త్వం హి మాతా పితా చైవ త్వం హి బన్ధుర్మహామతే ।
 యదర్థం మోచితోఽహం తే క్షణాచ్చైవాన్మణీకృతః ॥ ౩౬ ॥
 కిం కరోమి మహాబాహో శ్రేయో మే వచనం తవ ।
 ఏవముక్తే తు వచనే నృపం మునిరభాషత ॥ ౩౭ ॥

విశ్వామిత్ర ఉవాచ -
 చాణ్డాలవచనం కార్యమద్యప్రభృతి తే నృప ।
 స్వస్తి తేఽస్వీతి తం ప్రోచ్య తదాదాయ ధనం యయౌ ॥ ౩౮ ॥
 ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
 సప్తమస్కంధే హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానవర్ణనం నామ త్రయోవింశోఽధ్యాయః ॥ ౭.౨౩ ॥

౭.౨౪ చతుర్వింశోఽధ్యాయః । హరిశ్చంద్రచింతావర్ణనమ్ ।

శౌనక ఉవాచ -
 తతః కిమకరోద్రాజా చాణ్డాలస్య గృహే గతః ।
 తద్ బ్రూహి సూతవర్య త్వం పృచ్ఛతః సత్వరం హి మే ॥ ౧ ॥
 సూత ఉవాచ -
 విశ్వామిత్రే గతే విప్రే శ్వపచో హృష్టమానసః ।
 విశ్వామిత్రాయ తద్ ద్రవ్యం దత్త్వా బద్ధ్వా నరేశ్వరమ్ ॥ ౨ ॥
 అసత్యో యాస్యసీతుక్త్యా దణ్డేనాతాడయత్తదా ।
 దణ్డప్రహారసంభ్రాంతమతీవ వ్యాకులేన్ద్రియమ్ ॥ ౩ ॥
 ఇష్టబన్ధువియోగార్తమానీయ నిజపక్కణే ।
 నిగడే స్థాపయిత్వా తం స్వయం సుషాప విజ్వరః ॥ ౪ ॥
 నిగడస్థస్తతో రాజా వసంశాచ్ఛాణ్డాలపక్కణే ।
 అన్నపానే పరిత్యజ్య సదా వై తదశోచయత్ ॥ ౫ ॥

తస్యీ దీనముఖీ దృష్ట్వా బాలం దీనముఖం పురః ।
 మాం స్మరన్యసుఖావిష్టా మోక్షయిష్యతి నౌ నృపః ॥ ౬॥
 ఉపాత్తవిత్తో విప్రాయ దత్త్వా విత్తం ప్రతిశ్రుతమ్ ।
 రోదమానం సుతం వీక్ష్య మాం చ సమ్బోధయిష్యతి ॥ ౭॥
 తాతపార్శ్వం వ్రజామీతి రుదన్తం బాలకం పునః ।
 తాత తాతేతి భాషన్తం తథా సమ్బోధయిష్యతి ॥ ౮॥
 న సా మాం మృగశావాక్షీ వేత్తి చాణ్డాలతాం గతమ్ ।
 రాజ్యనాశః సుహృత్స్యాగో భార్యాతనయవిక్రయః ॥ ౯॥
 తతశ్చాణ్డాలతా చేయమహో దుఃఖపరమ్పరా ।
 ఏవం స నివసన్నిత్యం స్మరంశ్చ దయితాం సుతమ్ ॥ ౧౦॥
 నినాయ దివసాన్ రాజా చతురో విధిపీడితః ।
 అథాహ్ని పఞ్చమే తేన నిగడాన్మోచితో నృపః ॥ ౧౧॥
 చాణ్డాలేనానుశిష్టశ్చ మృతచైలాపహారణే ।
 క్రుద్ధేన పరుషైరాక్ష్యైర్నిర్భతస్య చ పునః పునః ॥ ౧౨॥
 కాశ్యాశ్చ దక్షిణే భాగే శ్మశానం విద్యతే మహత్ ।
 తద్రక్షస్వ యథాన్యాయం న త్యాజ్యం తత్త్వయా క్వచిత్ ॥ ౧౩॥
 ఇమం చ జర్జరం దణ్డం గృహీత్వా యాహి మా చిరమ్ ।
 వీరబాహోరయం దణ్డ ఇతి ఘోషస్వ సర్వతః ॥ ౧౪॥
 సూత ఉవాచ -
 కస్మింశ్చిదథ కాలే తు మృతచైలాపహారకః ।
 హరిశ్చన్ద్రోఽభవద్రాజా శ్మశానే దద్యశానుగః ॥ ౧౫॥
 చాణ్డాలేనానుశిష్టస్తు మృతచైలాపహారిణా ।
 రాజా తేన సమాదిష్టో జగామ శవమన్దిరమ్ ॥ ౧౬॥
 పుర్యాస్తు దక్షిణే దేశే విద్యమానం భయానకమ్ ।
 శవమాల్యసమాకీర్ణం దుర్గం బహుధూమకమ్ ॥ ౧౭॥
 శ్మశానం ఘోరసన్నాదం శివాశతసమాకులమ్ ।
 గృద్ధ్రగోమాయుసజ్కీర్ణం శ్వవృన్దపరివారితమ్ ॥ ౧౮॥
 అస్థిసజ్ఘాతసజ్కీర్ణం మహాదుర్గం సజ్కులమ్ ।

అర్ధదగ్ధశవాస్యాని వికసద్దన్తపక్షిభిః ॥ ౧౯ ॥

హసస్త్రీవాగ్నిమధ్యస్థకాయస్యైవం వ్యవస్థితిః ।

నానామృతసుహృన్నాదం మహాకోలాహలాకులమ్ ॥ ౨౦ ॥

హా పుత్ర మిత్ర హా బన్ధో భ్రాతర్వత్స ప్రియాద్య మే ।

హాప్యతే భాగినేయార్హ హా మాతుల పితామహ ॥ ౨౧ ॥

మాతామహ పితః పౌత్ర క్వ గతోఽస్యేహి బాన్ధవ ।

ఇతి శబ్దైః సమాకీర్ణం భైరవైః సర్వదేహినామ్ ॥ ౨౨ ॥

జ్వలన్మాంసవసామేదచూమితి ధ్వనిసంకూలమ్ ।

అగ్నేశ్చటచటాశబ్ధో భైరవో యత్ర జాయతే ॥ ౨౩ ॥

కల్పాన్తసదృశాకారం శ్మశానం తత్సుధారుణమ్ ।

స రాజా తత్ర సమ్ప్రాప్తో దుఃఖాదేవమశోచత ॥ ౨౪ ॥

హా భృత్యా మన్త్రిణో యూయం క్వ తద్రాజ్యం కులోచితమ్ ।

హా ప్రియ పుత్ర మే బాల మాం త్యక్త్వా మన్దభాగ్యకమ్ ॥ ౨౫ ॥

బ్రాహ్మణస్య చ కోపేన గతా యూయం క్వ దూరతః ।

వినా ధర్మం మనుష్యాణాం జాయతే న శుభం క్వచిత్ ॥ ౨౬ ॥

యత్సతో ధారయేత్తస్మాత్సురుషో ధర్మమేవ హి ।

ఇత్యేవం చిన్తయన్తత్ర చాణ్డాలోక్తం పునః పునః ॥ ౨౭ ॥

మలేన దిగ్ధసర్వాఙ్గః శవానాం దర్శనే వ్రజన్ ।

లకుటాకారకల్పశ్చ ధావంశాచపి తతస్తతః ॥ ౨౮ ॥

అస్మిన్ముచ్యత ఇదం మౌల్యం శతం ప్రాప్స్యామి చాగ్రతః ।

ఇదం మమ ఇదం రాజ్య ఇదం చాణ్డాలకస్య చ ॥ ౨౯ ॥

ఇత్యేవం చిన్తయన్ రాజా వ్యవస్థాం దుస్తరాం గతః ।

జీరైకపటసుగ్రన్థికృతకన్ధాపరిగ్రహః ॥ ౩౦ ॥

చితాభస్మరజోలిప్తముఖబాహూదరాఙ్ఘ్రికః ।

నానామేదోవసామజ్జాలిప్తపాణ్యజ్జులిః శ్వసన్ ॥ ౩౧ ॥

నానాశవౌదనకృతక్షున్నివృత్తిపరాయణః ।

తదీయమౌల్యసంశ్లేషకృతమస్తకమణ్డలః ॥ ౩౨ ॥

న రాత్రౌ న దివా శేతే హాహేతి ప్రవదన్ముహుః ।

ఏవం ద్వాదశ మాసాస్తు సీతా వర్షశతోపమాః ॥ ౩౩ ॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్రాయాం సంహితాయాం

సప్తమస్కంధే హరిశ్చంద్రవిస్తావర్ణనం నామ చతుర్వింశోఽధ్యాయః ॥ ౭.౨౪ ॥

౭.౨౫ పంచువింశోఽధ్యాయః । చాణ్డాలాంజ్ఞాయా హరిశ్చంద్రస్య
ఖడ్గ్రహణవర్ణనమ్ ।

సూత ఉవాచ -

ఏకదా తు గతో రస్తుం బాలకైః సహితో బహిః ।

వారాణస్యా నాతిదూరే రోహితాఖ్యః కుమారకః ॥ ౧ ॥

క్రీడాం కృత్వా తతో దర్భాన్ గ్రహీతుముపచక్రమే ।

కోమలాసల్యమూలాంశ్చ సాగ్రాంశ్చక్ష్యనుసారతః ॥ ౨ ॥

ఆర్యప్రీత్యర్థమిత్సుక్ష్వా హస్తయుగ్మేన యత్నతః ।

సలక్షణాశ్చ సమిధో బర్హిరిధ్యం సలక్షణమ్ ॥ ౩ ॥

పలాశకాష్టాన్యాదాయ త్వగ్నిహోమార్థమాదరాత్ ।

మస్తకే భారకం కృత్వా ఖిద్యమానః పదే పదే ॥ ౪ ॥

ఉదకస్థానమాసాద్య తదా బాలస్తృషాన్వితః ।

భువి భారం వినిక్షిప్య జలస్థానే తదా శిశుః ॥ ౫ ॥

కామతః సలిలం పీత్వా విశ్రమ్య చ ముహూర్తకమ్ ।

వల్మీకోపరి విన్యస్తభారో హర్తుం ప్రచక్రమే ॥ ౬ ॥

విశ్వామిత్రాంజ్ఞాయా తావత్కృష్ణసర్వో భయావహః ।

మహావిషో మహాఘోరో వల్మీకాన్నిర్గతస్తదా ॥ ౭ ॥

తేనాసౌ బాలకో దష్టస్తదైవ చ పపాత హ ।

రోహితాఖ్యం మృతం దృష్ట్వా యయుర్బాలా ద్విజాలయమ్ ॥ ౮ ॥

త్వరితా భయసంవిగ్నాః ప్రోచుస్తన్మాతురగ్రతః ।

హే విప్రదాసి తే పుత్రః క్రీడాం కర్తుం బహిర్గతః ॥ ౯ ॥

అస్మాభిః సహితస్తత్ర సర్పదష్టో మృతస్తతః ।

ఇతి సా తద్వచః శ్రుత్వా వజ్రపాతోపమం తదా ॥ ౧౦ ॥

పపాత మూర్చ్ఛితా భూమౌ ఛిన్నేవ కదలీ యథా ।
 అథ తాం బ్రాహ్మణో రుష్టః పానీయేనాభ్యషిచ్ఛత ॥ ౧౧॥
 ముహూర్తాచ్చేతనాం ప్రాప్తా బ్రాహ్మణస్తామథాబ్రవీత్ ।
 బ్రాహ్మణ ఉవాచ -
 అలక్ష్మీకారకం నిర్ద్యం జానతీ త్వం నిశాముఖే ॥ ౧౨॥
 రోదనం కురుషే దుష్టే లజ్జా తే హృదయే న కిమ్ ।
 బ్రాహ్మణేనైవముక్తా సా న కిచ్ఛ్చిద్వాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౧౩॥
 రురోద కరుణం దీనా పుత్రశోకేన పీడితా ।
 ఆశ్రుపూర్ణముఖీ దీనా ధూసరా ముక్తమూర్ధజా ॥ ౧౪॥
 అథ తాం కుపితో విప్రో రాజపత్నీమభాషత ।
 ధిక్త్వాం దుష్టే క్రయం గృహ్య మమ కార్యం విలుమ్పసి ॥ ౧౫॥
 ఆశక్తా చేత్కథం తర్హి గృహీతం మమ తద్ధనమ్ ।
 ఏవం నిర్భర్షితా తేన క్రూరవాక్యైః పునః పునః ॥ ౧౬॥
 రుదితా కారణం ప్రాహ విప్రం గద్గదయా గిరా ।
 స్వామిన్ మమ సుతో బాలః సర్పదష్టో మృతో బహిః ॥ ౧౭॥
 అనుజ్ఞాం మే ప్రయచ్ఛస్వ ద్రష్టుం యాస్యామి బాలకమ్ ।
 దుర్లభం దర్శనం తేన సజ్ఞాతం మమ సువ్రత ॥ ౧౮॥
 ఇత్యుక్త్వా కరుణం బాలా పునరేవ రురోద హ ।
 పునస్తాం కుపితో విప్రో రాజపత్నీమభాషత ॥ ౧౯॥
 బ్రాహ్మణ ఉవాచ -
 శతే దుష్టసమాచారే కిం న జానాసి పాతకమ్ ।
 యః స్వామివేతనం గృహ్య తస్య కార్యం విలుమ్పతి ॥ ౨౦॥
 నరకే పచ్యతే సోఽథ మహారౌరవపూర్వకే ।
 ఉషిత్యా నరకే కల్పం తతోఽసౌ కుక్కుటో భవేత్ ॥ ౨౧॥
 కిమనేనాథవా కార్యం ధర్మసంక్షీర్తనేన మే ।
 యస్తు పాపరతో మూర్ఖః క్రూరో నీచోఽన్యతః శతః ॥ ౨౨॥
 తద్వాక్యం నిష్ఫలం తస్మిన్నభవేద్ బీజమివోషరే ।
 ఏహి తే విద్యతే కిచ్ఛిత్పరలోకభయం యది ॥ ౨౩॥

ఏవముక్తాథ సా విప్రం వేపమానాబ్రవీద్యచః ।
 కారుణ్యం కురు మే నాథ ప్రసీద సుముఖో భవ ॥ ౨౪॥
 ప్రస్తాపయ ముహూర్తం మాం యావద్ ద్రక్ష్యామి బాలకమ్ ।
 ఏవముక్తాథ సా మూర్ధ్నా నిపత్య ద్విజపాదయోః ॥ ౨౫॥
 రురోద కరుణం బాలా పుత్రశోకేన పీడితా ।
 అథాహా కుపితో విప్రుః క్రోధసంరక్తలోచనః ॥ ౨౬॥
 విప్ర ఉవాచ -
 కిం తే పుత్రేణ మే కార్యం గృహకర్మ కురుష్వ మే ।
 కిం న జానాసి మే క్రోధం కశాఘాతఫలప్రదమ్ ॥ ౨౭॥
 ఏవముక్తా స్థితా ధైర్యాద్ గృహకర్మ చకార హా ।
 అర్ధరాత్రో గతస్తస్యాః పాదాభ్యుజ్జాదికర్మణా ॥ ౨౮॥
 బ్రాహ్మణేనాథ సా ప్రోక్తా పుత్రపార్శ్వం వ్రజాధునా ।
 తస్య దాహాదికం కృత్వా పునరాగచ్ఛ సత్వరమ్ ॥ ౨౯॥
 న లుప్యేత యథా ప్రాతర్గృహకర్మ మమేతి చ ।
 తతస్త్వేకాకినీ రాత్రౌ విలపంతీ జగామ హా ॥ ౩౦॥
 దృష్ట్వా మృతం నిజం పుత్రం భృశం శోకేన పీడితా ।
 యూథభ్రష్టా కురజ్జీవ వివత్సా సౌరభీ యథా ॥ ౩౧॥
 వారాణస్యా బహిర్గత్వా క్షణాద్ దృష్ట్వా నిజం సుతమ్ ।
 శయానం రజ్కువదూభామౌ కాష్ఠదర్భతృణోపరి ॥ ౩౨॥
 విలలాపాతిదుఃఖారా శబ్దం కృత్వా సునిష్ఠరమ్ ।
 ఏహి మే సమ్ముఖం కస్మాద్ద్రోషితోఽసి వదాధునా ॥ ౩౩॥
 ఆయాస్యభిముఖో నిత్యమమృత్యుత్వక్వా పునః పునః ।
 గత్వా స్థలత్పదా తస్య పపాతోపరి మూర్ఛితా ॥ ౩౪॥
 పునః సా చేతనాం ప్రాప్య దోర్భాగ్యమాలిఙ్గ్య బాలకమ్ ।
 తన్ముఖే వదనం న్యస్య రురోదార్తస్వనైస్తదా ॥ ౩౫॥
 కరాభ్యాం తాడనం చక్రే మస్తకస్యోదరస్య చ ।
 హా బాల హా శిశో వత్స హా కుమారక సున్దర ॥ ౩౬॥
 హా రాజన్ క్వ గతోఽసి త్వం పశ్యేమం బాలకం నిజమ్ ।

ప్రాణేభ్యోఽపి గరీయాంసం భూతలే పతితం మృతమ్ || ౩౭||

తథాపశ్యన్ముఖం తస్య భూయో జీవితశక్యయా |
నిర్జీవవదనం జ్ఞాత్వా మూర్ఛితా నిపపాత హ || ౩౮||

హస్తేన వదనం గృహ్య పునరేవమభాషత |
శయనం త్యజ హ బాల శీఘ్రం జాగృహి భీషణమ్ || ౩౯||

నిశార్దం వర్ధతే చేదం శివాశతనినాదితమ్ |
భూతప్రేతపిశాచాదిడాకీనీయూథనాదితమ్ || ౪౦||

మిత్రాణి తే గతాన్యస్తాత్త్వమేకస్తు కుతః స్థితః |
సూత ఉవాచ -

ఏవముక్త్యా పునస్తన్వీ కరుణం ప్రరురోద హ || ౪౧||

హ శిశో బాల హో వత్స రోహితాఖ్య కుమారక |
రే పుత్ర ప్రతిశబ్దం మే కస్మాత్త్వం న ప్రయచ్ఛసి || ౪౨||

తవాహం జననీ వత్స కిం న జానాసి పశ్య మామ్ |
దేశత్యాగద్రాజ్యనాశాత్పుత్ర భర్త్రా స్వవిక్రయాత్ || ౪౩||

యద్దాసీత్వాచ్ఛ జీవామి త్వాం దృష్ట్వా పుత్ర కేవలమ్ |
తే జన్మసమయే విప్రైరాదిష్టం యత్త్వనాగతమ్ || ౪౪||

దీర్ఘాయుః పృథివీరాజః పుత్రపౌత్రసమన్వితః |
శౌర్యదానరతిః సత్త్వో గురుదేవద్విజార్చకః || ౪౫||

మాతాపిత్రోస్తు ప్రియకృత్యత్యవాదీ జితేన్ద్రియః |
ఇత్యాది సకలం జాతమసత్యమధునా సుత || ౪౬||

చక్రమత్స్యవాతపత్రశ్రీవత్సస్వస్తికధ్వజాః |
తవ పాణితలే పుత్ర కలశశ్చామరం తథా || ౪౭||

లక్షణాని తథాన్యాని త్వద్ధస్తే యాని సన్ని చ |
తాని సర్వాణి మోఘాని సజ్ఞాతాన్యధునా సుత || ౪౮||

హ రాజన్పుథివీనాథ క్వ తే రాజ్యం క్వ మన్త్రిణః |
క్వ తే సింహాసనం ఛత్రం క్వ తే ఖడ్గః క్వ తద్ధనమ్ || ౪౯||

క్వ సాయోధ్యాయ క్వ హర్మ్యాణి క్వ గజాశ్వరథప్రజాః |
సర్వమేతత్తథా పుత్ర మాం త్యక్త్వా క్వ గతోఽసి రే || ౫౦||

హా కాన్త హా నృపాగచ్ఛ పశ్యేమం స్వసుతం ప్రియమ్ ।
యేన తే రిజ్జతా వక్షః కుఙ్కుమేనావలేపితమ్ ॥ ౫౦॥

స్వశరీరరజఃపక్ష్కైర్విశాలం మలినీకృతమ్ ।
యేన తే బాలభావేన మృగనాభివిలేపితః ॥ ౫౧॥

భృంశితో భాలతిలకస్తవాఙ్కన్ఠేన భూపతే ।
యస్య వక్త్రం మృదా లిప్తం స్నేహద్యై చుమ్భితం మయా ॥ ౫౩॥

తన్ముఖం మక్షికాల్కఙ్గం పశ్యే కీడైర్విదూషితమ్ ।
హా రాజన్ పశ్య తం పుత్రం భువిస్థం రఙ్కవన్మృతమ్ ॥ ౫౪॥

హా దేవ కిం మయా కృత్యం కృతం పూర్వభవాన్తరే ।
తస్య కర్మఫలస్యేహ న పారముపలక్షయే ॥ ౫౫॥

హా పుత్ర హా శిశో వత్స కా కుమారక సున్దర ।
ఏవం తస్యా విలాపం తే శ్రుత్వా నగరపాలకాః ॥ ౫౬॥

జాగృతాస్త్వరితాస్తస్యాః పార్శ్వమీయుః సువిస్మితాః ।
జనా ఊచుః -

కా త్వం బాలస్య కస్యాయం పతిస్తే కుత్ర తిష్ఠతి ॥ ౫౭॥

ఏకైవ నిర్భయా రాత్రౌ కస్మాత్త్వమిహ రోదిషి ।
ఏవముక్తాథ సా తన్వీ న కిఞ్చిద్వాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౫౮॥

భూయోఽపి పృష్టా సా తూష్ఠీం స్తబ్ధీభూతా బభూవ హా ।
విలలాపాతిదుఃఖార్తా శోకాశ్రుష్టతలోచనా ॥ ౫౯॥

అథ తే శఙ్కితాస్తస్యాం రోమాఞ్చితతనూరుహాః ।
సన్తస్తాః ప్రాహురన్యోన్యముద్భృతాయుధపాణయః ॥ ౬౦॥

నూనం స్త్రీ న భవత్యేషా యతః కిఞ్చిన్న భాషతే ।
తస్మాద్వద్యా భవేదేషా యత్నతో బాలఘాతినీ ॥ ౬౧॥

శుభా చేత్తర్హి కిం హ్యత్ర నిశార్ధే తిష్ఠతే బహిః ।
భక్షార్థమనయా నూనమానీతః కస్యచిచ్ఛుః ॥ ౬౨॥

ఇత్యుక్త్వా తైర్మృహితా సా గాఢం కేశేషు సత్వరమ్ ।
భుజయోరపరైశ్చైవ కైశ్చాపి గలకే తథా ॥ ౬౩॥

ఖేవరీ యాస్యతీత్సుక్తం బహుభిః శస్త్రపాణిభిః ।
 ఆకృష్య పక్కణే సీతా చాణ్డాలాయ సమర్పితా ॥ ౬౪ ॥
 హే చాణ్డాల బహిర్దృష్టా హ్యస్మాభిర్బాలఘాతినీ ।
 వధ్యతాం వధ్యతామేష శీఘ్రం సీత్వా బహిఃస్థలే ॥ ౬౫ ॥
 చాణ్డాలః ప్రాహ తాం దృష్ట్వా జ్ఞాతేయం లోకవిశ్రుతా ।
 న దృష్టపూర్వా కేనాపి లోకడిమ్భాన్యనేకధా ॥ ౬౬ ॥
 భక్షితాన్యనయా భూరి భవద్భిః పుణ్యమార్జితమ్ ।
 ఖ్యాతిర్వః శాశ్వతీ లోకే గచ్ఛధ్వం చ యథాసుఖమ్ ॥ ౬౭ ॥
 ద్విజస్త్రీబాలగోఘాతీ స్వర్ణస్త్రీయీ చ యో నరః ।
 అగ్నిదో వర్తమాతీ చ మద్యపో గురుతల్పగః ॥ ౬౮ ॥
 మహాజనవిరోధీ చ తస్య పుణ్యప్రదో వధః ।
 ద్విజస్యాపి స్త్రీయో వాపి న దోషో విద్యతే వధే ॥ ౬౯ ॥
 అస్యా వధశ్చ మే యోగ్య ఇత్యుక్తాః గాడబన్ధనైః ।
 బద్ధ్వా కేశేష్యథాకృష్య రజ్జుభిస్తామతాడయత్ ॥ ౭౦ ॥
 హరిశ్చన్ద్రమథోవాచ వాచా పరుషయా తదా ।
 రే దాన వధ్యతామేషా దుష్టాత్మా మా విచారయ ॥ ౭౧ ॥
 తద్వాక్యం భూపతిః శ్రుత్వా వజ్రపాతోపమం తదా ।
 వేపమానోఽథ చాణ్డాలం ప్రాహ స్త్రీవధశఙ్కితః ॥ ౭౨ ॥
 న శక్తోఽహమిదం కర్తుం ప్రేష్యం దేహి మమాపరమ్ ।
 ఆనాధ్యమపి యత్కర్మ తత్కరిష్యే త్వయోదితమ్ ॥ ౭౩ ॥
 శ్రుత్వా తదుక్తం వచనం శ్వపచో వాక్యమబ్రవీత్ ।
 మా భైషిన్వస్యం గృహాణాసిం వధోఽస్యాః పుణ్యదో మతః ॥ ౭౪ ॥
 బాలానామేవ భయదా నేయం రక్ష్యా కదాచన ।
 తచ్చుత్వా వచనం తస్య రాజా వచనమబ్రవీత్ ॥ ౭౫ ॥
 స్త్రీయో రక్ష్యాః ప్రయత్నేన న హస్తవ్యాః కదాచన ।
 స్త్రీవధే కీర్తితః పాపం మునిభిర్ధర్మతత్పరైః ॥ ౭౬ ॥
 పురుషో యః స్త్రీయం హన్యాజ్ఞానతోఽజ్ఞానతోఽపి వా ।

నరకే పచ్యతే సోఽథ మహారౌరవపూర్వకే || ౭౭||

చాణ్డాల ఉవాచ -

మా వదాసిం గృహాణైనం తీక్షణం విద్యుత్సమప్రభమ్ |
యత్రైకస్మిన్వధం నీతే బహూనాం తు సుఖం భవేత్ || ౭౮||

తస్య హింసా కృతం నూనం బహుపుణ్యప్రదా భవేత్ |
భక్షితాన్యనయా భూరి లోకే డిమ్భాని దుష్టయా || ౭౯||

తత్ప్రిప్రం వధ్యతామేషా లోకః స్వస్థో భవిష్యతి |

రాజోవాచ -

చాణ్డాలాధిపతే తీవ్రం వ్రతం స్త్రీవధవర్జనమ్ || ౮౦||

ఆజన్మతస్తతో యత్నం న కుర్యాం స్త్రీవధే తవ |

చాణ్డాల ఉవాచ -

స్వామికార్యం వినా దుష్ట కిం కార్యం విద్యతేఽపరమ్ || ౮౧||

గృహీత్వా వేతనం మేఽద్య కస్మాత్కార్యం విలుమ్పసి |
యః స్వామివేతనం గృహ్య స్వామికార్యం విలుమ్పతి || ౮౨||

నరకాన్నిష్క్రౌత్తిస్తస్య నాస్తి కల్పాయుతైరపి |

రాజోవాచ -

చాణ్డాలనాథ మే దేహి ప్రాప్యమన్యత్సుదారుణమ్ || ౮౩||

స్వశత్రుం బ్రూహి తం ఊప్రం ఘాతయిష్యామ్యసంశయమ్ |
ఘాతయిత్వా తు తం శత్రుం తవ దాస్యామి మేదినీమ్ || ౮౪||

దేవ దేవోరగైః సిద్ధైర్గర్భైర్వైరపి సంయుతమ్ |

దేవేన్ద్రమపి జేష్యామి నిహత్య నిశితైః శరైః || ౮౫||

ఏతచ్ఛుక్చిత్వా తతో వాక్యం హరిశ్చన్ద్రస్య భూపతేః |

చాణ్డాలః కుపితః ప్రాహ వేపమానం మహిపతిమ్ || ౮౬||

చాణ్డాల ఉవాచ -

(నైతద్వాక్యం సుఘటితం యద్వాక్యం దాసకీర్తితమ్)

చాణ్డాలదాసతాం కృత్వా సురాణాం భాషనే వచః |

దాస కిం బహునా నూనం శృణు మే గదతో వచః || ౮౭||

నిర్లజ్జ తవ చేదస్తి కిఞ్చిత్పాపభయం హృది |

కిమర్థం దాసతాం యాతశ్చాన్డాలస్య తు వేశ్మని ॥ ౮౮ ॥

గృహాణైనం తతః ఖడ్గమస్యాశ్చిన్ధి శిరోఽముజమ్ ।
 ఏవముక్త్యాథ చాణ్డాలో రాజ్ఞే ఖడ్గం న్యవేదయత్ ॥ ౮౯ ॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే
 చాణ్డాలాజ్ఞాయా హరిశ్చన్ద్రస్య ఖడ్గగ్రహణవర్ణనం నామ షష్ఠాఽధ్యాయః ॥
 ౭.౨౫ ॥

౭.౨౬ షడ్వింశోఽధ్యాయః । హరిశ్చన్ద్రోపాఖ్యానే రాజ్ఞో
 హుతాశనప్రవేశోద్యోగవర్ణనమ్ ।

సూత ఉవాచ -

తతోఽథ భూపతిః ప్రాహ రాజ్ఞీం స్థిత్యా హ్యధోముఖః ।
 ఆత్రోపవిశ్యతాం బాలే పాపస్య పురతో మమ ॥ ౧ ॥

శిరస్తే ఛేదయిష్యామి హస్తుం శక్నోతి చేత్కరః ।
 ఏవముక్త్యా సముద్యమ్య ఖడ్గం హస్తుం గతో నృపః ॥ ౨ ॥

న జానాతి నృపః పత్నీం సా న జానాతి భూపతిమ్ ।
 అబ్రవీద్ భృశదుఃఖార్తా స్వమృత్యుమభికాంక్షతి ॥ ౩ ॥

స్త్ర్యువాచ -

చాణ్డాల శ్శృణు మే వాక్యం కింశ్చత్త్వం యది మన్యసే ।
 మృతస్థిప్లతి మే పుత్రో నాతిదూరే బహిః పురాత్ ॥ ౪ ॥

తం దహామి హతం యావదానయిత్వా తవ్నైకమ్ ।
 తావత్ప్రోతీక్ష్యతాం పశ్చాదసినా ఘాతయస్వ మామ్ ॥ ౫ ॥

తేనాథ బాధమిత్సుక్త్యా ప్రేషితా బాలకం ప్రతి ।
 సా జగామాతిదుఃఖార్తా విపలన్తీ సుదారుణమ్ ॥ ౬ ॥

భార్యా తస్య నరేన్ద్రస్య సర్పదష్టం హి బాలకమ్ ।
 హా పుత్ర హా వత్స శిశో ఇత్యేవం వదతీ ముహుః ॥ ౭ ॥

కృశా వివర్ణా మలినా పాంసుధ్వస్తశిరోరుహా ।
 శ్మశానభూమిమాగత్య బాలం స్థాప్య్యావిశదుభవి ॥ ౮ ॥

(రాజన్నద్య స్వబాలం తం పశ్యసీహ మహీతలే ।

రమమాణం స్వసఖిభిర్దష్టం దుష్టాహినా మృతమ్ ॥)
 తస్యా విలాపశబ్దం తమాకర్ణ్య స నరాధిపః ।
 శవసన్నిధిమాగత్య వస్త్రమస్యాక్షిపత్తదా ॥ ౯ ॥
 తాం తథా రుదతీం భార్యాం నాభిజానాతి భూమిపః ।
 చిరప్రవాసనస్తప్తాం పునరాత్మామివాబలామ్ ॥ ౧౦ ॥
 సాపి తం చారుకేశాంతం పురో దృష్ట్వా జటాలకమ్ ।
 నాభ్యజానాన్నుపవరం శుష్కవృక్షత్వచోపమమ్ ॥ ౧౧ ॥
 భూమౌ నిపతితం బాలం దృష్ట్వాశీవిషపీడితమ్ ।
 నరేంద్రలక్షణోపేతమచిన్తయదసౌ నృపః ॥ ౧౨ ॥
 అస్య పూర్ణేంద్రవద్వక్త్రం శుభమున్నసమవ్రణమ్ ।
 దర్పణప్రతిమోత్తుజ్జకపోలయుగశోభితమ్ ॥ ౧౩ ॥
 సీలాన్కేశాన్కుఞ్చిత్రాన్ సాన్ధ్యాస్థిర్హస్తరజ్గణః ।
 రాజీవసదృశే నేత్రే ఓష్ఠౌ బిమ్బఫలోపమా ॥ ౧౪ ॥
 విశాలవక్ష దీర్ఘాక్షో దీర్ఘబాహూన్నతాంసకః ।
 విశాలపాదో గంభీరఃసూక్ష్మాజ్వల్యవనీధరః ॥ ౧౫ ॥
 మృణాలపాదో గంభీరనాభిరుద్ధతకన్ధరః ।
 అహో కష్టం నరేంద్రస్య కస్యాప్యేష కులే శిశుః ॥ ౧౬ ॥
 జాతో నీతః కృతాన్తేన కాలపాశాద్దురాత్మనా ।
 సూత ఉవాచ -
 ఏవం దృష్ట్వాథ తం బాలం మాతురజ్కే ప్రసారితమ్ ॥ ౧౭ ॥
 స్మృతిమభ్యాగతో రాజా హాహేత్యశ్రూణ్యపాతయత్ ।
 సోఽప్యవచ చ వతో మే దశామేతాముపాగతః ॥ ౧౮ ॥
 నీతో యది చ ఘోరేణ కృతాన్తేనాత్మనో వశమ్ ।
 విచారయిత్వా రాజాసౌ హరిశ్చన్ద్రస్తథా స్థితః ॥ ౧౯ ॥
 తతో రాజ్ఞీ మహాదుఃఖావేశాదిదమభాషత ।
 రాజ్ఞ్యవాచ -
 హా వత్స కస్య పాపస్య త్వపధ్యానాదిదం మహత్ ॥ ౨౦ ॥
 దుఃఖమాపతితం ఘోరం తద్రూపం నోపలభ్యతే ।

హా నాథ రాజన్ భవతా మామపాస్య సుదుఃఖితామ్ ॥ ౨౧॥

కస్మిన్సంస్థీయతే స్థానే విశ్రబ్ధం కేన హేతునా ।

రాజ్యనాశం సుహృత్త్వాగో భార్యాతనయవిక్రయః ॥ ౨౨॥

హరిశ్చన్ద్రస్య రాజర్షేః కిం విధాతః కృతం త్వయా ।

ఇతి తస్యా వచః శ్రుత్వా రాజా స్థానచ్యుతస్తదా ॥ ౨౩॥

ప్రత్యభిజ్ఞాయ దేవీం తాం పుత్రం చ నిధనం గతమ్ ।

కష్టం మమైవ పత్నీయం బాలకశ్చాపి మే సుతః ॥ ౨౪॥

జ్ఞాత్వా పపాత సన్తప్తో మూర్ఛుమతిజగామ హ ।

సౌ చ తం ప్రత్యభిజ్ఞాయ తామవస్థాముపాగతమ్ ॥ ౨౫॥

మూర్ఛితా నిపపాతార్తా నిశ్చేష్టా ధరణీతలే ।

చేతనాం ప్రాప్య రాజేన్ద్రో రాజపత్నీ చ తౌ సమమ్ ॥ ౨౬॥

విలేపతుః సుసన్తప్తౌ శోకభారేణ పీడితో ।

రాజోవాచ -

హా వత్స సుకుమారం తే వదనం కుశ్చితాలకమ్ ॥ ౨౭॥

పశ్యతో మే ముఖం దీనం హృదయం కిం న దీర్యతే ।

తాత తాతేతి మధురం బ్రువాణం స్వయమాగతమ్ ॥ ౨౮॥

ఉపగుహ్య కదా వక్ష్యే వత్సవత్సేతి సౌహృదాత్ ।

కస్య జానుప్రణీతేన పిణేన ఊతిరేణునా ॥ ౨౯॥

మమోత్తరీయముత్సక్లం తథాక్లం మలమేష్యతి ।

న వాలం మమ సమూభతం మనో హృదయనన్దన ॥ ౩౦॥

(మయాసి పితృమాన్పిత్రా విక్రీతో యేన వస్తువత్ ।)

గతం రాజ్యమశేషం మే సబాన్దవధనం మహత్ ।

(హీనదైవాన్సృశంసేన దృష్టో మే తనయస్తతః ।)

అహం మహాహిదష్టస్య పుత్రస్యాననపక్కుజమ్ ॥ ౩౧॥

నిరీక్షన్నద్య ఘోరేణ విషేణాధిక్రతోఽధునా ।

ఏవముక్త్వా తమాదాయ బాలకం బాష్పగర్ధదః ॥ ౩౨॥

పరిష్యజ్య చ నిశ్చేష్టో మూర్ఛుయా నిపపాత హ ।

తతస్తం పతితం దృష్ట్వా శైవ్యా చైవమచిన్తయత్ ॥ ౩౩॥

ఆయం స పురుషవ్యాఘ్రః స్వరేణైవోపలక్ష్యతే ।
 విద్వజ్జనమనశ్చన్దో హరిశ్చన్దో న సంశయః ॥ ౩౪ ॥
 తథాస్య నాసికా తుఙ్గా తిలపుష్పోపమా శుభా ।
 దన్తాశ్చ ముకులప్రఖ్యాః ఖ్యాతకీర్తేర్మహాత్మనః ॥ ౩౫ ॥
 శ్మశానమాగతః కస్మాద్యద్యేవం స నరేశ్వరః ।
 విహాయ పుత్రశోకం సా పశ్యన్తీ పతితం పతిమ్ ॥ ౩౬ ॥
 ప్రహృష్టా విస్మితా దీనా భర్తృపుత్రార్తిపీడితా ।
 విక్షతీ సా తదాపతన్మూర్చ్ఛయా ధరణీతలే ॥ ౩౭ ॥
 ప్రాప్య చేతశ్చ శనకైః సా గద్గదమభాషత ।
 ధిక్త్వాం దైవ హ్యకరుణ నిర్మర్యాద జగుప్పిత ॥ ౩౮ ॥
 యేనాయమమరప్రఖ్యో సీతో రాజా శ్వపాకతామ్ ।
 రాజ్యనాశం సుహృత్త్వాగం భార్యాతనయవిక్రయమ్ ॥ ౩౯ ॥
 ప్రాపయిత్వాపి యేనాద్య చాణ్డాలోఽయం కృతో నృపః ।
 నాద్య పశ్యామి తే ఛత్రం సింహాసనమథాపి వా ॥ ౪౦ ॥
 చామరవ్యజనే వాపి కోఽయం విధివిపర్యయః ।
 యస్యాస్య వ్రజతః పూర్వం రాజానో భృత్యతాం గతాః ॥ ౪౧ ॥
 స్వోత్తరీయైః ప్రకుర్వన్తి విరజస్కం మహీతలమ్ ।
 సోఽయం కపాలసంలగ్నో ఘటిపటనిరన్తరే ॥ ౪౨ ॥
 మృతనిర్మాల్యసూత్రాన్తర్లగ్నకేశసుదారుణే ।
 వసానిష్పన్దసంశుష్కమహాపటలమణ్డితే ॥ ౪౩ ॥
 భస్మాఙ్గారార్థదగ్ధాస్థిమజ్జాసఙ్ఖట్టభీషణే ।
 గృధ్రగోమాయునాదార్తే పుష్టక్షుద్రవిహాఙ్గమే ॥ ౪౪ ॥
 చితాధూమాయతపఠే నీలీకృతదిగన్తరే ।
 కుణపాస్వాదనముదా సమ్ప్రకృష్టనిశాచరే ॥ ౪౫ ॥
 చరత్యమేధ్యే రాజేన్ద్రః శ్మశానే దుఃఖపీడితః ।
 ఏవముక్త్యాథ సంశ్లిష్య కణ్ఠే రాజ్ఞో నృపాత్మజా ॥ ౪౬ ॥
 కష్టం శోకసమావిష్టా విలలాపార్తయా గిరా ।
 రాజన్ స్వప్నోఽథ తథ్యం వా యదేతన్మన్యతే భవాన్ ॥ ౪౭ ॥

తత్కథ్యతాం మహాభాగ మనో వై ముహ్యతే మమ ।
 యద్యేతదేవ ధర్మజ్ఞ నాస్తి ధర్మే సహాయతా ॥ ౪౮ ॥
 తథైవ విప్రదేవాదిపూజనే సత్యపాలనే ।
 నాస్తి ధర్మః కుతః సత్యం నార్జవం నాన్మశంసతా ॥ ౪౯ ॥
 యత్ర త్వం ధర్మపరమః స్వరాజ్యాదవరోపితః ।
 సూత ఉవాచ -
 ఇతి తస్యా వచః శ్రుత్వా నిఃశ్వస్యోష్ణం సగద్గదః ॥ ౫౦ ॥
 కథయామాస తన్వజ్ఞైశ్చ యథా ప్రాప్తః శ్వపాకతామ్ ।
 రుదిత్వా సా తు సుచిరం నిఃశ్వస్యోష్ణం సుదుఃఖితా ॥ ౫౧ ॥
 స్వపుత్రమరణం భీరుర్యథావత్తం న్యవేదయత్ ।
 శ్రుత్వా రాజా తథా వాక్యం నిపపాత మహీతలే ॥ ౫౨ ॥
 మృతపుత్రం సమానీయ జిహ్వాయా విలిహన్ముహుః ।
 హరిశ్చన్ద్రమథో ప్రాహ శైవ్యా గద్గదయా గిరా ॥ ౫౩ ॥
 కురుష్వ స్వామినః ప్రేష్యం ఛేదయిత్వా శిరో మమ ।
 స్వామిద్రోహో న తేఽస్త్వద్య మాసతోభవ భూపతే ॥ ౫౪ ॥
 మాసత్యం తవ రాజేన్ద్ర పరద్రోహస్తు పాతకమ్ ।
 ఏతదాకర్ణ్య రాజా తు పపాత భువి మూర్చ్ఛితః ॥ ౫౫ ॥
 క్షణేన చేతనాం ప్రాప్య విలలాపాతిదుఃఖితః ।
 రాజోవాచ -
 కథం ప్రియే త్వయా ప్రోక్తం వచనం త్వతినిష్ఠరమ్ ॥ ౫౬ ॥
 యదశక్యం భవేద్వక్తుం తత్కర్మ క్రియతే కథమ్ ।
 పత్స్యవాచ -
 మయా చ పూజితా గౌరీ దేవా విప్రాస్తథైవ చ ॥ ౫౭ ॥
 భవిష్యసి పతిస్త్వం మే హ్యన్యస్మిన్జాన్మని ప్రభో ।
 శ్రుత్వా రాజా తదా వాక్యం నిపపాత మహీతలే ॥ ౫౮ ॥
 మృతస్య పుత్రస్య తదా చుచుమ్భ దుఃఖితో ముఖమ్ ।
 రాజోవాచ -

ప్రియే న రోచతే దీర్ఘం కాలం క్లేశం మయాశితుమ్ ॥ ౫౯ ॥
 నాత్మాయత్తోఽహం తన్వన్తి పశ్య మే మన్దభాగ్యతామ్ ।
 చాణ్డాలేనాననుజ్ఞాతః ప్రవేక్ష్యే జ్వలనం యది ॥ ౬౦ ॥
 చాణ్డాలదాసతాం యాన్యే పునరప్యన్యజన్మని ।
 నరకం చ వరం ప్రాప్య ఖేదం ప్రాప్స్యామి దారుణమ్ ॥ ౬౧ ॥
 తాపం ప్రాప్స్యామి సమ్ప్రాప్య మహారౌరవరౌరవే ।
 మగ్నస్య దుఃఖజలధౌ వరం ప్రాణైర్వియోజనమ్ ॥ ౬౩ ॥
 ఏకోఽపి బాలకో యోఽయమాసీద్వంశకరః సుతః ।
 మమ దైవానయోగేన మృతో సోఽపి బలీయసా ॥ ౬౩ ॥
 కథం ప్రాణాన్విముఞ్చామి పరాయత్తోఽస్మి దుర్గతః ।
 తథాపి దుఃఖబాహుల్యాత్స్యవ్యామి తు నిజాం తనుమ్ ॥ ౬౪ ॥
 త్రైలోక్యే నాస్తి తద్దుఃఖం నాసిపత్రవనే తథా ।
 వైతరణ్యాం కుతస్తద్వద్వాదృశం పుత్రవిప్లవే ॥ ౬౫ ॥
 సోఽహం సుతశరీరేణ దీప్యమానే హుతాశనే ।
 నిపతిష్యామి తన్వన్తి క్షన్తవ్యం తన్మమాధునా ॥ ౬౬ ॥
 న వక్తవ్య త్వయా కిఞ్చిదతః కమలలోచనే ।
 మమ వాక్యం చ తన్వన్తి నిబోధాహతమానసా ॥ ౬౭ ॥
 అనుజ్ఞాతాథ గచ్ఛ త్వం విప్రవేశ్మ శుచిస్మితే ।
 యది దత్తం యది హుతం గురవో యది తోషితాః ॥ ౬౮ ॥
 సన్గమః పరలోకే మే నిజపుత్రేణ చేత్త్వయా ।
 ఇహాలోకే కుతస్త్యేతద్భవిష్యతి సమీప్సితమ్ ॥ ౬౯ ॥
 యన్మయా హసతా కిఞ్చిద్రహసి త్వాం శుచిస్మితే ।
 అశేషముక్తం తత్సర్వం క్షన్తవ్యం మమ యాస్యతః ॥ ౭౦ ॥
 రాజపత్నీతి గర్వేణ నావక్ష్యేయః స మే ద్విజః ।
 సర్వయత్నైన తోష్యం స్యాత్స్వామీ దైవతవచ్ఛభే ॥ ౭౧ ॥
 రాజ్ఞ్యవాచ ।
 అహమప్యత్ర రాజర్షే నిపతిష్యే హుతాశనే ।
 దుఃఖభారాసహ దేవ సహ యాస్యామి వై త్వయా ॥ ౭౨ ॥

త్వయా సహ మమ శ్రేయో గమనం నాన్యథా భవేత్ |
 సహ స్వర్గం చ నరకం త్వయా భోజ్యోమి మానద |
 శ్రుత్వా రాజా తదోవాచ ఏవమస్తు పతివ్రతే || ౭౩||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే
 హరిశ్చన్ద్రోపాఖ్యానే రాజ్ఞో హుతాశనప్రవేశోద్యోగవర్ణనం నామ షడ్వింశోఽధ్యాయః ||
 ౭.౨౬ ||

౭.౨౭ సప్తవింశోఽధ్యాయః | హరిశ్చన్ద్రాఖ్యానశ్రవణఫలవర్ణనమ్ |

సూత ఉవాచ -

తతః కృత్వా చితాం రాజా ఆరోప్య తనయం స్వకమ్ |
 భార్యయా సహితో రాజా బద్ధాఙ్గులిపుటస్తదా || ౧||

చిన్తయన్పరమేశానీం శతాక్షీం జగదీశ్వరీమ్ |
 పఞ్చకోశాన్తరగతాం పుచ్చబ్రహ్మస్వరూపిణీమ్ || ౨||

రక్తామ్బరపరీధానాం కరుణారససాగరమ్ |
 నానాయుధధరామమ్బాం జగత్పాలనతత్పరామ్ || ౩||

తస్య చిన్తయమానస్య సర్వే దేవాః సవాసవాః |
 ధర్మం ప్రముఖతః కృత్వా సమాజగుప్తస్త్వరాన్వితాః || ౪||

ఆగత్య సర్వే ప్రోచుస్తే రాజఙ్గుణు మహాప్రభో |
 అహం పితామహః సాక్షాద్ధర్మశ్చ భవగాన్స్వయమ్ || ౫||

సాధ్యాః సవిశ్వే మరుతో లోకపాలాః సచారణాః |
 నాగాః సిద్ధాః సగన్ధర్వా రుద్రాశ్చైవ తథాశ్వినౌ || ౬||

ఏతే చాన్యేఽథ బహవో విశ్వామిత్రస్తథైవ చ |
 విశ్వత్రయేణ యో మైత్రీం కర్తుమిచ్ఛతి ధర్మతః || ౭||

విశ్వామిత్రః స తేఽభీష్టమాహర్తుం సమ్యగిచ్ఛతి |
 ధర్మ ఉవాచ -

మా రాజన్ సాహసం కార్షీర్ష్యోఽహం త్వాముపాగతః || ౮||

తితిషాదమసత్త్వాద్వైస్త్వద్గుణైః పరితోషితః |

ఇన్ద్ర ఉవాచ -

హరిశ్చన్ద్ర మహాభాగ ప్రాప్తః శక్రోఽస్మి తేఽన్తికమ్ || ౯ ||

త్వయాద్య భార్యాపుత్రేణ జితా లోకాః సనాతనాః ।

ఆరోహ త్రిదివం రాజన్ భార్యాపుత్రసమన్వితః || ౧౦ ||

సుదుష్ప్రాపం నరైరన్యైర్జితమాత్మీయకర్మభిః ।

సూత ఉవాచ -

తతోఽమృతమయం వర్షమపమృత్యువినాశనమ్ || ౧౧ ||

ఇన్ద్రః ప్రాసృజదాకాశాచ్చితామధ్యగతే శిశౌ ।

పుష్పవృష్టిశ్చ మహతీ దున్దభిస్వన ఏవ చ || ౧౨ ||

సముత్తస్థౌ మృతః పుత్రో రాజ్ఞస్తస్య మహాత్మనః ।

సుకుమారతనుః స్వస్థః ప్రసన్నః ప్రీతమానసః || ౧౩ ||

తతో రాజా హరిశ్చన్ద్రః పరిష్వజ్య సుతం తదా ।

సభార్యః స్వశ్రియా యుక్తో దివ్యమాలామృరావృతః || ౧౪ ||

బభూవ తక్షణాద్ద్వో భూపం చైవమభాషత || ౧౫ ||

సభార్యస్త్వం సపుత్రశ్చ స్వర్లోకం సద్గతిం పరామ్ ।

సమారోహ మహాభాగ నిజానాం కర్మణాం ఫలమ్ || ౧౬ ||

హరిశ్చన్ద్ర ఉవాచ -

దేవరాజాననుజ్ఞాతః స్వామినా శ్వపచేన హి ।

అకృత్వా నిష్కృతిం తస్య నారోక్ష్యే వై సురాలయమ్ || ౧౭ ||

ధర్మ ఉవాచ -

తవైవం భావినం క్లేశమవగమ్యాత్మమాయయా ।

ఆత్మా శ్వపచతాం నీతో దర్శితం తచ్చ పక్కణమ్ || ౧౮ ||

ఇన్ద్ర ఉవాచ -

ప్రార్థ్యతే యత్పరం స్థానం సమనైర్మనుజైర్భువి ।

తదారోహ హరిశ్చన్ద్ర స్థానం పుణ్యకృతాం నృణామ్ || ౧౯ ||

హరిశ్చన్ద్ర ఉవాచ -

దేవరాజ నమస్తుభ్యం వాక్యం చేదం నిబోధ మే ।

మహోక్తమగ్నమనసః కౌసలే నగరే నరాః || ౨౦ ||

తిష్ఠన్తి తానపాస్యైవం కథం యాస్యామ్యహం దివమ్ |
 బ్రహ్మహత్యా సురాపానం గోవధః స్త్రీవధస్తథా || ౨౦||

తుల్యమేభిర్మహత్వాపం భక్తత్యాగాదుదాహృతమ్ |
 భజన్తం భక్తమత్యాజ్యం త్యజతః స్యాత్కథం సుఖమ్ || ౨౧||

తైర్వినా న ప్రయాస్యామి తస్మాచ్ఛక్ర దివం వ్రజ |
 యది తే సహితాః స్వర్గం మయా యాన్తి సురేశ్వర || ౨౩||

తతోఽహమపి యాస్యామి నరకం వాపి తైః సహ |
 ఇన్ద్ర ఉవాచ -
 బహూని పుణ్యపాపాని తేషాం భిన్నాని వై నృప || ౨౪||

కథం సన్ఘాతభోజ్యం త్వం భూప స్వర్గమభీష్సి |
 హరిశ్చన్ద్ర ఉవాచ -
 భుక్త్యై శక్ర నృపో రాజ్యం ప్రభావాత్ప్రకృతేద్రువమ్ || ౨౫||

యజతే చ మహాయజ్ఞైః కర్మ పూర్తం కరోతి చ |
 తచ్చ తేషాం ప్రభావేణ మయా సర్వమనుష్ఠితమ్ || ౨౬||

ఉపదాదాన్న సన్త్యక్త్యై తానహం స్వర్గలిప్సయా |
 తస్మాద్యన్మమ దేవేశ కింఞ్చిదస్తి సుచేష్ఠితమ్ || ౨౭||

దత్తమిష్టమథో జప్తం సామాన్యం తైస్సదస్తు నః |
 బహుకాలోపభోజ్యం చ ఫలం యన్మమ కర్మగమ్ || ౨౮||

తదస్తు దినమప్యేకం తైః సమం త్వప్రసాదతః |
 సూత ఉవాచ -
 ఏవం భవిష్యతీత్యుక్త్వా శక్రస్త్రిభువనేశ్వరః || ౨౯||

ప్రసన్నచేతా ధర్మశ్చ విశ్వామిత్రశ్చ గాధిజః |
 గత్వా తు నగరం సర్వే చాతుర్వర్ణ్యసమాకులమ్ || ౩౦||

హరిశ్చన్ద్రస్య నికటే ప్రోవాచ విబుధాధిపః |
 ఆగచ్ఛన్తు జనాః శీఘ్రం స్వర్గలోకం సుదుర్లభమ్ || ౩౧||

ధర్మప్రసాదాత్సమ్ప్రాప్తం సర్వైర్యుష్మాభిరేవ తు |
 హరిశ్చన్ద్రోఽపి తాన్సర్వాజ్ఞానాన్నగరవాసినః || ౩౨||

ప్రాహ రాజా ధర్మపరో దివమారుహ్యతామితి |

సూత ఉవాచ -

తద్దన్ద్రస్య వచః శ్రుత్వా ప్రీతాస్తస్య చ భూపతేః ॥ ౩౩॥

యే సంసారేషు నిర్విణ్ణాస్తే ధురం స్వసుతేషు వై ।

కృత్వా ప్రహృష్టమనసో దివమారురుహచర్జనాః ॥ ౩౪॥

విమానవరమారూఢాః సర్వే భాస్వరవిగ్రహాః ।

తదా సమ్భూతహర్షాస్తే హరిశ్చన్ద్రశ్చ పార్థివః ॥ ౩౫॥

రాజ్యేఽభిషిచ్య తనయం రోహితాఖ్యం మహామనాః ।

అయోధ్యాశ్శేషే పురే రమ్యే హృష్టపుష్టజనాన్వితే ॥ ౩౬॥

తనయం సుహృదశ్చాపి ప్రతిపూజ్యాభినన్ద్య చ ।

పుణ్యేన లభ్యాం విపులాం దేవాదీనాం సుదుర్లభామ్ ॥ ౩౭॥

సమ్ప్రప్య కీర్తిమతులాం విమానే స మహీపతిః ।

ఆసాఞ్చక్రే కామగమే క్షుద్రఘణ్ణావిరాజితే ॥ ౩౮॥

తతస్తర్హి సమాలోక్య శ్లోకమన్త్రం తదా జగౌ ।

దైత్యాచార్యో మహాభాగః సర్వశాస్త్రార్థతత్త్వవిత్ ॥ ౩౯॥

శుక్ర ఉవాచ -

అహో తితిక్షామాహాత్యమహో దానఫలం మహత్ ।

యదాగతో హరిశ్చన్ద్రో మహేన్ద్రస్య సతోకతామ్ ॥ ౪౦॥

సూత ఉవాచ -

ఏతత్తే సర్వమాఖ్యానం హరిశ్చన్ద్రస్య చేష్టితమ్ ।

యః శృణోతి చ దుఃఖార్తః స సుఖం లభతేఽన్వహమ్ ॥ ౪౧॥

స్వర్గార్థీ ప్రాప్నుయాత్ స్వర్గం సుతార్థీ సుతమాప్నుయాత్ ।

భార్యార్థీ ప్రాప్నుయాద్భార్యం రాజ్యార్థీం రాజ్యమాప్నుయాత్ ॥ ౪౨॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం

సప్తమస్కంధే హరిశ్చన్ద్రాఖ్యానశ్రవణఫలవర్ణనం నామ సప్తవింశోఽధ్యాయః ॥ ౭.౨౭॥

౭.౨౮ అష్టావింశోఽధ్యాయః । శతాక్షీచరిత్రవర్ణనమ్ ।

జనమేజయ ఉవాచ -

విచిత్రమిదమాఖ్యానం హరిశ్చన్ద్రస్య కీర్తితమ్ ।

శతాక్షీపాదభక్తస్య రాజర్షేర్ధార్మికస్య చ ॥ ౧॥

శతాక్షీ సా కుతో జాతా దేవీ భగవతీ శివా ।

తత్కారణం వద మునే సార్థకం జన్మ మే కురు ॥ ౨॥

కో హి దేవ్యా గుణాఞ్చుణ్వుంస్తుప్తిం యాస్యతి శుద్ధధీః ।

పదే పదే౭శ్వమేధస్య ఫలమక్షయ్యమన్నతే ॥ ౩॥

వ్యాస ఉవాచ -

శ్రృణు రాజన్ ప్రవక్ష్యామి శతాక్షీనమ్భవం శుభమ్ ।

తవావాచ్యం న మే కిఞ్చిద్దేవీభక్తస్య విద్యతే ॥ ౪॥

దుర్గమాఖ్యో మహాదైత్యః పూర్వం పరమదారుణః ।

హిరణ్యాక్షాన్వయే జాతో రురుపుత్రో మహాఖలః ॥ ౫॥

దేవానాం తు బలం వేదో నాశే తస్య సురా ఆపి

నఙ్క్ష్యన్త్యేవ న సన్దేహో విధేయం తావదేవ తత్ ॥ ౬॥

విమ్బుశ్యైతత్తపశ్చర్యాం గతః కర్తుం హిమాలయే ।

బ్రహ్మణం మనసా ధ్యాత్వా వాయుభక్షో వ్యతిష్ఠత ॥ ౭॥

సహస్రవర్షపర్యంతం చకార పరమం తపః ।

తేజసా తస్య లోకాస్తు సన్తప్తాః ససురాసురాః ॥ ౮॥

తతః ప్రసన్నో భగవాన్ హంసారూఢశ్చతుర్ముఖః ।

యయౌ తస్మై వరం దాతుం ప్రసన్నముఖపఙ్కజః ॥ ౯॥

సమాధిస్థం మీలితాక్షం స్ఫుటమాహ చతుర్ముఖః ।

వరం వరయ భద్రం తే యస్తే మనసి వర్తతే ॥ ౧౦॥

తవాద్య తపసా తుష్టో వరదేశో౭హమాగతః ।

శ్రుత్వా బ్రహ్మముఖాద్వాణీం వ్యుత్థితః స సమాధితః ॥ ౧౧॥

పూజయిత్వా వరం వవ్రే వేదాన్దేహి సురేశ్వర ।

త్రిమ లోకేషు యే మన్త్రా బ్రాహ్మణేషు సురేష్వపి ॥ ౧౨॥

విద్యన్తే తే తు సాన్నిధ్యే మమ సన్తు మహేశ్వర ।

బలం చ దేహి యేన స్యాద్దేవానాం చ పరాజయః ॥ ౧౩॥

ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా తథాస్త్వీతి వచో వదన్ ।

జగామ సత్యలోకం తు చతుర్వేదేశ్వరః పరః ॥ ౧౪॥

తతః ప్రభృతి విప్రైస్తు విస్మృతా వేదరాశయః ।
 స్నానసన్ధ్యానిత్యహోమశ్రాద్ధయజ్ఞజపాదయః ॥ ౧౫ ॥
 విలుప్తా ధరణీపృష్ఠే హాహాకారో మహానభూత్ ।
 కిమిదం కిమిదం చేతి విప్రా ఊచుః పరస్పరమ్ ॥ ౧౬ ॥
 వేదాభావాత్తదస్మాభిః కర్తవ్యం కిమతః పరమ్ ।
 ఇతి భూమౌ మహానర్థే జాతే పరమదారుణే ॥ ౧౭ ॥
 నిర్జరాః సజరా జాతా హవిర్భాగాద్యభావతః ।
 రురోధ స తదా దైత్యో నగరీమమరావతీమ్ ॥ ౧౮ ॥
 అశక్తాస్తేన తే యోద్ధుం వజ్రదేహాసురేణ చ ।
 పలాయనం తదా కృత్వా నిర్గతా నిర్జరాః క్వచిత్ ॥ ౧౯ ॥
 నిలయం గిరిదుర్గేషు రత్నసానుగుహాసు చ ।
 సంస్థితాః పరమాం శక్తిం ధ్యాయంతస్తే పరామ్బికామ్ ॥ ౨౦ ॥
 అగ్నౌ హోమాద్యభావాత్తు వృష్ట్యభావోఽప్యభూన్నుప ।
 వృష్టేరభావే సంశుష్కం నిర్జలం చాపి భూతలమ్ ॥ ౨౧ ॥
 కూపవాపీతడాగాశ్చ సరితః శుష్కతాం గతాః ।
 అనావృష్టిరియం రాజన్నభూచ్చ శతవార్షికీ ॥ ౨౨ ॥
 మృతాః ప్రజాశ్చ బహుధా గోమహిష్యాదయస్తథా ।
 గృహే గృహే మనుష్యాణామభవచ్ఛవసజ్గిహాః ॥ ౨౩ ॥
 అనర్థే త్వేవముద్భూతే బ్రాహ్మణాః శాన్తచేతసః ।
 గత్వా హిమవతః పార్శ్వే రిరాధయిషవః శివమ్ ॥ ౨౪ ॥
 సమాధిధ్యానపూజాభిర్దేవీం తుష్టువురన్వహమ్ ।
 నిరాహారాస్తదాసక్తాస్తామేవ శరణం యయుః ॥ ౨౫ ॥
 దయాం కురు మహేశాని పామరేషు జనేషు హి ।
 సర్వాపరాధయుక్తేషు నైతచ్ఛ్చాఘ్నం తవామ్బికే ॥ ౨౬ ॥
 కోపం సంహర దేవేశి సర్వాన్తర్యామిరూపిణి ।
 త్వయా యథా ప్రేర్యతేఽయం కరోతి స తథా జనః ॥ ౨౭ ॥
 నాన్యా గతిర్జనస్యాస్య కిం పశ్యసి పునః పునః ।

యథేచ్ఛసి తథా కర్తుం సమర్థాసి మహేశ్వరి ॥ ౨౮ ॥
 సముద్ధర మహేశాని సజ్కుటాత్పరమోత్థితాత్ ॥
 జీవనేన వినాస్నాకం కథం స్యాత్స్థితిరమ్పికే ॥ ౨౯ ॥
 ప్రసీద త్వం మహేశాని ప్రసీద జగదమ్పికే ॥
 అనస్తకోటిబ్రహ్మాణ్ణనాయికే తే నమో నమః ॥ ౩౦ ॥
 నమః కూటస్థరూపాయై చిద్రూపాయై నమో నమః ॥
 నమో వేదాస్తవేద్యాయై భువనేశ్యై నమో నమః ॥ ౩౧ ॥
 నేతి నేతీతి వాక్యైర్యా బోధ్యతే సకలాగమైః ॥
 తాం సర్వకారణాం దేవీం సర్వభావేన సన్నతాః ॥ ౩౨ ॥
 ఇతి సమృద్ధితా దేవీ భువనేశీ మహేశ్వరీ ॥
 అనన్తాక్షిమయం రూపం దర్శయామాస పార్వతీ ॥ ౩౩ ॥
 నీలాంజనసమప్రఖ్యం నీలపద్మాయతేక్షణమ్ ॥
 సుకర్మశనమోత్తుజవృత్తపీనఘనస్తనమ్ ॥ ౩౪ ॥
 బాణముష్టిం చ కమలం పుష్పపల్లవమూలకాన్ ॥
 శాకాదీన్ఫలసంయుక్తాననన్తరససంయుతాన్ ॥ ౩౫ ॥
 క్షుత్త్రుడ్జరాపహాన్ హస్తైర్నిభ్రతీ చ మహాధనుః ॥
 సర్వసౌందర్యసారం తద్రూపం లావణ్యశోభితమ్ ॥ ౩౬ ॥
 కోటిసూర్యప్రతీకాశం కరుణారససాగరమ్ ॥
 దర్శయిత్వా జగద్ధాత్రీ సానస్తనయనోద్భవా ॥ ౩౭ ॥
 మోవయామాస లోకేషు వారిధారాం సహస్రశః ॥
 నవరాత్రం మహావృష్టిరభూన్నేత్రోద్భవైర్రతైః ॥ ౩౮ ॥
 దుఃఖితాన్వీక్ష్య సకలాన్నేత్రాశ్రాణి విముఞ్చతీ ॥
 తర్పితాస్తేన తే లోకా ఓషధ్యః సకలా అపి ॥ ౩౯ ॥
 నదీనదప్రవాహాస్సైర్రతైః సమభవన్నృప ॥
 నీలీయ సంస్థితాః పూర్వం సురాస్తే నిర్గతా బహిః ॥ ౪౦ ॥
 మిలిత్వా ససురా విప్రా దేవీం సమభితుష్టువుః ॥
 నమో వేదాస్తవేద్యే తే నమో బ్రహ్మాస్వరూపిణి ॥ ౪౧ ॥

స్వమాయయా సర్వజగద్విధాత్స్యై తే నమో నమః ।
 భక్తకల్పద్రుమే దేవి భక్తార్థం దేహధారిణి ॥ ౪౨ ॥
 నిత్యతృప్తే నిరుపమే భువనేశ్వరి తే నమః ।
 అస్మచ్ఛాస్త్యర్థమతులం లోచనానాం సహస్రకమ్ ॥ ౪౩ ॥
 త్వయా యతో ధృతం దేవి శతాక్షీ త్వం తతో భవ ।
 క్షుధయా పీడితా మాతః స్తోతుం శక్తిర్న చాస్తి నః ॥ ౪౪ ॥
 కృపాం కురు మహేశాని వేదానప్యాహరామ్భికే ।
 వ్యాస ఉవాచ -
 ఇతి తేషాం వచః శ్రుత్వా శాకాన్స్వకరసంస్థితాన్ ॥ ౪౫ ॥
 స్వాదూని ఫలమూలాని భక్షణార్థం దదౌ శివా ।
 నానావిధాని చాన్నాని పశుభోజ్యాని యాని చ ॥ ౪౬ ॥
 కామ్యానస్తరస్యైర్మృక్తాన్యానవినోద్భవం దదౌ ।
 శాకమ్ఫరీతి నామాపి తద్దినాత్సమభూన్స్పృప ॥ ౪౭ ॥
 తతః కోలాహలే జాతే దూతవాక్యేన బోధితః ।
 ససైన్యః సాయుధో యోద్ధుం దుర్గమాఖ్యోఽసురో యయౌ ॥ ౪౮ ॥
 సహస్రాక్షోహిణీయుక్తః శరాన్ముఞ్చంస్త్వరాన్వితః ।
 రురోధ దేవసైన్యం తద్యద్దేవ్యగ్రే స్థితం పురా ॥ ౪౯ ॥
 తథా విప్రగణం చైవ రోధయామాస సర్వతః ।
 తతః కిలకిలా శబ్దః సమభూద్దేవమణ్డలే ॥ ౫౦ ॥
 త్రాహి త్రాహీతి వాక్యాని ప్రోచుః సర్వే ద్విజామరాః ।
 తతస్తేజోమయం చక్రం దేవానాం పరితః శివా ॥ ౫౧ ॥
 చకార రక్షణార్థాయ స్వయం తస్మాద్ బహిః స్థితా ।
 తతః సమభవద్యుద్ధం దేవ్యా దైత్యస్య చోభయోః ॥ ౫౨ ॥
 శరవర్షసమాచ్ఛన్నం సూర్యమణ్డలమద్భుతమ్ ।
 పరస్పరశరోద్ధ్రస్సముద్భూతాగ్నిసుప్రభమ్ ॥ ౫౩ ॥
 కరోరజ్యాటణత్కారబధిరీకృతదిక్షటమ్ ।
 తతో దేవీశరీరాత్తు నిర్గతాస్తీవ్రశక్తయః ॥ ౫౪ ॥
 కాలికా తారిణీ బాలా త్రిపురా భైరవీ రమా ।

బగలా చైవ మాతఙ్గీ తథా త్రిపురసుందరీ || ౫౫ ||
 కామాక్షీ తులజా దేవీ జమ్భినీ మోహినీ తథా |
 ఛిన్నమస్తా గుహ్యకాలీ దశసాహస్రబాహుకా || ౫౬ ||
 ద్వాత్రింశచ్ఛక్తయశ్చాచన్యాశ్చతుష్షష్టిమితాః పరాః |
 అసంఖ్యాతాస్తతో దేవ్యః సముద్భూతాస్తు సాయుధాః || ౫౭ ||
 మృదఙ్గశఙ్ఖవీణాదినాదీతం సఙ్గరస్థలమ్ |
 శక్తిభిరైత్యసైన్యే తు నాశితేఽక్షోహిణీశతే || ౫౮ ||
 ఆగ్రేసరః సమభవద్దుర్గమో వాహినీపతిః |
 శక్తిభిః సహ యుద్ధం చ చకార ప్రథమం రిపుః || ౫౯ ||
 మహద్భ్యుద్ధం సమభవద్యత్రాభూద్రక్తవాహినీ |
 అక్షోహిణ్యస్తు తాః సర్వా వినష్టా దశభిర్దినైః || ౬౦ ||
 తత ఏకాదశే ప్రాప్తే దినే పరమదారుణే |
 రక్తమాల్యామ్బరధరో రక్తగన్ధానులేపనః || ౬౧ ||
 కృత్వోత్సవం మహాన్తం తు యుద్ధాయ రథసంస్థితః |
 సంరమ్భణైవ మహతా శక్తిః సర్వా విజిత్య చ || ౬౨ ||
 మహాదేవీరథాగ్రే తు స్వరథం సంస్యవేశయత్ |
 తతోఽభవన్మహద్భ్యుద్ధం దేవ్యా రైత్యస్య చోభయోః || ౬౩ ||
 ప్రహరద్యయపర్యన్తం హృదయత్రాసకారకమ్ |
 తతః పఞ్చదశాత్యుగ్రబాణాన్దేవీ ముమోచ హ || ౬౪ ||
 చతుర్భుశ్చతురో వాహన్బాణేనైకేన సారథిమ్ |
 ద్వాభ్యాం నేత్రే భుజౌ ద్వాభ్యాం ధ్వజమేకేన పత్రిణా || ౬౫ ||
 పఞ్చాభిర్బృదయం తస్య వివ్యాధ జగదమ్బికా |
 తతో వమన్ స రుధిరం మమార పుర ఈశితుః || ౬౬ ||
 తస్య తేజస్తు నిర్గత్య దేవీరూపే వివేశ హ |
 హతే తస్మిన్మహావీర్యే శాన్తమాసీజ్జగత్ప్రయమ్ || ౬౭ ||
 తతో బ్రహ్మాదయః సర్వే తుష్టువుర్జగదమ్బికామ్ |
 పురస్కృత్య హరీశానౌ భక్త్యా గద్గదయా గిరా || ౬౮ ||

దేవా ఉచుః ।

జగద్భ్రమవివర్తకకారణే పరమేశ్వరి ।

నమః శాకమ్పరి శివే నమస్తే శతలోచనే ॥ ౬౯ ॥

సర్వోపనిషదుద్ఘుష్టే దుర్గమాసురనాశిని ।

నమో మాయేశ్వరి శివే పంచుకోశాంతరస్థితే ॥ ౭౦ ॥

చేతసా నిర్వికల్పేన యాం ధ్యాయన్తి మునీశ్వరాః ।

ప్రణవార్థస్వరూపాం తాం భజామో భువనేశ్వరీమ్ ॥ ౭౧ ॥

అనన్తకోటిబ్రహ్మాణ్డజననీం దివ్యవిగ్రహామ్ ।

బ్రహ్మవిష్ణోద్విజననీం సర్వభావైర్నతా వయమ్ ॥ ౭౨ ॥

కః కుర్యాత్పామరాన్దృష్ట్వా రోదనం సకలేశ్వరః ।

సదయాం పరమేశానీం శతాక్షీం మాతరం వినా ॥ ౭౩ ॥

వ్యాస ఉవాచ -

ఇతి స్తుతా సురైర్దేవీ బ్రహ్మవిష్ణోద్విభిర్వరైః ।

పూజితా వివిధైర్ద్రవ్యైః సన్తుష్టాభూచ్ఛ తత్క్షణే ॥ ౭౪ ॥

ప్రసన్నా సా తదా దేవీ వేదానాహృత్య సా దదౌ ।

బ్రాహ్మణేభ్యో విశేషేణ ప్రోవాచ పికభాషిణీ ॥ ౭౫ ॥

మమేయం తనురుత్కృష్టా పాలనీయా విశేషతః ।

యయా వినాసర్థ ఏష జాతో దృష్టోఽధునైవ హి ॥ ౭౬ ॥

పూజ్యాహం సర్వదా సేవ్యా యుష్మాభిః సర్వదైవ హి ।

నాతః పరతరం కింఞ్చిత్కల్యాణాయోపదిశ్యతే ॥ ౭౭ ॥

పఠనీయం మమైతద్ధి మాహాత్మ్యం సర్వదోత్రమమ్ ।

తేన తుష్టా భవిష్యామి హరిష్యామి తథాపదః ॥ ౭౮ ॥

దుర్గమాసురహస్త్రీత్వాద్ధుర్గేతి మమ నామ యః ।

గృహ్లాతి చ శతాక్షీతి మాయాం భిత్త్వా వ్రజిత్వసౌ ॥ ౭౯ ॥

కిముక్తేనాత్ర బహునా సారం వక్ష్యామి తత్త్వతః ।

సంసేవ్యాహం సదా దేవాః సర్వైరపి సురాసురైః ॥ ౮౦ ॥

ఇత్యుక్తాన్తర్హితా దేవీ దేవానాం చైవ పశ్యతామ్ ।

సన్తోషం జనయన్త్యైవం సచ్చిదనన్దరూపిణీ ॥ ౮౧ ॥

ఏతత్తే సర్వమాఖ్యాతం రహస్యం పరమం మహత్ ।
 గోపనీయం ప్రయత్నేన సర్వకల్యాణకారకమ్ ॥ ౮౨॥

య ఇమం శృణుయాన్నిత్యమధ్యాయం భక్తితత్పరః ।
 సర్వాన్కామానవాప్నోతి దేవీతోకే మహీయతే ॥ ౮౩॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
 సప్తమస్కంధే శతాక్షీచరిత్రవర్ణనం నామాష్టావింశోఽధ్యాయః ॥ ౭.౨౮॥

౭.౨౯ ఏకోనత్రింశోఽధ్యాయః । భగవతీం సమారాధయిషూణాం దేవానాం
 తపఃకరణవర్ణనమ్ ।

వ్యాస ఉవాచ -
 ఇత్యేవం సూర్యవంశ్యానాం రాజ్ఞాం చరితముత్తమమ్ ।
 సోమవంశోద్భవానాం చ వర్ణనీయం మయా కీయత్ ॥ ౧॥

పరాశక్తిప్రసాదేన మహత్త్వం ప్రతిపేదిరే ।
 రాజన్ సునిశ్చితం విద్ధి పరాశక్తిప్రసాదతః ॥ ౨॥

యద్యద్విభూతిమత్సత్త్వం శ్రీమదూర్జితమేవ వా ।
 తత్తదేవావగచ్ఛ త్వం పరాశక్త్యంశసమ్భవమ్ ॥ ౩॥

ఏతే చాన్యే చ రాజానః పరాశక్తేరుపాసకాః ।
 సంసారతరుమూలస్య కుతారా ఆభవన్నుప ॥ ౪॥

తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన సంసేవ్యా భువనేశ్వరీ ।
 పలాలమివ ధాన్యార్థీ త్యజేదన్యమశేషతః ॥ ౫॥

ఆమథ్య వేదదుగ్ధాబ్ధిం ప్రాప్తం రత్నం మయా నృప ।
 పరాశక్తిపదామ్భోజం కృతకృత్యోఽస్మ్యహం తతః ॥ ౬॥

పఞ్చబ్రహ్మీసనారూఢా నాస్త్వన్యా కాపి దేవతా ।
 తత ఏవ మహాదేవ్యా పఞ్చబ్రహ్మీసనం కృతమ్ ॥ ౭॥

పఞ్చభ్యస్త్యధికం వస్తు వేదేఽవ్యక్తమితిర్యతే ।
 యస్మిన్నోతం చ ప్రోతం చ సైవ శ్రీభువనేశ్వరీ ॥ ౮॥

తామవిజ్ఞాయ రాజేన్ద్ర నైవ ముక్తో భవేన్నరః ।
 యదా చర్మవదాకాశం వేష్టయిష్యన్తి మానవాః ॥ ౯॥

తదా శివామవిజ్ఞాయ దుఃఖస్యాన్తో భవిష్యతి ।

అత ఏవ శ్రుతౌ ప్రాహుః శ్వేతాశ్వతరశాఖినః ॥ ౧౦ ॥

తే ధ్యానయోగానుగతా అపశ్య-
ద్దేవాత్మశక్తిం స్వగుణైర్నిగూఢామ్ ॥ ౧౧ ॥

తస్మాత్ సర్వప్రయత్నేన జన్మసాఫల్యహేతవే ।

లజ్జయా వా భయేనాపి భక్త్యా వా ప్రేమయుక్తయా ।

సర్వసంఘం పరిత్యజ్య మనో హృది నిరుధ్య చ ॥ ౧౨ ॥

తన్నిష్ఠస్తత్పరో భూయాదితి వేదాన్తడిణ్డిమః ।

యేన కేన మిషేణాపి స్వపంస్త్రిష్టన్వ్యజన్నపి ॥ ౧౩ ॥

కీర్తయేత్సతతం దేవీం స వై ముచ్యేత బద్ధనాత్ ।

తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన భజ రాజన్ మహేశ్వరీమ్ ॥ ౧౪ ॥

విరాడ్రూపాం సూత్రరూపాం తథాన్తర్యామిరూపిణీమ్ ।

సోపానక్రమతః పూర్వం తతః శుద్ధే తు చేతసి ॥ ౧౫ ॥

సచ్చిదానందలక్ష్మ్యార్థరూపాం తాం బ్రహ్మరూపిణీమ్ ।

ఆరాధయ పరాం శక్తిం ప్రపఞ్చల్లాసవరీతామ్ ॥ ౧౬ ॥

తస్యాం చిత్తలయో యః స తస్యా ఆరాధనం స్మృతమ్ ।

రాజన్ రాజ్ఞాం పరాశక్తిభక్తానాం చరితం మయా ॥ ౧౭ ॥

ధార్మికాణాం సూర్యసోమవంశజానాం మనస్వినామ్ ।

పావనం కీర్తిదం ధర్మబుద్ధిదం సద్గతిప్రదమ్ ॥ ౧౮ ॥

కథితం పుణ్యదం పశ్చాత్కిమన్యచోఽతుమిచ్ఛసి ।

జనమేజయ ఉవాచ -

గౌరీలక్ష్మీసరస్వతోఽ దత్తాః పూర్వం పరామ్బయా ॥ ౧౯ ॥

హరాయ హరయే తద్వన్నాభిపద్మోద్భవాయ చ ।

తుషారాద్రేశ్చ దక్షస్య గౌరీ కన్యేతి విశ్రుతమ్ ॥ ౨౦ ॥

క్షీరోదధేశ్చ కన్యేతి మహాలక్ష్మీరితి స్మృతమ్ ।

మూలదేవ్యుద్భవనాం చ కథం కన్యాత్వమన్యయోః ॥ ౨౧ ॥

అసమ్భావ్యమిదం భాతి సంశయోఽత్ర మహామునే ।

ధిన్ధి జ్ఞానాసినా తం త్వం సంశయచ్ఛేదతత్పరః ॥ ౨౨ ॥

వ్యాస ఉవాచ -

శృణు రాజన్ ప్రవక్ష్యామి రహస్యం పరమాద్భుతమ్ |
దేవీభక్తస్య తే కింఞ్చిదవాచ్యం న హి విద్యతే || ౨౩||

దేవీత్రయం యదా దేవత్రయాయాదాత్పరామ్బికా |
తదాప్రభృతి తే దేవాః సృష్టికార్యాణి చక్రీరే || ౨౪||

కస్మింశ్చిత్సమయే రాజన్ దైత్యా హాలాహలాభిధాః |
మహాపరాక్రమా జాతాస్తైలోక్యం తైర్జితం క్షణాత్ || ౨౫||

బ్రహ్మణో వరదానేన దర్పితా రజతాచలమ్ |
రురుధుర్నిజసేనాభిస్తథా వైకుణ్ఠమేవ చ || ౨౬||

కామారిః కైటభారిశ్చ యుద్ధోద్యోగం చ చక్రతుః |
షష్ఠవర్షసహస్రాణామభూద్యుద్ధం మహోత్కటమ్ || ౨౭||

హాహాకారో మహానాసీద్దేవదానవసేనయోః |
మహతాథ ప్రయత్నేన తాభ్యాం తే దానవా హతాః || ౨౮||

స్వస్వస్థానేషు గత్వా తావభిమానం చ చక్రతుః |
స్వశక్త్యోర్నికటే రాజన్ యద్యశాదేవ తే హతాః || ౨౯||

అభిమానం తయోర్జ్ఞాత్వా ఫలహాస్యం చ చక్రతుః |
మహాలక్ష్మీశ్చ గౌరీ చ హాస్యం దృష్ట్వా తయోస్తు తౌ || ౩౦||

దేవావతీవ సజ్కుర్ధౌ మోహితావాదిమాయయా |
దురుత్తరం చ దదతురవమానపురఃసరమ్ || ౩౧||

తతస్తే దేవతే తస్మిన్క్షణే త్యక్త్వా తు తౌ పునః |
అన్తర్హితే చాభవతాం హాహాకారస్తదా హ్యభూత్ || ౩౨||

నిస్తేజస్కా చ నిఃశక్తీ విక్షిప్తా చ విచేతనౌ |
అవమానాత్తయోః శక్త్యోర్జ్ఞాతౌ హరిహరౌ తదా || ౩౩||

బ్రహ్మో చింతాతురో జాతః కిమేతత్సముపస్థితమ్ |
ప్రధానౌ దేవతామధ్యే కథం కార్యాక్షమావమూ || ౩౪||

అకాణ్ఠే కిం నిమిత్తేన సజ్కుటం సముపస్థితమ్ |
ప్రలయో భవితా కిం వా జగతోఽస్య నిరాగసః || ౩౫||

నిమిత్తం నైవ జానేఽహం కథం కార్యా ప్రతిక్రియా ।
 ఇతి చింతాతురోఽత్యర్థం దధ్యో మీలితలోచనః ॥ ౩౬ ॥

పరాశక్తిప్రకోపాత్తు జాతమేతదితి స్మ హా ।
 జానంస్తదా సావధానః పద్మజోఽభూన్నుపోత్తమ ॥ ౩౭ ॥

తతస్తయోశ్చ యత్కార్యం స్వయమేవాఽకరోత్తదా ।
 స్వశక్తేశ్చ ప్రభావేణ కియత్కాలం తపోనిధిః ॥ ౩౮ ॥

తతస్తయోస్తు స్వస్వర్థం మన్వాదీన్స్వసుతానథ ।
 ఆహ్వయామాస ధర్మాత్మా సనకాదీంశ్చ సత్వరః ॥ ౩౯ ॥

ఉవాచ వచనం తేభ్యః సన్నతేభ్యస్తపోనిధిః ।
 కార్యాసక్తోఽహమధునా తపః కర్తుం న చ క్షమః ॥ ౪౦ ॥

పరాశక్తేస్తు తోషార్థం జగద్భారయతోఽస్మ్యహమ్ ।
 శివవిష్ణూ చ విక్షిప్తౌ పరాశక్తిప్రకోపతః ॥ ౪౧ ॥

తస్మాత్తాం పరమాం శక్తిం యూయం సన్తోషయన్త్వథ ।
 అత్యద్భుతం తపః కృత్వా భక్త్యా పరమయా యుతాః ॥ ౪౨ ॥

యథా తౌ పూర్వవృత్తౌ చ స్యాత శక్తియుతావపి ।
 తథా కురుత మత్పుత్రా యశోవృద్ధిర్భవేద్ధి వః ॥ ౪౩ ॥

కులే యస్య భవేజ్జన్మ తయోః శక్తోస్తు తత్కులమ్ ।
 పావయేజ్జగతీం సర్వాం కృతకృత్యం స్వయం భవేత్ ॥ ౪౪ ॥

వ్యాస ఉవాచ -
 పితామహవచః శ్రుత్వా గతాః సర్వే వనాన్తరే ।
 రిరాధయిషవః సర్వే దక్షాద్యా విమలాన్తరాః ॥ ౪౫ ॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం
 సంహితాయాం సప్తమస్కంధే భగవతీం సమారాధయిషాణాం
 దేవానాం తపఃకరణవర్ణనం నామైకోనత్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౭.౨౯ ॥

౭.౩౦ త్రింశోఽధ్యాయః । దేవీపీఠవర్ణనమ్ ।

వ్యాస ఉవాచ -
 తతస్తే తు వనోద్దేశే హిమాచలతటాశ్రయాః ।

మాయాబీజజపాసక్తాస్తపశ్చేరుః సమాహితాః ॥ ౧॥

ధ్యాయతాం పరమాం శక్తిం లక్షవర్షాణ్యభూన్నుప |
తతః ప్రసన్నా దేవీ సా ప్రత్యక్ష్యం దర్శనం దదౌ ॥ ౨॥

పాశాఙ్కుశవరాభీతిచతుర్బాహుస్త్రిలోచనా |
కరుణారససమ్పూర్ణా సచ్చిదానందరూపిణీ ॥ ౩॥

దృష్ట్వా తాం సర్వజననీం తుష్టువుర్మునయోఽమలాః |
నమస్తే విశ్వరూపాయై వైశ్వానరసుమూర్తయే ॥ ౪॥

నమస్తేజనరూపాయై సూత్రాత్మవపుషే నమః |
యస్మిన్సర్వే లింగదేహో ఓతప్రోతా వ్యవస్థితాః ॥ ౫॥

నమః ప్రాజ్ఞస్వరూపాయై నమోఽవ్యాకృతమూర్తయే |
నమః ప్రత్యక్ష్యరూపాయై నమస్తే బ్రహ్మమూర్తయే ॥ ౬॥

నమస్తే సర్వరూపాయై సర్వలక్ష్యాత్మమూర్తయే |
ఇతి స్తుత్వా జగద్ధాత్రిం భక్తిగద్గదయా గిరా ॥ ౭॥

ప్రణేముశ్చరణామ్భాజం దక్షాద్యా మునయోఽమలాః |
తతః ప్రసన్నా సా దేవీ ప్రోవాచ పికభాషిణీ ॥ ౮॥

వరం బ్రూత మహాభాగా వరదాహం సదా మతా |
తస్యాస్తు వచనం శ్రుత్వా హరవిష్ణోస్తనోః శమమ్ ॥ ౯॥

తయోస్తచ్చక్తిలాభం చ వన్దిరే నృపసత్తమ |
దక్షోఽథ పునరప్యాహ జన్మ దేవి కులే మమ ॥ ౧౦॥

భవేత్తవామ్బు యేనాహం కృతకృత్యో భవే ఇతి |
జపం ధ్యానం తథా పూజాం స్థానాని వివిధాని చ ॥ ౧౧॥

వద మే పరమేశాని స్వముఖేనైవ కేవలమ్ |
దేవ్యువాచ -
మచ్ఛక్తోఽరవమానాచ్ఛ జాతావస్థా తయోర్ద్వయోః ॥ ౧౨॥

నైతాదృశః ప్రకర్తవ్యో మేఽపరాధః కదాచన |
అధునా మత్కృపాలేశాచ్ఛరీరే స్వస్థతా తయోః ॥ ౧౩॥

భవిష్యతి చ తే శక్తి త్వద్గృహే క్షీరసాగరే |
జనిష్యతస్తత్ర తాభ్యాం ప్రాప్సుతః ప్రేరితే మయా ॥ ౧౪॥

మాయాబీజం హి మస్త్రో మే ముఖ్యః ప్రియకరః సదా ।
 ధ్యానం విరాట్స్వరూపం మేఽథవా త్వత్పురతః స్థితమ్ ॥ ౧౫॥
 సచ్చిదానందరూపం వా స్థానం సర్వం జగన్మమ ।
 యుష్మాభిః సర్వదా చాహం పూజ్యా ధ్యాయా చ సర్వదా ॥ ౧౬॥
 వ్యాస ఉవాచ -
 ఇత్యుక్త్వాన్తర్దధే దేవీ మణిదీప్తిపాధివాసినీ ।
 దక్షిణ్యా మునయః సర్వే బ్రహ్మణం పునరాయయుః ॥ ౧౭॥
 బ్రహ్మణే సర్వవృతాన్తం కథయామాసురాదరాత్ ।
 హరో హరిశ్చ స్వస్థౌ తౌ స్వస్వకార్యక్షమా నృప ॥ ౧౮॥
 జాతౌ పరామ్భాకృపయా గర్వేణ రహితౌ తదా ।
 కదాచితదథ కాలే తు మహాః శాక్తమవాతరత్ ॥ ౧౯॥
 దక్షదేహీ మహారాజ త్రైలోక్యేఽప్యతనవోఽభవత్ ।
 దేవాః ప్రముదితాః సర్వే పుష్పవృష్టిం చ చక్రీరే ॥ ౨౦॥
 నేదుర్దుస్త్వభయః స్వర్గే కరకోణాహతా నృప ।
 మనాంస్యాసన్ప్రసన్నాని సాధూనామమలాత్మనామ్ ॥ ౨౧॥
 సరితో మార్గవాహిన్యః సుప్రభోఽభూద్ధివాకరః ।
 మగ్గలాయాం తు జాతాయాం జాతం సర్వత్ర మగ్గలమ్ ॥ ౨౨॥
 తస్యా నామ సతీం చక్రే సత్యత్వాత్పరసంవిదః ।
 దదౌ పునః శివాయాథ తస్య శక్తిస్తు యాభవత్ ॥ ౨౩॥
 సా పునర్జ్వలనే దగ్ధా దైవయోగాన్మనోర్ఘ్నప ।
 జనమేజయ ఉవాచ -
 అనర్థకరమేతత్తే శ్రావితం వచనం మునే ॥ ౨౪॥
 ఏతాదృశం మహద్వస్తు కథం దగ్ధం హుతాశనే ।
 యన్నామస్మరణాన్పుణాం సంసారాగ్నిభయం న హి ॥ ౨౫॥
 కేన కర్మవిపాకేన మనోర్దగ్ధం తదేవ హి ।
 వ్యాస ఉవాచ -
 శృణు రాజన్ పురా వృత్తం సతీదాయస్య కారణమ్ ॥ ౨౬॥

కదాచిదథ దుర్వాసా గతో జామ్బూనదేశ్వరీమ్ |
 దదర్శ దేవీం తత్రాసౌ మాయాబీజం జజాప సః || ౨౭||
 తతః ప్రసన్నా దేవేశీ నిజకణ్ఠగతాం స్రజమ్ |
 భ్రమద్భ్రమరసంసక్తాం మకరస్థమదాకులామ్ || ౨౮||
 దదౌ ప్రసాదభూతాం తాం జగ్రాహ శిరసా మునిః |
 తతో నిర్గత్య తరసా వ్యోమమార్దేణ తాపసః || ౨౯||
 ఆజగమ స యత్రాస్తే దక్షః సాక్షాత్పతీపితా |
 సస్థర్శనార్థమమ్బాయా ననామ చ సతీపదే || ౩౦||
 పృష్టో దక్షేణ స మునిర్మాలా కస్యాస్త్యతాకికీ |
 కథం లభ్థా త్వయా నాథ దుర్లభా భువి మానవైః || ౩౧||
 తచ్చుత్వా వచనం తస్య ప్రోవాచాశ్రయితేక్షణః |
 దేవ్యాః ప్రసాదమతులం ప్రేమగద్గదితాన్తరః || ౩౨||
 ప్రార్థయామాస తాం మాలాం తం మునిం స సతీపితా |
 ఆదేయం శక్తిభక్తాయ నాస్తి త్రైలోక్యమణ్డలే || ౩౩||
 ఇతి బుద్ధ్యా తు తాం మాలాం మనవే స సమర్పయత్ |
 గృహీతా శిరసా మాలా మనునా నిజమన్దిరే || ౩౪||
 స్థాపితా శయనం యత్ర దమ్పత్యోరతిసుస్థరమ్ |
 పశుకర్మరతో రాత్రౌ మాలాగంధేన మోదితః || ౩౫||
 అభవత్స మహీపాలస్తేన పాపేన శక్కురే |
 శివే ద్వేషమత్థిర్జాతో దేవ్యాం సత్యాం తథా నృప || ౩౬||
 రాజంస్తేనాపరాధేన తజ్జన్యో దేహ ఏవ చ |
 సత్యా యోగాగ్నినా దగ్ధః సతీధర్మదిదృక్షయా || ౩౭||
 పునశ్చ హిమవత్పృష్ఠే ప్రాదురాసీత్తు తన్మహాః |
 జనమేజయ ఉవాచ -
 దహ్యామానే సతీదేహే జాతే కిమకరోచ్ఛివః || ౩౮||
 ప్రాణాధికా సతీ తస్య తద్వియోగేన కాతరః |
 వ్యాస ఉవాచ -
 తతః పరం తు యజ్ఞాతాం మయా వక్తుం న శక్యతే || ౩౯||

త్రైలోక్యప్రలయో జాతః శివకోపాగ్నినా నృప |
 వీరభద్రః సముత్పన్నో భద్రకాలీగణాన్వితః || ౪౦||
 త్రైలోక్యనాశనోద్యుక్తో వీరభద్రో యదాభవత్ |
 బ్రహ్మాదయస్తదా దేవాః శక్కురం శరణం యయుః || ౪౧||
 జాతే సర్వస్వనాశేఽపి కరుణానిధిరీశ్వరః |
 అభయం దత్తవాంస్తేభ్యో బస్తవక్రేణ తం మనుమ్ || ౪౨||
 అజీవయన్మహాత్మాసౌ తతః ఖిన్నో మహేశ్వరః |
 యజ్ఞవాటముపాగమ్య రురోద భృశదుఃఖితః || ౪౩||
 అపశ్యత్తాం సతీం వహ్నా దహ్యామానాం తు చిత్కలామ్ |
 స్కంధేఽప్యారోపయామాస హా సతీతి వదన్ముహుః || ౪౪||
 బభ్రామ భ్రాస్తచిత్తః సన్నానాదేశేషు శక్కురః |
 తదా బ్రహ్మాదయో దేవాశ్చింతామాపురనుత్తమామ్ || ౪౫||
 విష్ణుస్తు త్వరయా తత్ర ధనురుద్యమ్య మార్గణైః |
 చిచ్ఛేదావయవాన్సత్యాస్తత్రాస్థానేషు తేఽపతన్ || ౪౬||
 తత్రాస్థానేషు తత్రాసీన్నానామూర్తిధరో హరః |
 ఉవాచ చ తతో దేవాన్స్థానేష్యేతేషు యే శివామ్ || ౪౭||
 భజన్తి పరయా భక్త్యా తేషాం కిఞ్చిన్న దుర్లభమ్ |
 నిత్యం సన్నిహితా యత్ర నిజాఙ్గేషు పరామ్బికా || ౪౮||
 స్థానేష్యేతేషు యే మర్త్యాః పురశ్చరణకర్మిణః |
 తేషాం మన్త్రాః ప్రసిద్ధ్యన్తి మాయాబీజం విశేషతః || ౪౯||
 ఇత్యుక్త్వా శక్కురస్తేషు స్థానేషు విరహాతురః |
 కాలం నిన్యే నృపశ్రేష్ఠ జపధ్యానసమాధిభిః || ౫౦||
 జనమేజయ ఉవాచ -
 కాని స్థానాని తాని స్యుః సిద్ధపీఠాని చానఘ |
 కతి సఙ్ఖ్యాని నామాని కాని తేషాం చ మే వద || ౫౧||
 తత్ర స్థితానాం దేవీనాం నామాని చ కృపాకర |

కృతార్థోఽహం భవే యేన తద్వదాశు మహామునే || ౫౨||

వ్యాస ఉవాచ -

శృణు రాజన్పువక్ష్యామి దేవేపీరాని సామృత్తమ్ |

యేషాం శ్రవణమాత్రేణ పాపహీనో భవేన్నరః || ౫౩||

యేషు యేషు చ పీఠేషూపాస్యేయం సిద్ధికాఙ్క్షిభిః |

భూతికామైరభిధ్యేయా తాని వక్ష్యామి తత్త్వతః || ౫౪||

వారాణస్యాం వితాలాక్షీ గౌరీముఖనివాసినీ |

క్షేత్రే వై నైమిషారణ్యే ప్రోక్తా సా లిఙ్గధారిణీ || ౫౫||

ప్రయాగే లలితా ప్రోక్తా కాముకీ గన్ధమాదనే |

మానసే కుముదా ప్రోక్తా దక్షిణే చోత్తరే తథా || ౫౬||

విశ్వకామా భగవతీ విశ్వకామప్రపూరణీ |

గోమన్తే గోమతీ దేవీ మన్దరే కామచారిణీ || ౫౭||

మదోక్కటా చైత్రరథే జయస్తీ హస్తినాపురే |

గౌరీ ప్రోక్తా కాన్యకుబ్జే రమాభ తు మలయాచలే || ౫౮||

ఏకామ్రపీఠే సమ్ప్రోక్తా దేవీ సా కీర్తిమత్యపి |

విశ్వే విశ్వేశ్వరీం ప్రాహుః పురుహూతాం చ పుష్కరే || ౫౯||

కేదారపీఠే సమ్ప్రోక్తా దేవీ సన్మార్గదాయినీ |

మన్దా హిమవతః పృష్ఠే గోకర్ణే భద్రకర్ణికా || ౬౦||

స్థానేశ్వరే భవానీ తు బిల్వలే బిల్వపత్రికా |

శ్రీశైలే మాధవీ ప్రోక్తా భద్రా భద్రేశ్వరే తథా || ౬౧||

వరాహశైలే తు జయా కమలా కమలాలయే |

రుద్రాణీ రుద్రకోట్యాం తు కాలీ కాలఙ్జరే తథా || ౬౨||

శాలగ్రామే మహాదేవీ శివలిక్ష్ణే జలప్రియా |

మహాలిక్ష్ణే తు కపిలా మాకోటే ముకుటేశ్వరీ || ౬౩||

మాయాపుర్యాం కుమారీ స్యాత్సన్తానే లలితామ్బికా |

గయాయాం మఙ్గలా ప్రోక్తా విమలా పురుషోత్తమే || ౬౪||

ఉత్పలాక్షీ సహస్రాక్షే హిరణ్యాక్షే మహోత్పలా |

విపాశాయామమోఘాక్షీ పాడలా పుణ్ణివర్ధనే ॥ ౬౫ ॥

నారాయణీ సుపార్యేష్వ తు త్రికుటే రుద్రసుందరీ ।
విపులే విపులా దేవీ కల్యాణీ మలయాచలే ॥ ౬౬ ॥

సహ్యాద్రావేకవీరా తు హరిశ్చన్ద్రే తు చన్దికా ।
రమణా రామతీర్థే తు యమునాయాం మృగావతీ ॥ ౬౭ ॥

కోటవీ కోటతీర్థే తు సుగన్ధా మాధవే వనే ।
గోదావర్యాం త్రిసన్ధ్యా తు గణ్గాద్వారే రతిప్రియా ॥ ౬౮ ॥

శివకుణ్డే శుభానన్దా నన్దిని దేవికాతటే ।
రుక్మిణీ ద్వాపరవత్యాం తు రాధా వృన్దావనే వనే ॥ ౬౯ ॥

దేవకీ మధురాయాం తు పాతాలే పరమేశ్వరీ ।
చిత్రకూటే తథా సీతా విన్ధ్యే విన్ధ్యాధివాసినీ ॥ ౭౦ ॥

కరవీరే మహాలక్ష్మీరూమా దేవీ వినాయకే ।
ఆరోగ్యా వైద్యనాథే తు మహాకాలే మహేశ్వరీ ॥ ౭౧ ॥

అభయేత్యుష్ణతీర్థేషు నితమ్బా విన్ధ్యపర్వతే ।
మాణ్డవ్యే మాణ్డవీ నామ స్వాహా మాహేశ్వరీపురే ॥ ౭౨ ॥

ఛగలణ్డే ప్రచణ్డా తు చణ్డీకామరకణ్డకే ।
సోమేశ్వరే వరారోహా ప్రభాసే పుష్కరావతీ ॥ ౭౩ ॥

దేవమాతా సరస్వత్యాం పారావారా తటే స్మృతా ।
మహాలయే మహాభాగా పయోష్ణ్యాం పిఙ్గలేశ్వరీ ॥ ౭౪ ॥

సింహికా కృతశౌచే తు కార్తికే త్వతిశాఙ్కరీ ।
ఉత్పలావర్తకే లోలా సుభద్రా శోణసన్గమే ॥ ౭౫ ॥

మాతా సిద్ధవనే లక్ష్మీరనన్గా భరతాశ్రమే ।
జాలన్దరే చిత్తముఖీ తారా కిష్కిన్దపర్వతే ॥ ౭౬ ॥

దేవదారువనే పుష్టిరేధా కాశ్మీరమణ్డలే ।
భీమా దేవీ హిమాద్రౌ తు తుష్టిర్విశ్వేశ్వరే తథా ॥ ౭౭ ॥

కపాలమోచనే శుద్ధిర్మాతా కామావరోహణే ।
శఙ్ఖోద్ధారే ధారా నామ ధృతిః పిఙ్గారకే తథా ॥ ౭౮ ॥

కలా తు చన్ద్రభాగాయామచ్ఛదే శివధారిణీ ।
 వేణాయామమృతా నామ బదర్యాముర్వశీ తథా ॥ ౭౯ ॥
 ఔషధిశోఽత్తరకురౌ కుశదీప్వే కుశోదకా ।
 మన్మథా హేమకూటే తు కుముదే సత్యవాదినీ ॥ ౮౦ ॥
 అశ్వత్థే వన్దనీయా తు నిధిరైశ్శ్రవణాలయే ।
 గాయత్రీ వేదవదనే పార్యతీ శివసన్నిధౌ ॥ ౮౧ ॥
 దేవతోకే తథేన్ద్రాణీ బ్రహ్మాస్యేషు సరస్వతీ ।
 సూర్యబిమ్బే ప్రభా నామ మాతృణాం వైష్ణవీ మతా ॥ ౮౨ ॥
 అరున్ధతీ సతీనాం తు రామాసు చ తిలోత్తమా ।
 చిత్రే బ్రహ్మకలా నామ శక్తిః సర్వశరీరిణామ్ ॥ ౮౩ ॥
 ఇమాన్యష్ట శతాని స్యుః పీఠాని జనమేజయ ।
 తత్సంఖ్యైకాస్తదీశాన్యో దేవ్యశ్చ పరికీర్తితాః ॥ ౮౪ ॥
 సతీదేవ్యఙ్గభూతాని పీఠాని కథితాని చ ।
 అన్యాన్యపి ప్రసంజేన యాని ముఖ్యాని భూతలే ॥ ౮౫ ॥
 యః స్మరేచ్ఛృణుయాద్వాపి నామాష్టశతముత్తమమ్ ।
 సర్వపాపవినిర్ముక్తో దేవీలోకం పరం వ్రజేత్ ॥ ౮౬ ॥
 ఏతేషు సర్వపీఠేషు గచ్ఛేద్వ్యాత్రావిధానతః ।
 సన్తర్పయేచ్ఛ పిత్రాదీఙ్ఘృద్ధాదీని విధాయ చ ॥ ౮౭ ॥
 కుర్యాచ్ఛ మహతీం పూజాం భగవత్యా విధానతః ।
 క్షమాపయేజ్జగధాత్రిం జగదమ్బాం ముహుర్ముహుః ॥ ౮౮ ॥
 కృతకృత్యం స్వమాత్మానం జానీయాజ్జనమేజయ ।
 భక్త్యభోజ్యాదిభిః సర్వాన్బ్రాహ్మణాన్ఫోజయేత్తతః ॥ ౮౯ ॥
 సువాసినీః కుమారీశ్చ బటుకాదీంస్తథా నృప ।
 తస్మిన్మేత్రే స్థితా యే తు చాణ్డాలాద్యా అపి ప్రభో ॥ ౯౦ ॥
 దేవీరూపాః స్మృతాః సర్వే పూజనీయాస్తతో హి తే ।
 ప్రతిగ్రహాదికం సర్వం తేషు క్షేత్రేషు వర్జయేత్ ॥ ౯౧ ॥
 యథాశక్తి పురశ్చర్యాం కుర్యాన్మన్తస్య సత్తమః ।
 మాయాబీజేన దేవేశీం తత్తత్పిఠాధివాసినీమ్ ॥ ౯౨ ॥

పూజయేదనిశం రాజన్ పురశ్చరణకృద్భవేత్ |
 విత్తశాత్యం న కురీష్వత దేవీభక్తిపరో నరః || ౯౩ ||
 య ఏవం కురుతే యాత్రాం శ్రీదేవ్యాః ప్రీతమానసః |
 సహస్రకల్పపర్యంతం బ్రహ్మలోకే మహత్తరే || ౯౪ ||
 వసన్తి పితరస్తస్య సోఽపి దేవీపురే తథా |
 ఆన్తే లభ్యా పరం జ్ఞానం భవేన్ముక్తో భవామ్బుధేః || ౯౫ ||
 నామాష్టశతజాపేన బహవః సిద్ధతాం గతాః |
 యత్రైతల్లిఖితం సాక్షాత్సుస్తకే వాపి తిష్ఠతి || ౯౬ ||
 గ్రహమారీభయాదీని తత్ర నైవ భవన్తి హి |
 సౌభాగ్యం వర్ధతే నిత్యం యథా పర్వణి వారిధిః || ౯౭ ||
 న తస్య దుర్లభం కిञ్చిన్నామాష్టశతజాపినః |
 కృతకృత్యో భవేన్నూనం దేవీభక్తిపరాయణః || ౯౮ ||
 నమన్తి దేవతాస్తం వై దేవీరూపో హి స స్మృతః |
 సర్వథా పూజ్యతే దేవైః కిం పునర్మనుజోత్తమైః || ౯౯ ||
 శ్రాద్ధకాలే పరేదేతన్నామాష్టశతముత్తమమ్ |
 తృప్తాస్తత్ప్రతితరః సర్వే ప్రయాన్తి పరమాం గతిమ్ || ౧౦౦ ||
 ఇమాని ముక్తిక్షేత్రాణి సాక్షాత్సంవిన్మయాని చ |
 సిద్ధపీఠాని రాజేన్ద్ర సంశ్రయేన్మతిమాన్నరః || ౧౦౧ ||
 పృష్టం యత్తత్త్వయా రాజన్ముక్తం సర్వం మహేశితః |
 రహస్యాతిరహస్యం చ కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి || ౧౦౨ ||
 ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం
 సప్తమస్కంధే దేవీపీఠవర్ణనం నామ త్రింశోఽధ్యాయః || ౭.౩౦ ||

౭.౩౧ ఏకత్రింశోఽధ్యాయః | హిమాలయగృహే పార్వతీజన్మవిషయే దేవాన్
 ప్రతి దేవీకథనవర్ణనమ్ |

జనమేజయ ఉవాచ |

ధరాధరాధీశమాలావావిరాసీత్పరం మహాః |

యదుక్తం భవతా పూర్వం విస్తరాత్తద్వదస్వ మే ॥ ౧॥

కో విరజ్యేత మతిమాన్ పిబళ్ళుక్తికథామృతమ్ ।
 సుధాం తు పిబతాం మృత్యుః స నైతచ్ఛృణ్వతో భవేత్ ॥ ౨॥

వ్యాస ఉవాచ ।

ధన్యోఽసి కృతకృత్యోఽసి శిక్షితోఽసి మహాత్మభిః ।
 భాగ్యవానసి యద్దేవ్యాం నిర్వాణా భక్తిరస్తి తే ॥ ౩॥

శృణు రాజన్పురా వృత్తం సతీదేహేఽగ్నిభర్జితే ।
 భ్రాన్తః శివస్తు బభ్రామ క్వచిద్దేశే స్థిరోఽభవత్ ॥ ౪॥

ప్రపళ్ళుభానరహితః సమాధిగతమానసః ।
 ధ్యాయన్దేవీస్వరూపం తు కాలం నిన్యే స ఆత్మవాన్ ॥ ౫॥

సౌభాగ్యరహితం జాతం త్రైలోక్యం సచరాచరమ్ ।
 శక్తిహీనం జగత్సర్వం సాబ్ధిద్వీపం సపర్వతమ్ ॥ ౬॥

ఆనన్దః శుష్కతాం యాతః సర్వేషాం హృదయాన్తరే ।
 ఉదాసీనాః సర్వలోకాశ్చిన్తాజర్జరచేతసః ॥ ౭॥

సదా దుఃఖోదధౌ మగ్నా రోగగ్రస్తాస్తదాభవన్ ।
 గ్రహాణాం దేవతానాం చ వైపరీత్యేన వర్తనమ్ ॥ ౮॥

అధిభూతాధిదైవానాం సత్యభావాన్పుషాభవన్ ।
 అథాఽస్మిన్నేవ కాలే తు తారకాఖ్యో మహసురః ॥ ౯॥

బ్రహ్మదత్తవరో దైత్యోఽభవత్త్రైలోక్యనాయకః ।
 శివోరసస్తు యః పుత్రః స తే హన్తా భవిష్యతి ॥ ౧౦॥

ఇతి కల్పితమృత్యుః స దేవదేవైర్మహాసురః ।
 శివోరససుతాభావాజ్జగర్జ చ ననన్ద చ ॥ ౧౧॥

తేన చోపద్రుతాః సర్వే స్వస్థానాత్ప్రొమ్యతాః సురాః ।
 శివోరససుతాభావాశ్చిన్తామాపుర్దురత్యయామ్ ॥ ౧౨॥

నాజ్ఞనా శక్కురస్యాస్తి కథం తత్సుతసమ్భవః ।
 అస్మాకం భాగ్యహీనానాం కథం కార్యం భవిష్యతి ॥ ౧౩॥

ఇతి చిన్తాతురాః సర్వే జగ్మర్వైకుణ్ఠమణ్ణలే ।
 శశంసుర్హరిమేకాన్తే స చోపాయం జగాద హ ॥ ౧౪॥

కుతశ్చింతాతురాః సర్వే కామకల్పద్రుమా శివా ।
 జాగర్తి భూవనేశానీ మణిద్వీపాధివాసినీ ॥ ౧౫ ॥
 అస్మాకమనయా దేవ తదుపేక్షాన్తి నాన్యథా ।
 శిక్షైవేయం జగన్మాత్రా కృతాస్మచ్ఛిక్షణాయ చ ॥ ౧౬ ॥
 లాలనే తాడనే మాతుర్నాకారుణ్యం యథార్భకే ।
 తద్వదేవ జగన్మాతుర్నియన్త్ర్యా గుణదోషయోః ॥ ౧౭ ॥
 అపరాధో భవత్కేవ తనయస్య పదే పదే ।
 కోఽపరః సహతే లోకే కేవలం మాతరం వినా ॥ ౧౮ ॥
 తస్మాద్భూయం పరామ్భాం తాం శరణం యాత మా చిరమ్ ।
 నిర్వాజయ చిత్తవృత్త్యా సా వః కార్యం విధాస్యతి ॥ ౧౯ ॥
 ఇత్యాదిశ్య సురాస్సర్వాన్మహావిష్ణుః స్వజాయయా ।
 సంయుతో నిర్జగామాశు దేవైః సహ సురాధిపః ॥ ౨౦ ॥
 ఆజగామ మహాశైలం హిమవన్తం నగాధిపమ్ ।
 అభవంశ్చ సురాః సర్వే పురశ్చరణకర్మిణః ॥ ౨౧ ॥
 అమ్బాయజ్ఞవిధానజ్ఞా అమ్బాయజ్ఞం చ చక్రీరే ।
 తృతీయాదివ్రతాన్యాశు చక్రుః సర్వే సురా నృప ॥ ౨౨ ॥
 కేచిత్సమాధినిష్ఠాతాః కేచిన్నామపరాయణాః ।
 కేచిత్సూక్ష్మపరాః కేచిన్నామపారాయణోత్సుకాః ॥ ౨౩ ॥
 మన్తపారాయణపరాః కేచిత్కృచ్ఛాచ్ఛాదికారిణః ।
 అన్తర్గాగపరాః కేచిత్కేచిన్నాస్సపరాయణాః ॥ ౨౪ ॥
 హృల్లేఖయా పరాశక్తిః పూజాం చక్రరతస్త్రితాః ।
 ఇత్యేవం బహువర్షాణి కాలోఽగాజ్జనమేజయ ॥ ౨౫ ॥
 అకస్మాచ్చైత్రమాసీయనవమ్యాం చ భృగోర్గినే ।
 ప్రాదుర్భూవ పురతస్తన్మహాః శ్రుతిబోధితమ్ ॥ ౨౬ ॥
 చతుర్దిక్షు చతుర్వైదైర్మూర్తిమద్భిరభిష్టుతమ్ ।
 కోటిసూర్యప్రతీకాశం చన్ద్రకోటిసుశీతలమ్ ॥ ౨౭ ॥
 విద్యుత్కోటిసమానాభమరుణం తత్పరం మహాః ।

వైవ చోర్ధ్వం న తిర్యక్చ న మధ్యే పరిజగ్రభత్ || ౨౮ ||
 ఆద్యస్తరహితం తత్తు న హస్తాద్యఙ్గసంయుతమ్ |
 న చ స్త్రీరూపమథవా న పుంరూపమథోభయమ్ || ౨౯ ||
 దీప్త్యా పిధానం నేత్రాణాం తేషామాసీన్మహీపతే |
 పునశ్చ ధైర్యమాలమ్భ్య యావత్తే దదృశుః సురాః || ౩౦ ||
 తావత్తదేవ స్త్రీరూపేణాభాద్దివ్యం మనోహరమ్ |
 ఆతీవ రమణీయాఙ్గీం కుమారీం నవయౌవనామ్ || ౩౧ ||
 ఉద్యత్పీనకుచద్వన్ద్వనిన్దితామ్భోజకుడ్మలామ్ |
 రణత్కిఙ్కీణికాజాలసిఙ్ఘాన్మఙ్ఘ్రీరమేఖలామ్ || ౩౨ ||
 కనకాఙ్గదకేయూరగ్రైవేయకవిభూషితామ్ |
 అనర్హ్యమణీసమ్భిన్నగలబన్ధవిరాజితామ్ || ౩౩ ||
 తసుకేతకసంరాజన్నీలభ్రమరకున్తలామ్ |
 నితమ్భుబిమ్భుసుభగాం రోమరాజివిరాజితామ్ || ౩౪ ||
 కర్పూరశకలోన్మిశ్రతామ్బులపూరితాననామ్ |
 కనత్కనకతాటఙ్కవిటఙ్కవదనామ్బుజామ్ || ౩౫ ||
 అష్టమీచన్ద్రబిమ్భాభలలాటామాయతభ్రువమ్ |
 రక్తారవిన్దనయనామున్నసాం మధురాధరామ్ || ౩౬ ||
 కున్దకుడ్మలదన్తాగ్రాం ముక్తాహారవిరాజితామ్ |
 రత్నసమ్భిన్నముకుటాం చన్ద్రరేఖావతంసినీమ్ || ౩౭ ||
 మల్లికామాలతీమాలాకేశపాశవిరాజితామ్ |
 కాశ్మీరబిన్దనిటిలాం నేత్రత్రయవిలాసినీమ్ || ౩౮ ||
 పాశాఙ్కశవరాభీతిచతుర్బాహుం త్రిలోచనామ్ |
 రక్తవస్త్రపరీధానాం దాడిమీకుసుమప్రభామ్ || ౩౯ ||
 సర్వశ్శృఙ్గారవేషాఢ్యాం సర్వదేవనమస్కృతామ్ |
 సర్వాశాపూరికాం సర్వమాతరం సర్వమోహినీమ్ || ౪౦ ||
 ప్రసాదసుముఖీమమ్భాం మన్దస్మితముఖామ్బుజామ్ |
 అవ్యాజకరుణామూర్తిం దదృశుః పురతః సురాః || ౪౧ ||

దృష్ట్వా తాం కరుణామూర్తిం ప్రణేమః సకలాః సురాః ।
వక్తుం నాశక్నువన్ కింఞ్చిద్వాష్పసంరుద్ధనిఃస్వనాః ॥ ౪౨॥

కథంజ్ఞైర్మాలమ్బ్య భక్త్యా చానతకన్ధరాః ।
ప్రేమాశ్రుపూర్ణనయనాస్తుప్తువుర్జగదమిభికామ్ ॥ ౪౩॥

దేవా ఊచుః ।
నమో దేవ్యై మహాదేవ్యై శివాయై సతతం నమః ।
నమః ప్రకృత్యై భద్రాయై నియతాః ప్రణతాః స్మ తామ్ ॥ ౪౪॥

తామగ్నివర్ణాం తపసా జ్వలన్తీం
వైరోచనీం కర్మఫలేషు జుష్టామ్ ।
దుర్గాం దేవీం శరణమహం ప్రపద్యే
సుతరసి తరనే నమః ॥ ౪౫॥

దేవీం వాచమజనయన్త దేవా-
స్తాం విశ్వరూపాః పశవో వదన్తి ।
సా నో మన్దోషమూర్జం దుహానా
ధేనుర్వాగస్మానుపసుప్తుతైతు ॥ ౪౬॥

కాలరాత్రిం బ్రహ్మస్తుతాం వైష్ణవీం స్కన్ధమాతరమ్ ।
సరస్వతీమదితిం దక్షదుహితరం నమామః పావనాం శివామ్ ॥ ౪౭॥

మహాలక్ష్మ్యై చ విద్మహే సర్వశక్త్యై చ ధీమహి ।
తన్నో దేవీ ప్రచోదయాత్ ॥ ౪౮॥

నమో విరాట్స్వరూపిణ్యై నమః సూత్రాత్మమూర్తయే ।
నమోఽవ్యాకృతరూపిణ్యై నమః శ్రీబ్రహ్మమూర్తయే ॥ ౪౯॥

యదజ్ఞానాజ్ఞగదాభ్రతి రజ్జసర్పస్రగాదివత్ ।
యజ్ఞానాల్లయమాప్నోతి నమస్తాం భువనేశ్వరీమ్ ॥ ౫౦॥

నుమస్తత్పదలక్ష్మ్యార్థాం చిదేకరసరూపిణీమ్ ।
అఖణ్డానన్దరూపాం తాం వేదతాత్పర్యభూమికామ్ ॥ ౫౧॥

పంచాకోశాతిరిక్తాం తామవస్థాత్రయసాక్షిణీమ్ ।
నుమస్త్యమ్పదలక్ష్మ్యార్థాం ప్రత్యగాత్మస్వరూపిణీమ్ ॥ ౫౨॥

నమః ప్రణవరూపాయై నమో హ్రీజ్కారమూర్తయే ।

నానామస్త్రాత్మికాయై తే కరుణాయై నమో నమః ॥ ౫౩॥

ఇతి స్తుతా తదా దేవైర్మణిదీప్యపాధివాసినీ ।

ప్రాహ వాచా మధురయా మత్తకోకిలనిఃస్వనా ॥ ౫౪॥

శ్రీదేవ్యువాచ ।

వదస్తు విబుధాః కార్యం యదర్థమిహ సజ్గతాః ।

వరదాహం సదా భక్తకామకల్పద్రుమాస్మి చ ॥ ౫౫॥

తిష్ఠన్త్యాం మయి కా చిన్తా యుష్మాకం భక్తిశాలినామ్ ।

సముద్ధరామి మద్భక్తాన్ఘనసంసారసాగరాత్ ॥ ౫౬॥

ఇతి ప్రతిజ్ఞాం మే సత్యాం జానీథ విబుధోత్తమాః ।

ఇతి ప్రేమాకులాం వాణీం శ్రుత్వా సన్తుష్టమానసాః ॥ ౫౭॥

నిర్భయా నిర్జరా రాజన్నూచుర్ఘనం స్వకీయకమ్ ।

దేవా ఊచుః ।

నాజ్ఞాతం కిఞ్చిదప్యత్ర భవత్కాస్తి జగత్త్రయే ॥ ౫౮॥

సర్వజ్ఞయా సర్వసాక్షిరూపిణ్యా పరమేశ్వరీ ।

తారకేణాసురేంద్రేణ పీడితాః స్మృ దివానిశమ్ ॥ ౫౯॥

శివాఙ్గజాద్వధస్తస్య నిర్మితో బ్రహ్మణా శివే ।

శివాఙ్గనా తు నైవాస్తి జానాసి త్వం మహేశ్వరీ ॥ ౬౦॥

సర్వజ్ఞపురతః కిం వా వక్తవ్యం పామరైర్జనైః ।

ఏతదుద్దేశతః ప్రోక్తమపరం తర్కయామ్నికే ॥ ౬౧॥

సర్వదా చరణామ్భోజే భక్తిః స్యాత్తవ నిశ్చలా ।

ప్రార్థనీయమిదం ముఖ్యమపరం దేహహేతవే ॥ ౬౨॥

ఇతి తేషాం వచః శ్రుత్వా ప్రోవాచ పరమేశ్వరీ ।

మమ శక్తిస్తు యా గౌరీ భవిష్యతి హిమాలయే ॥ ౬౩॥

శివాయ సా ప్రదేయా స్యాత్సా వః కార్యం విధాస్యతి ।

భక్తిర్యచ్ఛరణామ్భోజే భూయాద్యుష్మాకమాదరాత్ ॥ ౬౪॥

హిమాలయో హి మనసా మాముపాస్తేతిభక్తితః ।

తతస్తస్య గృహే జన్మ మమ ప్రియకరం మతమ్ ॥ ౬౫॥

వ్యాస ఉవాచ ।

హిమాలయోఽపి తచ్చుత్వాత్యనుగ్రహకరం వచః ।
 బాష్పైః సంరుద్ధకణ్ణాక్షో మహారాజ్ఞిం వచోఽబ్రవీత్ ॥ ౬౬ ॥
 మహాత్తరం తం కురుషే యస్యానుగ్రహమిచ్ఛసి ।
 నోచేత్కావహం జడః స్థాణుః క్వ త్వం సచ్చిత్స్వరూపిణీ ॥ ౬౭ ॥
 అసమ్భావ్యం జన్మశతైస్త్యత్పితృత్వం మమానఘే ।
 అశ్వమేధాదిపుణ్యైర్వా పుణ్యైర్వా తత్సమాధిజైః ॥ ౬౮ ॥
 అద్య ప్రపజ్ఞోఽకీర్తిః స్యాజ్జగన్మాతా సుతాభవత్ ।
 అహో హిమాలయస్యాస్య ధన్యోఽసౌ భాగ్యవానితి ॥ ౬౯ ॥
 యస్యాస్తు జఠరే సన్తి బ్రహ్మాణ్ణానాం చ కోటయః ।
 సైవ యస్య సుతా జాతా కో వా స్యాత్తత్సమో భువి ॥ ౭౦ ॥
 న జానేఽస్మత్పితృణాం కిం స్థానం స్యాన్నిర్మితం పరమ్ ।
 ఏతాదృశానాం వాసాయ యేషాం వంశేఽస్తి మాదృశః ॥ ౭౧ ॥
 ఇదం యథా చ దత్తం మే కృపయా ప్రేమపూర్ణయా ।
 సర్వవేదాస్తసిద్ధం చ త్వద్దూపం బ్రూహి మే తథా ॥ ౭౨ ॥
 యోగం చ భక్తిసహితం జ్ఞానం చ శ్రుతిసమ్మతమ్ ।
 వదస్య పరమేశాని త్వమేవాహం యతో భవేః ॥ ౭౩ ॥
 వ్యాస ఉవాచ ।
 ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా ప్రసన్నముఖపఙ్కజా ।
 వక్తుమారభతామ్బా సా రహస్యం శ్రుతిగూహితమ్ ॥ ౭౪ ॥
 ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే
 హిమాలయగృహే
 పార్వతీజన్మవిషయే దేవాన్ ప్రతి దేవీకథనవర్ణనం నామైకత్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౭.౩౧ ॥

౭.౩౨ ద్వాత్రింశోఽధ్యాయః । దేవ్యా వ్యష్టినమష్టిరూపవర్ణనమ్ ।

శ్రీదేవ్యువాచ ।
 శృణ్వన్తు నిర్జరాః సర్వే వ్యాహరన్త్యా వచో మమ ।
 యస్య శ్రవణమాత్రేణ మద్రూపత్వం ప్రపద్యతే ॥ ౧ ॥
 అహమేవాస పూర్వం తు నాన్యత్కించ్చిన్నగాధిప ।

తదాత్మరూపం చిత్సంవిత్పరబ్రహ్మైకనామకమ్ ॥ ౨॥

అప్రతర్క్యమనిర్దేశ్యమనౌపమ్యమనామయమ్ ।

తస్య కాచిత్స్వతః సిద్ధా శక్తిర్మాయేతి విశ్రుతా ॥ ౩॥

న సతీ సా నాసతీ సా నోభయాత్మా విరోధతః ।

ఏతద్విలక్షణా కాచిద్వస్తుభూతాస్తి సర్వదా ॥ ౪॥

పావకస్యోష్ణతేవేయముష్ణాంశోరివ దీధితిః ।

చన్ద్రస్య చన్ద్రికేవేయం మమేయం సహజా ధ్రువా ॥ ౫॥

తస్యాం కర్మాణి జీవానాం జీవాః కాలాశ్చ సఞ్చరే ।

అభేదేన విలీనాః స్యుః సుషుప్తౌ వ్యవహారవత్ ॥ ౬॥

స్వశక్తేశ్చ సమాయోగాదహం బీజాత్మతాం గతా ।

స్వాధారావరణాత్తస్యా దోషత్వం చ సమాగతమ్ ॥ ౭॥

చైతన్యస్య సమాయోగాన్నిమిత్తత్వం చ కథ్యతే ।

ప్రపఞ్చపరిణామాచ్చ సమవాయిత్యముచ్యతే ॥ ౮॥

కేచిత్తాం తప ఇత్యాహుస్తమః కేచిజ్జడం పరే ।

జ్ఞానం మాయాం ప్రధానం చ ప్రకృతిం శక్తిమప్యజ్ఞామ్ ॥ ౯॥

విమర్శ ఇతి తాం ప్రాహుః శైవశాస్త్రవిశారదాః ।

అవిద్యామితరే ప్రాహుర్వేదతత్త్వార్థచిన్తకాః ॥ ౧౦॥

ఏవం నానావిధాని స్యుర్నామాని నిగమాదిషు ।

తస్యా జడత్వం దృశ్యత్వాజ్ఞాననాశాత్తతోఽసతీ ॥ ౧౧॥

చైతన్యస్య న దృశ్యత్వం దృశ్యత్వే జడమేవ తత్ ।

స్వప్రకాశం చ చైతన్యం న పరేణ ప్రకాశితమ్ ॥ ౧౨॥

అనవస్థాదోషసత్త్వాన్న స్వేనాపి ప్రకాశితమ్ ।

కర్మకర్త్రీవిరోధః స్వాత్మస్మాత్తద్దీపవత్స్వయమ్ ॥ ౧౩॥

ప్రకాశమానమన్వేషాం భాసకం విద్ధి పర్వత ।

అత ఏవ చ నిత్యత్వం సిద్ధసంవిత్తనోర్మమ ॥ ౧౪॥

జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యాదౌ దృశ్యస్య వ్యభిచారతః ।

సంవిదో వ్యభిచారశ్చ నానుభూతోఽస్తి కర్ణిచిత్ ॥ ౧౫॥

యది తస్యాప్యనుభవస్తర్జ్వయం యేన సాక్షిణా ।
 అనుభూతః స ఏవత్ర శిష్టః సంవిద్వపుః పురా ॥ ౧౬ ॥
 అత ఏవ చ నిత్యత్వం ప్రోక్తం సచ్ఛాస్త్రకోవిధైః ।
 ఆనందరూపతా చాస్యాః పరప్రేమాస్పదత్వతః ॥ ౧౭ ॥
 మా న భూవం హి భూయాసమితి ప్రేమాత్మని స్థితమ్ ।
 సర్వస్యాన్యన్య మిథ్యాత్వాదసంజ్ఞత్వం స్ఫుటం మమ ॥ ౧౮ ॥
 అపరిచ్ఛిన్నతాప్యేవమత ఏవ మతా మమ ।
 తచ్చ జ్ఞానం నాత్మధర్మో ధర్మత్వే జడతాఽఽత్మనః ॥ ౧౯ ॥
 జ్ఞానస్య జడశేషత్వం న దృష్టం న చ సమృధివి ।
 చిద్ధర్మత్వం తథా నాస్తి చిత్తశ్చిన్న హి భిద్యతే ॥ ౨౦ ॥
 తస్మాదాత్మా జ్ఞానరూపః సుఖరూపశ్చ సర్వదా ।
 సత్యః పూర్ణోఽప్యసంజ్ఞశ్చ ద్వైతజాలవివర్జితః ॥ ౨౧ ॥
 స పునః కామకర్మాదియుక్తయా స్వీయమాయయా ।
 పూర్వానుభూతసంస్కారాత్ కాలకర్మవిపాకతః ॥ ౨౨ ॥
 అవివేకాచ్చ తత్త్వస్య సిన్ధుజ్ఞావాన్ప్రజాయతే ।
 అబుద్ధిపూర్వః సర్గోఽయం కథితస్తే నగాధిప ॥ ౨౩ ॥
 ఏతద్ధి యన్మయా ప్రోక్తం మమ రూపమలౌకికమ్ ।
 అవ్యాకృతం తదవ్యక్తం మాయాశబలమిత్యపి ॥ ౨౪ ॥
 ప్రోచ్యతే సర్వశాస్త్రేషు సర్వకారణకారణమ్ ।
 తత్త్వానామాదిభూతం చ సచ్చిదానందవిగ్రహమ్ ॥ ౨౫ ॥
 సర్వకర్మఘనీభూతమిచ్ఛాజ్ఞానక్రియాశ్రయమ్ ।
 హ్రీఙ్కారమస్త్రవాచ్యం తదాదితత్త్వం తదుచ్యతే ॥ ౨౬ ॥
 తస్మాదాకాశ ఉత్పన్నః శబ్దతన్మాత్రరూపకః ।
 భవేత్స్పర్శాత్మకో వాయుస్తేజోరూపాత్మకం పునః ॥ ౨౭ ॥
 జలం రసాత్మకం పశ్చాత్తతో గన్ధాత్మికా ధరా ।
 శబ్దైకగుణ ఆకాశో వాయుః స్పర్శరూపాన్వితః ॥ ౨౮ ॥
 శబ్దస్పర్శరూపగుణం తేజ ఇత్యుచ్యతే బుధైః ।
 శబ్దస్పర్శరూపరసైరాపో వేదగుణాః స్మృతాః ॥ ౨౯ ॥

శబ్దస్పర్శరూపరసగంధైః పంచగుణా ధరా ।
 తేభ్యోఽభవన్మహాతున్నత్రం యల్లింగం పరివక్షతే ॥ ౩౦॥
 సర్వాత్మకం తత్సమ్ప్రోక్తం సూక్ష్మదేహోఽయమాత్మనః ।
 అవ్యక్తం కారణో దేహః స చోక్తః పూర్వమేవ హి ॥ ౩౧॥
 యస్మిజ్జగదీబ్జరూపం స్థితం లిజ్గోద్భవో యతః ।
 తతః స్థూలాని భూతాని పంచీకరణమార్గతః ॥ ౩౨॥
 పంచసంఖ్యాని జాయంతే తత్ప్రకారస్త్యభోచ్యతే ।
 పూర్వోక్తాని చ భూతాని ప్రత్యేకం విభజేద్ ద్విధా ॥ ౩౩॥
 ఏకైకం భాగమేకస్య చతుర్థా విభజేద్ గిరే ।
 స్వస్వేతరద్యతీయాంశే యోజనాత్పంచ పంచ తే ॥ ౩౪॥
 తత్కార్యం చ విరాడేహః స్థూలదేహోఽయమాత్మనః ।
 పంచభూతస్థసత్త్వాంశైః శ్రోత్రాదీనాం సముద్భవః ॥ ౩౫॥
 జ్ఞానేన్ద్రియాణాం రాజేన్ద్రి ప్రత్యేకం మిలితైస్తు తైః ।
 అన్తఃకరణమేకం స్యాద్ వృత్తిభేదాచ్చతుర్విధమ్ ॥ ౩౬॥
 యదా తు సజ్గుల్పవికల్పకృత్యం
 తదా భవేత్తన్మన ఇత్యభిఖ్యమ్ ।
 స్యాద్ బుద్ధిసంజ్ఞం చ యదా ప్రవేత్తి
 సునిశ్చితం సంశయహీనరూపమ్ ॥ ౩౭॥
 అనుసన్ధానరూపం తచ్చిత్తం చ పరికీర్తితమ్ ।
 అహంకృత్యాత్మవృత్త్యా తు తదహంకారతాం గతమ్ ॥ ౩౮॥
 తేషాం రణోఽశ్చైర్జాతాని క్రమాత్కర్మేన్ద్రియాణి చ ।
 ప్రత్యేకం మిలితైస్తేషు ప్రాణో భవతి పంచుధా ॥ ౩౯॥
 హృది ప్రాణో గుదేఽపానో నాభిస్థస్తు సమానకః ।
 కణ్ఠదేశేఽప్యదానః స్యాద్ వ్యానః సర్వశరీరగః ॥ ౪౦॥
 జ్ఞానేన్ద్రియాణి పంచైవ పంచకర్మేన్ద్రియాణి చ ।
 ప్రాణాదిపంచుకం చైవ ధియా చ సహితం మనః ॥ ౪౧॥

ఏతత్సూక్ష్మశరీరం స్యాన్మమ లింగం యదుచ్యతే |
 తత్ర యా ప్రకృతిః ప్రోక్తా సా రాజన్ద్వివిధా స్మృతా || ౪౨ ||
 సత్త్వాత్మికా తు మాయా స్యాదవిద్యా గుణమిశ్రితా |
 స్యాశ్రయం యా తు సంరక్షత్యా మాయేతి నిగద్యతే || ౪౩ ||
 తస్యాం యత్ప్రతిబిమ్బం స్యాద్భిమ్బభూతస్య చేశితుః |
 స ఈశ్వరః సమాఖ్యాతః స్యాశ్రయజ్ఞానవాన్పరః || ౪౪ ||
 సర్వజ్ఞః సర్వకర్తా చ సర్వానుగ్రహకారకః |
 అవిద్యాయాం తు యత్కించోత్ప్రతిబిమ్బం నగాధిప || ౪౫ ||
 తదేవ జీవసంజ్ఞం స్యాత్సర్వదుఃఖాశ్రయం పునః |
 ద్వయోరపీహ సమ్ప్రోక్తం దేహత్రయమవిద్యయా || ౪౬ ||
 దేహత్రయాభిమానాచ్ఛాప్యభూన్నామత్రయం పునః |
 ప్రాజ్ఞస్తు కారణాత్మా స్యాత్సూక్ష్మదేహీ తు తైజసః || ౪౭ ||
 స్థూలదేహీ తు విశ్వాఖ్యస్త్రీవిధః పరికీర్తితః |
 ఏవమీశోఽపి సమ్ప్రోక్త ఈశసూత్రవిరాట్పదైః || ౪౮ ||
 ప్రథమో వ్యష్టిరూపస్తు సమష్ట్యాత్మా పరః స్మృతః |
 స హి సర్వేశ్వరః సాక్షాజ్జీవానుగ్రహకామ్యయా || ౪౯ ||
 కరోతి వివిధం విశ్వం నానాభోగాశ్రయం పునః |
 మచ్ఛక్తిప్రేతో నిత్యం మయి రాజన్ప్రకల్పితః || ౫౦ ||
 ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే
 దేవీగీతాయాం దేవ్యా వ్యష్టినమష్టిరూపవర్ణనం నామ ద్వాత్రింశోఽధ్యాయః || ౭.౩౨ ||

౭.౩౩ త్రయస్త్రీంశోఽధ్యాయః | శ్రీదేవీవిరాట్పదరథనసహితం
 దేవకృతతత్త్వవర్ణనమ్ |

దేవ్యువాచ |
 మన్మాయాశక్తీసంక్లుప్తం జగత్సర్వం చరాచరమ్ |
 సాపి మత్తః పృథక్కాయా నాస్త్యేవ పరమార్థతః || ౧ ||
 వ్యవహారదృశా నేయం విద్యా మాయేతి విశ్రుతా |
 తత్త్వదృష్ట్యా తు నాస్త్యేవ తత్త్వమేవాస్తి కేవలమ్ || ౨ ||

సాహం సర్వం జగత్సుష్టావ తదంతః ప్రవిశామ్యహమ్ |
 మాయాకర్మాదిసహితా గిరే ప్రాణపురఃసరా || ౩ ||

లోకాన్తరగతిర్నోచేత్కథం స్యాదితి హేతునా |
 యథా యథా భవన్త్యేవ మాయాభేదాస్తథా తథా || ౪ ||

ఉపాధిభేదాద్భిన్నాహం ఘటాకాశాదయో యథా |
 ఉచ్చసీచాదివస్తూని భాసయన్భాస్కరః సదా || ౫ ||

న దుష్కృతి తథైవాహం దోషైర్లిప్తా కదాపి న |
 మయి బుద్ధ్యాదికర్తృత్వమధ్యపైశ్చైవాపరే జనాః || ౬ ||

వదంతి చాత్మా కర్మేతి విమూఢా న సుబుద్ధయః |
 అజ్ఞానభేదతస్తద్వన్మాయాయా భేదతస్తథా || ౭ ||

జీవేశ్వరవిభాగశ్చ కల్పితో మాయయైవ తు |
 ఘటాకాశమహాకాశవిభాగః కల్పితో యథా || ౮ ||

తథైవ కల్పితో భేదో జీవాత్మపరమాత్మనోః |
 యథా జీవబహుత్వం చ మాయయైవ న చ స్వతః || ౯ ||

తథేశ్వరబహుత్వం చ మాయయా న స్వభావతః |
 దేహేన్ద్రియాదిసంక్షాతవాసనాభేదభేదితా || ౧౦ ||

అవిద్యా జీవభేదస్య హేతుర్నాన్యః ప్రకీర్తితః |
 గుణానాం వాసనాభేదభేదితా యా ధరాధర || ౧౧ ||

మాయా సా పరభేదస్య హేతుర్నాన్యః కదాచన |
 మయి సర్వమిదం ప్రోతమోతం చ ధరణీధర || ౧౨ ||

ఈశ్వరోఽహం చ సూత్రాత్మా విరాడాత్మాహమస్మి చ |
 బ్రహ్మహం విష్ణురుద్రౌ చ గౌరీ బ్రాహ్మీ చ వైష్ణావీ || ౧౩ ||

సూర్యోఽహం తారకాశ్చాహం తారకేశస్తథాస్మ్యహమ్ |
 పశుపక్షిస్వరూపాహం చాణ్డాలోఽహం చ తస్కరః || ౧౪ ||

వ్యాధోఽహం క్రూరకర్మాహం సత్కర్మాహం మహాజనః |
 స్త్రీపున్నపుంసకాకారోఽప్యహమేవ న సంశయః || ౧౫ ||

యచ్చ కిఞ్చిత్కృత్విదిద్వస్తు దృశ్యతే శ్రూయతేఽపి వా |
 అన్తర్బహిశ్చ తత్సర్వం వ్యాప్యాహం సర్వదా స్థితా || ౧౬ ||

న తదస్తి మయా త్యక్తం వస్తు కిఞ్చిచ్చరాచరమ్ |
 యద్యస్తి చేత్తమాఛన్యం స్యాద్యన్ధ్యాపుత్రోపమం హి తత్ || ౧౭||
 రజ్జుర్యథా సర్పమాలాభేదైరేకా విభాతి హి |
 తద్దైవేశాదిరూపేణ భామ్యహం నాత్ర సంశయః || ౧౮||
 అధిష్ఠానాతిరేకేణ కల్పితం తన్న భాసతే |
 తస్మాన్మత్సత్తయైవైతత్సత్తావాన్నాన్యథా భవేత్ || ౧౯||
 హిమాలయ ఉవాచ |
 యథా వదసి దేవేశి సమష్ట్యాఽఽత్మవపుస్త్యిదమ్ |
 తద్దైవ ద్రష్టుమిచ్ఛామి యది దేవి కృపా మయి || ౨౦||
 వ్యాస ఉవాచ |
 ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా సర్వే దేవాః సవిష్టవః |
 ననన్దుర్ముదితాత్మానః పూజయన్తశ్చ తద్వచః || ౨౧||
 అథ దేవమతం జ్ఞాత్వా భక్తకామదుఘా శివా |
 అదర్శయన్నిజం రూపం భక్తకామప్రపూరిణీ || ౨౨||
 అపశ్యంస్తే మహాదేవ్యా విరాడ్రూపం పరాత్పరమ్ |
 ద్యౌర్మస్తకం భవేద్యస్య చన్ద్రసూర్యౌ చ చక్షుషీ || ౨౩||
 దిశః శ్రోత్రే వచో దేవాః ప్రాణో వాయుః ప్రకీర్తితః |
 విశ్వం హృదయమిత్యాహుః పృథివీ జఘనం స్మృతమ్ || ౨౪||
 నభస్తలం నాభినరో జ్యోతిశ్చక్రమురఃస్థలమ్ |
 మహర్లోకస్తు గ్రీవా స్యాజ్జనోలోకో ముఖం స్మృతమ్ || ౨౫||
 తపోలోకో రరాటిస్తు సత్యలోకాదధః స్థితః |
 ఇన్ద్రాదయో బాహవః స్యుః శబ్దః శ్రోత్రం మహేశితుః || ౨౬||
 నాసత్యదస్తా నాసే స్తో గన్ధో పూణం స్మృతో బుధైః |
 ముఖమగ్నిః సమాఖ్యాతో దివారాత్రీ చ పక్షణీ || ౨౭||
 బ్రహ్మస్థానం భ్రూవిజృమ్భోఽప్యోపస్తాలుః ప్రీర్తితాః |
 రసో జిహ్వో సమాఖ్యాతా యమో దంష్ట్రాః ప్రకీర్తితాః || ౨౮||
 దంతాః స్నేహకలా యస్య హాసో మాయా ప్రకీర్తితా |

సర్గస్త్యపాఙ్గమోక్షః స్యాద్ వ్రీడోర్ధ్వోష్టో మహేశితుః ॥ ౨౯ ॥
 లోభః స్యాదధరోష్టోఽస్యాధర్మమార్గస్తు పృష్ఠభూః ।
 ప్రజాపతిశ్చ మేథ్రం స్యాద్యః సప్తా జగతీతలే ॥ ౩౦ ॥
 కుక్షిః సముద్రా గిరయోఽస్థిని దేవ్యా మహేశితుః ।
 నద్యో నాడ్యః సమాఖ్యాతా వృక్షాః కేశాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౩౧ ॥
 కౌమారయౌవనజరా వయోఽస్య గతిరుత్తమా ।
 బలాహకాస్తు కేశాః స్యుః సన్ధ్యే తే వాససీ విభో ॥ ౩౨ ॥
 రాజఞ్చీజగదమ్బాయాశ్చన్ద్రమాస్తు మనః స్మృతః ।
 విజ్ఞానశక్తిస్తు హరీ రుద్రోఽన్తఃకరణం స్మృతమ్ ॥ ౩౩ ॥
 అశ్వా హి జాతయః సర్వాః శ్రోణీదేశే స్థితా విభోః ।
 అతలాదిమహాలోకాః కట్యధోభాగతాం గతాః ॥ ౩౪ ॥
 ఏతాదృశం మహారూపం దదృశుః సురపుంజవాః ।
 జ్వాలామాలాసహస్రాధ్యం లేలిహానం చ జిహ్వయా ॥ ౩౫ ॥
 దంష్ట్రాకటకటారావం వమన్తం వహ్నిమక్షిభిః ।
 నానాయుధధరం వీరం బ్రహ్మక్షత్రోదనం చ యత్ ॥ ౩౬ ॥
 సహస్రశిర్షనయనం సహస్రచరణం తథా ।
 కోటిసూర్యప్రతీకాశం విద్యుత్కోటిసమప్రభమ్ ॥ ౩౭ ॥
 భయఙ్కరం మహాఘోరం హృదక్షోస్త్రాసకారకమ్ ।
 దదృశుస్తే సురాః సర్వే హాహాకారం చ చక్రరే ॥ ౩౮ ॥
 వికమ్పమానహృదయా మూర్ఛామూఘ్రురత్యయామ్ ।
 స్మరణం చ గతం తేషాం జగదమ్బయమిత్యపి ॥ ౩౯ ॥
 అథ తే యే స్థితా వేదాశ్చతుర్దిక్షు మహావిభోః ।
 బోధయామాసురత్యుగ్రం మూర్ఛాతో మూర్ఛితాన్సురాన్ ॥ ౪౦ ॥
 అథ తే ధైర్యమాలమ్భ్య లభ్యా చ శ్రుతిముత్తమామ్ ।
 ప్రేమాశ్రుపూర్ణనయనా రుద్ధకణ్ఠాస్తు నిర్జరాః ॥ ౪౧ ॥
 బాష్పగద్గదయా వాచా స్తోతుం సముపచక్రరే ।
 దేవా ఊచుః ।

అపరాధం క్షమస్వామ్భ పాహి దీనాంస్త్యదుద్భవాన్ ॥ ౪౨॥

కోపం సంహర దేవేశి సభయా రూపదర్శనాత్ ।

కా తే స్తుతిః ప్రకర్తవ్యా పామరైర్నిర్జ్వలైరిహ ॥ ౪౩॥

స్వస్యాప్యజ్ఞేయ ఏవాసౌ యావాన్యశ్చ స్వవిక్రమః ।

తదర్వాణ్ణాయమానానాం కథం స విషయో భవేత్ ॥ ౪౪॥

నమస్తే భువనేశాని నమస్తే ప్రణవాత్మికే ।

సర్వవేదాస్తసంసిద్ధే నమో హ్రీఙ్కారమూర్తయే ॥ ౪౫॥

యస్మాదగ్నిః సముత్పన్నో యస్మాత్సూర్యశ్చ చన్ద్రమాః ।

యస్మాదోషధయః సర్వాస్తస్మై సర్వాత్మనే నమః ॥ ౪౬॥

యస్మాచ్ఛ దేవాః సమ్భూతాః సాధ్యాః పక్షిణ ఏవ చ ।

పశవశ్చ మనుష్యాశ్చ తస్మై సర్వాత్మనే నమః ॥ ౪౭॥

ప్రాణాపానౌ వ్రీహియవౌ తపః శ్రద్ధా ఋతం తథా ।

బ్రహ్మచర్యం విధిశ్చైవ యస్మాత్తస్మై నమో నమః ॥ ౪౮॥

సప్త ప్రాణార్చిషో యస్మాత్సమిధః సప్త ఏవ చ ।

హోమాః సప్త తథా లోకాస్తస్మై సర్వాత్మనే నమః ॥ ౪౯॥

యస్మాత్సముద్రా గిరయః సిన్ధవః ప్రచరన్తి చ ।

యస్మాదోషధయః సర్వా రసాస్తస్మై నమో నమః ॥ ౫౦॥

యస్మాద్యజ్ఞః సముదూభతో దీక్షా యూపశ్చ దక్షిణాః ।

ఋచో యజాంషి సామాని తస్మై సర్వాత్మనే నమః ॥ ౫౧॥

నమః పురస్తాత్ప్రృష్ఠే చ నమస్తే పార్శ్వయోర్ద్వయోః ।

అథ ఊర్ధ్వం చతుర్దిక్షు మాతర్భూయో నమో నమః ॥ ౫౨॥

ఉపసంహర దేవేశి రూపమేతదతౌకికమ్ ।

తదేవ దర్శయాస్మాకం రూపం సున్దరసున్దరమ్ ॥ ౫౩॥

వ్యాస ఉవాచ ।

ఇతి భీతాన్సురాన్ప్రప్త్వా జగదమ్భా కృపార్ణవా ।

సంహృత్య రూపం ఘోరం తద్దర్శయామాస సున్దరమ్ ॥ ౫౪॥

పాశాఙ్కుశవరాభీతిధరం సర్వాఙ్గకోమలమ్ ।

కరుణాపూర్ణనయనం మన్దస్మితముఖామ్బుజమ్ ॥ ౫౫॥

దృష్ట్వా తత్సుందరం రూపం తదా భీతివివరితాః ।
శాన్తచిత్తాః ప్రణేముస్తే హర్షగర్భదనిఃస్వనాః ॥ ౫౬ ॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే
శ్రీదేవీవిరాడ్రూపదర్శనసహితం దేవకృతతత్త్వవర్ణనం నామ త్రయస్త్రింశోఽధ్యాయః ॥
౭.33 ॥

౭.3౪ చతుస్త్రింశోఽధ్యాయః । దేవీగీతాయాం జ్ఞానస్య మోక్షహేతుత్వవర్ణనమ్ ।

శ్రీ దేవ్యువాచ ।

క్వ యాయం మన్దభాగ్యా వై క్వేదం రూపం మహాద్భుతమ్ ।
తథాపి భక్తవాత్సల్యాదీదృశం దర్శితం మయా ॥ ౧ ॥

న వేదాధ్యయన్వైరోగైర్న దానైస్తపసేజ్యయా ।
రూపం ద్రష్టుమిదం శక్యం కేవలం మత్కృపాం వినా ॥ ౨ ॥

ప్రకృతం శృణు రాజేన్ద్ర పరమాత్మాత్ర జీవతామ్ ।
ఉపాధియోగాత్సంప్రాప్తః కర్పత్వాదికమపుత ॥ 3 ॥

క్రియాః కరోతి వివిధా ధర్మాధర్మైకహేతవః ।
నానా యోనీస్తతః ప్రాప్య సుఖదుఃఖైశ్చ యుజ్యతే ॥ ౪ ॥

పునస్తత్సంస్కృతివశాన్నానాకర్మరతః సదా ।
నానాదేహాన్సంప్నోతి సుఖదుఃఖైశ్చ యుజ్యతే ॥ ౫ ॥

ఘటీయస్త్రవదేతస్య న విరామః కదాపి హి ।
అజ్ఞానమేవ మూలం స్యాత్తతః కామః క్రియాస్తతః ॥ ౬ ॥

తస్మాదజ్ఞాననాశాయ యతేత నియతం నరః ।
ఏతద్ధి జన్మసాఫల్యం యదజ్ఞానస్య నాశనమ్ ॥ ౭ ॥

పురుషార్థసమాప్తిశ్చ జీవన్ముక్తదశాపి చ ।
అజ్ఞాననాశనే శక్తా విద్వైవ తు పటీయసీ ॥ ౮ ॥

న కర్మ తజ్ఞం నోపాస్తిర్విరోధాభావతో గిరే ।
ప్రత్యుతాశాజ్ఞాననాశే కర్మణా నైవ భావ్యతామ్ ॥ ౯ ॥

అనర్థదాని కర్మాణి పునః పునరుశన్తి హి ।

తతో రాగస్తతో దోషస్తతోఽనర్థో మహాన్భవేత్ ॥ ౧౦॥
 తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన జ్ఞానం సమాదయేన్నరః ।
 కుర్వన్నేవేహ కర్మాణీత్యతః కర్మాప్యవశ్యకమ్ ॥ ౧౧॥
 జ్ఞానాదేవ హి కైవల్యమతః స్యాత్తత్సముచ్చయః ।
 సహాయతాం వ్రజేత్కర్మ జ్ఞానస్య హితకారి చ ॥ ౧౨॥
 ఇతి కేచిద్విదన్వస్త్ర తద్విరోధాన్న సమ్భవేత్ ।
 జ్ఞానాధృద్గ్రన్థిభేదః స్యాద్ధృద్గ్రన్థౌ కర్మసమ్భవః ॥ ౧౩॥
 యాగపద్యం న సమ్భవ్యం విరోధాత్తు తతస్తయోః ।
 తమః ప్రకాశయోర్యద్యద్వ్యాగపద్యం న సమ్భవి ॥ ౧౪॥
 తస్మాత్ సర్వాణి కర్మాణి వైదికాని మహామతే ।
 చిత్తశుద్ధ్యస్తమేవ స్యుస్తాని కుర్యాత్ప్రయత్నతః ॥ ౧౫॥
 శమో దమస్తితిషా చ వైరాగ్యం సత్త్వసమ్భవః ।
 తావత్పర్యస్తమేవ స్యుః కర్మాణి న తతః పరమ్ ॥ ౧౬॥
 తదన్తే చైవ సంన్యస్య సంశ్రయేద్ గురుమాత్మవాన్ ।
 శ్రోత్రియం బ్రహ్మనిష్ఠం చ భక్త్యా నిర్వాజయో పునః ॥ ౧౭॥
 వేదాన్తశ్రవణం కుర్యాన్నిత్యమేవమతన్వితః ।
 తత్త్వమస్యాదివాక్యస్య నిత్యమర్థం విచారయేత్ ॥ ౧౮॥
 తత్త్వమస్యాది వాక్యం తు జీవబ్రహ్మైక్యబోధకమ్ ।
 ఐక్యే జ్ఞాతే నిర్భయస్తు మద్రూపో హి ప్రజాయతే ॥ ౧౯॥
 పదార్థావగతిః పూర్వం వాక్యార్థావగతిస్తతః ।
 తత్పదస్య చ వాక్యార్థో గిరేఽహం పరికీర్తితః ॥ ౨౦॥
 త్వం పదస్య చ వాక్యార్థో జీవ ఏవ న సంశయః ।
 ఉభయోరైక్యమసినా పదేన ప్రోచ్యతే బుధైః ॥ ౨౧॥
 వాక్యార్థయోర్విరుద్ధత్వాదైక్యం నైవ ఘటేత హ ।
 లక్షణాతః ప్రకర్తవ్యా తత్త్వమోః శ్రుతిసంస్థయోః ॥ ౨౨॥
 చిన్మాత్రం తు తయోర్లక్ష్యం తయోరైక్యస్య సమ్భవః ।
 తయోరైక్యం తథా జ్ఞాత్వా స్వాభేదేనాద్వయో భవేత్ ॥ ౨౩॥

దేవదత్తః స ఏవాయమితివల్లక్షణా స్మృతా |
 స్థూలాది దేహారహితో బ్రహ్మ సమృద్ధ్యతే నరః || ౨౪ ||
 పఞ్చీకృతమహాభూతసమ్భూతః స్థూలదేహకః |
 భోగాలయో జరావ్యాధిసంయుతః సర్వకర్మణామ్ || ౨౫ ||
 మిథ్యాభూతోఽయమాభాతి స్ఫుటం మాయామయత్వతః |
 సోఽయం స్థూల ఉపాధిః స్యాదాత్మనో మే నగేశ్వర || ౨౬ ||
 జ్ఞానకర్మేంద్రియయుతం ప్రాణపఞ్చకసంయుతమ్ |
 మనోబుద్ధియుతం చైతత్సూక్ష్మం తత్కవయో విదుః || ౨౭ ||
 అపఞ్చీకృతభూతోత్థం సూక్ష్మదేహోఽయమాత్మనః |
 ద్వితీయోఽయముపాధిః స్యాత్సుఖాదేరవబోధకః || ౨౮ ||
 అనాద్యనిర్వాచ్యమిదమజ్ఞానం తు తృతీయకః |
 దేహోఽయమాత్మనో భాతి కారణాత్మా నగేశ్వర || ౨౯ ||
 ఉపాధివిలయే జాతే కేవలాత్మావశిష్యతే |
 దేహాత్రయే పఞ్చకోశా అన్తఃస్థాః సన్తి సర్వదా || ౩౦ ||
 పఞ్చకోశపరిత్యాగే బ్రహ్మపుచ్చం హి లభ్యతే |
 నేతినేతిత్యాదివాక్యైర్మమ రూపం యదుచ్యతే || ౩౧ ||
 న జాయతే మ్రియతే తత్కదాచి-
 న్నాయం భూత్వా న బభూవ కశ్చిత్ |
 అజో నిత్యః శాశ్వతోఽయం పురాణో
 న హన్యతే హన్యమానే శరీరే || ౩౨ ||
 హతం చేన్మన్యతే హస్తుం హతశ్చేన్మన్యతే హతమ్ |
 ఉభౌ తౌ న విజానీతో నాయం హన్తి న హన్యతే || ౩౩ ||
 అణోరణీయాన్మహతో మహీయా-
 నాత్మాస్య జన్తోర్నిహితో గుహాయామ్ |
 తమక్రతుః పశ్యతి వీతశోకో
 ధాతుః ప్రసాదాన్మహిమానమస్య || ౩౪ ||
 ఆత్మానం రథినం విద్ధి శరీరం రథమేవ తు |
 బుద్ధిం తు సారథిం విద్ధి మనః ప్రగ్రహమేవ చ || ౩౫ ||

ఇన్ద్రియాణి హయానాపచుర్విషయాంస్తేషు గోచరాన్ ।
 ఆత్మేన్ద్రియమనోయుక్తం భోక్తేత్యాపచుర్మనీషిణః ॥ ౩౬ ॥
 యస్త్యవిద్వాన్భవతి చామనస్కశ్చ సదాశుచిః ।
 న తత్పదమవాప్నోతి సంసారం చాధిగచ్ఛతి ॥ ౩౭ ॥
 యస్తు విజ్ఞానవాన్భవతి సమనస్కః సదా శుచిః ।
 స తు తత్పదమాప్నోతి యస్మాద్భూయో న జాయతే ॥ ౩౮ ॥
 విజ్ఞానసారథిర్యస్తు మనః ప్రగ్రహవాన్నరః ।
 సోఽధ్వనః పారమాప్నోతి మదీయం యత్పరం పదమ్ ॥ ౩౯ ॥
 ఇత్థం శ్రుత్యా చ మత్యా చ నిశ్చిత్యాత్మానమాత్మనా ।
 భావయేన్మామాత్మరూపాం నిదిధ్యాసనతోఽపి చ ॥ ౪౦ ॥
 యోగవృత్తేః పురా స్వస్మిన్భావయేదక్షరత్రయమ్ ।
 దేవీప్రణవసంజ్ఞస్య ధ్యానార్థం మన్త్రవాచ్యయోః ॥ ౪౧ ॥
 హకారః స్థూలదేహః స్యాద్రకారః సూక్ష్మదేహకః ।
 ఈకారః కారణాత్మాసౌ హ్రీఙ్కారోఽహం తురీయకమ్ ॥ ౪౨ ॥
 ఏవం సమష్టిదేహోఽపి జ్ఞాత్వా బీజత్రయం క్రమాత్ ।
 సమష్టివ్యష్టోరేకత్వం భావయేన్మతిమాన్నరః ॥ ౪౩ ॥
 సమాధికాలాత్పూర్వం తు భావయిత్త్వైవమాదృతః ।
 తతో ధ్యాయేన్నిలీనాక్షో దేవీం మాం జగదీశ్వరీమ్ ॥ ౪౪ ॥
 ప్రాణాపానౌ సమౌ కృత్వా నాసాభ్యన్తరచారిణౌ ।
 నిష్పత్తవిషయాకాఙ్క్షో వీతదోషో విమత్సరః ॥ ౪౫ ॥
 భక్త్యా నిర్వాణజయా యుక్తో గుహాయాం నిఃస్వనే స్థలే ।
 హకారం విశ్వమాత్మానం రకారే ప్రవిలాపయేత్ ॥ ౪౬ ॥
 రకారం త్రైజసం దేవమీకారే ప్రవిలాపయేత్ ।
 ఈకారం ప్రాజ్ఞమాత్మానం హ్రీఙ్కారే ప్రవిలాపయేత్ ॥ ౪౭ ॥
 వాచ్యవాచకతాహీనం ద్వైతభావవివర్జితమ్ ।
 అఖణ్డం సచ్చిదానందం భావయేత్తచ్చిఖాన్తరే ॥ ౪౮ ॥
 ఇతి ధ్యానేన మాం రాజన్ సాక్షాత్కృత్య నరోత్తమః ।

మద్రూప ఏవ భవతి ద్వయోరప్యేకతా యతః ॥ ౪౯ ॥

యోగయుక్త్యానయా దృష్ట్వా మామాత్మానం పరాత్పరమ్ ।

అజ్ఞానస్య సకార్యస్య తక్షణే నాశకో భవేత్ ॥ ౫౦ ॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే
దేవీగీతాయాం జ్ఞానస్య మోక్షహేతుత్వవర్ణనం నామ చతుస్త్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౭.౩౪ ॥

౭.౩౫ పంచుత్రింశోఽధ్యాయః । దేవీగీతాయాం మన్తస్పిద్ధిసాధనవర్ణనమ్ ।

హిమాలయ ఉవాచ ।

యోగం వద మహేశాని సాంజ్ఞం సంవిత్ప్రదాయకమ్ ।

కృతేన యేన యోగ్యోఽహం భవేయం తత్త్వదర్శనే ॥ ౧ ॥

శ్రీదేవ్యువాచ ।

న యోగో నభసః పృష్ఠే న భూమౌ న రసాతలే ।

ఐక్యం జీవాత్మనోరాహుర్యోగం యోగవిశారదాః ॥ ౨ ॥

తత్ప్రత్యూహాః షడాఖ్యాతా యోగవిఘ్నకరానఘ ।

కామక్రోధో లోభమోహౌ మదమాత్సర్యసంజ్ఞకౌ ॥ ౩ ॥

యోగాజ్ఞైరేవ భిత్త్వా తాన్యోగీనో యోగమాప్పుయుః ।

యమం నియమమాసనప్రాణాయామౌ తతః పరమ్ ॥ ౪ ॥

ప్రత్యాహారం ధారణాఖ్యం ధ్యానం సార్థం సమాధినా ।

అష్టాంజ్ఞాన్యాహురేతాని యోగీనాం యోగసాధనే ॥ ౫ ॥

అహింసా సత్యమస్తేయం బ్రహ్మచర్యం దయాఽఽర్జవమ్ ।

క్షమా ధృతిర్మితాహారః శౌచం చేతి యమా దశ ॥ ౬ ॥

తపః సన్తోష ఆస్తిక్యం దానం దేవస్య పూజనమ్ ।

సిద్ధాంతశ్రవణం చైవ హ్రీర్మతిశ్చ జపో హుతమ్ ॥ ౭ ॥

దశైతే నియమాః ప్రోక్తా మయా పర్వతనాయక ।

పద్మాసనం స్వస్తికం చ భద్రం వజ్రాసనం తథా ॥ ౮ ॥

వీరాసనమితి ప్రోక్తం క్రమాదాసనపంచకమ్ ।

ఊర్వోరుపరి విన్యస్య సమ్యక్పాదతలే శుభే ॥ ౯ ॥

అఙ్గుష్ఠౌ చ నిబధ్నీయాద్ధస్తాభ్యాం వ్యుత్క్రమాత్తతః ।
 పద్మాసనమితి ప్రోక్తం యోగినాం హృదయఙ్గమమ్ ॥ ౧౦॥
 జానూర్వోరస్తరే సమ్యక్కృత్వా పాదతలే శుభే ।
 ఋజుకాయో విశేద్యోగీ స్వస్తికం తత్ప్రవక్షతే ॥ ౧౧॥
 సీవన్యాః పార్శ్వయోర్వ్యస్య గుల్ఫయుగ్మం సునిశ్చితమ్ ।
 వృషణాధః పాదపార్శ్వి పారిభ్యాం పరిబన్ధయేత్ ॥ ౧౨॥
 భద్రాసనమితి ప్రోక్తం యోగిభిః పరిపూజితమ్ ।
 ఉర్వోః పాదౌ క్రమాన్వ్యస్య జానోః ప్రత్యఙ్ముఖాఙ్గులీ ॥ ౧౩॥
 కరో విదధ్యాదాఖ్యాతం వజ్రాసనమనుత్తమమ్ ।
 ఏకం పాదమధః కృత్వా విన్యసోఽసృం తథోత్తరే ॥ ౧౪॥
 ఋజుకాయో విశేద్యోగీ వీరాసనమితీరితమ్ ।
 ఇడయా౭౭కర్షయేద్వాయుం బాహ్యం షోడశమాత్రయా ॥ ౧౫॥
 ధారయేత్పూరితం యోగీ చతుఃషష్ట్యా తు మాత్రయా ।
 సుషుమ్నామధ్యగం సమ్యగ్ద్వాత్రింశన్మాత్రయా శనైః ॥ ౧౬॥
 నాడ్యా పిఙ్గలయా చైవ రేచయేద్యోగవిత్తమః ।
 ప్రాణాయామమిమం ప్రాహూర్వ్యోగశాస్త్రవిశారదాః ॥ ౧౭॥
 భూయో భూయః క్రమాత్తస్య బాహ్యమేవం సమాచరేత్ ।
 మాత్రావృద్ధిః క్రమేణైవ సమ్యగ్ద్వాదశ షోడశ ॥ ౧౮॥
 జపధ్యానాదిభిః సార్థం సగర్భం తం విదుర్బుధాః ।
 తదపేతం విగర్భం చ ప్రాణాయామం పరే విదుః ॥ ౧౯॥
 క్రమాదభ్యస్యతః పుంసో దేహే న్స్వేదోద్గమో౭ధమః ।
 మధ్యమః కమ్పసంయుక్తో భూమిత్యాగః పరో మతః ॥ ౨౦॥
 ఉత్తమస్య గుణావాప్తిర్యావచ్ఛీలనమిష్యతే ।
 ఇన్ద్రియాణాం విచరతాం విషయేషు నిరర్థలమ్ ॥ ౨౧॥
 బలాదాహరణం తేభ్యః ప్రత్యాహారో౭భిధీయతే ।
 అఙ్గుష్ఠగుల్ఫజానూరుమూలాధోలిఙ్గానభిషు ॥ ౨౨॥
 హృద్గ్రీవాకణ్ఠదేశేషు లమ్బికాయాం తతో నసి ।
 భ్రూమధ్యే మస్తకే మూర్ధ్ని ద్వాదశాస్త్రే యథావిధి ॥ ౨౩॥

ధారణం ప్రాణమరుతో ధారణేతి నిగద్యతే ।
 సమాహితేన మనసా చైతన్యాన్తరవర్తినా ॥ ౨౪ ॥
 ఆత్మన్యభీష్టదేవానాం ధ్యానం ధ్యానమిహోచ్యతే ।
 సమత్వభావనా నిత్యం జీవాత్మపరమాత్మనోః ॥ ౨౫ ॥
 సమాధిమాహుర్మునయః ప్రోక్తమష్టాఙ్గలక్షణమ్ ।
 ఇదాసీం కథయే తేఽహం మన్తయోగమనుత్తమమ్ ॥ ౨౬ ॥
 విశ్వం శరీరమిత్సుక్తం పఞ్చభూతాత్మకం నగ ।
 చన్ద్రసూర్యాగ్నితేజోభిరీవబ్రహ్మైక్యరూపకమ్ ॥ ౨౭ ॥
 తిస్రః కోట్యస్తదర్ధేన శరీరే నాడయో మతాః ।
 తాసు ముఖ్యా దశ ప్రోక్తాస్తాభ్యస్త్రో వ్యవస్థితాః ॥ ౨౮ ॥
 ప్రధానా మేరుదణ్డేఽత్ర చన్ద్రసూర్యాగ్రరూపిణీ ।
 ఇడా వామే స్థితా నాడి శుభ్రా తు చన్ద్రరూపిణీ ॥ ౨౯ ॥
 శక్తిరూపా తు సా నాడి సాక్షాదమృతవిగ్రహా ।
 దక్షిణే యా పిఙ్గాలఖ్యా పుంరూపా సూర్యవిగ్రహా ॥ ౩౦ ॥
 సర్వతేజోమయీ సా తు సుషుమ్నా వహ్నిరూపిణీ ।
 తస్యా మధ్యే విచిత్రాఖ్యే ఇచ్ఛాజ్ఞానక్రియాత్మకమ్ ॥ ౩౧ ॥
 మధ్యే స్వయమ్భూలిఙ్గం తు కోటిసూర్యసమప్రభమ్ ।
 తదూర్ధ్వం మాయాబీజం తు హారాత్మాబిస్తునాదకమ్ ॥ ౩౨ ॥
 తదూర్ధ్వం తు శిఖాకారా కుణ్డలీ రక్తవిగ్రహా ।
 దేవ్యాత్మికా తు సా ప్రోక్తా మదభిన్నా నగాధిప ॥ ౩౩ ॥
 తద్భాప్యో హేమరూపాభం వాదిసాస్తవతుర్దలమ్ ।
 ద్రుతహేమసమప్రఖ్యం పద్మం తత్ర విచిన్తయేత్ ॥ ౩౪ ॥
 తదూర్ధ్వం త్వనలప్రఖ్యం షడ్దలం హీరకప్రభమ్ ।
 బాదిలాన్తషడ్వర్ణేన స్వాధిష్ఠానమనుత్తమమ్ ॥ ౩౫ ॥
 మూలమాధారషట్కోణం మూలాధారం తతో విదుః ।
 స్వశబ్దేన పరం లిఙ్గం స్వాధిష్ఠానం తతో విదుః ॥ ౩౬ ॥

తదూర్ధ్వం నాభిదేశే తు మణిపూరం మహాప్రభమ్ |
 మేఘాభం విద్యుదాభం చ బహుతేజోమయం తతః || ౩౭||
 మణిపద్మిన్నం తత్పద్మం మణిపద్మం తథోచ్యతే |
 దశభిశ్చ దలైర్ముక్తం డాదిపాంతాక్షరాన్వితమ్ || ౩౮||
 విష్ణునాధిష్ఠితం పద్మం విష్ణ్వాలోకనకారణమ్ |
 తదూర్ధ్వేనాహతం పద్మముద్యదాదిత్యసన్నిభమ్ || ౩౯||
 కాదిరాస్తదలైరర్కపత్రైశ్చ సమధిష్ఠితమ్ |
 తన్మధ్యే బాణలింగం తు సూర్యాయుతసమప్రభమ్ || ౪౦||
 శబ్దబ్రహ్మమయం శబ్దానాహతం తత్ర దృశ్యతే |
 ఆనాహతాఖ్యం తత్పద్మం మునిభిః పరికీర్తితమ్ || ౪౧||
 ఆనందసదనం తత్తు పురుషాధిష్ఠితం పరమ్ |
 తదూర్ధ్వం తు విశుద్ధాఖ్యం దలం షోడశపఙ్కజమ్ || ౪౨||
 స్వరైః షోడశభిర్ముక్తం ధూమ్రవర్ణం మహాప్రభమ్ |
 విశుద్ధం తనుతే యస్మాజ్జీవస్య హంసలోకనాత్ || ౪౩||
 విశుద్ధం పద్మమాఖ్యాతమాకాశాఖ్యం మహాద్భుతమ్ |
 ఆజ్ఞాచక్రం తదూర్ధ్వం తు ఆత్మనాధిష్ఠితం పరమ్ || ౪౪||
 ఆజ్ఞాసంక్రమణం తత్ర తేనాజ్ఞేతి ప్రకీర్తితమ్ |
 ద్విదలం హక్షసంయుక్తం పద్మం తత్సుమనోహరమ్ || ౪౫||
 కైలాసాఖ్యం తదూర్ధ్వం తు రోధినీ తు తదూర్ధ్వతః |
 ఏవం త్వాధారచక్రాణి ప్రోక్తాని తవ సువ్రత || ౪౬||
 సహస్రారయుతం బిన్దుస్థానం తదూర్ధ్వమీరితమ్ |
 ఇత్యేతత్కృథితం సర్వం యోగమార్గమనుత్తమమ్ || ౪౭||
 ఆదౌ పూరకయోగేనాప్యాధారే యోజయేన్మనః |
 గుదమేథ్రాన్తరే శక్తిస్తామాకుఞ్చ్య ప్రబోధయేత్ || ౪౮||
 లింజభేదక్రమేణైవ బిన్దుచక్రం చ ప్రాపయేత్ |
 శమ్భునా తాం పరాం శక్తిమేకీభూతాం విచిన్తయేత్ || ౪౯||
 తత్రోత్థితామృతం యత్తు ద్రుతలాక్షారసోపమమ్ |

పాయయిత్వా తు తాం శక్తిం మాయాఖ్యాం యోగసిద్ధిదామ్ || ౫౦ ||

షడ్వక్రదేవతాస్తత్ర సస్త్రస్వ్యామృతధారయా |

ఆనయేత్తేన మార్గేణ మూలాధారం తతః సుధీః || ౫౧ ||

ఏవమభ్యస్యమానస్యాప్యహస్యహని నిశ్చిత్తమ్ |

పూర్వోక్తదూషితా మస్త్రాః సర్వే సిద్ధ్యన్తి నాన్యథా || ౫౨ ||

జరామరణదుఃఖాద్వైర్ముచ్యతే భవబంధనాత్ |

యే గుణాః సన్తి దేవ్యా మే జగన్మాతృర్యథా తథా || ౫౩ ||

తే గుణాః సాధకవరే భవన్త్యేవ న చాన్యథా |

ఇత్యేవం కథితం తాత వాయుధారణముత్తమమ్ || ౫౪ ||

ఇదాసీం ధారణాఖ్యం తు శృణుష్యావహితో మమ |

దిక్కాలాద్యనవచ్ఛిన్నదేవ్యాం చేతో విధాయ చ || ౫౫ ||

తన్మయో భవతి క్షిప్రం జీవబ్రహ్మైక్యయోజనాత్ |

అథవా సమలం చేతో యది క్షిప్రం న సిద్ధ్యతి || ౫౬ ||

తదావయవయోగేన యోగీ యోగాన్సమభ్యసేత్ |

మదీయహస్తపాదాదావక్లే తు మధురే నగ || ౫౭ ||

చిత్తం సంస్థాపయేన్మస్త్రీ స్థానస్థానజయాత్పునః |

విశుద్ధచిత్తః సర్వస్మిన్మూపే సంస్థాపయేన్మనః || ౫౮ ||

యావన్మనో లయం యాతి దేవ్యాం సంవిది పర్వత |

తావదిష్టమనుం మస్త్రీ జపహోమైః సమభ్యసేత్ || ౫౯ ||

మస్త్రాభ్యాసేన యోగేన జ్ఞేయజ్ఞానాయ కల్పతే |

న యోగేన వినా మస్త్రో న మస్త్రేణ వినా హి సః || ౬౦ ||

ద్వయోరభ్యాసయోగో హి బ్రహ్మసంసిద్ధికారణమ్ |

తమః పరివృతే గేహే ఘటో దీపేన దృశ్యతే || ౬౧ ||

ఏవం మాయావృతో హ్యేతా మనునా గోచరీకృతః |

ఇతి యోగవిధిః కృత్స్నః సాఙ్గః ప్రోక్తో మయాఽధునా || ౬౨ ||

గురూపదేశతో జ్ఞేయో నాన్యథా శాస్త్రకోటిభిః || ౬౩ ||

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే

దేవీగీతాయాం మన్తసిద్ధిసాధనవర్ణనం నామ పంచుత్తింశోఽధ్యాయః ॥ ౭.౩౫॥

౭.౩౬ షట్టింశోఽధ్యాయః । దేవీగీతాయాం బ్రహ్మవిద్యోపదేశవర్ణనమ్ ।

దేవ్యువాచ ।

ఇత్యాదియోగయుక్తాత్మా ధ్యాయేన్మాం బ్రహ్మరూపిణీమ్ ।

భక్త్యా నిర్వాణజయా రాజన్నాసనే సముపస్థితః ॥ ౧॥

ఆవిః సన్నిహితం గుహాచరం నామ మహాత్పదమ్ ।

అత్రైతత్సర్వమర్పితమేజత్ప్రాణమిషచ్ఛ యత్ ॥ ౨॥

ఏతజ్ఞానథ సదసద్వరేణ్యం

పరం విజ్ఞానాద్యద్వరిష్టం ప్రజానామ్ ।

యదర్చిమద్యదణుభ్యోఽణు చ

యస్మింత్లోకా నిహితా లోకినశ్చ ॥ ౩॥

తదేతదక్షరం బ్రహ్మ స ప్రాణస్తదు వాఙ్మనః ।

తదేతత్సత్యమమృతం తద్వేద్యవ్యం సౌమ్య విధి ॥ ౪॥

ధనుర్గుహితౌష్ఠ్యపనిషదం మహాస్త్రం

శరం హ్యుపాసానిశితం సన్ధయాత ।

ఆయమ్య తద్భావగతేన చేతసా

లక్ష్యం తదేవాక్షరం సౌమ్య విధి ॥ ౫॥

ప్రణవో ధనుః శరో హ్యోత్మా బ్రహ్మ తల్లక్ష్యముచ్యతే ।

అప్రమత్తేన వేద్యవ్యం శరవత్తన్మయో భవేత్ ॥ ౬॥

యస్మిన్ ద్యౌశ్చ పృథివీ చాన్తరిక్ష-

మోతం మనః సహ ప్రాణైశ్చ సర్వైః ।

తమేవైకం జానథాత్మానం

అన్యా వాచో విముఞ్చథామృతస్యైష నేతుః ॥ ౭॥

అరా ఇవ రథనాభౌ సంహతా యత్ర నాడ్యః ।

స ఏషోఽన్తశ్చరతే బహుథా జాయమానః ॥ ౮॥

ఓమిత్యేవం ధ్యాయథాత్మానం

స్వస్తి వః పారాయ తమసః పరస్తాత్ ।

దివ్యే బ్రహ్మపురే వ్యోమ్ని ఆత్మా సమృతిష్ఠితః ॥ ౯॥

మనోమయః ప్రాణశరీరనేతా
 ప్రతిష్ఠితోఽన్నే హృదయం సన్నిధాయ ।
 తద్విజ్ఞానేన పరిపశ్యన్తి ధీరా
 ఆనందరూపమమృతం యద్విభాతి ॥ ౧౦॥

భిద్యతే హృదయగ్రన్థిశ్చిద్యవై సర్వసంశయాః ।
 క్షీయన్తే చాస్య కర్మాణి తస్మిన్దృష్టే పరావరే ॥ ౧౧॥

హిరణ్మయే పరే కోశే విరాజం బ్రహ్మ నిష్కలమ్ ।
 తచ్ఛుభ్రం జ్యోతిషాం జ్యోతిస్తద్యదాత్మవిదో విదుః ॥ ౧౨॥

న తత్ర సూర్యో భాతి న చన్ద్రతారకం
 నేమా విద్యుతో భాన్తి కుతోఽయమగ్నిః ।
 తమేవ భాన్తమనుభాతి సర్వం
 తస్య భాసా సర్వమిదం విభాతి ॥ ౧౩॥

బ్రహ్మైవేదమమృతం పురస్తాద్బ్రహ్మ
 పశ్చాద్బ్రహ్మ దక్షిణతశోఽపృత్రేణ ।
 అధశోఽర్ష్యం చ ప్రసృతం బ్రహ్మైవేదం విశ్వం వరిష్ఠమ్ ॥ ౧౪॥

ఏతాద్భుగనుభవో యస్య న కృతార్థో నరోత్తమః ।
 బ్రహ్మభూతః ప్రసన్నాత్మా న శోచతి న కాఙ్క్షతి ॥ ౧౫॥

ద్వితీయాద్వై భయం రాజంస్తదభావాద్ బిభేతి న ।
 న తద్వియోగో మేఽప్యస్తి మద్వియోగోఽపి తస్య న ॥ ౧౬॥

అహమేవ న సోఽహం వై నిశ్చితం విద్ధి పర్వత ।
 మద్దర్శనం తు తత్ర స్యాద్యత్ర జ్ఞానీ స్థితో మమ ॥ ౧౭॥

నాహం తీర్థే న కైలాసే వైకుణ్ఠే వా న కర్హివత్ ।
 వసామి కిన్తు మజ్ఞానిహృదయామ్భోజమధ్యమే ॥ ౧౮॥

మత్పూజాకోటిఫలదం సకృన్మజ్ఞానినోఽర్చనమ్ ।
 కులం పవిత్రం తస్యాస్తి జననీ కృతకృత్యకా ॥ ౧౯॥

విశ్వమృరా పుణ్యవతీ చిల్లయో యస్య చేతసః ।
 బ్రహ్మజ్ఞానం తు యత్పుష్టం త్వయా పర్వతసత్తమ ॥ ౨౦॥

కథితం తన్మయా సర్వం నాతో వక్తవ్యమస్తి హి ।
 ఇదం జ్యేష్ఠాయ పుత్రాయ భక్తియుక్తాయ శీలినే ॥ ౨౧ ॥
 శిష్యాయ చ యథోక్తాయ వక్తవ్యం నాన్యథా క్వచిత్ ।
 యన్య దేవే పరా భక్తిర్యథా దేవే తథా గురౌ ॥ ౨౨ ॥
 తస్యైతే కథితా హ్యర్థాః ప్రకాశన్తే మహాత్మనః ।
 యేనోపదిష్టా విద్యేయం స ఏవ పరమేశ్వరః ॥ ౨౩ ॥
 యస్యాయం సుకృతం కర్తుమసమర్థస్తతో ఋణీ ।
 పిత్రోరప్యధికః ప్రోక్తో బ్రహ్మజన్మప్రదాయకః ॥ ౨౪ ॥
 పితృజాతం జన్మ నష్టం నేత్రం జాతం కదాచన ।
 తస్మై న ద్రుహ్యేదిత్యాది నిగమోఽప్యవదన్నగ ॥ ౨౫ ॥
 తస్మాచ్ఛాస్త్రస్య సిద్ధాంతో బ్రహ్మదాతా గురుః పరః ।
 శివే రుష్టే గురుస్త్రాతా గురౌ రుష్టే న శక్యరః ॥ ౨౬ ॥
 తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన శ్రీగురుం తోషయేన్నగ ।
 కాయేన మనసా వాచా సర్వదా తత్పరో భవేత్ ॥ ౨౭ ॥
 అన్యథా తు కృతఘ్నః స్యాత్కృతఘ్నే నాస్తి నిష్కృతిః ।
 ఇన్ద్రేణాథర్వణాయోక్తా శిరశ్చేదప్రతిజ్ఞయా ॥ ౨౮ ॥
 అశ్విభ్యాం కథనే తస్య శిరశ్చిన్నం చ వజ్రిణా ।
 అశ్వియం తచ్చిరో నష్టం దృష్ట్వా వైద్యౌ సురోత్తమా ॥ ౨౯ ॥
 పునః సంయోజితం స్వీయం తాభ్యాం మునిశిరస్తదా ।
 ఇతి సజ్గుటసమ్పాద్యా బ్రహ్మవిద్యా నగాధిప ।
 లభ్యా యేన స ధన్యః స్యాత్కృతకృత్యశ్చ భూధర ॥ ౩౦ ॥
 ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే
 దేవీగీతాయాం బ్రహ్మవిద్యోపదేశవర్ణనం నామ షట్త్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౭.౩౬ ॥

౭.౩౭ సప్తత్రింశోఽధ్యాయః । దేవీగీతాయాం భక్తిమహిమావర్ణనమ్ ।

హిమాలయ ఉవాచ ।
 స్వీయాం భక్తిం వదస్వామ్భ యేన జ్ఞానం సుఖేన హి ।
 జాయేత మనుజస్యాస్య మధ్యమస్యావిరాగిణః ॥ ౧ ॥

దేవ్యువాచ ।

మార్గాస్త్రయో మే విఖ్యాతా మోక్షప్రాప్తౌ నగాధిప ।

కర్మయోగో జ్ఞానయోగో భక్తియోగశ్చ సత్తమ ॥ ౨ ॥

త్రయాణామప్యయం యోగ్యః కర్తుం శక్యోఽస్తి సర్వథా ।

సులభత్వాన్మానసత్వాత్కాయచిత్తాద్యపీడనాత్ ॥ ౩ ॥

గుణభేదాన్మనుష్యాణాం సా భక్తిస్త్రీవిధా మతా ।

పరపీడాం సముద్దిశ్య దమ్భం కృత్వా పురఃసరమ్ ॥ ౪ ॥

మాత్సర్యక్రోధయుక్తో యస్తస్య భక్తిస్తు తామసీ ।

పరపీడాదిరహితః స్వకల్యాణార్థమేవ చ ॥ ౫ ॥

నిత్యం సకామో హృదయం యశోఽర్థీ భోగలోలుపః ।

తత్తత్ఫలసమావాప్త్యై మాముపాస్తేఽతిభక్తితః ॥ ౬ ॥

భేదబుద్ధ్యా తు మాం స్వస్మాదన్యాం జానాతి పామరః ।

తస్య భక్తిః సమాఖ్యాతా నగాధిప తు రాజసీ ॥ ౭ ॥

పరమేశార్పణం కర్మ పాపసంక్షాలనాయ చ ।

వేదోక్తత్వాదవశ్యం తత్కర్తవ్యం తు మయానిశమ్ ॥ ౮ ॥

ఇతి నిశ్చితబుద్ధిస్తు భేదబుద్ధిముపాశ్రితః ।

కరోతి ప్రీతయే కర్మ భక్తిః సా నగ సత్త్వికీ ॥ ౯ ॥

పరభక్తేః ప్రాపికేయం భేదబుద్ధ్యవలంబనాత్ ।

పూర్వప్రోక్తే హ్యుభే భక్తి న పరప్రాపికే మతే ॥ ౧౦ ॥

అధునా పరభక్తిం తు ప్రోచ్యమానాం నిబోధ మే ।

మద్గుణశ్రవణం నిత్యం మమ నామానుకీర్తనమ్ ॥ ౧౧ ॥

కల్యాణగుణరత్నానామాకరాయాం మయి స్థిరమ్ ।

చేతసో వర్తనం చైవ తైలధారాసమం సదా ॥ ౧౨ ॥

హేతుస్తు తత్ర కో వాపి న కదాచిద్భవేదపి ।

సామీప్యసార్థిసాయుజ్యసాలోక్యానాం న చైషణా ॥ ౧౩ ॥

మత్సేవాతోఽధికం కింఞ్చిన్నైవ జానాతి కర్త్రిచిత్ ।

సేవ్యసేవకతాభావాత్తత్ర మోక్షం న వాఞ్చతి ॥ ౧౪ ॥

పరాసురక్యాయ మామేవ చింతయేద్యో హ్యతస్త్రితః ।
 స్వాభేదేనైవ మాం నిత్యం జానాతి న విభేదతః ॥ ౧౫ ॥
 మద్రూపత్వేన జీవానాం చింతనం కురుతే తు యః ।
 యథా స్వస్యాత్మని ప్రీతిస్తథైవ చ పరాత్మని ॥ ౧౬ ॥
 చైతన్యస్య సమానత్వాన్న భేదం కురుతే తు యః ।
 సర్వత్ర వర్తమానానాం సర్వరూపాం చ సర్వదా ॥ ౧౭ ॥
 నమతే యజతే చైవాప్యచాణ్డాలాన్తమీశ్వర ।
 న కుత్రాపి ద్రోహబుద్ధిం కురుతే భేదవర్జనాత్ ॥ ౧౮ ॥
 మత్థానదర్శనే శ్రద్ధా మద్భక్తదర్శనే తథా ।
 మచ్ఛాస్త్రశ్రవణే శ్రద్ధా మస్త్రతస్త్వాదిషు ప్రభో ॥ ౧౯ ॥
 మాయి ప్రేమాకులమతీ రోమాఞ్చితతనుః సదా ।
 ప్రేమాశ్రుజలపూర్ణాక్షః కణ్ఠగద్గదనిస్వనః ॥ ౨౦ ॥
 అనన్యేనైవ భావేన పూజయేద్యో నగాధిప ।
 మామీశ్వరీం జగద్యోనిం సర్వకారణకారణమ్ ॥ ౨౧ ॥
 వ్రతాని మమ దివ్యాని నిత్యనైమిత్తికాన్యపి ।
 నిత్యం యః కురుతే భక్త్యా విత్తశాత్యవివర్జితః ॥ ౨౨ ॥
 మదుత్సవదిదృశ్చా చ మదుత్సవకృతిస్తథా ।
 జాయతే యస్య నియతం స్వభావాదేవ భూధర ॥ ౨౩ ॥
 ఉచ్చైర్గాయంశ్చ నామాని మమైవ ఖలు నృత్యతి ।
 అహఙ్కూరాదిరహితో దేహతాదాత్మ్యవర్జితః ॥ ౨౪ ॥
 ప్రారభేన యథా యచ్ఛ క్రియతే తత్తథా భవేత్ ।
 న మే చిన్తాస్తి తత్రాపి దేహసంరక్షణాదిషు ॥ ౨౫ ॥
 ఇతి భక్తిస్తు యా ప్రోక్తా పరభక్తిస్తు సా స్మృతా ।
 యస్యాం దేవ్యతిరిక్తం తు న కిఞ్చిదపి భావ్యతే ॥ ౨౬ ॥
 ఇత్థం జాతా పరా భక్తిర్యస్య భూధర తత్త్వతః ।
 తదైవ తస్య చిన్మాత్రే మద్రూపే విలయో భవేత్ ॥ ౨౭ ॥

భక్తేస్తు యా పరా కాష్ఠా నైవ జ్ఞానం ప్రకీర్తితమ్ |
 వైరాగ్యస్య చ సీమా సా జ్ఞానే తదుభయం యతః || ౨౮ ||
 భక్తౌ కృతాయాం యస్యాపి ప్రారబ్ధవశతో నగ |
 న జాయతే మమ జ్ఞానం మణిద్వీపం స గచ్ఛతి || ౨౯ ||
 తత్ర గత్వాఖిలానోఽగ్రాననిచ్చన్నపి చర్చుతి |
 తదన్తే మమ చిద్రూపజ్ఞానం సమ్యగ్భవేన్నగ || ౩౦ ||
 తేన ముక్తః సదైవ స్యాజ్ఞానాన్ముక్తిర్న చాన్యథా |
 ఇహైవ యస్య జ్ఞానం స్వాధ్యధ్యతప్రత్యగాత్మనః || ౩౧ ||
 మమ సంవిత్పరతనోస్తస్య ప్రాణా వ్రజన్తి న |
 బ్రహ్మైవ సంస్తదాప్నోతి బ్రహ్మైవ బ్రహ్మ వేద యః || ౩౨ ||
 కణ్ఠచామీకరసమమజ్ఞానాత్తు తిరోహితమ్ |
 జ్ఞానాదజ్ఞాననాశేన లబ్ధమేవ హి లభ్యతే || ౩౩ ||
 విదితావిదితాదన్యన్నగోత్తమ వపుర్మమ |
 యథాదర్శ తథాత్మని యథా జలే తథా పితృలోకే || ౩౪ ||
 ఛాయాతపో యథా స్వచ్ఛౌ వివిక్తౌ తద్వదేవ హి |
 మమ లోకే భవేజ్ఞానం ద్వైతభావవివర్జితమ్ || ౩౫ ||
 యస్తు వైరాగ్యవానేవ జ్ఞానహీనో మ్రియేత చేత్ |
 బ్రహ్మలోకే వసేన్నిత్యం యావత్కల్పం తతః పరమ్ || ౩౬ ||
 శుచీనాం శ్రీమతాం గేహా భవేత్తస్య జనిః పునః |
 కరోతి సాధనం పశ్చాత్తతో జ్ఞానం హి జాయతే || ౩౭ ||
 అనేకజన్మభీ రాజంజ్ఞానం స్యాన్నైకజన్మనా |
 తతః సర్వప్రయత్నేన జ్ఞానార్థం యత్నమాశ్రయేత్ || ౩౮ ||
 నోచేన్మహాన్ వినాశః స్వాజ్ఞన్మైతద్దుర్లభం పునః |
 తత్రాపి ప్రథమే వర్ణే వేదప్రాప్తిశ్చ దుర్లభా || ౩౯ ||
 శమాదిషట్కనమ్పత్తిర్యోగసిద్ధిస్తథైవ చ |
 తథోత్తమగురుప్రాప్తిః సర్వమేవాత్ర దుర్లభమ్ || ౪౦ ||
 తథేన్ద్రియాణాం పటుతా సంస్కృతత్వం తనోస్తథా |

అనేకజన్మపుణ్యైస్తు మోక్షేచ్ఛా జాయతే తతః ॥ ౪౧॥

సాధనే సఫలేఽప్యేవం జాయమానేఽపి యో నరః ।

జ్ఞానార్థం నైవ యతతే తస్య జన్మ నిరర్థకమ్ ॥ ౪౨॥

తస్మాద్రాజన్యథాశక్త్యా జ్ఞానార్థం యత్నమాశ్రయేత్ ।

పదే పదేఽశ్వమేధస్య ఫలమాప్నోతి నిశ్చింతమ్ ॥ ౪౩॥

ఘృతమివ పయసి నిగూఢం

భూతే భూతే చ వసతి విజ్ఞానమ్ ।

సతతం మన్థయితవ్యం

మనసా మన్థానభూతేన ॥ ౪౪॥

జ్ఞానం లభ్యా కృతార్థః స్యాదితి వేదాన్తడిణ్డిమః ।

సర్వముక్తం సమాసేన కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి ॥ ౪౫॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే
దేవీగీతాయాం భక్తిమహిమావర్ణనం నామ సప్తత్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౭.3౭॥

౭.3౮ అష్టత్రింశోఽధ్యాయః । దేవీగీతాయాం మహోత్సవవ్రతస్థానవర్ణనమ్ ।

హిమాలయ ఉవాచ ।

కతి స్థానాని దేవేశి ద్రష్టవ్యాని మహీతలే ।

ముఖ్యాని చ పవిత్రాణి దేవీప్రియతమాని చ ॥ ౧॥

వ్రతాన్యపి తథా యాని తుష్టిదాన్యత్సవా అపి ।

తత్సర్వం వద మే మాతః కృతకృత్యో యతో నరః ॥ ౨॥

శ్రీదేవ్యువాచ ।

సర్వం దృశ్యం మమ స్థానం సర్వే కాలా వ్రతాత్మకాః ।

ఉత్సవాః సర్వకాలేషు యతోఽహం సర్వరూపిణీ ॥ ౩॥

తథాపి భక్తవాత్సల్యాత్కిఞ్చిత్కిఞ్చిదభోచ్యతే ।

శృణుష్వావహితో భూత్వా నగరాజ వచో మమ ॥ ౪॥

కోలాపురం మహాస్థానం యత్ర లక్ష్మీః సదా స్థితా ।

మాతుః పురం ద్వితీయం చ రేణుకాధిష్ఠితం పరమ్ ॥ ౫॥

తులజాపురం తృతీయం స్యాత్సప్తశృంఖలం తథైవ చ ।

హింజులాయా మహాస్థానం జ్వాలాముఖ్యాస్తథైవ చ ॥ ౬ ॥

శాకమ్భర్యాః పరం స్థానం భ్రామర్యాః స్థానముత్తమమ్ ।

శ్రీరక్తదంతికాస్థానం దుర్గాస్థానం తథైవ చ ॥ ౭ ॥

విన్ధ్యాచలనివాసిన్యాః స్థానం సర్వోత్తమోత్తమమ్ ।

అన్నపూర్ణామహాస్థానం కాశ్చీపురమనుత్తమమ్ ॥ ౮ ॥

భీమాదేవ్యాః పరం స్థానం విమలాస్థానమేవ చ ।

శ్రీచన్ద్రాలామహాస్థానం కౌశికీస్థానమేవ ॥ ౯ ॥

నీలామ్బాయాః పరం స్థానం నీలపర్వతమస్తకే ।

జామ్బూనదేశ్వరీస్థానం తథా శ్రీనగరం శుభమ్ ॥ ౧౦ ॥

గుహ్యకాల్యా మహాస్థానం నేపాలే యత్ప్రతిష్ఠితమ్ ।

మీనాక్ష్యాః పరమం స్థానం యచ్చ ప్రోక్తం చిదమ్బరే ॥ ౧౧ ॥

వేదారణ్యం మహాస్థానం సున్దర్యాః సమధిష్ఠితమ్ ।

ఏకామ్బరం మహాస్థానం పరశక్త్యా ప్రతిష్ఠితమ్ ॥ ౧౨ ॥

మహాలసా పరం స్థానం యోగేశ్వర్యాస్తథైవ చ ।

తథా నీలసరస్వత్యాః స్థానం చీనేషు విశ్రుతమ్ ॥ ౧౩ ॥

వైద్యనాథే తు బగలాస్థానం సర్వోత్తమం మతమ్ ।

శ్రీమచ్ఛ్రీభువనేశ్వర్యా మణిద్వీపం మమ స్మృతమ్ ॥ ౧౪ ॥

శ్రీమత్ప్రపురభైరవ్యాః కామాఖ్యాయోనిమణ్డలమ్ ।

భూమణ్డలే క్షేత్రరత్నం మహామాయాధివాసితమ్ ॥ ౧౫ ॥

నాతః పరతరం స్థానం క్వచిదస్తి ధరాతలే ।

ప్రతిమాసం భవేద్దేవీ యత్ర సాక్షాద్రజస్వలా ॥ ౧౬ ॥

తత్రత్యా దేవతాః సర్వాః పర్వతాత్మకతాం గతాః ।

పర్వతేషు వసన్త్యేవ మహతో దేవతా అపి ॥ ౧౭ ॥

తత్రత్యా పృథివీ సర్వా దేవీరూపా స్మృతా బుధైః ।

నాతః పరతరం స్థానం కామాఖ్యాయోనిమణ్డలాత్ ॥ ౧౮ ॥

గాయత్ర్యాశ్చ పరం స్థానం శ్రీమత్పుష్కరమీరితమ్ ।

అమరేశే చణ్డికా స్యాత్ప్రభాసే పుష్కరేక్షిణీ ॥ ౧౯ ॥

నైమిషే తు మహాస్థానే దేవీ సా లిఙ్గధారిణీ ।
 పురుహూతా పుష్కరాక్షే ఆషాఢౌ చ రత్నిస్తథా ॥ ౨౦ ॥
 చణ్డముణ్డీమహాస్థానే దణ్డినీ పరమేశ్వరీ ।
 భారభూతౌ భవేద్భూతిర్నాకులే నకులేశ్వరీ ॥ ౨౧ ॥
 చన్దికా తు హరిశ్చన్ద్రే శ్రీగిరౌ శాఙ్కరీ స్మృతా ।
 జప్యేశ్వరే త్రిశూలా స్యాత్సూక్ష్మా చామ్రాతకేశ్వరే ॥ ౨౨ ॥
 శాఙ్కరీ తు మహాకాలే శర్వాణీ మధ్యమాభిధే ।
 కేదారాఖ్యే మహాక్షేత్రే దేవీ సా మార్గదాయినీ ॥ ౨౩ ॥
 భైరవాఖ్యే భైరవీ సా గయాయాం మఙ్గలా స్మృతా ।
 స్థాణుప్రియా కురుక్షేత్రే స్వామ్యమ్భువ్యపి నాకులే ॥ ౨౪ ॥
 కనఖలే భవేదుగ్రా విశ్వేశా విమలేశ్వరే ।
 అట్టహాసే మహానన్దా మహేన్ద్రే తు మహాన్తకా ॥ ౨౫ ॥
 భీమే భీమేశ్వరీ ప్రోక్తా స్థానే వస్త్రాపథే పునః ।
 భవానీ శాఙ్కరీ ప్రోక్తా రుద్రాణీ త్వర్ధకోటికే ॥ ౨౬ ॥
 అవిముక్తే విశాలాక్షీ మహాభాగా మహాలయే ।
 గోకరే భద్రకర్ణీ స్యాద్భద్రా స్యాద్భద్రకర్ణికే ॥ ౨౭ ॥
 ఉత్పలాక్షీ సువర్ణాక్షే స్థాణీశా స్థాణుసంజ్ఞికే ।
 కమలాలయే తు కమలా ప్రచణ్డా భగలణ్డకే ॥ ౨౮ ॥
 కురణ్డలే త్రిసన్ధ్యా స్యాన్మాకోటే ముకుటేశ్వరీ ।
 మణ్డలేశే శాణ్డకీ స్యాత్కాలీ కాలజ్ఞరే పునః ॥ ౨౯ ॥
 శఙ్కకర్ణే ధ్వనిః ప్రోక్తా స్థూలా స్యాత్స్థూలకేశ్వరే ।
 జ్ఞానినాం హృదయామ్భోజే హృల్లేఖా పరమేశ్వరీ ॥ ౩౦ ॥
 ప్రోక్తానీమాని స్థానాని దేవ్యాః ప్రియతమాని చ ।
 తత్తత్తేత్రస్య మాహాత్మ్యం శ్రుత్వా పూర్వం నగోత్తమ ॥ ౩౧ ॥
 తదుక్తేన విధానేన పశ్చాద్దేవీం ప్రపూజయేత్ ।
 అథవా సర్వక్షేత్రాణి కాశ్యాం సన్తి నగోత్తమ ॥ ౩౨ ॥
 అతస్తత్ర వసేన్నిత్యం దేవీభక్తిపరాయణః ।

తాని స్థానాని సమృశ్యజ్ఞాపనేపీం నిరస్తరమ్ || ౩౩||
 ధ్యాయంస్తచ్చరణామ్నోజం ముక్తో భవతి బన్ధనాత్ |
 ఇమాని దేవీనామాని ప్రాతరుత్థాయ యః పఠేత్ || ౩౪||
 భస్మీభవన్తి పాపాని తక్షణాన్నగ సత్వరమ్ |
 శ్రాద్ధకాలే పఠేదేతాన్యమలాని ద్విజాగ్రతః || ౩౫||
 ముక్తాస్తత్పితరః సర్వే ప్రయాన్తి పరమాం గతిమ్ |
 అధునా కథయిష్యామి వ్రతాని తవ సువ్రత || ౩౬||
 నారీభిశ్చ నర్తయైవ కర్తవ్యాని ప్రయత్నతః |
 వ్రతమనస్తృతీయాఖ్యం రసకల్యాణినీవ్రతమ్ || ౩౭||
 ఆర్ధ్రానస్తకరం నామ్నా తృతీయాయా వ్రతం చ యత్ |
 శుక్రవారవ్రతం చైవ తథా కృష్ణచతుర్దశి || ౩౮||
 భౌమవారవ్రతం చైవ ప్రదోషవ్రతమేవ చ |
 యత్ర దేవో మహాదేవో దేవీం సంస్థాప్య విష్టరే || ౩౯||
 సృత్యం కరోతి పురతః సార్థం దేవైర్నిశాముఖే |
 తత్రోపోష్య రజన్యాదౌ ప్రదోషే పూజయేచ్ఛివామ్ || ౪౦||
 ప్రతిపక్షం విశేషేణ తద్దేవీప్రీతికారకమ్ |
 సోమవారవ్రతం చైవ మమాతిప్రియకృన్నగ || ౪౧||
 తత్రాపి దేవీం సమ్నూజ్య రాత్రౌ భోజనమాచరేత్ |
 నవరాత్రద్వయం చైవ వ్రతం ప్రీతికరం మమ || ౪౨||
 ఏవమన్యాన్యపి విభో నిత్యవైమిత్తికాని చ |
 వ్రతాని కురుతే యో వై మత్ప్రిత్యర్థం విమత్సరః || ౪౩||
 ప్రాప్నోతి మమ సాయుజ్యం స మే భక్తః స మే ప్రియః |
 ఉత్సవానపి కుర్వీత దోలోత్సవసుఖాన్విభో || ౪౪||
 శయనోత్సవం యథా కుర్యాత్తథా జాగరణోత్సవమ్ |
 రథోత్సవం చ మే కుర్యాద్ధమనోత్సవమేవ చ || ౪౫||
 పవిత్రోత్సవమేవాపి శ్రావణే ప్రీతికారకమ్ |
 మమ భక్తః సదా కుర్యాదేవమన్యాన్మహోత్సవాన్ || ౪౬||

మద్భక్తాన్ఘోజయేత్ప్రీత్యా తథా వైవ సువాసినీః ।
కుమారీర్భటుకాంశాచపి మద్భుద్ధ్యా తద్గతాన్తరః ॥ ౪౭॥

విత్తశాత్యేన రహితో యజేదేతాన్సుమాదిభిః ।
య ఏవం కురుతే భక్త్యా ప్రతివర్షమతన్వితః ॥ ౪౮॥

స ధన్యః కృతకృత్యోఽసౌ మత్ప్రీతేః పాత్రమజ్ఞసా ।
సర్వముక్తం సమాసేన మమ ప్రీతిప్రదాయకమ్ ।
నాశిష్యాం ప్రదాతవ్యం నాభక్తాయ కదాచన ॥ ౪౯॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణేఽష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే
దేవీగీతాయాం మహాత్పవత్రతసానవర్ణనం నామాష్టత్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౭.3౮॥

౭.3౯ ఏకోనచత్వారింశోఽధ్యాయః । దేవీగీతాయాం శ్రీదేవ్యాః
పూజావిధివర్ణనమ్ ।

హిమాలయ ఉవాచ ।
దేవదేవి మహేశాని కరుణాసాగరేఽమ్భికే ।
బ్రూహి పూజావిధిం సమ్యగ్యథావదధునా నిజమ్ ॥ ౧॥

శ్రీదేవ్యువాచ ।
వక్ష్యే పూజావిధిం రాజన్నమ్భికాయా యథా ప్రియమ్ ।
అత్యన్తశ్చర్థయా సార్థం శృణు పర్వతపుంగవ ॥ ౨॥

ద్వివిధా మమ పూజా స్యాద్ బాహ్యో చాభ్యంతరాపి చ ।
బాహ్యోపి ద్వివిధా ప్రోక్తా వైదికీ తాన్త్రికీ తథా ॥ 3॥

వైదిక్యర్చాపి ద్వివిధా మూర్తిభేదేన భూధర ।
వైదికీ వైదికైః కార్యా వేదదీక్షాసమన్వితైః ॥ ౪॥

తన్త్రోక్తదీక్షావద్భిస్తు తాన్త్రికీ సంశ్రితా భవేత్ ।
ఇత్థం పూజారహస్యం చ న జ్ఞాత్వా విపరీతకమ్ ॥ ౫॥

కరోతి యో నరో మూఢః స పతత్యేవ సర్వథా ।
తత్ర యా వైదికీ ప్రోక్తా ప్రథమా తాం వదామ్యహమ్ ॥ ౬॥

యన్యే సాక్షాత్పరం రూపం దృష్ట్వానసి భూధర ।
అనన్తశీర్షనయనమనన్తచరణం మహత్ ॥ ౭॥

సర్వశక్తిసమాయుక్తం ప్రేరకం యత్పరాత్పరమ్ |
 తదేవ పూజయేన్నిత్యం నమేద్ ధ్యాయేత్సురేదపి || ౮ ||
 ఇత్యేతత్ప్రథమార్చాయాః స్వరూపం కథితం నగ |
 శాస్త్రః సమాహితమనా దమ్భాహంకారవర్జితః || ౯ ||
 తత్పరో భవ తద్యాజీ తదేవ శరణం వ్రజ |
 తదేవ చేతసా పశ్య జప ధ్యాయస్వ సర్వదా || ౧౦ ||
 అనన్యయా ప్రేమయుక్తభక్త్యా మద్భావమాశ్రితః |
 యజ్ఞైర్యజ తపోదానైర్మామేవ పరితోషయ || ౧౧ ||
 ఇత్థం మమానుగ్రహతో మోక్ష్యసే భవబన్ధనాత్ |
 మత్పరా యే మదాసక్తచిత్తా భక్తవరా మతాః || ౧౨ ||
 ప్రతిజానే భవాదస్మాదుద్ధరామ్యచిరేణ తు |
 ధ్యానేన కర్మయుక్తేన భక్తిజ్ఞానేన వా పునః || ౧౩ ||
 ప్రాప్స్యాహం సర్వథా రాజన్న తు కేవలకర్మభిః |
 ధర్మాత్సంజ్ఞాయతే భక్తిర్భక్త్యా సంజ్ఞాయతే పరమ్ || ౧౪ ||
 శ్రుతిస్మృతిభ్యాముదితం యత్స ధర్మః ప్రకీర్తితః |
 అన్యశాస్త్రేణ యః ప్రోక్తో ధర్మాభాసః స ఉచ్యతే || ౧౫ ||
 సర్వజ్ఞాత్సర్వశక్తేశ్చ మత్తో వేదః సముత్థితః |
 ఆజ్ఞానస్య మమాభావాదప్రమాణా న చ శ్రుతిః || ౧౬ ||
 స్మృతయశ్చ శ్రుతేరర్థం గృహీత్సైవ చ నిర్గతాః |
 మన్వాదీనాం శ్రుతీనాం చ తతః ప్రామాణ్యమిష్యతే || ౧౭ ||
 క్వచిత్కదాచిత్తన్తార్థకటాక్షేణ పరోదితమ్ |
 ధర్మం వదన్తి సోఽశస్తు నైవ గ్రాహ్యోఽస్తి వైదికైః || ౧౮ ||
 అన్యేషాం శాస్త్రకర్తృణామజ్ఞానప్రభవత్వతః |
 అజ్ఞానదోషదుష్టత్వాత్తదుక్తేర్న ప్రమాణతా || ౧౯ ||
 తస్మాన్ముముక్షుర్ధర్మార్థం సర్వథా వేదమాశ్రయేత్ |
 రాజాజ్ఞా చ యథా లోకే హన్యతే న కదాచన || ౨౦ ||
 సర్వేశాన్యా మమాజ్ఞా సా శ్రుతిస్యాజ్ఞా కథం నృభిః |

మదాజ్ఞారక్షణార్థం తు బ్రహ్మక్షత్రియజాతయః ॥ ౨౧॥

మయా సృష్టాస్తతో జ్ఞేయం రహస్యం మే శ్రుతేర్వచః ।
యదా యదా హి ధర్మస్య గ్లానిర్భవతి భూధర ॥ ౨౨॥

అభ్యుత్థానమధర్మస్య తదా వేషానిభర్మ్యహమ్ ।
దేవదైత్యవిభాగశ్చాప్యత ఏవాభవన్నృప ॥ ౨౩॥

యే న కుర్వన్తి తద్ధర్మం తచ్చిక్షార్థం మయా సదా ।
సమ్పాదితాస్తు నరకాస్త్రాసో యచ్చృవణాద్భవేత్ ॥ ౨౪॥

యో వేదధర్మముజ్ఞిత్య ధర్మమన్యం సమాశ్రయేత్ ।
రాజా ప్రవాసయేద్దేశాన్నిజాదేతానధర్మిణః ॥ ౨౫॥

బ్రాహ్మణైర్న చ సమ్భాష్యాః పక్షిగ్రాహ్యో న చ ద్విజైః ।
అన్యాని యాని శాస్త్రాణి లోకేఽస్మిన్వివిధాని చ ॥ ౨౬॥

శ్రుతిస్మృతివిరుద్ధాని తామసాన్యేవ సర్వశః ।
వామం కాపాలకం చైవ కౌలకం బైరవాగమః ॥ ౨౭॥

శివేన మోహనార్థాయ ప్రణీతో నాన్యహేతుకః ।
దక్షశాపాద్ భృగోః శాపార్దధీచస్య చ శాపతః ॥ ౨౮॥

దగ్ధా యే బ్రాహ్మణవరా వేదమార్గబహిష్కృతాః ।
తేషాముద్ధరణార్థాయ సోపానక్రమతః సదా ॥ ౨౯॥

తైవాశ్చ వైష్ణవాశ్చైవ సౌరాః శాక్తాస్తథైవ చ ।
గాణపత్యా ఆగమాశ్చ ప్రణీతాః శక్కరేణ తు ॥ ౩౦॥

తత్ర వేదావిరుద్ధాంశోఽప్యుక్త ఏవ క్వచిత్క్వచిత్ ।
వైదికైస్తద్గ్రహే దేషో న భవత్యేవ కర్హిచిత్ ॥ ౩౧॥

సర్వథా వేదభిన్నార్థే నాధికారీ ద్విజో భవేత్ ।
వేదాధికారహీనస్తు భవేత్తత్రాధికారవాన్ ॥ ౩౨॥

తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన వైదికో వేదమాశ్రయేత్ ।
ధర్మేణ సహితం జ్ఞానం పరం బ్రహ్మ ప్రకాశయేత్ ॥ ౩౩॥

సర్వైషణాః పరిత్యజ్య మామేవ శరణం గతాః ।
సర్వభూతదయావన్తో మానాహంకారవర్జితాః ॥ ౩౪॥

మచ్చిత్తా మద్గతప్రాణా మత్స్నానకథనే రతాః ।

సన్యాసిన్ వనస్థాశ్చ గృహస్థా బ్రహ్మచారిణః ॥ 3౫॥

ఉపాసంతే సదా భక్త్యా యోగమైశ్వరసంజ్ఞితమ్ ।

తేషాం నిత్యాభియుక్తానామహమజ్ఞానజం తమః ॥ 3౬॥

జ్ఞానసూర్యప్రకాశేన నాశయామి న సంశయః ।

ఇతం వైదికపూజాయాః ప్రథమాయా నగాధిప ॥ 3౭॥

స్వరూపముక్తం సజ్జేపాద్ ద్వితీయాయా అథో బ్రువే ।

మూర్తా వా స్థణ్ణిలే వాపి తథా సూర్యేన్ద్రమణ్ణిలే ॥ 3౮॥

జలే౭థవా బాణలిజ్గే యన్త్రే వాపి మహాపఠే ।

తథా శ్రీహృదయామ్భాజై ధ్యాత్వా దేవీం పరాత్పరామ్ ॥ 3౯॥

సగుణాం కరుణాపూర్ణాం తరుణీమరుణారుణామ్ ।

సౌందర్యసారసీమాం తాం సర్వావయవసున్దరీమ్ ॥ ౪౦॥

శ్శృంగారరససమ్పూర్ణాం సదా భక్తార్తికాతరామ్ ।

ప్రసాదసుముఖీమమ్బాం చన్ద్రఖణ్ణశిఖణ్ణినీమ్ ॥ ౪౧॥

పాశాఙ్కశవరాభీతిధరామాన్ద్రూపిణీమ్ ।

పూజయేదుపచారైశ్చ యథావిత్తానుసారతః ॥ ౪౨॥

యావదాన్తరపూజాయామధికారో భవేన్న హి ।

తావద్బాహ్యోపిమాం పూజాం శ్రయేజ్ఞాతే తు తాం త్యజేత్ ॥ ౪3॥

ఆభ్యుత్తరా తు యా పూజా సా తు సంవిల్లయః స్మృతః ।

సంవిదేవ పరం రూపముపాధిరహితం మమ ॥ ౪౪॥

అతః సంవిది మద్రూపే చేతః స్థాప్యం నిరాశ్రయమ్ ।

సంవిద్రూపాతిరిక్తం తు మిథ్యా మాయామయం జగత్ ॥ ౪౫॥

అతః సంసారనాశాయ సాక్షిణీమాత్మరూపిణీమ్ ।

భావయేన్నిర్మనస్కేన యోగయుక్తేన చేతసా ॥ ౪౬॥

అతః పరం బాహ్యపూజావిస్తారః కథ్యతే మయా ।

సావధానేన మనసా శ్శృణు పర్వతసత్తమ ॥ ౪౭॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణే౭ష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే

దేవీగీతాయాం శ్రీదేవ్యాః పూజావిధివర్ణనం నామైకోనచత్వారింశోఽధ్యాయః ॥ ౭.౩౯ ॥

అధ్యాయ ఏకోణచాళిసావా సమాప్త

</p>

౭.౪౦ చత్వారింశోఽధ్యాయః । దేవీగీతాయాం బాహ్యపూజావిధివర్ణనమ్ ।

శ్రీ దేవ్యువాచ ।

ప్రాతరుత్థాయ శిరసి సంస్మరేత్పద్మముజ్జ్వలమ్ ।

కర్పూరాభం స్మరేత్తత్ర శ్రీగురుం నిజరూపిణమ్ ॥ ౧ ॥

సుప్రసన్నం లసద్భూషాభూషితం శక్తిసంయుతమ్ ।

నమస్కృత్య తతో దేవీం కుణ్డలీం సంస్మరేద్బుధః ॥ ౨ ॥

ప్రకాశమానాం ప్రథమే ప్రయాణే

ప్రతిప్రయాణేఽప్యమృతాయమానామ్ ।

అన్తః పదవ్యామనుసంశ్చరన్తీ-

మానన్దరూపామబలాం ప్రపద్యే ॥ ౩ ॥

ధ్యాత్వైవం తచ్ఛిఖామధ్యే సచ్ఛిదానన్దరూపిణీమ్ ।

మాం ధ్యాయేదథ శౌచాదిక్రియాః సర్వాః సమాపయేత్ ॥ ౪ ॥

అగ్నిహోత్రం తతో హూత్వా మత్ప్రీత్యర్థం ద్విజోత్తమః ।

హోమాన్తే స్వాసనే స్థిత్యా పూజాసంకల్పమాచరేత్ ॥ ౫ ॥

భూతశుద్ధిం పురా కృత్వా మాతృకాన్యాసమేవ చ ।

హృల్లేఖామాతృకాన్యాసం నిత్యమేవ సమాచరేత్ ॥ ౬ ॥

మూలాధారే హకారం చ హృదయే చ రకారకమ్ ।

భ్రూమధ్యే తద్వదీకారం ప్రీఙ్కారం మన్తకే న్యసేత్ ॥ ౭ ॥

తత్తన్మన్తోదితానన్యాన్యాసాన్సర్వాన్సమాచరేత్ ।

కల్పయేత్స్వాత్మనో దేహే పీఠం ధర్మాదిభిః పునః ॥ ౮ ॥

తతో ధ్యాయేన్మహాదేవీం ప్రాణాయామైర్విజృంభితే ।

హృదయోజ్జే మమ స్థానే పంచప్రేతాసనే బుధః ॥ ౯ ॥

బ్రహ్మో విష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ ఈశ్వరశ్చ సదాశివః ।

ఏతే పంచ మహాప్రేతాః పాదమూలే మమ స్థితాః ॥ ౧౦ ॥

పంచభూతాత్మకా హ్యేతే పంచావస్థాత్మకా అపి ।
 అహం త్వవ్యక్తచిద్రూపా తదతీతాస్తి సర్వథా ॥ ౧౧॥
 తతో విష్ణరతాం యాతాః శక్తితస్త్రేషు సర్వదా ।
 ధ్యాత్వైవం మానసైరోఘ్నేః పూజయేన్మాం జపేదపి ॥ ౧౨॥
 జపం సమర్చ్య శ్రీదేవ్యై తతోఽర్ఘ్యస్థాపనం చరేత్ ।
 పాత్రాసాదనకం కృత్వా పూజాద్రవ్యాణి శోధయేత్ ॥ ౧౩॥
 జలేన తేన మనునా చాస్త్రమస్త్రేణ దేశికః ।
 దిగ్బంధం చ పురా కృత్వా గురూన్నత్వా తతః పరమ్ ॥ ౧౪॥
 తదనుజ్ఞాం సమాదాయ బాహ్యపీఠే తతః పరమ్ ।
 హృదిస్థాం భవితాం మూర్తిం మమ దివ్యాం మనోహరామ్ ॥ ౧౫॥
 ఆవాహయేత్తతః పీఠే ప్రాణస్థాపనవిద్యయా ।
 అసనావాహనే చార్ఘ్యం పాద్యాద్యాచమనం తథా ॥ ౧౬॥
 స్నానం వాసోద్వయం చైవ భూషణాని చ సర్వశః ।
 గంధపుష్పం యథాయోగ్యం దత్త్వా దేవ్యై స్వభక్తితః ॥ ౧౭॥
 యస్తస్థానామావృతీనాం పూజనం సమ్యగాచరేత్ ।
 ప్రతివారమశక్తానాం శుక్రవారో నియమ్యతే ॥ ౧౮॥
 మూలదేవీప్రభారూపాః స్మర్తవ్యా అఙ్గదేవతాః ।
 తత్ప్రభాపటలవ్యాప్తం త్రైలోక్యం చ విచిన్తయేత్ ॥ ౧౯॥
 పునరావృత్తిసహితాం మూలదేవీం చ పూజయేత్ ।
 గంధాదిభిః సుగంధైస్త తథా పుష్పైః సువాసితైః ॥ ౨౦॥
 నైవేద్యైస్తర్పణైశ్చైవ తామ్బూలైర్దక్షిణాదిభిః ।
 తోషయేన్మాం త్వత్కృతేన నామ్నాం సాహస్రకేణ చ ॥ ౨౧॥
 కవచేన చ సూక్తేనాహం రుద్రేభిరితి ప్రభో ।
 దేవ్యథర్వశిరోమస్తైర్భుల్లేఖోపనిషద్భవైః ॥ ౨౨॥
 మహావిద్యామహామస్తైస్తోషయేన్మాం ముహుర్ముహుః ।
 క్షమాపయేఙ్గగఢాత్రిం ప్రేమార్ద్రహృదయో నరః ॥ ౨౩॥
 పులకాఙ్కితసర్వాఙ్గైర్బాష్పరుద్ధాక్షినిఃస్వనః ।

నృత్యగీతాదిఘోషేణ తోషయేన్మాం ముహుర్ముహుః ॥ ౨౪ ॥

వేదపారాయణైశ్చైవ పురాణైః సకలైరపి ।

ప్రతిపాద్యా యతోఽహం వై తస్మాత్తైస్తోషయేత్తు మామ్ ॥ ౨౫ ॥

నిజం సర్వస్వమపి మే సదేహం నిత్యశోఽర్పయేత్ ।

నిత్యహోమం తతః కుర్యాద్భ్రాహ్మణాంశ్చ సువాసినీః ॥ ౨౬ ॥

బటుకాన్పామరానన్యాన్దేవీబుద్ధ్యా తు భోజయేత్ ।

సత్వా పునః స్వహృదయే వ్యుత్క్రమేణ విసర్జయేత్ ॥ ౨౭ ॥

సర్వం హృల్లేఖయా కుర్యాత్ పూజనం మమ సుబ్రత ।

హృల్లేఖా సర్వమన్త్రాణాం నాయికా పరమా స్మృతా ॥ ౨౮ ॥

హృల్లేఖాదర్పణే నిత్యమహం తత్ప్రతిబిమ్బితా ।

తస్మాద్ధృల్లేఖయా దత్తం సర్వమన్తైః సమర్పితమ్ ॥ ౨౯ ॥

గురుం సమూజ్య భూషాద్యైః కృతకృత్యత్వమావహేత్ ।

య ఏవం పూజయేద్దేవీం శ్రీమద్భువనసుందరీమ్ ॥ ౩౦ ॥

న తస్య దుర్లభం కిञ్చిత్కదాచిత్క్వచిదస్తి హి ।

దేహస్తే తు మణిద్వీపం మమ యాత్యేవ సర్వథా ॥ ౩౧ ॥

జ్ఞేయో దేవీస్వరూపోఽసౌ దేవా నిత్యం నమన్తి తమ్ ।

ఇతి తే కథితం రాజన్ మహాదేవ్యాః ప్రపూజనమ్ ॥ ౩౨ ॥

విమ్బుశ్చైతదశేషేణాప్యధికారానురూపతః ।

కురు మే పూజనం తేన కృతార్థస్త్యం భవిష్యసి ॥ ౩౩ ॥

ఇదం తు గీతాశాస్త్రం మే నాశిష్యాయ వదేత్ క్వచిత్ ।

నాభక్తాయ ప్రదాతవ్యం న ధూర్తాయ చ దుర్బుధే ॥ ౩౪ ॥

ఏతత్ప్రకాశనం మాతురుద్ధాటనమురోజయోః ।

తస్మాదవశ్యం యత్సేన గోపనీయమిదం సదా ॥ ౩౫ ॥

దేయం భక్తాయ శిష్యాయ జ్యేష్ఠపుత్రాయ చైవ హి ।

సుశీలాయ సువేషాయ దేవీభక్తీయుతాయ చ ॥ ౩౬ ॥

శ్రాద్ధకాలే పరేదేతద్భ్రాహ్మణానాం సమీపతః ।

తృప్తాస్తత్ప్రతితరః సర్వే ప్రయాన్తి పరమం పదమ్ ॥ ౩౭ ॥

వ్యాస ఉవాచ ।

ఇత్యుక్త్వా సా భగవతీ తత్రైవాన్తరధీయత ।

దేవాశ్చ ముదితాః సర్వే దేవీదర్శనతో౭భవన్ ॥ ౩౮॥

తతో హిమాలయే జజ్ఞే దేవీ హైమవతీ తు సా ।

యా గౌరీతి ప్రసిద్ధాసీద్ధత్తా సా శఙ్కరాయ చ ॥ ౩౯॥

తతః స్కంధః సముద్భూతస్తారకస్తేన పాతితః ।

సముద్రమన్థనే పూర్వం రత్నాన్యాసుర్నరాధిప ॥ ౪౦॥

తత్ర దేవైః స్తుతా దేవీ లక్ష్మీప్రాప్త్యర్థమాదరాత్ ।

తేషామనుగ్రహారాయ నిర్గతా తు రమా తతః ॥ ౪౧॥

వైకుణ్ఠాయ సురైర్దత్తా తేన తస్య శమో౭భవత్ ।

ఇతి తే కథితం రాజన్ దేవీమాహాత్మ్యముత్తమమ్ ॥ ౪౨॥

గౌరీలక్ష్మ్యేః సముద్భూతివిషయం సర్వకామదమ్ ।

న వాచ్యం త్వేతదన్యస్మై రహస్యం కథితం యతః ॥ ౪౩॥

గీతా రహస్యభూతేయం గోపనీయా ప్రయత్నతః ।

సర్వముక్తం సృసేన యత్ప్రృష్టం తత్త్వయానఘ ।

పవిత్రం పావనం దివ్యం కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి ॥ ౪౪॥

ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణే౭ష్టాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం సప్తమస్కంధే

దేవీగీతాయాం బాహ్యపూజావిధివర్ణనం నామ చత్వారింశో౭ధ్యాయః ॥ ౭.౪౦॥

॥ ఇతి శ్రీమద్దేవీభాగవతే మహాపురాణే సప్తమస్కంధః సమాప్తః ॥

Encoded and proofread by Vishwas Bhide

7 Shrimaddevibhagavatamahapurane Saptamah Skandhah

pdf was typeset on March 31, 2024

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

